DZIENNIK URZĘDOWY
WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO

Rzeszów, dnia czwartek, 8 grudnia 2022 r.

Poz. 5075

Podpisany przez:
Malgorzata Barbara Wasacz
Data: 08.12.2022 14:59:56

UCHWAŁA NR LIX/429/2022
RADY GMINY WIĄZOWNICA

z dnia 5 grudnia 2022 r.

w sprawie zatwierdzenia Strategii Rozwoju Gminy Wiązownica na lata 2022-2030

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 i art. 40 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (tj. Dz.U.2022.559 z późn.zm.) Rada Gminy Wiązownica uchwala, co następuje:

§ 1. Zatwierdza się Strategię Rozwoju Gminy Wiązownica na lata 2022-2030 stanowiącą załącznik Nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Podkarpackiego.

Przewodniczący Rady Gminy Wiązownica

Krzysztof Socała

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY WIAZOWNICA NA LATA

2022 - 2030

EUROKONCEPT
DANIEL SMUCZEK

Strategia rozwoju Gminy Wiązownica na lata 2022-2030

1

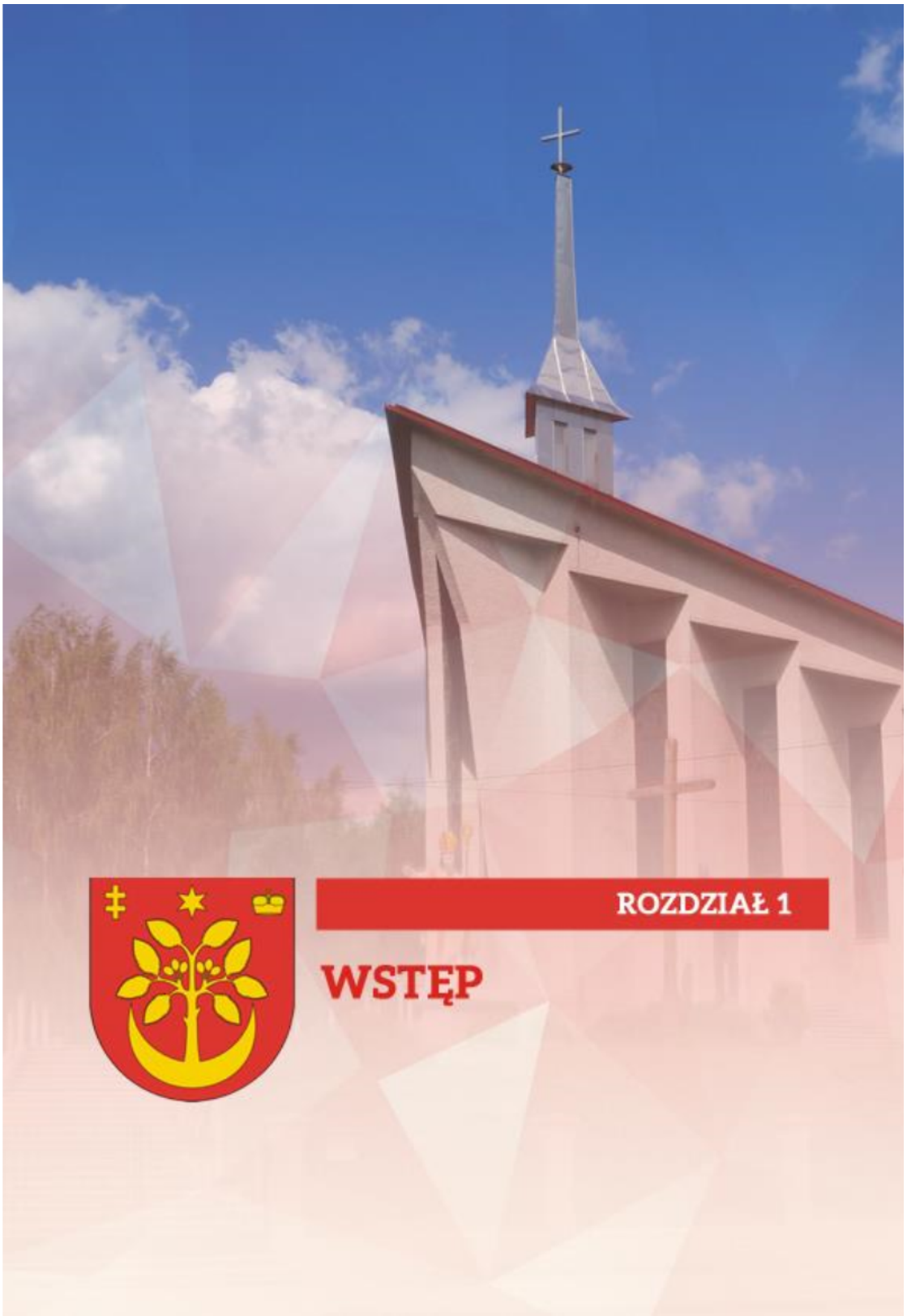
Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Spis treści

1. Wstęp 4
2. Metodologia Strategii Rozwoju Gminy Wiązownica na Lata 2022-2030 7
2.1. Pojęcie Strategii Rozwoju 8
2.2. Wymogi prawne opracowania 9
2.3. Procedura formułowania Strategii Rozwoju Gminy Wiązownica 10
3. Diagnoza Gminy Wiązownica 11
3.1. Położenie geograficzne i administracyjne 12
3.2. Sytuacja demograficzna 15
3.3. Oświata i wychowanie 22
3.4. Ochrona zdrowia 23
3.5. Pomoc społeczna 23
3.6. Kultura i sport 29
3.7. Aktywność obywatelska mieszkańców 33
3.8. Bezpieczeństwo publiczne 36
3.9. Środowisko naturalne i formy ochrony przyrody 37
3.10. Dziedzictwo kulturowe, turystyka i rekreacja 46
3.11. Planowanie przestrzenne 60
3.12. Infrastruktura komunikacyjna i transport publiczny 62
3.13. Gospodarka mieszkaniowa i budownictwo 69
3.14. Infrastruktura techniczna 72
3.15. Rynek pracy i bezrobocie 80
3.16. Gospodarka i rolnictwo 84
3.17. Gospodarka finansowa 91
4. Gmina w oczach mieszkańców 96
5. Wnioski z diagnozy – Analiza SWOT 103
6. Główne problemy w obszarach strategii 108
7. Plan operacyjny strategii rozwoju Gminy Wiązownica na lata 2022-2030 oraz kierunki interwencji rozwoju Gminy 110
7.1. Misja i wizja 111
7.2. Cele strategiczne rozwoju w wymiarze przestrzennym, gospodarczym i społecznym. Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych. Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia 112

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

8. Wieloletni Plan inwestycyjny 147
9. Część planistyczna 152
9.1. Cel nadrzędny 153
9.2. Model rozwoju 153
9.3. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie 154
9.4. Spójność kierunków rozwoju Gminy z kierunkami wynikającymi ze strategii rozwoju województwa. Obszary strategicznej interwencji wraz z zakresem planowanych działań 162
9.5. Model strukturalny funkcjonalno – przestrzennej gminy 178
9.6 Oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym oraz wskaźniki ich osiągnięcia 186
10. System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych 193
10.1. Struktura zarządzania i wdrożenia strategii rozwoju gminy 197
10.2. System obiegu informacji w ramach zarządzenia strategią rozwoju gminy 199
10.3. System monitorowania i ewaluacji Strategii Rozwoju Gminy Wiązownica 199
10.4. Analiza wskaźnikowa 201
10.5. Raport z realizacji Strategii Rozwoju Gminy Wiązownica 201
10.6. Schemat i harmonogram realizacji procesu monitoringu 202
10.7. Zasady aktualizacji 202
10.8. Partycypacja społeczna 204
11. Ramy finansowe oraz źródła finansowania 208
Spis tabel 214
Spis map 217
Spis wykresów 219
Spis zdjęć 222

ROZDZIAŁ 1
WSTĘP

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Szanowni Państwo, Drodzy Mieszkańcy Gminy. Nowa Strategia Rozwoju Gminy Wiązownica na 2022 – 2030 jest efektem wspólnych prac pracowników urzędu, jednostek podległych, ekspertów zewnętrznych, a przede wszystkim Państwa – aktywnych mieszkańców, którzy poświęcili swój czas, by wspólnie odpowiedzieć na nurtujące nas pytania i przedstawić swoją wizję gminy Wiązownica za lat 10, wesprzeć nas w próbie odpowiedzi na pytanie: w jakim miejscu chcemy być, mieszkać, żyć, odpoczywać, czego oczekujemy i pragniemy dla siebie, dla naszych dzieci, rodziców, przyjaciół?

Efektem tej wspólnej refleksji jest niniejsza Strategia i zawarte w niej cele, które nakreśliliśmy, a także obszary, w których razem chcemy działać i zmieniać naszą gminę. Podsumowując efekty kilkumiesięcznych prac, patrzę w przyszłość z optymizmem dostrzegając Wiązownicę, gminę która jest ponadlokalnym liderem współpracy, która podejmuje i podejmować będzie liczne inicjatywy i rozwiązania służące poprawie życia mieszkańców.

Chcemy budować dobre relacje sąsiedzkie z gminami ościennymi, których potrzeby i oczekiwania należy rozumieć, ale równocześnie podejmować działania oparte na obopólnych korzyściach. To, co szczególnie dla nas istotne i co można uznać za kluczowy czynnik sukcesu, to współpraca i relacje partnerskie z gminami sąsiednimi. Już dzisiaj bardzo mocno na siebie oddziałujemy, mamy liczne powiązania funkcjonalne. Wykorzystanie potencjału tej współpracy w znaczący sposób przyspieszy rozwój gminy Wiązownica.

Po przejściu procesu tworzenia Strategii, jesteśmy dumni z naszej gminy i jej 12 sołectw które ją tworzą. Jesteśmy społecznością, która ma swoje tradycje, a lokalne różnice stanowią o naszej sile jako wspólnocie samorządowej. Bo Mieszkańcy są nie tylko celem Strategii, ale równocześnie siłą wprowadzającą te rozwiązania.

Wybiegając w przyszłość widzimy naszą Gminę jako miejsce przyjazne mieszkańcom, małą Ojczyznę, z którą się identyfikują, gminę w ludzkiej skali, w której usługi są łatwo dostępne, znalezienie pracy nie stanowi problemu, sieć dobrze zorganizowanych szkół zapewnia wysoki poziom nauczania i każde dziecko ma zapewnione miejsce w przedszkolu oraz żłobku. Liczne atrakcje zapewniają możliwość spędzania wolnego czasu, a dobrze zorganizowana i sprawnie działająca komunikacja zbiorowa zapewniająca szybkie, komfortowe i bezpiecznie przemieszczanie się sprawia, że posiadanie samochodu staje się niekoniecznym luksusem. Powietrze, którym oddychamy jest czyste, nie obawiamy się wyjścia na spacer w zimowe popołudnie, nie sprawdzamy przed wyjściem, jaka jest jakość powietrza, bo zawsze jest co najmniej dobra. Zależy nam bardzo, by przyciągać do gminy inwestorów, którzy z troską podchodzą do ochrony środowiska, a swoje firmy chcą rozwijać w sposób zrównoważony. Takich przedsiębiorców i inwestorów będziemy wspierać, wspólnie z nimi planować i budować rozwój gospodarczy naszej gminy.

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Szanowni Mieszkańcy

To jest nasza wspólna wizja, nasza odpowiedź na pytanie, jaka gminę chcemy. To wskazanie dalekosiężnego kierunku rozwoju, swego rodzaju "latarnia morska", która wyznaczać będzie kierunek.

Życzę sobie i Państwu, aby to nasze wspólne marzenie opisane w „Strategii 2030", jak najszybciej się ziściło.

Wójt Gminy Wiązownica

Krzysztof Strent

ROZDZIAŁ 2
METODOLOGIA
STRATEGII ROZWOJU
GMINY WIĄZOWNICA
NA LATA 2022 - 2030

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

2.1. Pojęcie Strategii Rozwoju

Strategia Rozwoju jest dokumentem, który w jasny sposób wskazuje kierunki, w jakich powinna zmierzać gmina, aby zapewnić zrównoważony rozwój, a mieszkańcom poprawę, jakości życia. Jej celem jest znalezienie odpowiedzi na pytanie, co trzeba zrobić, aby funkcjonować i rozwijać się w przyszłości. Strategia Rozwoju Wiązownica to plan długofalowego działania Rady Gminy Wiązownica, Wójta Gminy Wiązownica i wspierających go urzędników z Urzędu Gminy Wiązownica oraz wszystkich, którym na sercu leży lepsze jutro gminy, wobec szans i zagrożeń wynikających ze zmieniającego się otoczenia i działań innych podmiotów. Zgodnie z zapisami Strategii Rozwoju działanie takie jest ukierunkowane przez wartości i opcje uznane przez społeczność lokalną, bazujące na wewnętrznym potencjale sił i uwzględniające jej wewnętrzne słabości.

Strategia Rozwoju ma charakter krótkookresowy tzn. obejmuje zwykle okres kilku lat. Dłuższa perspektywa dla potrzeb jednostek samorządu terytorialnego nie jest zasadna, ponieważ powoduje, że cele stają się mniej realne np. nie spełniają kryterium SMART (Konkretność, Mierzalność, Afirmatywność, Realistyczność, Określone w czasie).

Strategia Rozwoju nie może zawierać precyzyjnej listy inwestycji do realizacji, a jedynie wskazać te kluczowe, ponieważ z definicji jest to domeną Wieloletnich Prognoz Finansowych. Tak szczegółowe informacje mogą być umieszczane tylko w dokumentach, które zawierają stale aktualizowane plany finansowe. Popełnienie takiego błędu spowodowałoby, że Strategia Rozwoju bardzo szybko straciłaby swoją aktualność i wystąpiłaby konieczność zmiany przez Radę Gminy.

Warto zauważyć, że Strategia Rozwoju jest dokumentem „otwartym", nie powinna być opracowaniem „zamkniętym w szafie", o którym przypomina się tylko wtedy, gdy istnieje konieczność dodatkowego uzasadnienia dokumentacji aplikacyjnej do programu operacyjnego. Przyjmuje się, że mogą pojawić się czynniki wewnętrzne i zewnętrzne w istotny sposób wpływające na założenia dokumentu. Dlatego proces realizacji Strategii Rozwoju powinien mieć charakter dynamicznej ciągłości, uwzględniającej możliwe zmiany uwarunkowań, w celu ewentualnej korekty planów.

Strategia Rozwoju jest dokumentem, który w swoich założeniach ma być wzorem rozwoju gminy. Określa on m. in.: ostateczną wizję rozwoju, operacyjne i strategiczne cele wraz z zadaniami a także sposobem ich realizacji.

Dokument ten musi przede wszystkim wyróżniać się pewnymi cechami:

- Zawierać analizę sytuacji na danym terenie,
- Opracowywany plan działań musi odpowiadać na problemy tego obszaru,
- Powinien być oparty na zasobach lokalnych i wskazywać wyraźnie na oddolny charakter jego realizacji,
- Powinien zawierać opis kluczowych celów strategicznych,
- Powinien zawierać system monitorowania, aktualizacji i oceny.

Strategia Rozwoju stanowi podstawę działania gminy, programów i przedsięwzięć, a także polityki przestrzennej (jedna z podstaw dla sporządzenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy). Informuje o warunkach podejmowania i realizacji wszelkich działań w gminie. Podnosi wiarygodność wobec partnerów zewnętrznych,

dla których niejednokrotnie stanowi podstawę oceny współpracy z gminą lub lokalizacji własnych działań na terenie gminy.

Stanowi podstawę korzystania przez gminę z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej i innych zewnętrznych źródeł finansowania. Zgodnie z Dyrektywą Unii Europejskiej każda jednostka samorządowa powinna opierać swoje działania inwestycyjne współfinansowane ze środków Unii Europejskiej na planie strategicznym. Po wstąpieniu Polski do UE Strategia Rozwoju oraz Program Rozwoju są wskazywane, jako jedne z najważniejszych dokumentów (nadrzędne wobec innych dokumentów) w funkcjonowaniu Jednostek Samorządu Terytorialnego, przedstawiające kierunki rozwoju jednostki na najbliższe lata.

Najważniejsze jest jednak, że Strategia Rozwoju tworzy platformę współdziałania wszystkich zainteresowanych podmiotów - głównych aktorów życia publicznego (mieszkańców, organizacji pozarządowych i stowarzyszeń, przedsiębiorców oraz władz gminy), w celu wypracowania wspólnej przyszłości, odpowiadającej ich potrzebom.

2.2. Wymogi prawne opracowania

Podstawą prawną uchwalenia Strategii Rozwoju Gminy Wiązownica na lata 2022-2030 jest ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. Zgodnie z art. 10e ust. 1 tejże ustawy gmina może opracować strategię rozwoju gminy, natomiast art. 10f ust. 2 określa, że projekt strategii opracowuje wójt oraz przedkłada go zarządowi województwa w celu wydania opinii, dotyczącej sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie, określonych w strategii rozwoju województwa.

Poprzednia strategia została opracowana w 2007 r., a do jej przygotowania posłużyły dane z roku 2005 oraz 2006. Strategia obowiązywała do 2020 r. Obecnie, w stosunku do tego okresu, zmieniły się uwarunkowania społeczne i gospodarcze m.in. dzięki absorpcji środków unijnych i krajowych zmodernizowano szereg dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych oraz gminnych, zmieniła się skala infrastruktury technicznej (w tym zwłaszcza wodno-kanalizacyjnej, której długość w ostatnich latach zwiększyła się) oraz infrastruktura szkolnictwa.

Jednak najważniejszym argumentem przemawiającym za aktualizacją strategii są ramy wieloletnie budżetu Unii Europejskiej, które zobowiązują gminę do opracowania wizji rozwoju uwzględniającej nowe wyzwania i polityki horyzontalne.

Powyższe przesłanki jednoznacznie wskazują, iż pożądane jest, aby gmina Wiązownica ponownie oceniła swój potencjał i uwarunkowania rozwoju, a także na nowo określiła cele i kierunki, które będą optymalne w nowych uwarunkowaniach.

2.3. Procedura formułowania Strategii Rozwoju Gminy Wiązownica

Procedura formułowania Strategii Rozwoju Gminy Wiązownica na lata 2022-2030 jest złożonym procesem, w ramach, którego należy wymienić następujące etapy:

Etap I – Przygotowanie do wdrożenia:

- Decyzja samorządu o rozpoczęciu procedury formułowania strategii rozwoju lokalnego,
- Wybór zespołu ekspertów zewnętrznych,
- Przygotowanie ankietyzacji mieszkańców.

Etap II – Przygotowanie diagnozy:

- Zbieranie i analiza danych o gminie,
- Analiza dokumentów strategicznych lokalnych, regionalnych, krajowych i europejskich,
- Ocena przebiegu procesów rozwojowych w przeszłości,
- Analiza zasobów gminy oraz trendów społeczno-gospodarczych,
- Identyfikacja słabych i mocnych stron gminy,
- Określenie szans i zagrożeń rozwoju gminy.

Etap III – Hierarchizacja celów:

- Sformułowanie wizji i misji gminy,
- Opracowanie scenariuszy rozwoju gminy,
- Określenie strategicznych celów rozwoju,
- Określenie celów operacyjnych,
- Hierarchizacja celów.

Etap IV – Implementacja strategii:

- Konsultacje dokumentu ze społecznością lokalną,
- Określenie podmiotów, procedury oraz monitoringu w procesie wdrażania strategii,
- Przyjęcie Strategii Rozwoju przez Radę Gminy Wiązownica,
- Realizacja projektów przyczyniających się do osiągnięcia celów strategicznych.

ROZDZIAŁ 3
DIAGNOZA GMINY
WIĄZOWNICA

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

3.1. Położenie geograficzne i administracyjne

Gmina Wiązownica jest gminą wiejską położoną we wschodniej części województwa podkarpackiego, w Kotlinie Sandomierskiej. Stanowi jedną z jedenastu gmin powiatu jarosławskiego. Powierzchnia gminy wynosi 245 km^2 (24 398 ha) i jest największa gminą powiatu jarosławskiego, zajmując 23,71% jego powierzchni. Powierzchnię gminy Wiązownica w 45 % stanowią użytki rolne oraz 48 % lasy.

Mapa 1 Położenie Gminy Wiązownica na tle Województwa Podkarpackiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie mapy z http://rzeszow/stat.gov.pl

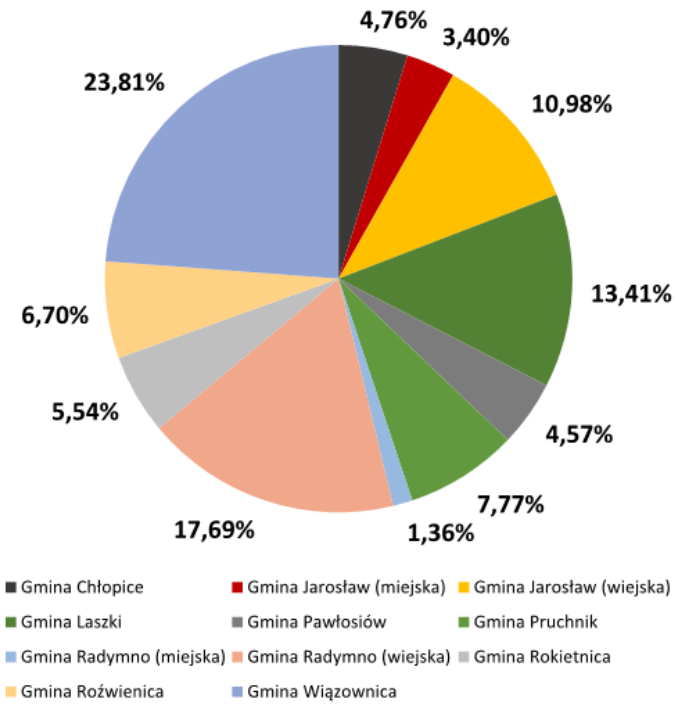
Gmina sąsiaduje z gminami: Laszki, Jarosław (powiat jarosławski), Stary Dzików i Oleszyce (powiat lubaczowski) oraz Adamówką i Sieniawą (powiat przeworski).

Pod względem administracyjnym, Gmina Wiązownica należy do Powiatu Jarosławskiego z siedzibą w mieście Jarosław, wchodzącego w skład Województwa Podkarpackiego.

W skład powiatu wchodzą dwie gminy miejskie: Jarosław i Radymno, jedna gmina miejsko-wiejska: Pruchnik, oraz 8 gmin wiejskich: Chłopice, Jarosław, Laszki, Pawłosiów, Radymno, Rokietnica, Roźwienica, Wiązownica. Pod względem powierzchni, gmina Wiązownica plasuje się na pierwszym miejscu w powiecie, co zostało uwidocznione na poniższym wykresie:

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Wykres 1 Powierzchnia gmin powiatu jarosławskiego w procentach

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Mapa 2 Gmina Wiązownica na tle powiaty jarosławskiego

Źródło: http://gminy.pl

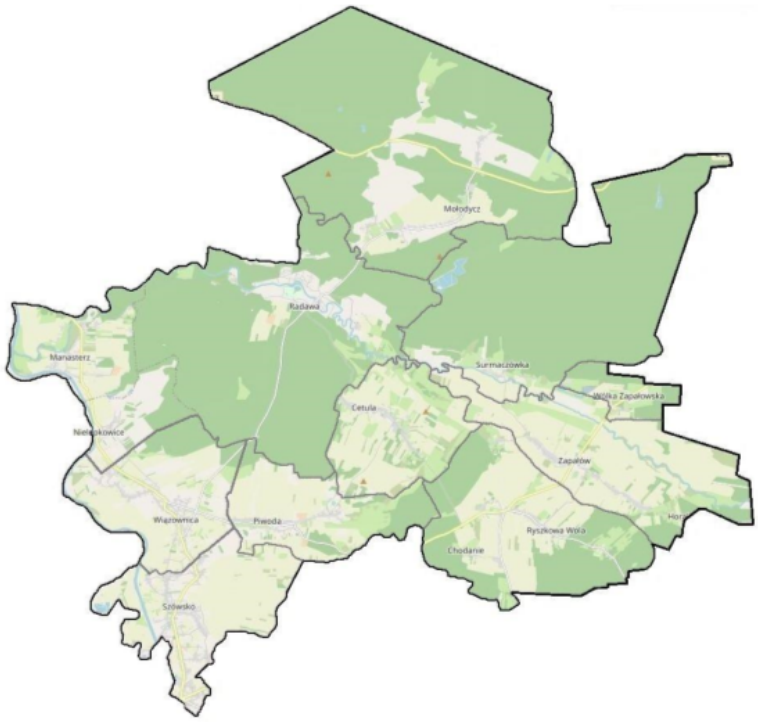
W skład Gminy Wiązownica wchodzą:

- Cetula o powierzchni 1 287,20 ha,
- Manasterz o powierzchni 951,12 ha,
- Mołodycz o powierzchni 5 061,98 ha,
- Nielepkowice o powierzchni 547,63,
- Piwoda o powierzchni 1 230,73 ha,
- Radawa o powierzchni 3 991,07 ha,
- Ryszkowa Wola o powierzchni 2 246,16,
- Surmaczówka o powierzchni 3 647,39 ha,
- Szówsko o powierzchni 1 516,46 ha,
- Wiązownica o powierzchni 1 497,52 ha,
- Wólka Zapałowska o powierzchni 353,29 ha,
- Zapałów o powierzchni 2 068,27 ha.

Największą powierzchnię zajmuje sołectwo Mołodycz – 20,75%, natomiast najmniejszym sołectwem gminy jest Wólka Zapałowska – 1,45% powierzchni gminy.

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Mapa 3 Gmina Wiązownica z podziałem na okręgi administracyjne

Źródło: opracowanie własne na podstawie http://openstreetmaps.org

3.2. Sytuacja demograficzna

Jednym z głównych czynników, determinujących procesy rozwojowe oraz mających wpływ na sytuację społeczno-gospodarczą w każdej gminie są jej mieszkańcy. Potencjał demograficzny gminy Wiązownica według danych GUS na dzień 31 grudnia 2021 r. to 11 752 osób (w tym 5 842 mężczyzn i 5 910 kobiet), co stanowi 9,88 % ludności powiatu jarosławskiego. Gęstość zaludnienia wynosi natomiast 48 osób/km^2, wobec 116 osób/km^2 dla całego powiatu.

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Tabela 1 Ludność, średnia gęstość zaludnienia oraz powierzchnia gmin powiatu jarosławskiego

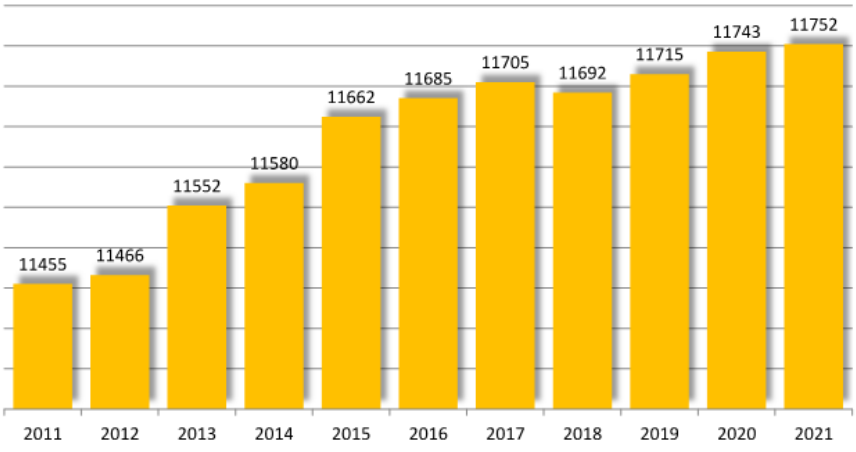
Jednostka terytorialna	Ludność				Wzrost/spadek [%]	Powierzchnia [km²]
	2017		2021			
	Osób/km²	mieszkańcy	Osób/km²	mieszkańcy		
Gmina Chłopice	113	5 556	111	5 473	-1,49	49
Gmina Jarosław (miejska)	1 095	37 892	1 056	36 563	-3,51	35
Gmina Jarosław (wiejska)	13 192	116	13 212	116	-0,01	113
Gmina Laszki	6 976	51	6 876	50	-1,96	138
Gmina Pawłosiów	8 467	179	8 453	178	-0,56	47
Gmina Pruchnik	9 801	122	9 579	119	-2,46	80
Gmina Radymno (miejska)	5 335	392	5 154	378	-3,57	14
Gmina Radymno (wiejska)	11 448	63	11 327	62	-1,59	182
Gmina Rokietnica	4 376	77	4 257	75	-2,60	57
Gmina Rożwienica	91	6 232	91	6 260	0,45	69
Gmina Wiązownica	48	11 705	48	11 752	0,40	245
Powiat Jarosławski	118	120 980	116	118 906	-1,71	1 029

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL

Na przestrzeni ostatnich lat, w większości gmin powiatu jarosławskiego można zauważyć tendencję spadkową, jeśli chodzi o liczbę mieszkańców. Spadki te były jednak nieznaczne – najwięcej mieszkańców biorąc pod uwagę rok 2017 i 2021 ubyło w gminie miejskiej Jarosław – o 1 329 osoby (spadek liczby mieszkańców o 3,51 %). Natomiast największy wzrost liczby mieszkańców odnotowany został w gminie Wiązownica, o 47 osoby (wzrost liczby mieszkańców o 0,4 %). W latach 2011-2021 występowała (poza rokiem 2018) tendencja do wzrostu liczby ludności gminy. Sytuacja ta została przedstawiona na poniższym wykresie:

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Wykres 2 Stan ludności w Gminie Wiązownica na przestrzeni 2011-2021r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL

Jednym z kluczowych czynników wpływających na zmianę liczby ludności jest ruch naturalny ludności oraz wynikający z niego przyrost naturalny. Liczbę urodzeń i zgonów w Gminie Wiązownica, a także wartość przyrostu naturalnego na przestrzeni lat 2017-2021 przestawiają poniższa tabela oraz wykres.

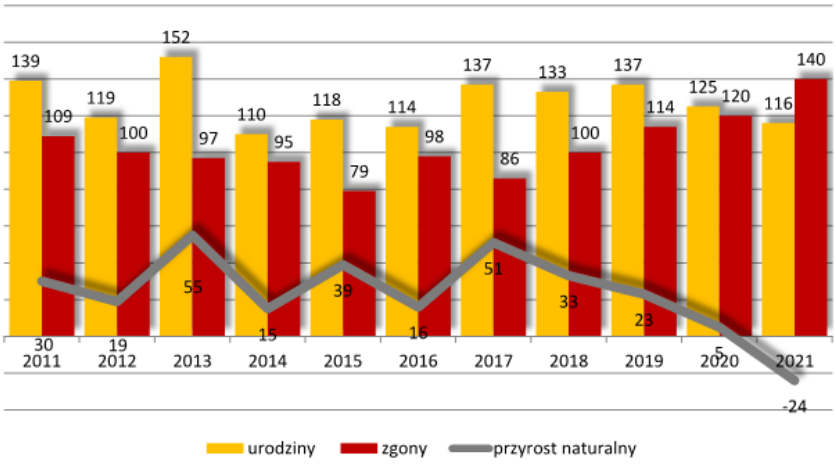
Tabela 2 Liczba urodzeń i zgonów oraz przyrost naturalny w gminie Wiązownica na przestrzeni lat 2017-2021

Rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
urodzenia	139	119	152	110	118	114	137	133	137	125	116
zgony	109	100	97	95	79	98	86	100	114	120	140
Przyrost naturalny	+30	+19	+55	+15	+39	+16	+51	+33	+23	+5	-24

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Wykres 3 Liczba urodzeń i zgonów oraz przyrost naturalny w gminie Wiązownica na przestrzeni lat 2011-2021

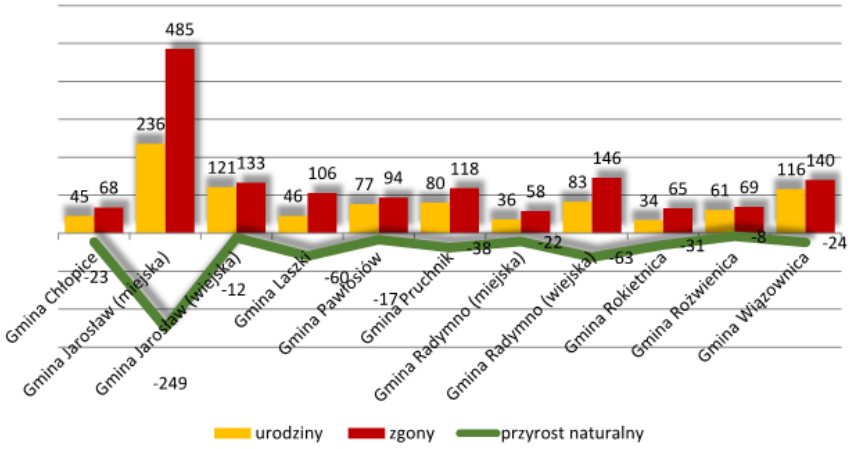

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Powyższe dane wskazują, na utrzymywaniu się w ostatnim czasie w gminie Wiązownica trendu spadkowego przyrostu naturalnego, na co zapewne mają wpływ zmniejszona liczba urodzeń oraz zgony spowodowane przez pandemicznego wirusa Covid19. Lepiej sytuacja gminy wygląda na tle całego powiatu jarosławskiego – pod względem wartości przyrostu naturalnego gmina Wiązownica zajmuje szóste miejsce w powiecie. Liczbę urodzeń, zgonów oraz przyrost naturalny w 2021 r. na tle pozostałych gmin powiatu jarosławskiego, przedstawia poniższy wykres.

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Wykres 4 Liczba urodzeń, zgonów oraz przyrost naturalny na terenie gmin powiatu jarosławskiego w roku 2020

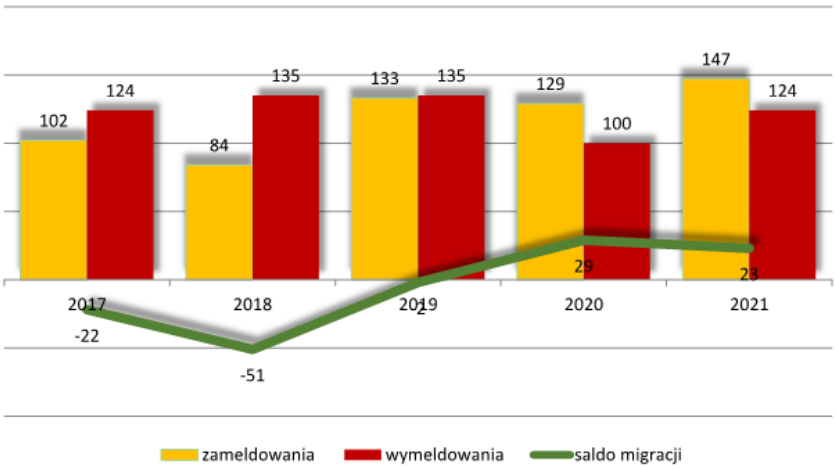

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Innym zasadniczym czynnikiem, mającym wpływ na liczbę ludności w gminie jest saldo migracji. W 2021 roku, według danych GUS zarejestrowano 147 zameldowań, w tym 2 zameldowania z zagranicy oraz 124 wymeldowań, w tym 0 wymeldowań za granicę, w wyniku czego saldo migracji wyniosło dla gminy Wiązownica wartość 23. Liczbę zameldowań i wymeldowań ogółem oraz saldo migracji na przestrzeni lat 2017-2021 przedstawia poniższy wykres.

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Wykres 5 Liczba zameldowań i wymeldowań ogółem oraz saldo migracji w Gminie Wiązownica na przestrzeni lat 2017-2021.

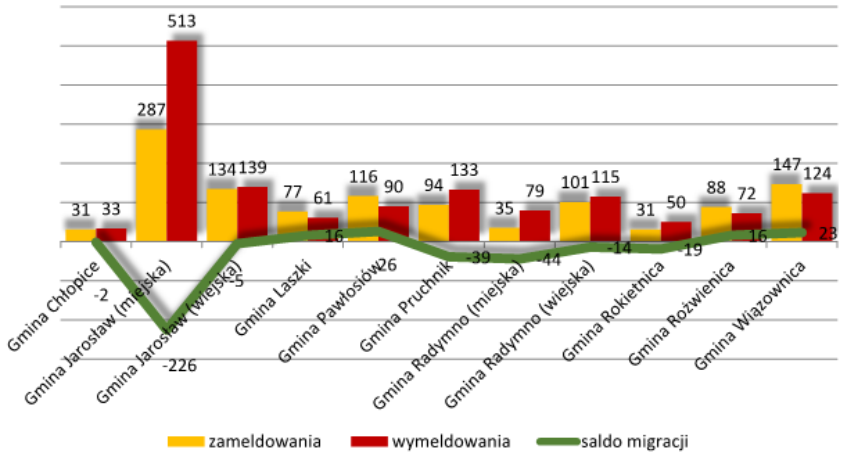

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Na podstawie powyższych danych można przyjąć, że w latach 2019-2021, główny wpływ na zwiększającą się liczbę mieszkańców w gminie miało dodatnie saldo migracji, co z kolei wpływa na sytuację społeczno-gospodarczą oraz potencjał demograficzny gminy. Istotnym problemem jest również odpływ ludzi młodych, wykształconych, aktywnych i innowacyjnych, co przyczynia się do zmniejszania potencjalnych zasobów pracy, a także obniżania ich jakości. Ujemne saldo migracji występuje, poza wiejskimi gminami: Wiązownica, Laszki, Pawłosiów i Roźwienica, w większości gmin powiatu jarosławskiego, a najniższe w gminie miejskiej Jarosław. Dane te zostały przedstawione w poniższym wykresie.

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Wykres 6 Liczba zameldowań i wymeldowań ogółem oraz saldo migracji na terenie gmin powiatu jarosławskiego w roku 2021.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Wśród mieszkańców gminy Wiązownica, najliczniej reprezentowaną grupą wiekową są osoby w wieku 0-19 lat, których liczba na koniec 2021 roku wyniosła 2 602 osób, co stanowiło 22,14 % ogółu ludności gminy. Kolejne miejsca w strukturze wiekowej mieszkańców gminy zajmują grupy wiekowe: 30 – 39 lat (16,42 % ogółu) oraz 65 i więcej lat (14,61% ogółu). Szczegółowe dane w tej kwestii przedstawia poniższa tabela.

Tabela 3 Struktura wiekowa mieszkańców gminy Wiązownica w 2021 roku

Przedział wiekowy	ogółem		w tym mężczyźni		w tym kobiety	
	Ilość mieszkańców	% ogółu mieszkańców	Ilość mężczyzn	% ogółu mężczyzn	Ilość kobiety	% ogółu kobiety
0-19	2 602	22,14	1 347	23,06	1 255	21,23
20-24	734	6,25	353	6,04	381	6,45
25-29	887	7,55	461	7,89	426	7,21
30-39	1 930	16,42	987	16,89	943	15,96
40-49	1 700	14,47	888	15,20	812	13,74
50-59	1 474	12,54	747	12,79	727	12,30
60-64	708	6,02	362	6,20	346	5,85
65 i więcej	1 717	14,61	697	11,93	1 020	17,26
Razem	**11 752**	**100**	**5 842**	**100**	**5 910**	**100**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

3.3. Oświata i wychowanie

Oświata pełni niezwykle istotną rolę w sferze społecznej i kształtowaniu kapitału ludzkiego. Znaczenie oświaty w gminie jest bardzo duże, o czym świadczą między innymi nakłady finansowe, jakie są na nią ponoszone z budżetu gminy. Na terenie gminy Wiązownica funkcjonują publiczne placówki oświatowe:

Szkoły:

- Szkoła Podstawowa im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Manasterzu,
- Szkoła Podstawowa w Mołodyczu,
- Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Piwodzie z Filią w Cetuli
- Szkoła Podstawowa w Ryszkowej Woli,
- Szkoła Podstawowa im. Jana Kochanowskiego w Szówsku,
- Szkoła Podstawowa im. Księdza Stanisława Sudoła w Wiązownicy,
- Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Zapałowie,

Przedszkola:

- Niepubliczne Przedszkole pod wezwaniem św. Józefa w Szówsku prowadzone przez Zgromadzenie Sióstr Służebniczek NMP Niepokalanie Poczętej,
- Niepubliczne Przedszkole "Słoneczny Raj" w Szówsku,

W celu wykonywania zadań z zakresu wspólnej obsługi organizacyjnej, administracyjnej, finansowo-księgowej i prawnej dla szkół, których organem prowadzącym jest Gmina Wiązownica, utworzone zostało Centrum Usług Wspólnych Gminy Wiązownica będący gminną jednostką organizacyjną.

Według danych GUS z 2020 roku do wszystkich placówek oświatowych na terenie gminy Wiązownica uczęszczało 1430 uczniów, z tego 435 do placówek przedszkolnych. W stosunku do 2016 roku, liczba uczniów we wszystkich placówkach zwiększyła się o 289. Dane dotyczące liczby uczniów oraz oddziałów w placówkach oświatowych w roku 2016-2020 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 4 Liczba uczniów w placówkach oświatowych w roku 2016-2020 bez klas specjalnych).*

Rodzaj placówki/rok	2016	2017	2018	2019	2020
Szkoły podstawowe	721	841	959	967	995
Przedszkola	420	420	414	475	435
Razem	1 141	1 261	1 373	1 442	1 430

**) na dzień tworzenia dokumentu brak danych BDL za rok 2021*
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Poza 7 szkołami podstawowymi w miejscowościach: Manasterz, Mołodycz, Piwodzie, Ryszkowej Woli, Szówsku, Wiązownicy i Zapałowie, na terenie gminy funkcjonują dwie niepubliczne placówki wychowania przedszkolnego w Szówsku.

3.4. Ochrona zdrowia

Dostęp do opieki zdrowotnej jest jednym z istotnych czynników wpływających na sytuację zdrowotną i jakość życia mieszkańców gminy. Na terenie Gminy Wiązownica opiekę zdrowotną mieszkańcom zapewniają 5 podmiotów ochrony zdrowia:

- Gminny Ośrodek Zdrowia w Wiązownicy, Przychodnia Opieki Zdrowotnej „Zdrowie" w Wiązownicy,
- Centrum Medyczne DANFARMMED Sp z o.o.,
- Wiejski Ośrodek Zdrowia, NZOZ VELOMED Szówsko,
- Centrum Opieki Medycznej w Radawie,
- Centrum Opieki Medycznej w Zapałowie,

Placówki świadczące opiekę zdrowotną na terenie Gminy Wiązownica, realizują działania w zakresie kompetencji lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej, zapewniają opiekę stomatologiczną, opiekę w zakresie pielęgniarstwa środowiskowo-rodzinnego i szkolno-wychowawczego, a także realizują szczepienia ochronne i prowadzą działania profilaktyczne. W miejscowości Wiązownica funkcjonują 2 apteki, a w miejscowości Zapałów - punkt apteczny.

Tabela 5 Dane dotyczące opieki zdrowotnej w gminie Wiązownica w 2017 oraz 2021 roku

Wyszczególnienie	***2017***	***2021***
Przychodnie	*6*	*7*
Apteki i punkty apteczne	*3*	*3*
Porady lekarskie	*38 918*	*41 015*

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Ze względu na niewystarczający zakres usług medycznych, jeśli chodzi o badania specjalistyczne, pacjenci z terenu gminy Wiązownica korzystają również z przychodni w miastach Jarosław, Przemyśl i Rzeszów. Znajdują się tam również szpitale powiatowe, wojewódzkie i specjalistyczne.

W miejscowości Radawa funkcjonuje Ośrodek Profilaktyczno-Rehabilitacyjny im. Św. Ojca Pio, prowadzony przez Jarosławskie Katolickie Stowarzyszenie Charytatywne im. Św. Ojca Pio z siedzibą w Radawie.

3.5. Pomoc społeczna

Działania z zakresu pomocy społecznej na terenie gminy Wiązownica realizuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wiązownicy.

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Głównym celem działań Ośrodka jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości oraz umożliwienie im bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka, doprowadzenie osób i rodzin do życiowego usamodzielnienia oraz integracji ze środowiskiem, a także zapobieganie powstawaniu nowych problemów społecznych rodzących zapotrzebowanie na świadczenia pomocy społecznej, organizowanie pracy z rodzinami przeżywającymi trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, które zamieszkują na terenie gminy Wiązownica, w celu przywrócenia im zdolności do wypełniania tych funkcji. Ośrodek wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia tych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka poprzez miedzy innymi:

- przyznawanie i wypłaty różnorodnych świadczeń pieniężnych – dofinansowań, zapomóg pożyczek ekonomicznych na usamodzielnienie, zasiłków rodzinnych, opiekuńczych i wychowawczych oraz innych świadczeń socjalnych,
- świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych, w miejscu zamieszkania, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- organizowanie i prowadzenie poradnictwa specjalistycznego,
- opłacanie składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe za osobę, która rezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem,
- udzielanie schronienia, posiłku, niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym, w tym osobom bezdomnym,
- udzielanie zasiłków celowych na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym i innym nie mającym dochodu oraz możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
- sprawianie pogrzebów, w tym osobom bezdomnym
- przyznawanie pomocy w naturze,
- prace socjalne,
- prowadzenie dożywianie dzieci.

Realizuje również zadania wynikające z przepisów prawa z zakresu osłony socjalnej i polityki społecznej, w tym prorodzinnej.

Tabela 6 Liczba rodzin oraz osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na terenie gminy Wiązownica w latach 2016-2020)*

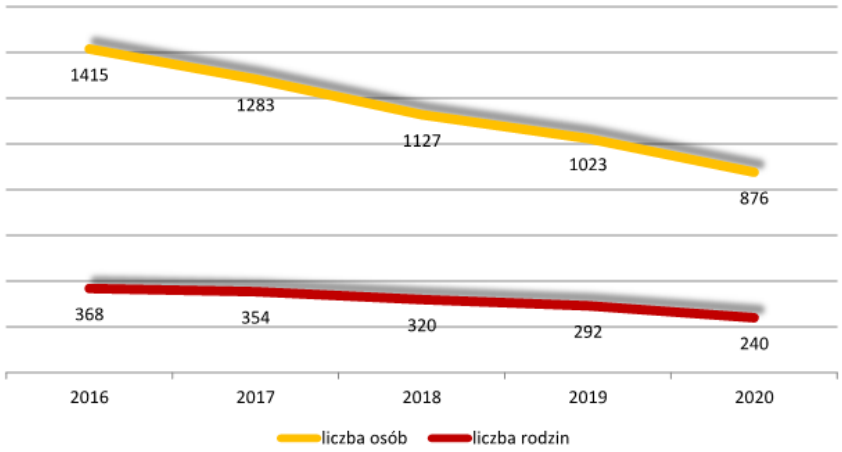
Rok	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba rodzin	368	354	320	292	240
Liczba osób w rodzinach	1 415	1 283	1 127	1 023	876

**) na dzień tworzenia dokumentu brak danych BDL za rok 2021*

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Wykres 7 Liczba rodzin oraz osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na terenie gminy Wiązownica w latach 2016-2020

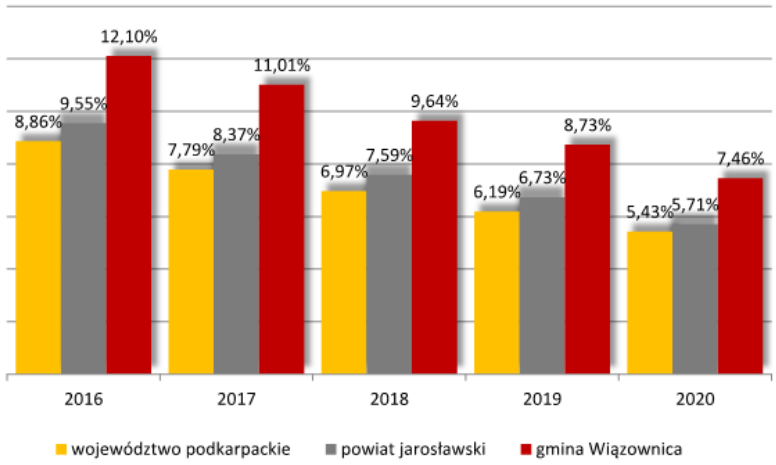

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Jak wynika z powyższej tabeli oraz wykresu, na przestrzeni lat 2016-2020, zmniejszyła się liczba rodzin objętych wsparciem Ośrodka o 87 (spadek o ok. 23,6 %), w tym liczba osób objętych wsparciem o 539 osób (spadek o ok.38,1 %). Może to świadczyć o poprawie sytuacji rodzin, które korzystały dotychczas ze świadczeń pomocy społecznej. Wpływ na to miało uruchomienie świadczenia „Rodzina 500+", a także wzrost najniższego wynagrodzenia oraz minimalnych emerytur i rent. Zjawisko to występuje ogólnie w powiecie jarosławskim i województwie podkarpackim, a fakt ten odzwierciedla poniższy wykres, przedstawiający udział osób korzystających z pomocy społecznej w ludności ogółem.

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Wykres 8 Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na przestrzeni lat 2016-2020 w województwie podkarpackim, powiecie jarosławskim oraz gminie Wiązownica).*

**) na dzień tworzenia dokumentu brak danych BDL za rok 2021dla gminy*

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Liczbę rodzin i osób, znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej objętych pomocą społeczną przedstawia poniższy wykres.

Tabela 7 Liczba rodzin i osób korzystających z pomocy pod względem przyczyn trudnych sytuacji życiowych w gminie Wiązownica w latach 2019-2020)*

Przyczyna korzystania z pomocy	2019		2020	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Ubóstwo	51	190	43	144
Potrzeby ochrony macierzyństwa, w tym wielodzietność	50	267	49	276
Bezrobocie	92	327	82	276
Niepełnosprawność	51	147	73	172
Długotrwała lub ciężka choroba	80	275	87	223
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	68	345	40	237

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Przemoc w rodzinie	*1*	*3*	*2*	*7*
Alkoholizm	*4*	*4*	*5*	*6*
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	*1*	*2*	*4*	*6*

**) na dzień tworzenia dokumentu brak danych BDL za rok 2021*

Źródło: Opracowanie na podstawie raportów GOSP we Wiązownicy

Jak przedstawiają powyższe dane, w 2020 roku najczęstszą przyczyną objęcia rodzin pomocą społeczną była długotrwała lub ciężka choroba – 87 rodzin (w porównaniu do 2019 r., w 2020 liczba rodzin objętych pomocą z tej przyczyny zmniejszyła się o 7) oraz bezrobocie, które dotknęło 82 rodziny. W dalszej kolejności przyczyną objęcia rodzin pomocą społeczną była niepełnosprawność - 73 rodziny. Gminna realizuje również świadczenia rodzinne, którymi są:

- zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego;
- świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny, specjalny zasiłek opiekuńczy oraz świadczenie pielęgnacyjne;
- jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka;
- świadczenie rodzicielskie,

Liczbę korzystających ze świadczeń rodzinnych oraz kwoty wypłacanych świadczeń w gminie Wiązownicy w latach 2016-2020, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 8 Liczba korzystających ze świadczeń rodzinnych na terenie gminy Wiązownicy oraz kwoty wypłacanych świadczeń w latach 2016-2020)*

Wyszczególnienie	***2016***	***2017***	***2018***	***2019***	***2020***
Rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci	*625*	*616*	*557*	*510*	*733*
Dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny - ogółem	*1 262*	*1 226*	*930*	*1 041*	*958*
Dzieci w wieku do 17 lat, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny	*1 138*	*1 126*	*844*	*966*	*869*
Udział dzieci w wieku do 17 lat, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku w %	*47,6*	*47,3*	*36,2*	*41,3*	*37,4*
Kwota świadczeń rodzinnych ogółem w tys. zł	*4 356*	*4 687*	*4 420*	*4 846*	*4 825*

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Kwota zasiłków rodzinnych (wraz z dodatkami) w tys. zł	*2 455*	*2 439*	*1 981*	*2 070*	*1 926*
Kwota zasiłków pielęgnacyjnych w tys. zł	*524*	*530*	*571*	*778*	*771*

**) na dzień tworzenia dokumentu brak danych BDL za rok 2021*

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Na podstawie poniższych danych możemy zaobserwować, że po początkowym, systematycznym spadku w latach 2016-2019 liczby rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci, nastąpił nagły wzrost liczby beneficjentów - o ok. 17,3 %, przy jednoczesnym spadku liczby dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny – spadek o 24,1 %. Wart uwagi jest również wskaźnik, dotyczący udziału dzieci w wieku do 17 lat, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku – w 2020 roku udział ten wynosił 37,4 %, natomiast w 2016 było to 46,6 %. Może to świadczyć o poprawie warunków życia rodzin, podobnie jak w przypadku beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej, spowodowanej realizacją świadczenia „Rodzina 500 +" oraz wzrostem minimalnych wynagrodzeń.

Inaczej sprawa przedstawia się kwestia kwot wypłacanych świadczeń rodzinnych, gdzie wystąpił zauważalny znaczny ich wzrost na przestrzeni lat 2016-2020 – od 2016 roku łączny wzrost tych kwot wyniósł ok. 469 tys. zł. Występował przy tym spadek kwoty wypłacanych zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami oraz wzrost kwoty zasiłków pielęgnacyjnych. Zgodnie z danymi Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wiązownicy, wzrastały również kwoty wypłacanych świadczeń pielęgnacyjnych, co z kolei spowodowane jest wzrostem wysokości tych świadczeń.

Program Rodzina 500+ to pomoc finansowa ze strony państwa, którą mogą otrzymać rodzice oraz opiekunowie dzieci do 18 roku życia. Celem świadczenia jest częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowywaniem dziecka, w tym z opieką nad nim i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych. Program Rodzina 500+ wszedł w życie 1 kwietnia 2016 roku i początkowo świadczenie było przyznawane na drugie i kolejne dziecko oraz pierwsze w przypadku spełnienia określonego kryterium dochodowego, natomiast od lipca 2019 roku przyznawane jest na każde dziecko niezależnie od dochodu i przysługuje rodzinie bez względu na stan cywilny rodziców.

W 2020 roku przeciętna miesięczna liczba dzieci, na które rodziny otrzymały świadczenie wychowawcze „Rodzina 500 +" wyniosła 2 151, wobec 20 600 w 2019r., natomiast łączne wydatki w tej kwestii w 2019 roku wyniosły 11 092 975 zł oraz 13 436 714 zł w 2020 .

Na terenie Gminy, w miejscowości Radawa, funkcjonuje Dzienny Dom Senior +, oferujący mieszkańcom stacjonarną opiekę poprzez zaspokojenie potrzeb opiekuńczych, rehabilitacyjnych i społecznych w atmosferze życzliwości, troski o drugiego człowieka oraz poszanowania godności osobistej. W DDS działa w oparciu o Uchwały Radę Gminy Wiązownica.

Służy do wspólnego spędzania czasu przez seniorów poprzez uczestnictwo w zajęciach sportowych, rekreacyjnych oraz rozrywkę. Uczestnicy mają zapewniony transport, ciepłe posiłki i fachową opiekę przez 8 godzin na dobę.

3.6. Kultura i sport

Kultura

Kultura ma zasadniczy wpływ na jakość życia, tworząc relacje społeczne i pomagając w zaspokajaniu indywidualnych potrzeb niematerialnych, musi być jednak stale rozwijana. Prowadzenie działalności kulturalnej jest zadaniem własnym gminy o charakterze obowiązkowym.

W gminie Wiązownica, jako instytucje kultury funkcjonuje Gminne Centrum Kultury w Wiązownicy, Domy Kultury oraz funkcjonująca przy nich Gminna Biblioteka Publiczna w Wiązownicy z filiami.

Gminny Ośrodek Wypoczynku i Rekreacji w Radawie położony jest w niewielkiej atrakcyjnej przyrodniczo miejscowości Radawa i oferuje mieszkańcom gminy oraz przyjezdnym turystom wiele atrakcji sprzyjających aktywnemu wypoczynkowi. Są to przede wszystkim:

- Zalew do kąpieli z piaszczystą plażą,
- Wypożyczalnia sprzętu wodnego,
- Boiska do gry w piłkę nożną, koszykówkę, siatkówkę do uprawiania tenisa,
- Cotygodniowe imprezy i koncerty organizowane w okresie letnim na terenie zadaszonego amfiteatru (m.in. koncerty w Wieczory Cygańskie lub Greckie, iluminacje na Noc Świętojańską, filmy wyświetlane w Kinie Letnim),
- Trasy do nordic walkingu,
- Ścieżki rowerowe,
- Siłownię na świeżym powietrzu,
- Place zabaw,
- Bogate zaplecze gastronomiczne,
- Domki wystawiennicze oferujące produkty regionalne oferowane przez Koła Gospodyń Wiejskich z terenu gminy,
- Domki letniskowe,
- Pole kempingowe i namiotowe,
- Ochronka dla dzieci oferującą bezpłatna opiekę dzienną dla dzieci przebywających w ośrodku w wieku od 3-10 lat.

Pod patronatem Gminnego Centrum Kultury działają również Koła Gospodyń Wiejskich:

- Koło Gospodyń Wiejskich Cetulanki,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Manasterzu,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Mołodyczu,
- Koło Gospodyń Wiejskich Nielepkowice,
- Koło Gospodyń Wiejskich Kreatywna Piwoda,
- Koło Gospodyń Wiejskich Radawiacy,
- Koło Gospodyń Wiejskich Aktywni Ryszkowa Wola,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Surmaczówce,
- Koło Gospodyń Wiejskich Szulanki w Szówsku,
- Koło Gospodyń Wiejskich Aktywne Emerytki Wiązownica,

- Koło Gospodyń Wiejskich w Zapałowie,
- Koło Gospodyń Wiejskich Wólka Zapałowska,
- Koło Gospodyń Wiejskich przy Domu Kultury w Szówsku.

Domy Kultury funkcjonują w miejscowościach Nielepkowice, Piwoda, Szówsko, Wiązownica i Zapałów. W miejscowościach Cetuli, Radawa, Ryszkowej Woli, Surmaczówka, Mołodycz, Manasterz i Wólka Zapałowska funkcjonują świetlice wiejskie. Przy Domach Kultury mają siedziby biblioteki publiczne, grupy artystyczne, zespoły folklorystyczne - śpiewacze i taneczne, kluby sportowe. Organizowane są warsztaty rękodzielnicze, kiermasze świąteczne, imprezy patriotyczne i rocznicowe, konkursy i turnieje sportowe. W roku 2021 działało na terenie gminy 11 zespołów artystycznych, grupujących 128 artystów.

W ubiegłych latach, ze względu na sytuację sanitarno-epidemiologiczną i ograniczenia z nią związane, na terenie gminy życie kulturalne uległo znacznemu ograniczeniu. Wcześniej imprezy kulturalne odbywały się przede wszystkim w oparciu o infrastrukturę Gminnego Ośrodka Wypoczynku i Rekreacji w Radawie. W sumie w roku 2021 odbyły się tylko 4 imprez w których uczestniczyło 220 osób, w tym ani jedna o charakterze masowym. Dla porównania w 2016-2019 organizowano nawet 135 imprez w tym 2 imprezy cykliczne, w których uczestniczyło nawet 51 600 osób.

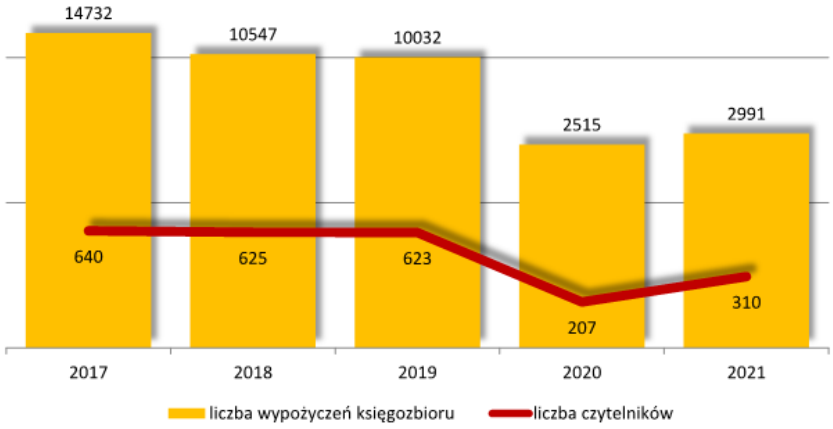
Instytucją prowadzącą szeroką działalność w zakresie kultury jest także Gminna Biblioteka Publiczna w Wiązownicy, mająca swą siedzibę w Gminnym Ośrodku Kultury w Wiązownicy, posiadająca swoje filie w miejscowościach Piwoda, Szówsko oraz w Zapałowie. Biblioteka służy zaspokajaniu potrzeb oświatowych, kulturalnych i informacyjnych gminnej społeczności oraz uczestniczy w upowszechnianiu wiedzy, kultury i promocji czytelnictwa.

Biblioteka organizuje liczne warsztaty dla dzieci i dorosłych, przy okazji corocznych świat i wydarzeń, współtworząc różnorodne projekty społeczno-edukacyjne i inicjując działania aktywizujące czytelniczo mieszkańców gminy. Ważnym aspektem działalności Biblioteki jest również gromadzenie, opracowanie i upowszechnianie i promowanie kultury regionalnej. We wszystkich obiektach Biblioteki zainstalowano urządzenia umożliwiające korzystanie z nich osób niepełnosprawnych.

Księgozbiór Biblioteki w 2021 roku liczył 25 021 woluminów, w większości literatura piękna dla dorosłych, oraz dla dzieci, ale także literatura niebeletrystyczna i czasopisma oprawne. Liczba czytelników w roku wyniosła 310, natomiast liczba wypożyczeń księgozbioru na zewnątrz – 2 991.

W stosunku do roku 2017, w 2020 roku nastąpił spadek liczby czytelników oraz spadek liczby wypożyczeń księgozbioru, jednak w 2021 roku sytuacja ulega polepszeniu. Liczbę czytelników oraz wypożyczeń księgozbioru na zewnątrz na przestrzeni lat 2017-2021, przedstawia poniższy wykres.

Wykres 9 Liczba czytelników oraz wypożyczeń księgozbioru na zewnątrz w gminie Wiązownica

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Biblioteka oraz jej filie zapewniają również nieodpłatny dostęp do Internetu, przeznaczony tylko do korzystania z zasobów związanych z edukacją i informacją. W sumie we wszystkich budynkach zainstalowanych jest 11 komputerów, z czego 9 dostępnych dla czytelników, w tym 8 podłączone są do sieci internetowej.

Sport

Sport w gminie Wiązownica odgrywa ważną rolę w życiu mieszkańców. Sfera sportu i rekreacji jest obszarem działań szkół podstawowych oraz wszelkich stowarzyszeń i związków powstałych na terenie gminy.

Zadaniem klubów sportowych jest rozpowszechnianie kultury fizycznej, poprawienie lub wypracowanie kondycji fizycznej i psychicznej członków, rozwój stosunków międzyludzkich, jak również osiągnięcie wyników sportowych na wszelkich poziomach poprzez uczestnictwo doraźne. Gmina Wiązownica wspiera i rozpowszechnia kulturę fizyczną między inny poprzez dotowanie funkcjonujących na terenie klubów. Dzięki corocznym dotacjom, mogą one realizować swoje cele. Na terenie gminy działa 6 klubów sportowe, rozpowszechniające m.in.: głównie piłkę nożną oraz tenis stołowy. Są to:

- Klub Sportowy Wiązownica – klub III ligowy z sekcjami seniorów, juniorów, młodzików
- i trampkarzy
- Uczniowski Klub Sportowy ORLIK w Wiązownicy,
- Ludowy Klub Sportowy Mołodycz, dysponujący boiskiem,
- Klub Sportowy Szówsko, przy którym działa Akademia Piłkarska,
- Klub Sportowy Santos Piwoda,
- Ludowy Klub Sportowy „Dąb" Cetula, dysponujący własnym boiskiem,

- Klub Sportowy „Orkan" Zapałów, dysponujący własnym boiskiem.

Prócz powyższych, w miejscowości Wiązownica funkcjonuje Strzelnica TargetFan, a w miejscowości Szówsko Kręgielnia „Marzena" oraz Skatepark.

Miłośnicy jazdy konnej mogą też uprawiać turystykę konną w Stadninie oraz w Ośrodku Jeździeckim „Na Zakolu" w Radawie.

W gminie działa Wiązownicka Amatorska Liga Siatkówki, grupująca zespoły piłki siatkowej z całej Gminy.

Dane na temat liczby sekcji, członków oraz trenerów i instruktorów w klubach sportowych, a także liczby osób ćwiczących przedstawia poniższa tabela.

Tabela 9 Szczegółowe dane dotyczące klubów sportowych oraz liczby osób ćwiczących na terenie gminy Wiązownica w roku 2016 i 2020)*

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2016	2020
Kluby sportowe			
Kluby	sztuka	7	8
Sekcje sportowe	sztuka	9	13
Członkowie	osoba	250	263
Trenerzy	osoba	7	13
Instruktorzy	osoba	6	1
Inne osoby prowadzące zajęcia	osoba	3	4
Ćwiczący			
ogółem	osoba	295	441
mężczyźni	osoba	295	410
kobiety	osoba	0	31
Ćwiczący do lat 18			
ogółem	osoba	140	253
chłopcy	osoba	140	222
dziewczęta	osoba	0	31

**) na dzień tworzenia dokumentu brak danych BDL za rok 2021*

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Powyższe dane wskazują, że na przestrzeni lat 2016-2020 znacznie zwiększyła się liczba osób ćwiczących (wzrost o 49,5 %), w tym liczba ćwiczących do lat 18 wzrosła o 80,7 %. Mężczyźni na koniec 2020 roku stanowili 93 % osób ćwiczących i wartość ta zmieniła się znacząco od 2016 r. (mężczyźni stanowili wtedy aż 100 % ćwiczących).

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

3.7. Aktywność obywatelska mieszkańców

Kapitał społeczny w głównej mierze związany jest z aktywnością obywatelską mieszkańców, która mierzona jest liczbą organizacji pozarządowych, a więc fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji społecznych na terenie gminy, a także frekwencją mieszkańców gminy w wyborach i głosowaniach referendalnych.

W 2021 roku, na terenie gminy Wiązownica funkcjonowały następujące organizacje pozarządowe:

1. Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Gminy Wiązownica,
2. Stowarzyszenie Rozwoju Gminy Wiązownica,
3. Stowarzyszenie Rozwoju WIĄZ w Wiązownicy,
4. Stowarzyszenie Przyjaciół Wsi Radawa,
5. Stowarzyszenie Hołd Zabytkom w Radawie,
6. Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Demokracji w Gminy Wiązownica w Szówsku,
7. Stowarzyszenie Miłośników Mołodycza,
8. Stowarzyszenie Promocji i Rozwoju „Młody Mołodycz”,
9. Stowarzyszenie Kobiet Wsi Mołodycz w Mołodyczu,
10. Towarzystwo Ukraińców Podkarpacia w Zapałowie,
11. Jarosławskie Katolickie Stowarzyszenie Charytatywne im. O.Pio,
12. Stowarzyszenie „Pogodny Senior” Wiązownica,
13. Stowarzyszenie Wspólnoty Narodów Słowiańskich w Szówsku,
14. Stowarzyszenie Hodowców Owczarków Niemieckich Długowłosych,
15. Stowarzyszenie Ochrony Zwierząt „Auxillum”,
16. Stowarzyszenie „Kraina Sanu”,
17. Ludowy Klub Sportowy w Ryszkowej Woli,
18. Klub Sportowy Wiązownica,
19. Klub Sportowy Szówsko, przy którym działa Akademia Piłkarska,
20. Klub Sportowy Santos Piwoda,
21. Ludowy Klub Sportowy „Dąb” Cetula,
22. Ludowy Klub Sportowy Zapałów.
23. OSP Cetula,
24. OSP Manasterz,
25. OSP Mołodycz,
26. OSP Nielepkowice,
27. OSP Piwoda,
28. OSP Radawa,
29. OSP Ryszkowa Wola,
30. OSP Surmaczówka,
31. OSP Szówsko,
32. OSP Wiązownica,
33. OSP Zapałów,
34. Koło Gospodyń Wiejskich Cetulanki,
35. Koło Gospodyń Wiejskich Manasterz,

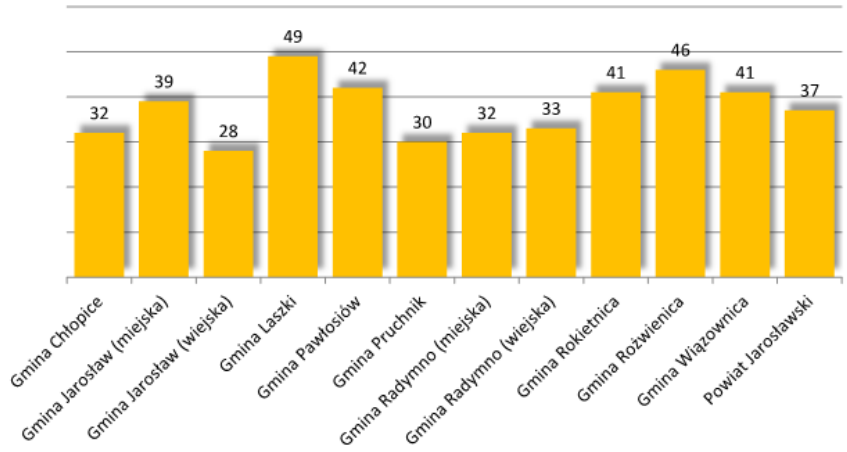
36. Koło Gospodyń Wiejskich w Mołodyczu,
37. Koło Gospodyń Wiejskich Nielepkowice,
38. Koło Gospodyń Wiejskich Kreatywna Piwoda,
39. Koło Gospodyń Wiejskich Radawiacy,
40. Koło Gospodyń Wiejskich Aktywni Ryszkowa Wola,
41. Koło Gospodyń Wiejskich w Surmaczówce,
42. Koło Gospodyń Wiejskich Szulanki w Szówsku,
43. Koło Gospodyń Wiejskich Aktywne Emerytki Wiązownica,
44. Koło Gospodyń Wiejskich w Zapałowie,
45. Koło Gospodyń Wiejskich pry Domu Kultury w Szówsku.

Ważną rolę pośród funkcjonujących na terenie gminy organizacji pozarządowych pełnią ochotnicze straże pożarne, które oprócz prowadzenia działalności przeciwpożarowej i ratowniczej, prowadzą również działalność kulturalną, skupiając wokół swoich siedzib lokalna społeczność. Kluby sportowe realizują cele z zakresu upowszechniania kultury fizycznej i sportu i promocji gminy Wiązownica, z kolei pozostałe stowarzyszenia skupiają się na wspieraniu rozwoju gminy, integracji jej mieszkańców, wspieraniu i budowaniu społeczeństwa obywatelskiego oraz prowadzeniu szerokiej działalności kulturowej na terenie gminy.

Wg danych GUS, w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców, w gminie Wiązownica w roku 2021 funkcjonowały 41 organizacje pozarządowe, co dawało wraz z gminą Rokietnica 4 miejsce w powiecie. Najmniej fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców funkcjonowało w gminie wiejskiej Jarosław, z kolei najwięcej w gminie Laszki. Średnia dla powiatu jarosławskiego wyniosła wartość 37. Dane dotyczące liczby organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w gminach powiatu jarosławskiego według stanu na 2021 rok, przedstawia poniższy wykres.

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Wykres 10 Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w gminach powiatu jarosławskiego w roku 2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Zaangażowanie mieszkańców w sprawy obywatelskie przejawia się również we frekwencji wyborczej. Analizując wybory jakie miały miejsce w kraju na przestrzeni lat 2018-2020, tj. wybory samorządowe w 2018 roku, wybory do Parlamentu Europejskiego, wybory do Sejmu i Senatu RP w 2019 roku oraz wybory Prezydenta RP w 2020 r., można zauważyć, że na tle pozostałych gmin powiatu jarosławskiego w gminie Wiązownica występowała frekwencja przekraczająca średnią dla całego powiatu, co może świadczyć o dużym zaangażowaniu mieszkańców gminy w sprawy państwa. Frekwencję w gminie Wiązownica w wyborach w latach 2018-2020 na tle pozostałych gmin powiatu jarosławskiego przedstawia poniższa tabela.

Tabela 10 Dane dotyczące frekwencji w wyborach na terenie gmin powiatu jarosławskiego

Jednostka samorządu terytorialnego	Wybory samorządowe w 2018 r.- frekwencja	Wybory do PE w 2019 r. - frekwencja	Wybory do Sejmu i Senatu RP w 2019 - frekwencja	Wybory Prezydenta RP w 2020 r. – frekwencja I tura/ II tura
Gmina Chłopice	54,06%	41,33%	56,54%	61,04%/64,50%
Gmina Jarosław (miejska)	Bd	44,56%	58,59%	60,79%/63,48%
Gmina Jarosław (wiejska)	Bd	41,38%	55,83%	61,99%/65,01%
Gmina Laszki	Bd	39,93%	54,98%	59,25%/62,11%

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Gmina Pawłosiów	*Bd*	*44,32%*	*59,72%*	*64,98%/66,89%*
Gmina Pruchnik	*Bd*	*47,10%*	*59,88%*	*64,92%/67,42%*
Gmina Radymno (miejska)	*51,23%*	*41,66%*	*56,74%*	*57,87%/60,82%*
Gmina Radymno (wiejska)	*Bd*	*39,00%*	*54,48%*	*60,18%/63,77%*
Gmina Rokietnica	*Bd*	*35,93%*	*52,19%*	*56,82%/60,41%*
Gmina Rożwienica	*Bd*	*41,44%*	*56,13%*	*62,29%/65,39%*
Gmina Wiązownica	*bd*	*45,30%*	*62,55%*	*61,33%/66,72%*
Powiat Jarosławski	*52,66%*	*42,92%*	*57,72%*	*61,26%/64,38%*

Źródło: Państwowa Komisja Wyborcza pkv.gov.pl

3.8. Bezpieczeństwo publiczne

Poczucie bezpieczeństwa mieszkańców gminy oraz niski stopień przestępczości są jednym z czynników świadczących o rozwoju i atrakcyjności gminy oraz często są jednym z aspektów atrakcyjności inwestycyjnej. Położenie gminy i jej atrakcyjność turystyczna powodują, że sprawa bezpieczeństwa publicznego jest bardzo ważna tak dla mieszkańców, jak i dla innych znajdujących się tam osób. Przez teren gminy prowadzi ruchliwa droga nr 870 Jarosław-Sieniawa, na której dochodzi do wielu wypadków drogowych. Istnieją również zagrożenia związane z powodziami powstałymi w wyniku podniesienia poziomu wody na rzece San oraz jej lokalnych dopływów, zwłaszcza Lubaczówce. Za bezpieczeństwo na terenie gminy odpowiada Komenda Powiatowa Policji w Jarosławiu oraz znajdujący się w jej strukturach organizacyjnych Posterunek Policji w Wiązownicy.

Duży wpływ na komfort życia mieszkańców jest rozbudowana struktura Ochotniczej Straży Pożarnej, która oprócz działalności mającej na celu zapobiegania pożarom oraz interwencji w wyniku ich powstania, bierze czynny udział w akcjach ratowniczych i zagrożeniach ekologicznych związanych z ochroną środowiska. W gminie Wiązownica funkcjonuje 11 jednostek ochotniczej straży pożarnej:

- OSP Cetula,
- OSP Manasterz,
- OSP Mołodycz,
- OSP Nielepkowice,
- OSP Piwoda,
- OSP Radawa,
- OSP Ryszkowa Wola,
- OSP Surmaczówka,
- OSP Szówsko,
- OSP Wiązownica,
- OSP Zapałów,

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Wyszczególnienie występujących miejscowych zagrożeń według ich rodzajów oraz rodzajów zdarzeń, które były objęte działalnością jednostek ochrony przeciwpożarowej, przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 11 Miejscowe zagrożenia według rodzaju zagrożenia na przestrzeni lat 2018-2021

Rodzaj zagrożenia	Liczba występujących zagrożeń			
	2018	2019	2020	2021
Silne wiatry	19	13	23	3
Opady deszczu	3	16	14	8
Opady śniegu	2	1	0	6
Komunikacyjne	20	26	17	18
Medyczne	8	11	6	7
Ogółem	58	88	110	57

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Tabela 12 Działania ratownicze podejmowane przez OSP na terenie gminy Wiązownicy na przestrzeni lat 2018-2021

Rodzaj zdarzenia	Liczba zdarzeń			
	2018	2019	2020	2021
Pożary	29	40	33	28
Miejscowe zagrożenia	78	81	109	64
Fałszywe alarmy	0	0	3	4
Zdarzenia ogółem	107	121	145	96

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Jak wynika z przedstawionych powyżej danych, największa liczba zagrożeń zwłaszcza o charakterze miejscowym zmniejszyła się z 78 w 2018 roku do 64 w 2021 roku. Zmniejszyła się również liczba pożarów.

Teren gminy Wiązownica i powiatu jarosławskiego obejmuje swoim działaniem jednostka ratowniczo-gaśnicza Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Jarosławiu.

3.9. Środowisko naturalne i formy ochrony przyrody

Środowisko naturalne

Obszar Gminy leży w obszarze należącym do Karpat, w obrębie Doliny Dolnego Sanu należących do makroregionu kotliny sandomierskiej, na Pogórzu Rzeszowskim, zaliczanym do krakowsko-sandomierskiego regionu klimatycznego, o średniej temperaturze rocznej 7,5 ^{0}C. Izotermy stycznia wahają się od 3,5 do 4,0 ^{0}C,a izoterma lipca wynosi około 18 ^{0}C. Pokrywa

śniegowa zalega od 75 do 90 dni. Przewaga cyrkulacja powietrza z sektora wschodniego i północno-wschodniego. Średni opad roczny wynosi około 630 mm, z czego na okres letni przypada 60-63 % opadu. Okres wegetacyjny jest stosunkowo długi, trwający przeciętnie 224 dni w roku od 29 marca do 9 listopada. Dolina Dolnego Sanu, jest bruzdą erozyjną o szerokości około 10 km. Zalewowe dno doliny zajmują łąki i fragmenty lasów łęgowych, a liczne starorzecza świadczą o częstym zmianie biegu koryta i meandrowaniu rzek. Gmina położona jest na niewielkich wzniesieniach o wysokości do 400 m n.p.m.

Pod względem geologicznym obszar gminy leży w całości w obrębie zapadliska przedkarpackiego, które z kolei zalega na części starszej jednostki tektonicznej zwanej masywem małopolskim. Masyw małopolski zbudowany jest z osadów w postaci mułowców i piaskowców o miąższości od 5 do 7 tys. m. Strop osadów wieku kambryjskiego rozpoznano na głębokości od 1395 do 1795 m. Występują tu także szare łupki margliste z wkładkami piaskowców i mułowca. Miąższość warstw dochodzi do 14,0 m. Powyżej nich zalega warstwa poziomu chemicznego reprezentowana przez anhydryty z wkładkami łupków. Do najstarszych osadów pozostałych po okresach zlodowacenia należą mułki piaszczyste z wkładkami iłów, które zostały rozpoznane wierceniami w rejonie Cetuli. Gliny zwałowe i piaski z wkładkami glin piaszczystych i żwirów występują, oprócz dolin rzecznych w rejonie: Piwody, Cetuli, Zapałowa i Ryszkowej Woli, osiągając miąższość od 2 do 4 m. Piaski i żwiry wodnolodowcowe rozpoznane zostały również w rejonie Mołodycza i Cetuli o grubości pokładów od 4,4 do 7,5 m. W ich obrębie udokumentowane zostały złoża piasku „Cetula" i „Cetula I".

W dolinach rzek, zwłaszcza Sanu występują piaski, mułki i iły rzeczne o miąższości od 2 do 11 m, lokalnie z przewarstwieniami glin pylastych. W piaskach udokumentowano złoża kruszywa naturalnego „Radawa I", a w iłach i mułkach Doliny Sanu wykryto złoże surowców ilastych „Szówsko". Do najmłodszych osadów należą torfy i namuły torfiaste. Wypełniają one głównie starorzecza doliny Sanu i zagłębienia w dolinach mniejszych rzek. Miąższość torfów wynosi średnio od 2 do 3 m.

Na terenie gminy Wiązownica, udokumentowane są aktualnie złoża kopalin surowców ilastych ceramiki budowlanej: „Szówsko" oraz złoża kruszywa naturalnego „Radawa I", „Cetula", „Cetula I",„Manasterz", „Manasterz I" i „Wiązownica". Piaski z tych złóż są przydatne w budownictwie i drogownictwie.

Ze względu na ochronę środowiska do złóż konfliktowych (klasa B) zaliczono złoża: „Radawa" położonego w obrębie lasów, użytków ekologicznych i obszaru chronionego krajobrazu, oraz „Cetula" i „Cetula I" leżące w strefie ochrony pośredniej ujęcia wód. Złoże „Cetula" było eksploatowane w latach 1983 – 1987, a złoże „Cetula I" w latach 1999 – 2006. Wyrobiska po tych złożach zostały w całości zrekultywowane i obecnie w ich miejscu znajdują się pola uprawne. Złoże piasku „Radawa I" było eksploatowane od 1998 do 2002, wyrobisko po nim zostało zrekultywowane, a w jego miejscu znajduje się zbiornik wodny.

W rejonie miejscowości Mołodycz, położone jest złoże gazu ziemnego „Mołodycz", rozciągające się na powierzchni 260 ha. Zostało ono udokumentowane w pokładzie gazonośnym o miąższości od 8 do 9 metrów, pod nakładem o średniej grubości 1322 m i zaliczone do kategorii C. Gaz jest wykorzystywany do celów energetycznych, a jego aktualne zasoby wynoszą 100 mln m^3. Zlokalizowany w miejscowości Wólka Zapałowska odwiert rozpoznawczy Zapałów–3K doprowadził w roku 2020 do odkrycia nowego złoża

wysokometanowego gazu ziemnego. Według danych PGNiG, w gminie z odwiertu tego może być wydobywanych nawet 5 mln m^3 gazu rocznie.

Obszar gminy Wiązownica ma charakter rolniczo-leśny. Lasy porastają głownie północną i centralną część gminy. Stanowią one pozostałość pradawnej, historycznej Puszczy Sandomierskiej. Rzeźba terenu jest raczej płaska, z nielicznymi wzniesieniami pochodzenia lodowcowego. Małe, nieuregulowane rzeki takie jak Lubaczówka oraz liczne potoki, z wieloma meandrami i starorzeczami są ostoją zwierząt i ptactwa wodnego. Dominującym typem siedliskowym lasów jest bór świeży, lasy mieszane, świeże, bór mieszany wilgotny, las mieszany wilgotny i las wilgotny.

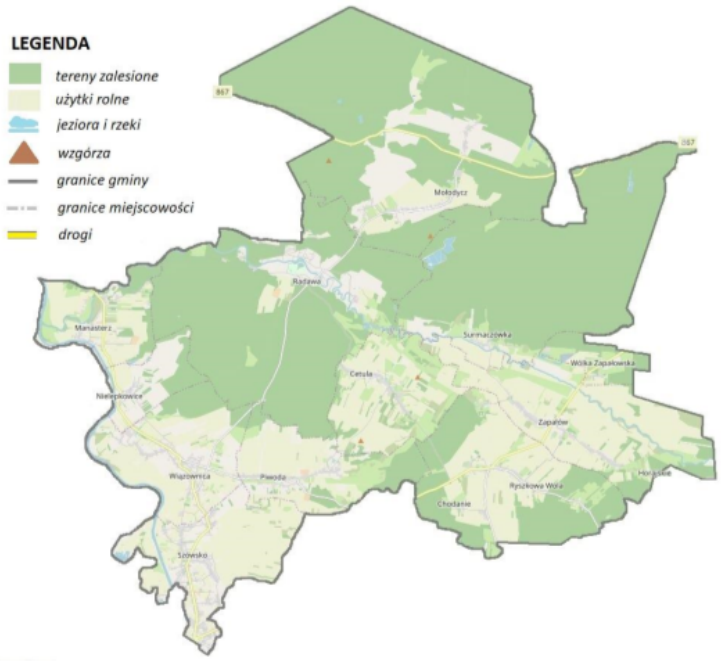
W drzewostanie przeważa sosna, w mniejszych ilościach występują: dąb, olcha, brzoza, topola i buk. Gleby chronione zajmują południową i lokalnie centralną i północno-wschodnią cześć gminy. Północno-zachodnią część obszaru arkusza zajmuje Sieniawski Obszar Chronionego Krajobrazu, który został utworzony w 1987 roku na powierzchni 52 408 ha. Występują w nim fragmenty lasów posiadające cechy zespołu naturalnego, będące pozostałością Puszczy Sandomierskiej. W lasach dominują bory mieszane z udziałem zbiorowisk grądowych typowych borów sosnowych. W dolinie Lubaczówki zachowały się fragmenty nadrzecznych lasów łęgowych. W lasach i na łąkach występują rośliny podlegające ścisłej lub częściowej ochronie: kosaciec syberyjski, goździk pyszny, goryczka wąskolistna, pełnik europejski, wawrzynek wilczełyko. Z przedstawicieli fauny występują: jeleń, sarna, dzik, wilk, bóbr, wydra, zając i borsuk.

W obrębie gminy Wiązownica znajdują się pomniki przyrody. Są to dęby szypułkowe, lipa drobnolistna i wiąz, które rosną w Cetuli i Mołodyczu. Ponadto projektuje się uznać za drzewa pomnikowe pięć dębów szypułkowych i jeden buk zwyczajny, które rosną w Mołodyczu i Surmaczówce. Na terenie gminy występują także liczne użytki ekologiczne w postaci bagnisk o walorach przyrodniczo-krajobrazowych i naukowo-dydaktycznych.

Na lessach występują urodzajne czarnoziemy, zaliczane do kompleksu pszennego bardzo dobrego. Najlepsze gleby rozwinęły się na glinach zwałowych i ich eluwiach oraz lokalnie w południowej części gminy na mułkach lessopodobnych. Są to w większości gleby bielicowe i brunatne, różniące się właściwościami i wartością rolniczą. Na obszarze gminy przeważają gleby bielicowe (Wiązownica, Cetula, Piwoda), brunatne (Wiązownica, Manasterz, Radawa, Wólka Zapałowska, Zapałów) i mady (Zapałów, Nielepkowice, Szówsko). Większość gleb zbonifikowana jest w klasach III, IV, V oraz VI.

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Mapa 4 Elementy środowiska przyrodniczego na terenie gminy Wiązownica

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.geoserwis.gdos.gov.pl

Gmina Wiązownica leży w dorzeczu rzeki San który przepływa przez cztery jej miejscowości. Do niego doprowadzają wodę rzeka Lubaczówka, liczne strumienie wraz z siecią swoich bezimiennych dopływów. Charakterystyczna cechą rzek są liczne zakola meandrowe i bagniska powstałe w starorzeczach. Wysokie stany wód w tych ciekach wodnych występują po długotrwałych i obfitych opadach deszczu w miesiącach letnich oraz po roztopach, powodując głównie podtopienia i zagrożenia powodziowe ze strony głównego cieku jakim jest rzeka San.

Projekt wstępnej oceny ryzyka powodziowego dla dorzeczy jest opracowywany przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie, a następnie zatwierdzony i publikowany przez właściwego ministra. Dla obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi wskazanych we wstępnej ocenie ryzyka powodziowego opracowuje się mapy zagrożenia powodziowego (MZP) zgodnie z art. 169 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2021 r. poz. 624 z późn. zm.), na których przedstawia się w szczególności:

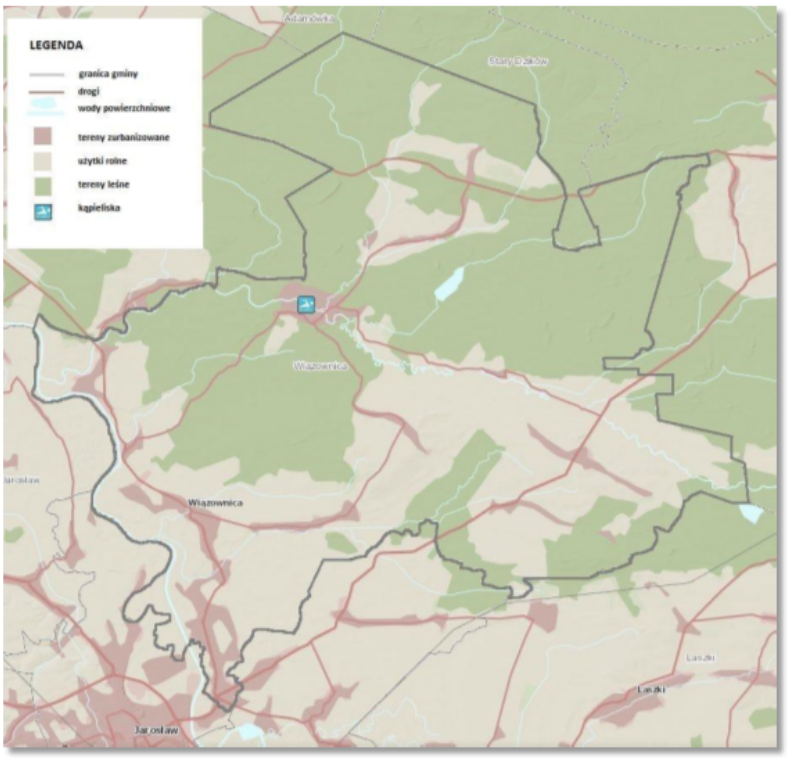
- obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi 0,2% lub na których istnieje prawdopodobieństwo wystąpienia zdarzenia ekstremalnego,
- obszary szczególnego zagrożenia powodzią,
- obszary obejmujące tereny narażone na zalanie w przypadku uszkodzenia lub zniszczenia:

- ✓ wału przeciwpowodziowego,
- ✓ wału przeciwsztormowego,
- ✓ budowli piętrzącej.

Zgodnie z art. 171 ust. 1 ustawy Prawo wodne, zasięg obszarów szczególnego zagrożenia powodzią jest wyznaczany na mapach zagrożenia i ryzyka powodziowego, które są aktualizowane co 6 lat na podstawie art. 171 ust. 8 tejże ustawy. Obecnie obowiązującymi mapami zagrożenia powodziowego i mapami ryzyka powodziowego, są mapy zaktualizowane w ramach II cyklu planistycznego.

Sieć cieków i zbiorników wodnych na terenie gminy Wiązownica przedstawia poniższa mapa.

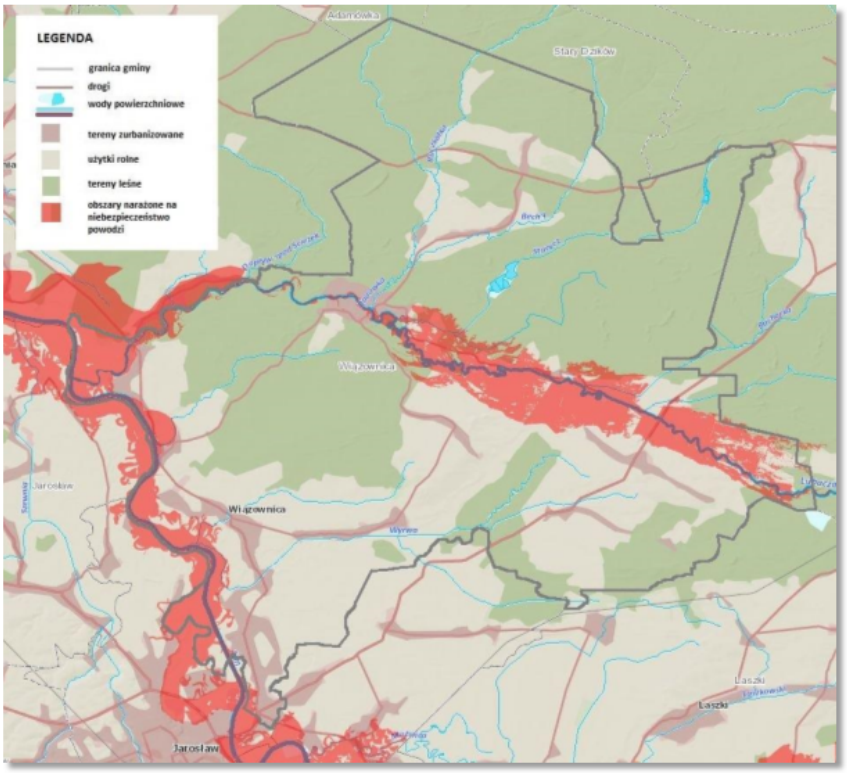
Mapa 5 Sieć cieków i zbiorników wodnych na terenie gminy Wiązownica

Źródło: https://www.wody.isok.gov.pl

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Mapa 6 Mapach zagrożenia i ryzyka powodziowego

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.geoserwis.gdos.gov.pl

Formy ochrony przyrody

Kwestie związane z ochroną przyrody regulowane są przez ustawę z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2021 r. poz. 1098 z późn. zm.). Zgodnie z niniejszą ustawą formami ochrony przyrody są parki narodowe, rezerwaty przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, a także ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów. Każda z tych form spełnia inną rolę w systemie ochrony przyrody i służy innym celom, z tego względu cechuje się odmiennym reżimem ochronnym oraz zakresem ograniczeń w użytkowaniu.

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

W gminie Wiązownica występują następujące formy ochrony przyrody:

Sieniawski Obszar Chronionego Krajobrazu

Sieniawski Obszar Chronionego Krajobrazu powołany został uchwałą WRN w Przemyślu Nr XX/148/87 z dnia 25 czerwca 1987 roku, utrzymaną w mocy Obwieszczeniem Wojewody Przemyskiego z dnia 11 grudnia 1990 r. Najnowszym dokumentem określającym jego powierzchnię, granice, oraz obowiązujące zakazy i nakazy jest Rozporządzenie Nr 84/05 Wojewody Podkarpackiego z dnia 29 listopada 2005 r. (Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego Nr 149, poz. 2435).

Obszar, jako jeden z elementów regionalnego systemu wielkoobszarowych form ochrony przyrody, położony jest w północnej części województwa podkarpackiego, w powiecie jarosławskim, na terenie gmin: Jarosław i Wiązownica, oraz w powiecie lubaczowskim. Duże zróżnicowanie siedlisk oraz różnorodność szaty roślinnej składają się na wyjątkowe walory przyrodnicze i krajobrazowe tego terenu, wchodzącego w skład rozległego kompleksu Lasów Sieniawskich, stanowiących część dawniej Puszczy Sandomierskiej. Na żyznych glebach części wschodniej występują lasy i bory mieszane nadające krajobrazowi niepowtarzalne piękno dzięki znacznej różnorodności form i stopniowemu przechodzeniu jednych w drugie. W zachodniej części przeważa krajobraz kulturowy związany z doliną Sanu i Lubaczówki.

Flora w tej części jest niezwykle ciekawa. Liczną grupę stanowią gatunki typowo leśne związane głównie z żyznymi, cienistymi lasami, nierzadko reprezentujące górski element florystyczny. Do rzadszych spośród nich należą: gnieźnik leśny, śnieżyczka przebiśnieg, listera jajowata, ciemiężyca zielona oraz rosiczka okrągłolistna. Nieco pospolitsze to: wawrzynek wilcze łyko, bluszcz pospolity, widłak jałowcowa ty i widłak goździsty. Interesujące gatunki roślin chronionych występują również na łąkach m.in.: kosaciec syberyjski, goździk pyszny, goryczka wąskolistna i mieczyk dachówkowaty. Najcenniejszy fragment drzewostanu został objęty ochroną w ramach rezerwatu przyrody Lupa.

Występująca tu fauna jest typowa dla terenów nizinnych. Z ssaków można spotkać: wilka, łosia, jelenia, borsuka, kunę leśną, orzesznicę; z ptaków gadożera, pszczołojada, kobuza, muchówkę żałobną, cietrzewia, jarząbka, bociana czarnego, remiza; z płazów: ropuchę zieloną i paskówkę.

Ciekawie reprezentuje się ten obszar pod względem ichtiologicznym. W nurtach rzek występują: dziki karp sazan, leszcz, sandacz, sum, sumik karłowaty, wzdręga i ciernik. Z gromady owadów występują: jelonek rogacz, kozioróg dębosz, modliszka i pachnica dębowa. Dodatkowymi elementami różnicującymi krajobraz są łąki i pola uprawne w dolinie Sanu.

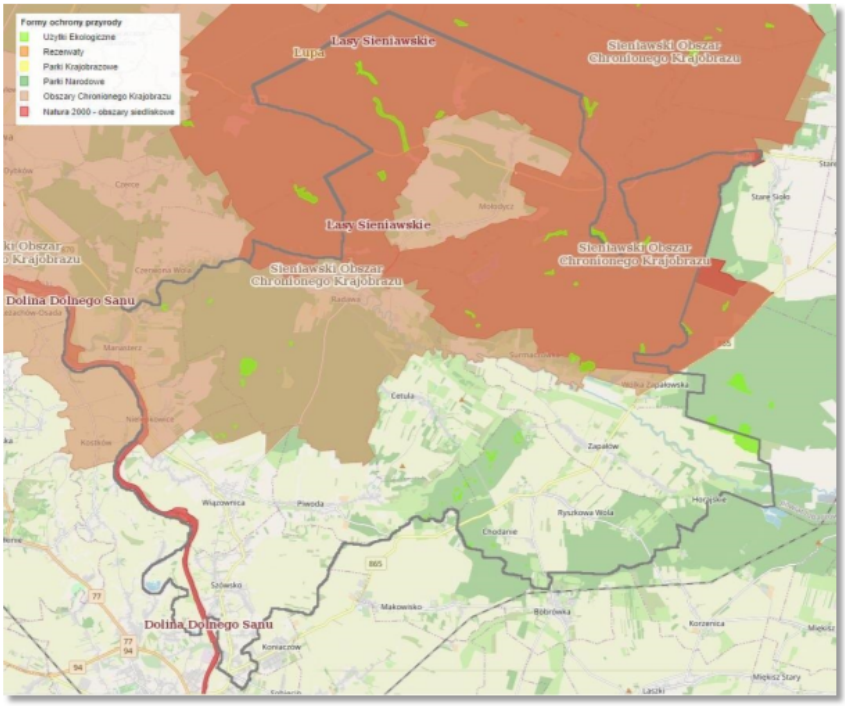
Dolina Dolnego Sanu

Obszar Doliny Dolnego Sanu należący do obszaru Natura 2000, leży w Kotlinie Sandomierskiej na wysokości 140-225 m n.p.m. i obejmuje najbardziej cenne przyrodniczo fragmenty doliny dolnego Sanu na odcinku od miasta Jarosław, po jego ujście pod Sandomierzem. W dolinie dominuje krajobraz rolniczy. Siedliska rolnicze zajmują ponad połowę powierzchni, jedną czwartą – siedliska łąkowe i zaroślowe, prawie jedną piątą – wody Sanu.

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Zidentyfikowano tu 14 typów środowisk przyrodniczych. Największe znaczenie mają kompleksy zbiorowisk przykorytowych (łęgi wierzbowe, ziołorośla i pionierska roślinność na piaszczystych odsypach i namuliskach). Istotną rolę w dolinie odgrywają także różnego typu ekstensywnie użytkowane łąki oraz liczne starorzecza z bogatą florą wodną. Na suchych łąkach i pastwiskach oraz na krawędziach erozyjnych występują ciekawe zbiorowiska kserotermiczne. Występują tu istotne regionalnie populacje modraszka teleiusa, modraszka nausithousa, wydry i bolenia. W dolinie występują również takie gatunki roślin jak storczyk cuchnący, róża francuska, pięciornik skalny, powojnik prosty, kotewka orzech wodny oraz owad: modliszka zwyczajna. Obszar stanowi istotny korytarz ekologiczny w tym dla ichtiofauny. Wody rzeki San i jej dopływów są siedliskiem cennych gatunków ryb. Dorzecze Sanu objęte jest krajowym programem restytucji ryb wędrownych (certy, troci wędrownej, łososia i jesiotra ostronosego). Dopływy Sanu prezentują walory potencjalnych tarlisk i siedlisk wędrownych ryb prądolubnych o znaczeniu europejskim.

Mapa 7 Formy ochrony przyrody na terenie i w okolicach gminy Wiązownica:

Źródło: http://geoserwis.gdos.gov.pl

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Lasy Sieniawskie

To obszar o zwartym kompleksem leśnym o powierzchni około 220 km^2, leżącym na Płaskowyżu Tarnogrodzkim. Lasy wchodzące w skład obszaru zarządzane są przez trzy nadleśnictwa: Sieniawa, Oleszyce i Radymno. Powierzchnia terenu jest bardzo zróżnicowana. Posiada znaczną liczbę cieków i miejsc zabagnionych. Z tego powodu obszar ten jest w wielu miejscach trudno dostępny, a gospodarka leśna jest tam utrudniona. Sprzyja to zachowaniu bardziej naturalnego składu gatunkowego drzewostanów. Uwarunkowania te są korzystne dla bytowania wielu rzadkich gatunków ssaków, płazów, ptaków, a także bezkręgowców.

Obszar jest ważną ostoją populacji wilka liczącej 6-8 osobników, która należy do odrębnej genetycznie subpopulacji występującej w Kotlinie Sandomierskiej i na Roztoczu. W obszarze stwierdzono obecność dwóch osiadłych watah (grup rodzinnych) wilków. Stanowi to 15% liczącej około 50 osobników populacji bytującej w kontynentalnej części województwa podkarpackiego, oraz 1% populacji krajowej tego gatunku. Ponadto w obszarze występuje dość licznie bóbr (10-15 osobników) oraz wydra (około 40 osobników). Spośród nietoperzy obserwowano tu nocka rudego i borowca wielkiego. Ponadto stwierdzono w obszarze rzadki gatunek bezkręgowca: pachnicę dębową. Występuje tu około 158 gatunków ptaków, z czego 37 to gatunki z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej. Między innymi stwierdzono tu gniazdującą populację bociana czarnego, trzmielojada, orlika krzykliwego, derkacza, puchacza, puszczyka uralskiego, dzięcioła zielonosiwego, dzięcioła białoszyjego i muchołówki białoszyjej.

Na występujących w Lasach Sieniawskich żyznych glebach dominują lasy mieszane (około 60% powierzchni). Drugie w kolejności są bory oraz fragmenty olsów. Spośród siedlisk z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej największą powierzchnię zajmuje grąd subkontynentalny, kwaśne buczyny niżowe oraz łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe. Z roślin chronionych stwierdzono tu m.in. występowanie trzech storczyków: stoplamka plamistego *Dactylorhiza maculata*, listery jajowatej *Listera ovata* oraz gnieźnika leśnego *Neottia vidus-avis*, dwóch gatunków widłaków: widłaka jałowcowatego *Lycopodium annotinum* i widłaka goździstego *Lycopodium clavatum* oraz przylaszczki pospolitej *Hepatica nobilis*, wawrzynka wilczełyko *Daphne mezereum* i ciemiężycy zielonej *Veratrum lobelianum*.

Wewnątrz obszaru znajdują się z trzy miejscowości: Radawa, Mołodycz i Wola Mołodycka. Obszar przecina droga wojewódzka numer 867 Sieniawa-Oleszyce. Do wymienionych wcześniej miejscowości można dojechać autobusami z Jarosławia oraz Lubaczowa. W obu miastach znajdują się stacje PKP. Jest tam także dobrze rozwinięta baza noclegowa i gastronomiczna. Dodatkowo, w okolicznych gminach znajdują się gospodarstwa agroturystyczne.

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Zdjęcie 1 Lasy Sieniawskie stawy w Surmaczówce

Źródło: http://fotolux4.blogspot.com

3.10. Dziedzictwo kulturowe, turystyka i rekreacja

Dziedzictwo kulturowe

Obszar gminy Wiązownica naznaczony jest śladami wielowiekowego dziedzictwa kultury materialnej jak również duchowej. Na kształt tego dziedzictwa decydujący wpływ miały zachodzące procesy historyczne, a w ostatnich wiekach przede wszystkim współistnienie różnych grup etnicznych: polskiej, ukraińskiej i żydowskiej.

Na terenie Gminy istnieją pozostałości i świadectwa trudnej i pełnej ludzkich dramatów historii współżycia dwóch grup etnicznych, polskiej i ukraińskiej w czasie oraz po zakończeniu II wojny światowej.

Początki osadnictwa na terenie gminy sięgają odległych czasów. Badania archeologiczne wykazały osadnictwo po ostatnim zlodowaceniu. Była to ludność z grupy zw. paleolitu niżowego, która zajmowała się myślistwem i rybołówstwem, osady były położone na piaszczystych wydmach nad Sanem i jego dopływami. Następny okres to Mezolit (3000-1700 p.n.e.), którego mieszkańcy prowadzili osiadły tryb życia i zajmowali się uprawą zbóż i hodowlą zwierząt. Około 1300 r. p.n.e. przybyła na te tereny ludność kultury łużyckiej, która wprowadziła nowe narzędzia, budownictwo, zwyczaje i kult wierzeniowy. W V wieku n.e. kultura łużycka uległa upadkowi z powodu najazdów plemion scytyjskich ze wschodu; zaczęto budować umocnienia i grody.

Znalezione relikty ceramiki siwej na terenie dzisiejszej wsi Manasterz (podobne są w Muninie i Łazach) pozwoliły ustalić datę powstania tej osady na V wiek n.e. Osada ta zbudowana nad dawnym korytem Lubaczówki, odkryto tu tzw. Chaty-ziemianki (chaty częściowo wkopane w ziemię)o wymiarach 4–5 m długości i 2,5 m szerokości; w VIII-X wieku był to prastary ośrodek hutniczy, w którym mieszkańcy wytapiali rudę darniową (odkryto pozostałości 7 pieców hutniczych), bliskość lasów była warunkiem do pozyskiwania drewna do wytopu żelaza.

Cetula - wieś wzmiankowana w regestrach poborowych, które zapisali poborcy podatkowi ziemi przemyskiej z 1589 roku. W 1921 roku w Cetuli było 188 domów. W 1945 roku na Ukrainę wysiedlono 494 osób narodowości ukraińskiej z 116 domów.

Od 1589 rokiem, we wsi funkcjonowała parafia greko-katolicka. Ostatnia cerkiew drewniana pw. św. Michała Archanioła została zbudowana przed 1801 roku. Do Parafii (parochii) należała też cerkiew w Radawie pod wezwaniem św. Michała Archanioła, zbudowana i pobłogosławiona w 1868 roku. Cerkiew w Cetuli spłonęła podczas I wojny światowej. W 1920 roku zbudowano tymczasową kaplicę. W latach 1935-1939 zbudowano cerkiew murowaną. Po wysiedleniu grekokatolików, cerkiew była nieużywana. Dopiero w 1958 roku została przejęta przez parafię w Radawie, na kościół filialny pod wezwaniem św. Antoniego Padewskiego.

Manasterz - Nazwa wsi Manasterz pochodzi od średniowiecznego drewnianego, prawosławnego klasztoru zakonników bazyliańskich tzw. monaster-monasterion, którzy w podróżach misyjnych dotarli tu ze wschodu. Wokół Monastyru powstały osady przyklasztorne i przyfolwarczne (w miejscu dzisiejszego przysiółka - Mielniki). Była też czynna gorzelnia, po której pozostały resztki murowanych piwnic. Monastyr Bazyliański prawdopodobnie został zniszczony podczas najazdu tatarskiego, albo uległ samounicestwieniu (kasacji) w wyniku przejścia prawosławia do Unii brzeskiej.

W dokumentach źródłowych nazwa tej miejscowości wystąpiła już w 1387 roku. W sporze o dziesięciny wieś wraz z wójtem, Marcinem, występuje w dokumentach ponownie w 1448 r. Do XIX wieku w pobliskich wioskach nie było pańskiej rezydencji, ogromne obszary należały do Czartoryskich.

W maju i czerwcu 1915 roku przez te tereny przechodził front walk wojsk austriacko-niemieckich z rosyjskimi. Podczas okupacji 20 lipca 1944 roku miejscowy oddział BCh, dowodzony przez Jana Wysockiego stoczył (koło mostu na Lubaczówce) zwycięską walkę z Niemcami.

Mołodycz - Wieś Młodycze została założona na nowym miejscu w 1584 roku z inicjatywy Jana Kostki. Od 1753 roku właścicielami wsi byli Czartoryscy.

W 1915 roku na tym terenie trwały walki rosyjsko-austriackie, a wieś została w większości zniszczona. Wiosną 1945 roku trwały walki polsko-ukraińskie, podczas których wieś została ponownie w większości spalona, z 307 gospodarstw ocalało tylko 84. Spalony został kościół i zniszczono szkołę.

W 1939 roku w Mołodyczu było 2050 mieszkańców (w tym 1210 Ukraińców, 825 Polaków i 15 Żydów). W 1945 roku na Ukrainę wysiedlono 152 osoby z 41 domów.

Nielepkowice - Pierwsze wzmianki o wsi Nielepkowice (Nielipkowice) pochodzą z roku. W 1939 roku w Nielepkowicach było 890 mieszkańców (w tym: 340 Ukraińców, 540

Polaków i 10 Żydów). W latach 1874–2005 we wsi istniała szkoła podstawowa. W latach 1945–1946, w ramach Akcji „Wisła", do części Ukraińskiej ZSSR deportowano 242 osób narodowości ukraińskiej, a 411 osób uznanych za Polaków pozostało we wsi.

Piwoda - Wieś powstała na początku XVII wieku jako Wola, Morawin Staw alias Pywoda. Od 1674 roku wieś wzmiankowana jako Piwoda. We wsi był folwark. Piwoda w 1674 roku posiadała 18 domów (w tym w folwarku było 6 domów).

W 1863 roku we wsi było 60 domy. W 1897 roku wybrano zwierzchność gminną, której naczelnikiem został Sebastian Wysocki. W 1902 roku było 782 mieszkańców w 124 domach. W 1921 roku w Piwodzie było 153 domy.

Radawa – W miejscowości odkryto najstarsze ślady obecności ludzi na tym terenie - cmentarzysko ciałopalne z okresu rzymskiego, założone w młodszej epoce żelaza (IV w. p. n. e. – II w. n. e.) na terenie starszego cmentarzyska tzw. kultury pomorskiej z wczesnej (IX – IV w. p. n. e.) epoki żelaza. Radawa wymieniana była w dokumencie królowej Jadwigi z 1387 r. w sprawie nadania miejscowości na rzecz Jana z Tarnowa. Dawna nazwa wsi – Rudawa, wiązała się z wydobyciem rudy darniowej oraz wytopem żelaza. Początkowo osada należała do właścicieli Jarosławia, w 1653 r. Anna Chodkiewiczowa, żona hetmana Karola Chodkiewicza, przekazała wieś zakonowi jezuitów z Jarosławia. Ostatnim właścicielem Radawy był Witold Czartoryski z Pełkini. Wieś znacznie ucierpiała podczas walk nad Lubaczówką w lecie 1915 roku. Podczas I wojny światowej w 18-19 maja 1915 roku kościół i Radawa podczas przebiegu frontu zostały spalone. Pamiątką po tych wydarzeniach pozostała kwatera żołnierska na miejscowym cmentarzu. Ponownych zniszczeń Radawa doznała w okresie II wojny światowej i podczas walk z UPA.

Wieś jest otoczona sosnowymi lasami. Od okresu międzywojennego ma letniskowy charakter. Przepływająca przez nią rzeka Lubaczówka wije się licznymi meandrami wśród piaszczystych pól, łąk i lasów. Orzeźwiający, żywiczny zapach lasu wraz z dużą zawartością jodu w powietrzu tworzą swoisty, uzdrawiający mikroklimat. Ten urokliwy zakątek jeszcze nieskażony przez cywilizację, daje znakomite warunki do wypoczynku i rekreacji. Lasy, położone w granicach Sieniawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, należą do nadleśnictw Radymno i Sieniawa, obfitują w jagody, grzyby, jeżyny, maliny. Dzięki, przygotowanym przez leśników ścieżkom edukacyjnym oraz wielu leśnym duktom można do woli obcować z piękną przyrodą, poznawać formy jej ochrony, korzystać z darów lasu. Dla kuracjuszy i wczasowiczów ruch na świeżym powietrzu ma istotne znaczenie terapeutyczne.

Nie tylko lasy są atrakcją dla przyjezdnych. Dzięki spiętrzeniu Lubaczówki powstał tu zalew z plażami. Ośrodek Profilaktyczno-Rehabilitacyjny im. o. Pio ma własną plażę i molo, a także rowery wodne. Ponadto, na pobliskim kąpielisku, w sezonie letnim miejscowy Ośrodek Sportu i Rekreacji umożliwia korzystanie z kąpieliska i sprzętu wodnego.

Ryszkowa Wola - Prywatna wieś szlachecka, położona w województwie ruskim, w 1739 roku należała wraz z folwarkiem do klucza Jarosław Lubomirskich. We wsi znajduje się dawna Cerkiew zbudowana w latach 1893–97 w miejscu starszej, drewnianej, kosztem księcia Witolda Czartoryskiego. Konsekrowana w 1897. Parafia należała do dekanatu jarosławskiego. Po 1947 opuszczona cerkiew została przejęta przez kościół rzymskokatolicki i pełni funkcję kościoła parafialnego Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Ryszkowej Woli.

Surmaczówka - W 1939 r. liczyła 950 mieszkańców: 710 Ukraińców, 170 Polaków, 50 ukraińskojęzycznych rzymskich katolików oraz 20 Żydów. W 1945 roku, w ramach Akcji Wisła deportowano z Surmaczówki do ZSSR 219 obywateli RP narodowości ukraińskiej.

Szówsko - W czasach średniowiecznych San tworzył ogromne rozlewiska, bagna i jeziora, na których były mosty i usypane groble. Na tych terenach rosły łozy, sitowia i dzikie szuwary, od których powstała nazwa Szuwarsko. Według innej hipotezy nazwa wsi powstała od słowa Suszko - suszyć, ponieważ mieszkańcy mieli obowiązek dostarczać do Jarosławia suszone mięso i owoce leśne. Pierwsza wzmianka pochodzi z dokumentu nadania Jarosławia i okolicznych wiosek, przez króla Władysława Jagiełły z 27 listopada 1387 roku, na rzecz Jana z Tarnowa. W 1473 roku została założona przez Rafała Ordynacja Jarosławska z Jarosławiem, Przeworskiem i 29 okolicznymi wsiami, wśród których wymieniono Szówsko. 1 czerwca 1523 roku założono kolegiatę w Jarosławiu, dla której mieszkańcy Szówska składali dziesięciny. W 1921 roku we wsi było 367 domów.

Wiązownica Wieś Wiązownica – nazwa pochodzi od niegdyś rosnących tu dużej ilości wiązów. Wiązownica powstała najprawdopodobniej w XIV wieku. W 1866 r. Jerzy Czartoryski urządził tu swoją rezydencję, która pozostała w rękach Czartoryskich do 1940 roku. Pierwszy kościół katolicki powstał w 1720 roku. O wiele wcześniej Wiązownica i Manasterz posiadały własne cerkwie, których sieć aż do rozbiorów Polski była gęściejsza niż sieć kościołów. Pod koniec XIX wieku Wiązownica zaczęła się szybko rozwijać, oprócz wyżej wspomnianego kościoła, w 1860 r. założono szkołę. W początkowych latach XX wieku wieś stała się dużym ośrodkiem koszykarstwa. W zawodzie tym pracowało ponad 100 chałupników, a ich wyroby były przedmiotem eksportu do wielu krajów Europy i Ameryki. Działalność ta upadla w latach powojennych. Wybuch I i II wojny światowej nie oszczędził ani Wiązownicy ani miejscowości położonych nad Sanem i Lubaczówką. Po wojnie wieś została odbudowana i rozbudowana. Pomimo zniszczeń dokonanych na terenie wsi przetrwały relikty starej zabudowy – kilkanaście drewnianych domów z początków XX wieku i kilka kapliczek. 17 kwietnia 1945 kureń UPA „Mesnyky", dowodzony przez Iwana Szpontaka ps. Zalizniak, zaatakował Wiązownicę w wyniku czego zamordowanych zostało 91 mieszkańców, a 25 zostało rannych. Spalono ponad 100 gospodarstw, co stanowiło niemal połowę domów we wsi.

Wólka Zapałowska- W 1867 roku wieś znalazła się w powiecie cieszanowskim. W 1934 roku wieś weszła w skład gminy Laszki, a w 1973 roku w skład gminy Wiązownica. W 1908 roku powstała w sołectwie jednoklasowa szkoła ludowa. W 2020 r. na terenie wsi odkryto nowe złoże wysokometanowego gazu ziemnego.

Zapałów - Podczas walk w czerwcu 1915 roku wieś została prawie całkowicie spalona i zniszczona. Mieszkańcy zamieszkali w szałasach, beczkach i ruinach domów.

We wsi znajduje się kościół rzymskokatolicki pod wezwaniem Najświętszego Serca Pana Jezusa, a także prawosławna cerkiew parafialna pod wezwaniem Świętych Kosmy i Damiana (jest to dawna świątynia greckokatolicka zbudowana w latach 1926–1927).

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Zdjęcie 2 Wykopaliska archeologiczne z epoki żelaza w Radawie

Źródło: http://wiazawnica.com

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Zdjęcie 3 Kościół filialny pod wezwaniem św. Antoniego Padewskiego w Cetuli

Źródło: http://noclegi.pl

Zdjęcie 4 Kościół p.w. Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Ryszkowej Woli.

Źródło: http://gogolow.republika.pl/kaplica.htm

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Zdjęcie 5 Zapałów - Kościół rzymskokatolicki pod wezwaniem Najświętszego Serca Pana Jezusa

Źródło: http://polskaniezwykla.pl

Zdjęcie 6 Cerkiew prawosławna cerkiew parafialna pod wezwaniem Świętych Kosmy

Źródło: http://cerkiew-zapalow.prv.pl

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Obiekty historyczno-turystyczne na terenie gminy:

- krzyż kamienny – zgodnie z legendą pamiątka najazdu tureckiego, oraz dąb – pomnik przyrody – rzekomo zasadzony przez Króla Jana III Sobieskiego w drodze powrotnej z wyprawy wojennej do Wiednia w Mołodyczu,
- Kapliczka nad Lubaczówką w Surmaczówce,
- Mogiła Powstańca Styczniowego w Mołodyczu. Mogiła powstańca znajduje się w lesie gminnym, przy starym rozdrożu za cmentarzem greckokatolickim. Na mogile widnieje tablica inskrypcyjna o treści: „Tu spoczywa ten który Ojczyznę bardziej umiłował niż własne życie... Zmarł z ran odniesionych w Powstaniu Styczniowym w 1863 r.
- Memoriał wojenny Surmaczówka,
- Memoriał wojenny Mołodycz,
- Cmentarz z okresu I wojny światowej w Mołodyczu 1915r. (ok.600 poległych),
- Cmentarz z okresu I wojny światowej w Cetuli założony w latach 1914-1918, z liczbą pochowanych około 450 żołnierzy różnych narodowości, w 29 mogiłach zbiorowych i 186 mogiłach indywidualnych,
- Cmentarz z okresu I wojny światowej nr 28 w Radawie z 1915r. Na cmentarzu mieszczą się 24 mogiły zbiorowe, w których pochowano kilkuset zabitych oraz 144 mogiły pojedyncze.
- Cmentarz z okresu I wojny światowej w Manasterzu z 1915r. Na cmentarzu znajduje się 24 mogiły zbiorowe ułożone w wysokie wały ziemne. Na przecięciu symetrycznie biegnących alei, na wysokim kopcu ustawiony jest krzyż drewniany,
- Cmentarz z okresu I wojny światowej w Ryszkowej Woli. Spoczywają tutaj żołnierze austrowęgierscy, niemieccy i rosyjscy polegli w 1915 roku. Na cmentarzu znajduje się 25 mogił zbiorowych i 270 indywidualnych w formie ziemnych wałów. Na grobach ustawione są betonowe cokoliki z charakterystycznymi dla cmentarzy z tego terenu tabliczkami ceramicznymi. Nie wiadomo ilu dokładnie żołnierzy pochowano na tym cmentarzu, na podstawie zachowanych tabliczek można jedynie określić, że 170 z nich zidentyfikowano.
- Cmentarz z okresu I wojny światowej w Zapałowie. Cmentarz założono prawdopodobnie na wiosnę 1916 roku. Poległych ekshumowano z prowizorycznych mogił, rozsianych po okolicznych polach. Prawdopodobnie spoczywa na nim ok. 900 żołnierzy armii rosyjskiej oraz niemiecko-austriackiej.

Turystyka i rekreacja

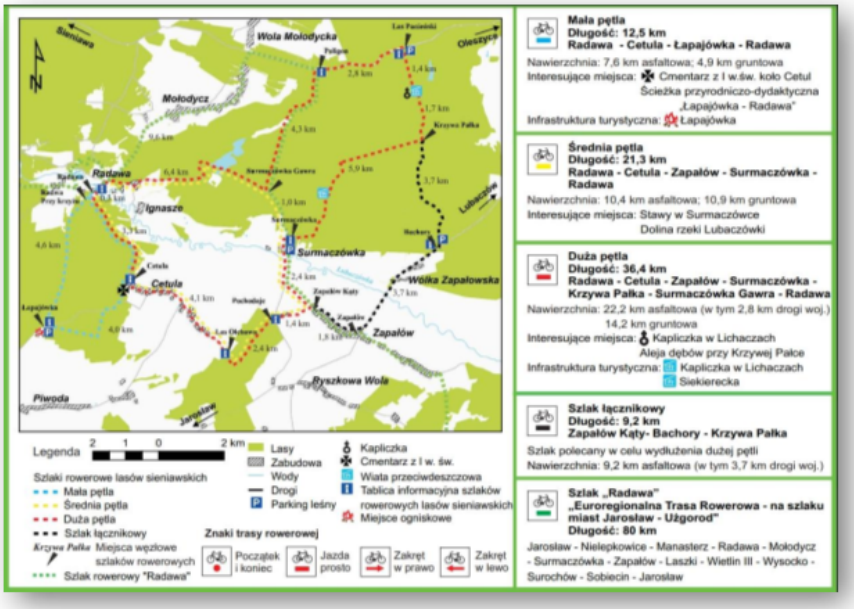
Głównym atutem gminy są walory przyrodnicze takie jak czyste powietrze, ukształtowanie terenu, duże obszary leśne oraz zbiornik wodny w Radawie, które sprzyjają wzrostowi znaczenia turystyki i agroturystyki. Ich rozwój może w przyszłości pełnić istotną rolę w procesie rozwoju ekonomicznego regionu. Za największą atrakcję turystyczną gminy uważa się miejscowość letniskową Radawę położoną w lasach nad zalewem i rzeką Lubaczówką. Miejscowość słynie z walorów wypoczynkowo – turystycznych, a także klimatyczno – zdrowotnych. Unikalność klimatu Radawy sprzyja osobom leczącym się m.in. z powodu otyłości, nadciśnienia, chorób serca i nerwic a także chorób układu oddechowego. Do uprawiania turystyki i rekreacji, na tych terenach zachęcają tereny parku krajobrazowego oraz ciekawe zabytki. Przez teren gminy Wiązownica przebiega kilka szlaków turystycznych, zarówno pieszych jak i rowerowych:

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

- ścieżka przyrodniczo dydaktyczna „Radawa" dla turystyki pieszej i rowerowej. Trasa ścieżki prowadzi w większości nasypem dawnej kolejki wąskotorowej, wybudowanej w 1914 r. przez rodzinę Czartoryskich rezydującej w Sieniawie od drugiej połowy XVIII wieku do roku 1939. Kolejką tą wywożono drewno dłużycowe z Lasów Sieniawskich. Ścieżka pozwala na zapoznanie się z interesującymi zbiorowiskami leśnymi Lasów Sieniawskich, funkcjonowaniem lasu jako miejsca bytowania licznych gatunków roślin i zwierząt, jego roli w przyrodzie i podstawowych zasadach zagospodarowania przez leśników oraz niezwykle interesujących procesach biologicznych zachodzących w ekosystemie leśnym. Dodatkowo ścieżka umożliwia zapoznanie się z niektórymi elementami bogatej historii tych terenów.
- Ścieżka rowerowa Jarosław – Radawa,
- Szlak rowerowy Mała Pętla o długości 12,5 km, Radawa – Cetula – Łapajłówka – Radawa, nawierzchnia asfaltowa 7,6 km, 4,9 km nawierzchnia gruntowa. Interesujące miejsca: cmentarz z I wojny światowej koło Cetuli, ścieżka przyrodnicza Łapajówka – Radawa.
- Szlak rowerowy Średnia Pętla o długości 21,3 km Radawa - Cetula - Zapałów - Surmaczówka - Radawa Nawierzchnia: 10,4 km asfaltowa; 10,9 km gruntowa Interesujące miejsca: Stawy w Surmaczówce Dolina rzeki Lubaczówki.
- Szlak rowerowy Duża Pętla o długości 36,4 km łącząca miejscowości Radawa – Cetula – Zapałów – Surmaczówka – Krzywa Pałka – Surmaczówka Gawra – Radawa. 22,2 km nawierzchni asfaltowej, 14,2 nawierzchni gruntowej. Interesujące miejsca to kapliczka w Lichaczach oraz aleja dębów przy Krzywej Pałce.
- Szlak rowerowy, łącznikowy długości 9,2 km Zapałów Kąty – Bachory – Krzywa Pałka, polecany jako wydłużenie Dużej Pętli, w całości posiadający nawierzchnię asfaltową.
- Szlak „Euroregionalna Trasa Rowerowa - na szlaku miast Jarosław - Użgorod". Długość: 80 km Jarosław - Nielepkowice - Manasterz - Radawa - Mołodycz - Surmaczówka - Zapałów - Laszki - Wietlin III - Wysocko - Surochów - Sobiecin – Jarosław.

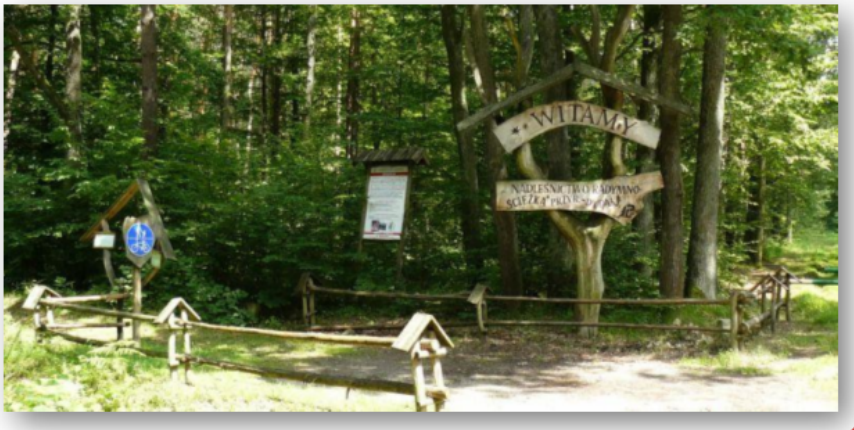
Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Zdjęcie 7 trasy rowerowe na terenie gminy Wiązownica

Źródło: https://powiat.jaroslawski.pl

Zdjęcie 8 Ścieżka przyrodniczo dydaktyczna „Łapajówka - Radawa"

Źródło: https://strzyzowski.pl

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Z punktu widzenia rozwoju turystki niezwykle istotne znaczenie ma stan bazy noclegowej. Na terenie gminy nie brakuje ofert skorzystania z obiektów noclegowych w gospodarstwach agroturystycznych chociaż są one niezbyt liczne. Najwięcej miejsc noclegowych dostępnych jest w miejscowości Radawa, wraz z bogatą infrastrukturą rekreacyjno-sportową oraz hotelowo-gastronomiczną. Wokół utrzymanego na wysokim poziomie zalewu na rzece Lubaczówka z piaszczystym kąpieliskiem, wśród żywicznych lasów, rozrzucone są liczne domki letniskowe takich ośrodków wypoczynkowych i agroturystycznych jak:

- Ośrodek Wypoczynkowy „Arkadia",
- AS Radawa,
- Leśne Domki,
- Ośrodek Wypoczynkowy „Sokół",
- Ośrodek Wypoczynkowy „U Piotrka"- z restauracją,
- Ośrodek Wypoczynkowy „Leśna Polana" z restauracją,
- Domki „Pod Sosnami" Premium,
- Ośrodek Wypoczynkowy „Relaks",
- Ośrodek Wypoczynkowy „Lotto",
- Domki Radawa na Kliszówce 7,
- Radawa domki Wysoki Ląd,
- Domki Letniskowe Lawendowa Polana,
- Apartamenty Na Wynajem Radawa,
- Domki „Za Lasem",
- Ośrodek Profilaktyczno-Rehabilitacyjny im. Ojca Pio,
- Ośrodek Jeździecki „Na Zakolu"
- As Holiday Resort,
- wSPAniały Domek,
- Azyl Radawa,
- Ośrodek Dolinka,
- Magiczne Domki,
- Domki przy Stadninie,
- Słoneczny Domek,
- Stajnia Radawa,
- Pokoje „Nad Zalewem",
- Dom całoroczny „Na Górce",
- Radawa Hygge,
- Hotel Bacówka & Spa,
- Domek Bronek,
- Pokoje „Pod Eskulapem",
- Gospodarstwo Agroturystyczne „U Piotrka",
- Radawa Family Space,
- Leśny Domek „Lux",
- Agroturystyka „U Bogdana",
- Agroturystyka Noclegi – ul. Letniskowa 83,
- Domek całoroczny „Brzozowa Aleja",

– Gospodarstwo Agroturystyczne Pod Świerkami Dariusz Walerianowicz - Kulig Radawa,

Bezpośrednio koło zalewu w Radawie funkcjonuje także Pole Namiotowe i Kempingowe.

Adrenalina Park Radawa o powierzchni 5 ha. Powstał w 2010 roku, na terenie zalewu w Radawie - popularnego kąpieliska. Oferuje m.in. park linowy z 4 trasami, tyrolkę, plac zabaw z trampoliną, wynajem skuterów i rowerów, tor quadowy, strzelnice. Organizowane są tu także imprezy integracyjne oraz kuligi.

Atrakcją dla turystów wędkarzy jest także rzeka Lubaczówka, której wody obfitują w różnorodne gatunki ryb. Na wysokości miejscowości Manasterz występuje na tej rzece niski ale malowniczy wodospad.

Miejsca noclegowe w innych miejscowościach gminy:

– „Zielona Przystań" Manasterz (domki),
– Gospodarstwo agroturystyczne "Na Końcu Świata" Manasterz,
– Gospodarstwo agroturystyczne Hołub Grażyna Manasterz,
– Agroturystyka „Zacisze u Rafała" Surmaczówka,
– Hotelik „Luna" Szówsko,
– Hotel „Aljan" Wiązownica,
– Zajazd Polanka w Wiązownicy,

Łącznie na terenie gminy Wiązownica działa 28 gospodarstw agroturystycznych dysponujących 645 miejscami noclegowymi.

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Zdjęcie 9 Zalew i kąpielisko w Radawie

Źródło: https://radawa.pl

Zdjęcie 10 Scena na wyspie w Radawie

Źródło: https://radawa.pl

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Zdjęcie 11 Kąpielisko w Radawie

Źródło: https://radawa.pl

Zdjęcie 12 Rzeka Lubaczówka z wodospadami w Manasterzu widok z mostu

Źródło: https://www.wikiwand.com

Oferta turystyczna gminy Wiązownica pod względem walorów krajobrazowych, przyrodniczych, architektonicznych oraz przede wszystkim rekreacyjnych jest szczególnie istotna w dobie wzrastającego popytu na ekologię, eko i agroturystykę. Wskazuje na to duży potencjał rozwojowy w tej dziedzinie gospodarki, mogący w istotny sposób uzupełniać obecne dochody mieszkańców. Wskazane jest stworzenie innowacyjnej i spójnej oferty turystycznej dążącej do wykreowania marki gminy wykorzystującej duży potencjał do uprawiania turystyki kulturowej, aktywnej i rekreacyjnej. Istotny jest również dalszy rozwój infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej, a także bazy noclegowej i gastronomicznej w tych okolicach które mogą stać się wizytówką gminy i regionu.

3.11. Planowanie przestrzenne

Kierunki rozwoju przestrzennego gminy określa Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Wiązownica przyjęte uchwałą Rady Gminy Nr XVIII/199/99 z 1999 r. z późniejszymi zmianami.

Studium określa politykę przestrzenną gminy, lokalne zasady gospodarowania przestrzenią przy uwzględnieniu celów i kierunków polityki przestrzennej, określonych w koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województwa, planie zagospodarowania przestrzennego województwa i strategii rozwoju gminy. W tym zakresie fundamentalne znaczenie mają zasady ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju.

Ład przestrzenny jest określany, jako ukształtowanie powierzchni, które tworzy harmonijną całość i uwzględnia w sposób uporządkowany wszelkie uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno-gospodarcze, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno-estetyczne. Z kolei zrównoważony rozwój jest to rozwój społeczno-gospodarczy, w którym występuje proces integracji działań politycznych, społecznych i gospodarczych, mając na względzie zachowanie równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb społeczności lub obywateli, zarówno w chwili obecnej jak i dla przyszłych pokoleń.

Studium jest sporządzane dla obszaru znajdującego się w granicach administracyjnych gminy oraz pełni trzy podstawowe funkcje:

1) stanowi akt polityki przestrzennej gminy, określający strategię rozwoju przestrzennego,
2) wpływa na zasady kształtowania przestrzeni, określone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, koordynując ich ustalenia,
3) może stanowić ofertę dla przyszłych inwestorów, będąc jednym z ważniejszych elementów programu rozwoju gminy.

W celu kształtowania zabudowy oraz wskaźników zagospodarowania terenu tworzone są miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego na działkach gminnych i prywatnych, umożliwiające przyjęcie wieloletniego kierunku działań standaryzujących ład i porządek przestrzenny oraz stwarzające możliwość zrównoważonego rozwoju podstawowej infrastruktury komunalnej i społecznej oraz sprawniejszego zasiedlania obszarów gminy.

Obligatoryjnie realizowane są programy i projekty zmierzające do harmonizacji i kształtowania przestrzeni publicznej.

Zgodnie z danymi GUS z 2020 r. na terenie gminy Wiązownica obowiązuje 10 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, z tego 10 plany zostały sporządzone na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Powierzchnia terenów objętych planami wynosi łącznie 193 ha, co stanowi 0,8 % całkowitej powierzchni gminy. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Wiązownica, wskazuje 646 ha powierzchni gminy do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, oraz 238 ha terenów wymagających przekształcenia z terenów rolniczych na tereny nierolnicze (razem daje to 4,41 % powierzchni gminy). W dokumencie Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Wiązownica określono:

- kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy Wiązownica oraz przeznaczenie terenów,
- kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów,
- obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu kulturowego,
- określono zasady ochrony środowiska, a w szczególności dotyczące ochrony powierzchni ziemi i wód gruntowych, przywracania do właściwego stanu przyrodniczego elementów środowiska i rekultywacji terenu oraz przestrzegania przepisów związanych z położeniem w Sieniawskim Obszarze Chronionego Krajobrazu,
- obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej,
- kierunków rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej, określając równocześnie konieczność zapewnienia powiązania komunikacyjnego z drogami publicznymi,
- obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym nie dotyczy terenów objętych zmianą Studium,
- obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa i ustaleniami programów, o których mowa w art. 48 ust. 1,
- obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, w tym obszarów wymagających przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości, a także obszarów rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni powyżej 400 m^2 oraz obszarów przestrzeni publicznej,
- obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, w tym obszarów wymagających zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśnej,
- kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej,
- obszary szczególnego zagrożenia powodzą oraz obszarów osuwania się mas ziemnych,
- obiekty lub obszarów, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny,

- obszary pomników zagłady i ich stref ochronnych oraz obowiązujących na nich ograniczeń prowadzenia działalności gospodarczej, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady,
- obszary wymagających przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji po zakończeniu eksploatacji kruszywa,
- inne obszary problemowych, w zależności od uwarunkowań i potrzeb zagospodarowania występujących w gminie.

Zagospodarowanie przestrzenne jest realizowane poprzez wydawanie przewidzianych prawem decyzji o warunkach zabudowy lub decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego. W 2020 r. wydanych zostało 101 decyzji o warunkach zabudowy oraz 39 decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego. Dane dotyczące wydawanych decyzji na przestrzeni lat 2016-2020 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 13 Liczba wydanych decyzji o warunkach zabudowy i decyzji o ustaleniu lokalizacji celu publicznego na przestrzeni lat 2016-2020)*

Rodzaj decyzji	2016	2017	2018	2019	2020
Decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego	35	32	29	45	39
Decyzje o warunkach zabudowy, ogółem w tym:	124	145	147	150	101
- decyzje dotyczące zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej	87	95	115	102	70
- decyzje dotyczące zabudowy usługowej	2	11	11	15	10
- decyzje dotyczące innej zabudowy	35	39	21	33	21

**) na dzień tworzenia dokumentu brak danych BDL za rok 2021*

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

3.12. Infrastruktura komunikacyjna i transport publiczny

Dostępność komunikacyjna gminy jest czynnikiem determinującym wielopłaszczyznowy rozwój społeczno – gospodarczy, a także czynnikiem napędu gospodarczego, będący elementem kluczowym do poprawy jakości życia mieszkańców. Główny wpływ na dostępność komunikacyjną ma stan i rodzaj dróg oraz możliwe połączenia z innymi miastami i miejscami, będącymi celem

podróży. Dostępność ma ogromne znaczenie zarówno dla transportu osobowego, jak i transportu towarowego.

Drogi publiczne ze względu na funkcję w sieci drogowej dzielą się według przepisów ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (Dz. U. z 2021 poz. 1376 z późn. zm.) na następujące kategorie:

- drogi krajowe,
- drogi wojewódzkie,
- drogi powiatowe,
- drogi gminne.

Przez obszar gminy Wiązownica przebiegają drogi:

Drogi krajowe:

– na obszarze Gminy Wiązownica nie występują,

Drogi wojewódzkie:

- droga nr 861 Sieniawa – Hrebenne,
- droga nr 865 Jarosław - Bełżec,
- droga nr 870 Jarosław – Sieniawa,

Drogi powiatowe łączna długość - 32,971 km:

- Droga nr 1704R: Wiązownica –Radawa-Wola Mołodycka (km 16,548),
- Droga nr 1705R: Surmaczówka-Zapałów (km10,879),
- Droga nr 1706R: Cetula – Piwoda (km 4,540),
- Droga nr 1707R: Wiązownica-Piwoda-Olchowa (km 6,373),
- Droga nr 1711R: Ryszkowa Wola- Bobrówka-Laszki (km 7,709),
- Droga nr 1712R: Ryszkowa Wola – Korzenica (km 7,355)

Na terenie gminy znajdują się również drogi wewnętrzne (osiedlowe) oraz drogi rolnicze, służące dojazdowi do pól.

Drogi gminne łączna długość: 117,318 km.

Tabela 14 Zestawienie dróg gminnych

L.p.	Nazwa drogi	Długość drogi na terenie gminy (km)	W tym nawierzchnia (km)			
			bitumiczna	betonowa	tłuczniowa	gruntowa
1	Stary Dzików-Wola Mołodycka	1,98	0	0	0	1,98
2	Nielepkowice-Radawa	6,37	0	0	0	6,37
3	Manasterz-Radawa-Cetula-Ryszkowa Wola	16,515	16,515	0	0	0
4	Radawa-Surmaczówka	6,26	1,4	0,66	0	4,2

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

5	Mołodycz-Zastawne	3	0,708	0	1,18	1,112
6	Surmaczówka-Wólka Zap.-Nowa Grobla	8	0	0	0	8
7	Ryszkowa W.-Pochodaje-Surmaczówka	3,6	0	0	0	3,6
8	Szówsko, ul. Koniaczowska	3,546	1,051	0	0	2,495
9	Szówsko, ul. Sanowa	0,875	0,875	0	0	0
10	Szówsko, ul Sanowa	0,65	0,65	0	0	0
11	Szówsko, ul. Floriańska	1,907	1,907	0	0	0
12	Szówsko, ul. Parkowa	0,557	0,557	0	0	0
13	Szówsko, ul. Wiosenna	0,8	0,585	0	0	0,215
14	Szówsko, ul. Kościelna	0,51	0,51	0	0	0
15	Szówsko, ul. Sportowa	0,79	0,745	0	0	0,45
16	Szówsko, ul. Sportowa	0,546	0,546	0	0	0
17	Szówsko, ul. Sportowa	0,48	0,48	0	0	0
18	Szówsko, ul. Pogodna	0,54	0,46	0	0	0,08
19	Szówsko, ul. Zielona	0,265	0,13	0,135	0	0
20	Szówsko, ul. Kasztanowa	0,411	0,411	0	0	0
21	Szówsko, ul. Słoneczna	1,01	0,56	0	0,45	0
22	Szówsko, ul. Polna	0,45	0	0	0,108	0,342
23	Szówsko, ul. Pieczarkowa	0,495	0,495	0	0	0
24	Szówsko, ul. Wola	1,5	1,5	0	0	0
25	Szówsko, ul. Setna	1,461	1,461	0	0	0
26	Szówsko, ul. Łąkowa	0,735	0,388	0	0,269	0,078

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

27	Szówsko, ul. Wolska	0,985	0,985	0	0	0
28	Szówsko, ul. Wrzosowa	0,312	0,312	0	0	0
29	Szówsko, ul. Farmerów	0,954	0,585	0	0	0,369
30	Szówsko, ul. Wyszyńskiego	0,512	0,512	0	0	0
31	Szówsko, ul. Nowa	0,133	0,94	0	0	0,39
32	Szówsko, ul. Kwiatowa	0,183	0,183	0	0	0
33	Szówsko, ul. Ogrodowa	0,19	0,19	0	0	0
34	Szówsko, ul. Sadowa	0,212	0,186	0	0	0,026
35	Szówsko, os. Milenijne	0,722	0,722	0	0	0
36	Wiązownica	6,6	4,2	1,25	0,5	0,65
37	Piwoda	3,4	0	0	3,4	0
38	Nielepkowice-Manasterz	1,65	0,933	0	0	0,717
39	Manasterz przez wieś	4,57	2,5	1,5	0,57	0
40	Terebień-Łapajówka	3,48	0	0	0	3,48
41	Łapajówka-Cetula	3,5	0	0	0	3,5
42	Radawa, droga Królewska	5	0,714	0	0	4,286
43	Zapałów-Korzenica	1,5	0	0	0	1,5
44	Ryszkowa Wola-Zapałów	2,35	2,35	0	0	0
45	Ryszkowa Wola - Chodanie	2,4	1	0	0	1,4
46	Radawa-Czerwona Wola	4,5	1	0	0	3,5
47	Radawa-Hule	1,7	0	0	0	1,7
48	Hojsaki Kościelne-Kopań	2	0	0	0	2

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

49	*Pochodaje-Zapałów*	*1,2*	*1,2*	*0*	*0*	*0*
50	*Wiązownica dz. 422, 400, 127*	*1,433*	*1,433*	*0*	*0*	*0*
51	*Wiązownica-Szówsko dz. 1188, 1033, 686*	*1,564*	*1,564*	*0*	*0*	*0*
52	*Wiązownica dz. 201, 237, 326, 422*	*1,98*	*1,98*	*0*	*0*	*0*
53	*Wiązownica, ul. Parkowa dz. 432, 493*	*0,535*	*0,535*	*0*	*0*	*0*
54	*Szówsko, ul. Sportowa dz. 928*	*0,5*	*0,12*	*0*	*0,196*	*0,184*
Razem		***117,318***				

Główne przeprawy mostowe:

- Most na rzece San w Manasterzu – droga wojewódzka nr 870,
- Most na rzece Lubaczówka w Manasterzu – droga wojewódzka nr 870,
- Mosty w Wiązownicy na bezimiennym potoku – droga wojewódzka nr 870 – dwa obiekty,
- Mosty na Lubaczówce w Radawie – dwa obiekty,
- Most na Lubaczówce w Zapałowie – droga wojewódzka nr 865,

W miejscowości Manasterz funkcjonuje prom „Drogowiec" łączący dwa brzegi Sanu.

Zdjęcie 13 Przeprawa promowa w Manasterzu

Źródło: https://www.wikiwand.com

Układu komunikacyjnego w gminie Wiązownica jest w ciągłym rozwoju i coraz więcej miejscowości gminy posiada podział przestrzeni drogowej dla jej uczestników ruchu. Istniejące już chodniki wymagają uzupełnienia i rozwoju w kierunku rozbudowy. Niewielka część dróg gminnych o niskim natężeniu ruchu spełnia techniczne warunki ciągów pieszo – jezdnych.

Potrzeby mieszkańców gminy Wiązownica w zakresie komunikacji zbiorowej zabezpieczane są przez Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej i prywatnych przewoźników, obsługujących mieszkańców poszczególnych miejscowości oraz przyjezdnych oraz zapewniających ich połączenie z innymi miejscowościami na trasach w kierunku Lublina, Rzeszowa, Przemyśla i Warszawy.

Funkcjonuje także gminna komunikacja autobusowa:

Tabela 15 Gminna komunikacja autobusowa

L.p.	Nazwa linii komunikacyjnej	Przystanki	Liczba przystanków	Przewoźnik
1	Surmaczówka – Szówsko Linia nr 1	Zapałów 2 Zapałów - Pętla Ryszkowa Wola Piwoda – Szkoła Piwoda 1 Wiązownica Mleczarnia	13	Międzynarodowy i Krajowy Przewóz Osób „ERA” Halina Forystek – Haśko

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

		Wiązownica Basen Wiązownica GS Szówsko Małe Szówsko Duże Szówsko Cmentarz Szówsko CPN		
2	Wola Mołodycka – Szówsko Linia nr 2	Mołodycz –Szkoła Mołodycz – Kupina Mołodycz II Mołodycz – Kapliczka Mołodycz Radawa Radawa Wiązownica – Łapajówka Wiązownica Mleczarnia Wiązownica – Basen Wiązownica GS Szówsko Małe Szówsko Duże Szówsko CPN	15	Międzynarodowy i Krajowy Przewóz Osób „ERA” Halina Forystek – Haśko
3	Wiązownica Dolna – Szówsko Linia nr 3	Wiązownica Dolna II Wiązownica Dolna III Wiązownica U.G. Wiązownica Wiązownica G.S. Szówsko Małe Szówsko Duże	8	PKS Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej Jarosław S.A.
4	Manasterz – Szówsko Linia nr 4	Manasterz – Iglopol Nielepkowice Wiązownica – Bednarów Wiązownica U.G. Wiązownica Wiązownica G.S. Szówsko Małe Szówsko Duże	9	PKS Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej Jarosław S.A.
5	Wólka Zapałowska – Szówsko Linia nr 5	Zapałów - Remiza Ryszkowa Wola Piwoda –Szkoła Piwoda 1 Wiązownica – Mleczarnia Wiązownica – Basen Wiązownica GS Szówsko Małe Szówsko Duże Szówsko – Cmentarz Szówsko CPN	12	Międzynarodowy i Krajowy Przewóz Osób „ERA” Halina Forystek – Haśko
6	Cetula – Szówsko Linia nr 6	Cetula II Cetula (skrzyżowanie) Piwoda (Hutki) Piwoda (bloki|)	13	PKS Przedsiębiorstwo Komunikacji

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

		Piwoda (szkoła) Piwoda (sklep) Wiązownica (sklep) Wiązownica U.G Wiązownica Wiązownica G.S Szówsko Małe Szówsko Duże		Samochodowej Jarosław S.A.

Komunikacja ta zaspokaja większość potrzeb mieszkańców, nie jest to jednak idealne rozwiązanie, satysfakcjonujące wszystkich użytkowników komunikacji autobusowej.

Liczba parkingów na terenie gminy: 57,

Stacje benzynowe i diagnostyczne:

- stacje benzynowe: Wiązownica - 1, Szówsko -2,
- stacja diagnostyczna pojazdów SKP Rolnik w Wiązownicy,

3.13. Gospodarka mieszkaniowa i budownictwo

Gospodarka mieszkaniowa

Jednym z podstawowych zadań własnych gminy jest zaspokajanie potrzeb mieszkaniowych. Gmina powinna posiadać własny zasób mieszkaniowy, zarządzany w taki sposób, żeby potrzeby rodzin mających dochody niepozwalające na zakup własnego mieszkania zostały zaspokojone. Zgodnie z danymi Urzędu Gminy Wiązownica, na terenie gminy w chwili obecnej nie znajdują się lokale stanowiące gminny zasób mieszkaniowy.

Według danych GUS z 2020 roku, na terenie gminy Wiązownica znajdowało się 2 855 mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej 288 621 m², a w odniesieniu do roku 2016 ich liczba wzrosła o 145. Dane dotyczące zasobów mieszkaniowych w gminie w roku 2016 i 2020 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 16 Zasoby mieszkaniowe na terenie gminy Wiązownica)*

Zasoby mieszkaniowe	*Jednostka miary*	*2016*	*2020*
Mieszkania	*szt.*	*2 855*	*3 000*
Izby	*szt.*	*12 625*	*13 410*
Powierzchnia użytkowa mieszkań	*m²*	*268 714*	*288 621*
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania	*m²*	*94,1*	*96,2*

Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę	m^2	23,0	24,6
Mieszkania na 1000 mieszkańców	-	244,3	255,5

*) na dzień tworzenia dokumentu brak danych BDL za rok 2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Na przestrzeni ostatnich lat obserwuje się wzrost dostępu mieszkańców gminy do urządzeń techniczno – sanitarnych. Od roku 2016 do końca 2020, liczba mieszkań przyłączonych do sieci wodociągowej powiększyła się o 145, wyposażonych w kanalizację wzrosła o 146, a dostęp do gazu z sieci uzyskały 122 mieszkania.

Tabela 17 Wyposażenie mieszkań w instalacje techniczne i sanitarne*)

Wyszczególnienie	2016		2020	
	Liczba mieszkań wyposażonych w instalacje techniczno-sanitarne	% ogółu mieszkań	Liczba mieszkań wyposażonych w instalacje techniczno-sanitarne	% ogółu mieszkań
Wodociąg	2 763	96,8	2 908	96,9
Ustęp spłukiwany	2 652	92,9	2 798	93,3
Gaz sieciowy	1 807	63,3	1 929	64,3

*) na dzień tworzenia dokumentu brak kompletu danych BDL za rok 2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Budownictwo

W latach 2016 - 2021 na terenie gminy Wiązownica oddano łącznie do użytkowania 358 budynków - 277 budynków mieszkalnych oraz 81 budynków niemieszkalnych. Podstawowe informacje przedstawione w poniższej tabeli dotyczą budynków mieszkalnych i mieszkań oddanych do użytkowania w latach 2016 – 2021. Przedstawione dane o mieszkaniach oddanych do użytkowania dotyczą mieszkań w budynkach nowo wybudowanych oraz rozbudowywanych.

Tabela 18 Budownictwo mieszkaniowe w latach 2016 – 2020*)

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Budynki mieszkalne jednorodzinne nowe							
Oddane mieszkania ogółem	szt.	31	38	49	51	47	61
Ilość izb ogółem	szt.	178	207	254	285	262	346
Powierzchnia użytkowa ogółem	m^2	4 103	5 115	6 534	7 303	6 559	8 453

*) na dzień tworzenia dokumentu brak danych BDL za rok 2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Obok budownictwa mieszkalnego, na terenie gminy powstają lub są także budynki niemieszkalne, których w okresie ostatnich 6 lat powstało lub rozbudowano 81. Podstawowe informacje o oddanych do użytkowania nowych budynkach niemieszkalnych przedstawia poniższa tabela.

Tabela 19 Budynki niemieszkalne oddane do użytkowania w latach 2016 - 2021

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Budynki handlowo-usługowe							
Oddane budynki ogółem	szt.	2	0	2	2	1	0
Powierzchnia użytkowa ogółem	m^2	561	0	554	525	367	0
Kubatura ogółem	m^3	3 298	0	3 065	3 442	2 554	0
Budynki garaży							
Oddane budynki ogółem	szt.	0	2	2	4	4	1
Powierzchnia użytkowa ogółem	m^2	0	143	101	246	417	34
Kubatura ogółem	m^3	0	753	432	1 192	2 114	168
Zbiorniki, silosy i budynki magazynowe							
Oddane budynki ogółem	szt.	1	2	1	0	1	0
Powierzchnia użytkowa ogółem	m^2	2 997	297	130	0	603	0
Kubatura ogółem	m^3	21 431	1 424	585	0	5 030	0
Budynki przemysłowe							
Oddane budynki ogółem	szt.	0	0	3	0	0	0
Powierzchnia użytkowa ogółem	m^2	0	0	2 243	0	0	0
Kubatura ogółem	m^3	0	0	14 492	0	0	0
Ogólnodostępne obiekty kulturalne							
Oddane budynki ogółem	szt.	1	0	1	0	0	0
Powierzchnia użytkowa ogółem	m^2	126	0	237	0	0	0
Kubatura ogółem	m^3	433	0	991	0	0	0
Budynki szkół i instytucji badawczych							
Oddane budynki ogółem	szt.	1	0	1	0	0	0
Powierzchnia użytkowa ogółem	m^2	636	0	822	0	0	0
Kubatura ogółem	m^3	4 512	0	4 001	0	0	0
Budynki gospodarstw rolnych							
Oddane budynki ogółem	szt.	3	2	5	7	4	3
Powierzchnia użytkowa ogółem	m^2	333	339	792	871	251	177
Kubatura ogółem	m^3	1 347	1 352	3 286	4 285	1 244	776
Budynki niemieszkalne, gdzie indziej niewymienione							
Oddane budynki ogółem	szt.	0	0	0	0	0	1
Powierzchnia użytkowa ogółem	m^2	0	0	0	0	0	31
Kubatura ogółem	m^3	0	0	0	0	0	181
Hotele							

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Oddane budynki ogółem	szt.	*1*	*1*	*0*	*1*	*0*	*1*
Powierzchnia użytkowa ogółem	m^2	*380*	*1 820*	*0*	*238*	*0*	*910*
Kubatura ogółem	m^3	*1 216*	*10 543*	*0*	*1 260*	*0*	*2 960*
Budynki zakwaterowania turystycznego							
Oddane budynki ogółem	szt.	*4*	*0*	*0*	*13*	*0*	*0*
Powierzchnia użytkowa ogółem	m^2	*160*	*0*	*0*	*362*	*0*	*0*
Kubatura ogółem	m^3	*738*	*0*	*0*	*2 246*	*0*	*0*
Budynki biurowe							
Oddane budynki ogółem	szt.	*0*	*0*	*0*	*0*	*2*	*0*
Powierzchnia użytkowa ogółem	m^2	*0*	*0*	*0*	*0*	*2*	*0*
Kubatura ogółem	m^3	*0*	*0*	*0*	*0*	*3 634*	*0*
Budynki szpitali i zakładów opieki medycznej							
Oddane budynki ogółem	szt.	*0*	*0*	*0*	*1*	*0*	*0*
Powierzchnia użytkowa ogółem	m^2	*0*	*0*	*0*	*367*	*0*	*0*
Kubatura ogółem	m^3	*0*	*0*	*0*	*1 950*	*0*	*0*
RAZEM							
Oddane budynki ogółem	szt.	*13*	*7*	*15*	*28*	*12*	*6*
Powierzchnia użytkowa ogółem	m^2	*5 193*	*2 599*	*4 879*	*2 609*	*2 612*	*1 152*
Kubatura ogółem	m^3	*32 975*	*14 072*	*26 852*	*14 375*	*14 576*	*4 085*

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

3.14. Infrastruktura techniczna

Sieć wodociągowa

Zadania w zakresie dostarczania wody na terenie gminy Wiązownica realizowane są przez Zakład Gospodarki Komunalnej w Wiązownicy, będący samorządowym zakładem budżetowym. Celem działalności Zakładu jest realizacja zadań w zakresie:

- zaopatrzenia w wodę pitną gospodarstw domowych i instytucji,
- eksploatacja, konserwacja i remonty stacji uzdatniania wody oraz innych urządzeń wodno-kanalizacyjnych,
- wykonywanie usług w zakresie połączeń wodno-kanalizacyjnych,
- usuwanie i unieszkodliwianie nieczystości stałych,
- odprowadzanie i oczyszczanie ścieków,
- eksploatacja, konserwacja i remont urządzeń oczyszczalni ścieków.

Jakość dostarczanej wody jest kontrolowana przez Powiatową Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Jarosławiu.

Według danych GUS z 2020 roku, do sieci wodociągowej podłączonych jest 98,4% budynków mieszkalnych z obszaru gminy Wiązownica, natomiast z sieci korzystało 11 474

mieszkańców gminy, co stanowi 97,7% ogółu mieszkańców. Wybrane dane dotyczące sieci wodociągowej w roku 2017 oraz 2021 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 20 Wybrane dane dotyczące sieci wodociągowej w roku 2017 oraz 2021

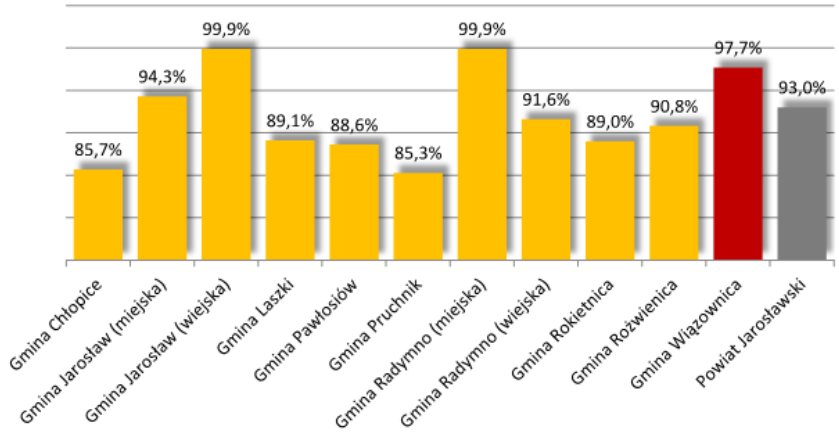
Wyszczególnienie	Jednostka miary	2017	2021
Długość czynnej sieci rozdzielczej będącej w zarządzie bądź administracji gminy	km	176,3	190,0
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	2 772	3 024
Awarie sieci wodociągowej	szt.	9	12
Woda dostarczona gospodarstwom domowym	dam^3	298,7	366,6
Zużycie wody w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca	m3	25,5	31,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Pod względem ilości osób korzystających z sieci wodociągowej, gmina Wiązownica wypada bardzo dobrze na tle pozostałych gmin powiatu jarosławskiego, dla którego średnia wynosi 93,0% mieszkańców korzystających z sieci w stosunku do ogółu ludności. Największa wartość w tej kwestii występuje w gminie wiejskiej Jarosław oraz gminie miejskiej Radymno gdzie wartość osiąga 99,9% ogółu mieszkańców, natomiast gmina Wiązownica z 97,7% znajduje się na trzecim miejscu w powiecie, dla porównania ostatnia gmina – Pruchnik zapewnia dostawy wody 85,7% mieszkańcom.

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Wykres 11 Korzystający z sieci wodociągowej w % ogółu ludności w gminach powiatu jarosławskiego)*

**) na dzień tworzenia dokumentu brak kompletu danych BDL za rok 2021*

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Sieć kanalizacyjna

Odprowadzenie i oczyszczanie ścieków w gminie Wiązownica realizowane jest przez Zakład Gospodarki Komunalnej w Wiązownicy, który obsługuje sieć kanalizacyjną oraz gminną oczyszczalnię ścieków w Wiązownicy o zdolności oczyszczania 1000m^3/d. Odbiornikiem oczyszczonych ścieków jest rzeka San.

Część gminy nieposiadająca zbiorczej sieci kanalizacyjnej posiada zbiorniki typu „szambo" które opróżniane są przez podmioty posiadające koncesję Wójta Gminy Wiązownica. Podmioty które posiadają koncesję Wójta posiadają również umowy z Gminnym Zakładem Gospodarki Komunalnej w Wiązownicy na zrzucanie pompowanych ścieków z osadników „szambo" na oczyszczalnię ścieków w Wiązownicy. W 2020 usługi wywozu nieczystości z gospodarstw świadczył:

- Zakład Gospodarki Komunalnej w Wiązownicy,
- Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Jarosławiu Sp. z o.o.,
- Usługi Transportowe Grażyna Buła-Bednarz Jarosław,
- Marian Frań, Radawa,
- EKO-MARPOL Leszek Majewski, Przemyśl,

W roku 2020, gospodarstwa domowe oraz jednostki gospodarki odprowadziły gminną siecią kanalizacyjną 237,0 dam^3 ścieków, a w stosunku do roku 2016 ilość odprowadzonych tego rodzaju ścieków zmniejszyła się o 1,0 dam^3. Jednocześnie zwiększyła się ilość ścieków oczyszczonych odprowadzonych z 234,0 dam^3 w 2016r., do 270,0 dam^3 w 2020r.

Dużym problemem dla funkcjonowania sieci kanalizacyjnej są wyrzucane przez użytkowników ciała stale, folie i śmieci co skutkuje częstymi awariami pomp w przepompowniach oraz zatykaniem się ciągów kanalizacyjnych.

Wybrane dane dotyczące sieci kanalizacyjnej w roku 2019 oraz 2021 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 21 Dane dotyczące instalacji kanalizacyjnej w gminie Wiązownica

Wyszczególnienie	*Jednostka miary*	*2017*	*2021*
Długość czynnej sieci kanalizacyjnej będącej w zarządzie bądź administracji gminy	*km*	*98,0*	*121,2*
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	*szt.*	*1 121*	*1 485*
Awarie sieci kanalizacyjnej	*szt.*	*28*	*46*
Ścieki bytowe odprowadzone siecią kanalizacyjną	*dam^3*	*185,6*	*248,0*
Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	*os.*	*7 119*	*7 650$^{*)}$*

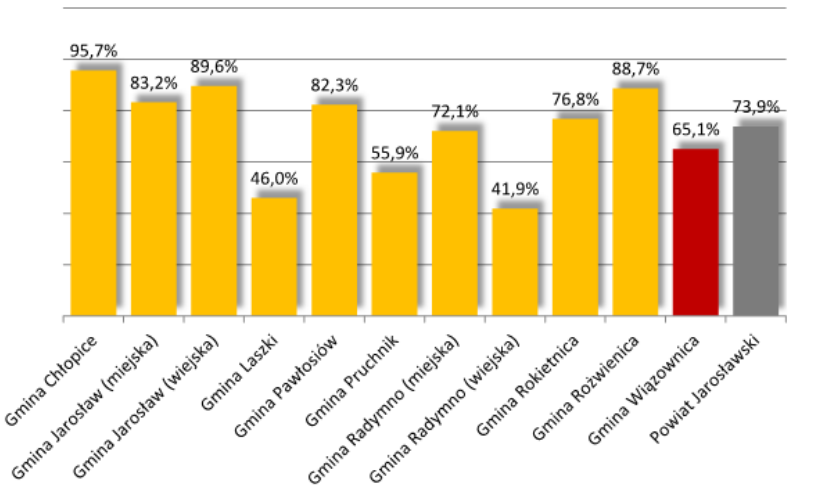
$^{*)}$dane za rok 2020 - na dzień tworzenia dokumentu brak kompletu danych BDL za rok 2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

W 2020 roku zgodnie z danymi GUS, z sieci kanalizacyjnej korzystało 7 650 mieszkańców gminy Wiązownica, tj. 65,1 % ogółu ludności, z kolei do sieci kanalizacyjnej podłączonych było 50,0 % budynków mieszkalnych. W powiecie jarosławskim, gmina Wiązownica pod względem ilości osób korzystających z sieci kanalizacyjnej znajduje się na dziewiątym miejscu, poniżej średniej dla powiatu jarosławskiego która wynosi 73,9%. Najlepszy wynik ma gmina Chłopice – 95,7%, a najgorszy wiejska gmina Radymno z wynikiem – 41,9%.

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Wykres 12 Korzystający z sieci kanalizacyjnej w % ogółu ludności w gminach powiatu jarosławskiego)*

**) na dzień tworzenia dokumentu brak kompletu danych BDL za rok 2021*

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Sieć gazowa

Gaz ziemny staje się najwygodniejszym nośnikiem energii dla ludzkości. Jego zalety powodują, że od wielu lat trwa na świecie dynamiczny rozwój gazownictwa. Decydują o tym także względy ekonomiczne i ekologiczne (surowiec ten jest uważany za bardziej przyjazny dla środowiska naturalnego od innych paliw kopalnianych).

Według danych GUS z 2020 roku, odbiorcami gazu było 1 909 gospodarstw domowych, a liczba ludności korzystająca z sieci gazowej wyniosła 7 542 osób, tj. 64,2 % ogółu mieszkańców gminy. Wybrane dane dotyczące sieci gazowej na terenie gminy Wiązownica w roku 2016 i 2020 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 22 Wybrane dane dotyczące sieci gazowej w gminie Wiązownica)*

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2016	2020
Długość czynnej sieci gazowej	m	126 186	136 756
Czynne przyłącza do budynków ogółem	szt.	2 053	2 196
- w tym do budynków mieszkalnych	szt.	1 964	2 117
Liczba odbiorców gazu (gosp. domowe)	gosp.	1 786	1 909

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Odbiorcy gazu ogrzewający mieszkania gazem	*gosp.*	*773*	*917*
Ludność korzystająca z sieci gazowej	*osoba*	*7 391*	*7 542*
Zużycie gazu	*MWh*	*9 306,4*	*11 918,4*
Zużycie gazu na ogrzewanie mieszkań	*MWh*	*5 589,1*	*7 687,4*

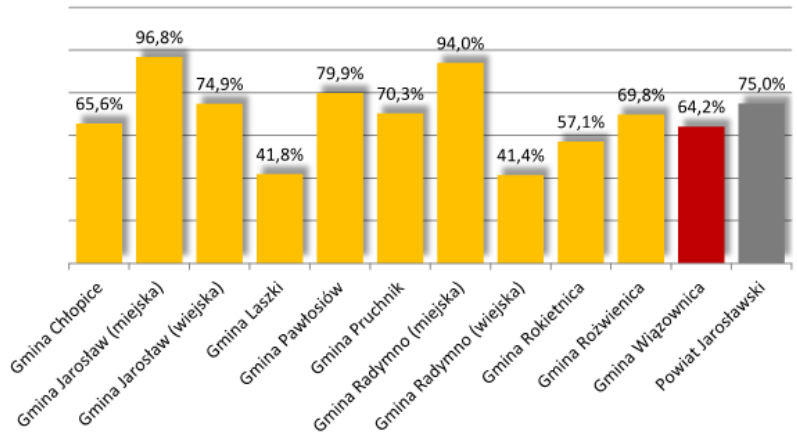
**) na dzień tworzenia dokumentu brak kompletu danych BDL za rok 2021*

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Jak wynika z przedstawionych powyżej danych, na przestrzeni lat 2016-2020 zwiększyła się liczba odbiorców gazu, w tym również liczba odbiorców ogrzewających mieszkania gazem. Może to świadczyć o zwiększeniu świadomości ekologicznej mieszkańców w zakresie wyboru źródeł ciepła niemających negatywnego wpływu na środowisko. Wciąż jest to jednak mały odsetek mieszkańców i konieczne jest podjęcie działań w tej kwestii.

Gmina Wiązownica zajmowała w 2020 r. wg danych GUS, ósme miejsce w powiecie pod względem gazyfikacji, z wynikiem poniżej średniej dla poziom gazyfikacji w powiecie jarosławskim który jest na poziomie 75,0 %, natomiast całego województwa podkarpackiego – 72,7 %. Korzystających z sieci gazowej w % ogółu mieszkańców w podziale na poszczególne gminy powiatu jarosławskiego na koniec 2020 roku, przedstawia poniższa tabela.

Wykres 13 Korzystający z sieci gazowej w % ogółu ludności w gminach powiatu jarosławskiego)*

**) na dzień tworzenia dokumentu brak kompletu danych BDL za rok 2021*

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Gospodarka odpadami

Zgodnie z art. 3 ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2021 poz. 888 z póź. zm.), utrzymanie czystości i porządku, a w tym kwestie związane z gospodarką odpadami komunalnymi na terenie gminy, należą do zadań własnych gminy. Gmina jest zobowiązana do zorganizowania, odbierania i zagospodarowania odpadów komunalnych zebranych w nieruchomościach położonych na jej terenie.

Zgodnie z Regulaminem utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Wiązownica, właściciele nieruchomości zapewniają utrzymanie czystości i porządku na własnym terenie między innymi poprzez zbieranie segregowanych odpadów komunalnych, a następnie przekazywanie ich w terminach wyznaczonych harmonogramem w pojemnikach lub workach w odpowiednim kolorze, oznakowanych kartką z nazwą miejscowości, ulicą i nr domu. Odbiór odpadów odbywa się zgodnie z harmonogram odbierania ww. odpadów od właścicieli.

W 2021 roku odbiorcą odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości zamieszkałych, wyłonionym w drodze zamówienia publicznego zostało Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Jarosławiu Sp. z o.o. Poza wyżej wskazanymi odpadami do PSZOK można było dostarczać we własnym zakresie odpady w postaci zużytego sprzętu, elektrośmieci, dużych gabarytów itp.

W 2021 roku z terenu gminy Wiązownica odebrano ogółem 2 363,1 ton odpadów z czego 1 504,56 t. odpadów zmieszanych (63,67 % odpadów ogółem) oraz 858,54 t. odpadów selektywnych (36,33 %). W porównaniu do roku 2017 ilość odpadów zebranych selektywnie zwiększyła się o 475,86 t. Wskazane dane zostały przedstawione w poniższej tabeli oraz wykresie.

Tabela 23 Masa odebranych odpadów komunalnych z terenu gminy Wiązownica w latach 2017-2021

Rodzaj odpadów	Masa odebranych odpadów (w tonach)				
	2017	2018	2019	2020	2021
Zmieszane odpady komunalne	1 391,40	1 631,44	1 590,96	1 381,20	1 504,56
Opakowania z tworzyw sztucznych	177,86	0,00	0,00	0,00	0,00
Zmieszane odpady opakowaniowe (plastik i metal)	0,00	205,20	242,71	293,12	320,68
Opakowania z papieru i tektury	1,35	1,92	10,67	27,13	49,02
Opakowania ze szkła	120,8	142,76	162,24	201,24	229,32
Opady wielogabarytowe	76,24	114,84	120,60	109,24	115,14
Zużyte urządzenia elektryczne i elektronicznie	4,55	3,92	12,12	21,32	12,94

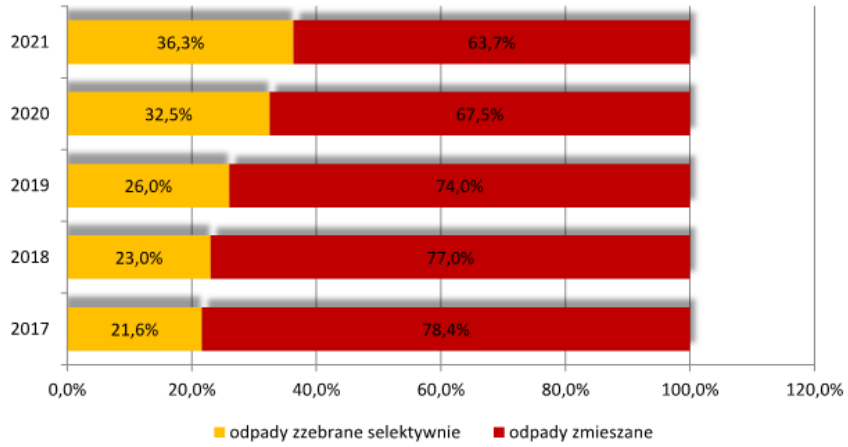
Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Baterie i akumulatory niebezpieczne	*0,00*	*0,19*	*0,00*	*0,00*	*0,00*
Odpady ulegające biodegradacji	*1,86*	*17,88*	*9,90*	*12,40*	*131,44*
Razem	*1 774,08*	*2 118,15*	*2 149,20*	*2 045,65*	*2 363,10*

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Relację odpadów zmieszanych oraz odpadów zebranych w sposób selektywny w latach 2017-2021 przedstawia poniższy wykres.

Wykres 14 Odebrane zmieszane odpady komunalne oraz odpady zebrane w sposób selektywny z terenu gminy Wiązownica w latach 2017-2021 w %

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Jak wynika z przedstawionych danych, w gminie Wiązownica, stosunek odpadów zebranych selektywnie do odpadów zmieszanych niesegregowanych nie wypada korzystnie, lecz z roku na rok sytuacja ulega stopniowej poprawie. Problemem jest występowanie wciąż sporych ilości odpadów zmieszanych w zebranych odpadach ogółem oraz ryzyko nieosiągnięcia wymaganych poziomów recyklingu i przygotowania do ponownego użycia niektórych frakcji odpadów.

Realizując uchwałę Rady Gminy Wiązownica z dnia 03 grudnia 2013 r. zatwierdzającą Program Usuwania Azbestu, systematycznie usuwane są i unieszkodliwiane wyroby zawierające azbest.

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

3.15. Rynek pracy i bezrobocie

Rynek pracy

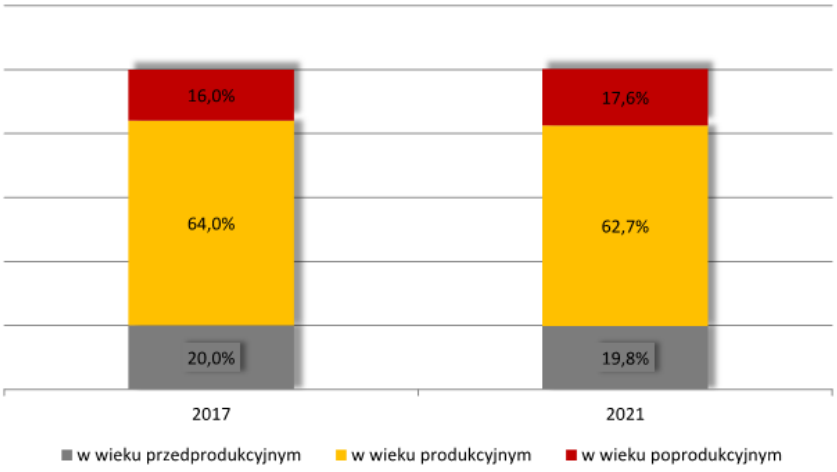
Analizując ekonomiczną strukturę wiekową mieszkańców gminy Wiązownica, można zauważyć spadek na koniec 2021 roku w odniesieniu do 2017 roku liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym (poniżej 17r.ż.) – zmniejszyła się o 21 osób. Najliczniejszą grupę w dalszym ciągu stanowią mieszkańcy w wieku produkcyjnym (62,7 % populacji), jednak ich ilość zmniejszyła się w ciągu pięciu lat o 119 osób, natomiast liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym (powyżej 59 r.ż u kobiet, pow. 64 r.ż u mężczyzn) wzrosła o 187 osoby. Struktura wiekowa mieszkańców gminy odzwierciedla ogólną sytuację występującą na terenie powiatu jarosławskiego - postępuje spadek ilości osób w wieku przedprodukcyjnym i wzrost ludności w wieku poprodukcyjnym. Utrzymanie się obecnej tendencji tak na terenie miasta jak i powiatu niekorzystnie rokuje na przyszłość i w perspektywie kilkunastu lat będzie skutkować postępującym starzeniem się społeczeństwa. Dane dotyczące struktury ludności pod względem ekonomicznych grup wiekowych przedstawiają poniższa tabela oraz wykres.

Tabela 24 Struktura ludności gminy Wiązownica wg ekonomicznych grup wiekowych w roku 2017 oraz 2021

Grupa ludności	w wieku przedprodukcyjnym		w wieku produkcyjnym		w wieku poprodukcyjnym	
Rok	2017	2021	2017	2021	2017	2021
Ilość osób	2 343	2 322	7 486	7 367	1 876	2 063
Udział % w ludności ogółem	20,0	19,8	64,0	62,7	16,0	17,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Wykres 15 Struktura ludności gminy Wiązownica według ekonomicznych grup wiekowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Ze względu na to, że gmina Wiązownica jest gminą typowo wiejską, część mieszkańców ukierunkowana jest na działalność rolniczą z wykorzystaniem miejscowych zasobów. Jednak znaczna liczba mieszkańców pozostaje w zatrudnieniu poza rolnictwem, w tym w miejscowych zakładach pracy.

Położenie gminy w pobliżu miasta wpływa na ilość jednostek gospodarczych. W systemie REGON zarejestrowanych było w roku 2020 ogółem 185 podmiotów gospodarczych, w znaczącej większości są to prywatne zakłady, zatrudniające do dwóch osób. Wyjątek stanowią jednostki państwowe: szkoły, urzędy pocztowe oraz przychodnie i Bank Spółdzielczy. Rozwój przedsiębiorczości na terenie gminy Wiązownica nie odbiega od tendencji charakterystycznych dla całego województwa podkarpackiego. Wiele osób podejmuje próby prowadzenia działalności gospodarczej, niestety trudne warunki ekonomiczne - wysoka konkurencja, brak rynków zbytu, wysokie koszty kredytów oraz brak fachowego doradztwa -zmuszają je do rezygnacji. Dane liczbowe pokazują, iż corocznie powstaje w gminie kilkadziesiąt nowych jednostek gospodarczych, kilkadziesiąt jest też likwidowanych. Zjawiskiem pozytywnym i rokującym na przyszłość jest przewaga liczby podmiotów nowopowstających, nad liczbą podmiotów likwidowanych. Infrastruktura finansowa, podobnie jak w większości gmin wiejskich w województwie podkarpackim, rozwinięta jest bardzo słabo. Na terenie gminy Wiązownica działa wprawdzie Bank Spółdzielczy, który prowadzi obsługę finansowo-kredytową jednostek gospodarczych i osób fizycznych, jednak jego możliwości finansowe są ograniczone, a o większe sumy kredytów rolnicy muszą zabiegać w innych bankach. Banki komercyjne ze względu na niestabilną sytuację w rolnictwie niechętnie ich udzielają.

Analizując dane dotyczące liczby osób pracujących na terenie gminy Wiązownica, można zauważyć wzrost liczby osób pracujących (o 123 osoby) w 2020 roku w stosunku do roku 2016. Dane w tej kwestii zostały przedstawione w poniższej tabeli.

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Tabela 25 Pracujący na terenie Wiązownica w latach 2016 – 2020)*

Lata	Ogółem	w tym kobiety	w tym mężczyźni	Pracujący na 1000 ludności
2016	737	330	407	63
2017	709	333	376	61
2018	793	356	437	68
2019	864	414	450	74
2020	860	403	457	73

**)* *na dzień tworzenia dokumentu brak danych BDL za rok 2021*

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Bezrobocie

Duży wpływ na sytuację społeczno-gospodarczą na terenie gminy Wiązownica ma zjawisko bezrobocia. Udział zarejestrowanych osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na koniec 2021 roku według danych GUS wyniósł 6,8 %, notując spadek w porównaniu z 2017 rokiem o 1,3 %. Udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie Wiązownica na tle powiatu jarosławskiego przedstawiają poniższa tabela oraz wykres.

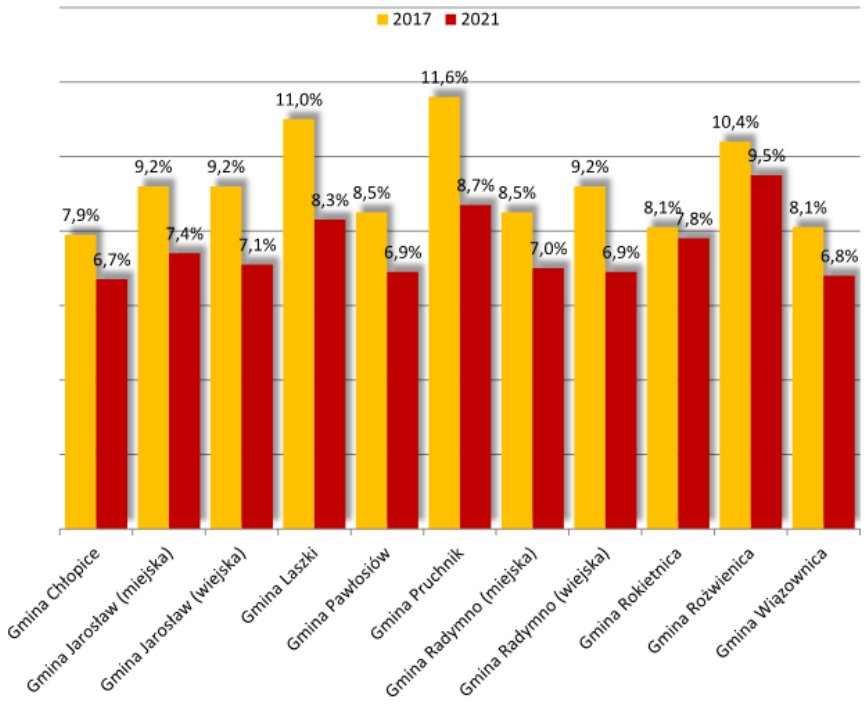
*Tabela 26 Udział zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców gminy Wiązownica w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na tle powiatu jarosławskiego według płci**

Jednostka terytorialna	Ogółem %		Kobiety %		Mężczyźni %	
	2017	2021	2017	2021	2017	2021
gmina Wiązownica	8,1	6,8	9,1	8,2	7,3	5,6
powiat jarosławski	9,3	7,4	8,4	6,4	10,2	8,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Wykres 16 Udział zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców gminy Wiązownica w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na tle gmin i powiatu jarosławskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Powyższe dane pokazują, że na tle powiatu jarosławskiego, gmina Wiązownica posiada jeden z najmniejszych (wyprzedzają ją nieznacznie jedynie gmina Chłopice i gmina wiejska Radymno) odsetek osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym. Może to świadczyć o dobrej sytuacji gospodarczej na terenie gminy i braku problemach w kwestii zapewnienia możliwości zatrudnienia. Biorąc jednak pod uwagę dane dotyczące liczby osób pracujących na terenie gminy Wiązownica, można wysunąć wniosek, że większość osób znajduje zatrudnienie w sąsiednich gminach oraz przede wszystkim w mieście Jarosław bezpośrednio przylegającego do jej granic. Niemniej ważnym zagadnieniem jest zjawisko bezrobocia ukrytego, tj. pozostawanie bez pracy i nierejestrowanie się jako osoba bezrobotna, a także zjawisko „szarej strefy", tj. nielegalne zatrudnienie, bez opłacania składek oraz podatku dochodowego.

Według danych GUS, na koniec 2021 roku zarejestrowanych było 503 bezrobotnych mieszkańców gminy Wiązownica, w tym 282 kobiety (56% ogółu bezrobotnych). Wśród zarejestrowanych bezrobotnych 292 mieszkańców (58%) to osoby długotrwale bezrobotne. Liczbę osób bezrobotnych na przestrzeni lat 2017-2021 przedstawia poniższa tabela.

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Tabela 27 Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w gminie Wiązownica w latach 2017 - 2021

Lata	Bezrobotni ogółem	W tym kobiety	W tym do 30 roku życia	W tym powyżej 50 roku życia	Osoby długotrwale bezrobotne
2017	608	316	217	125	340
2018	554	294	198	95	303
2019	457	242	140	104	263
2020	560	310	178	101	316
2021	503	282	163	102	292

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Według stanu na koniec 2021 na terenie gminy najwięcej bezrobotnych było w wieku od 31 do 50 lat – 238 osób, tj. 47,3 % ogółu bezrobotnych, natomiast bezrobotni w wieku do 30 lat, stanowili 32,4 % ogółu.

3.16. Gospodarka i rolnictwo

Gospodarka

W ostatnich latach zarówno w gminie Wiązownica, jak i w innych gminach powiatu jarosławskiego, obserwuje się pozytywne zjawisko rozwoju przedsiębiorczości, a co za tym idzie wzrost liczby podmiotów gospodarczych. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego na terenie gminy na koniec 2021 roku działało 873 podmiotów gospodarki narodowej, co klasuje ją na trzecim miejscu w powiecie jarosławskim pod względem ich ilości. Od 2017 roku liczba podmiotów gospodarczych wzrosła o 110, tj. o 14,42 %.

Dane dotyczące liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w poszczególnych gminach powiatu jarosławskiego przedstawia poniższa tabela.

Tabela 28 Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane na terenie gmin powiatu jarosławskiego

Jednostka terytorialna	Ogółem*			Sektor publiczny		Sektor prywatny	
	2017	2021	Wzrost w %	2017	2021	2017	2021
Gmina Chłopice	201	256	27,36	14	13	186	241
Gmina Jarosław (miejska)	4 386	4 544	3,60	164	166	4 183	4 338
Gmina Jarosław (wiejska)	831	962	15,76	10	10	819	951

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Gmina Laszki	309	376	21,68	14	14	291	359
Gmina Pawłosiów	616	732	18,83	15	15	600	715
Gmina Pruchnik	344	438	27,32	17	15	324	421
Gmina Radymno (miejska)	378	458	21,16	18	23	357	433
Gmina Radymno (wiejska)	537	682	27,00	15	15	516	663
Gmina Rokietnica	187	206	10,16	8	8	176	194
Gmina Rożwienica	321	406	26,48	17	17	302	388
Gmina Wiązownica	763	873	14,42	21	14	712	856
Powiat Jarosławski	8 846	9 933	12,29	315	313	8 466	9 559

* W związku z wprowadzonymi od 1 grudnia 2014 r. zmianami przepisów prawnych regulujących sposób zasilania rejestru REGON informacjami o podmiotach podlegających wpisowi do Krajowego Rejestru Sądowego, od danych według stanu na 31 grudnia 2014 r. istnieje możliwość wystąpienia w rejestrze REGON niewypełnionych pozycji dotyczących przewidywanej liczby pracujących, adresu siedziby, rodzaju przeważającej działalności oraz formy własności. W związku z powyższym dane naliczone z rejestru REGON według ww. informacji mogą nie sumować się na liczbę ogółem.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Rozwój przedsiębiorczości na terenie gminy dotyczy wyłącznie sektora prywatnego, w którym liczba podmiotów w latach 2017 – 2021 wzrosła o 110 i wyniosła na koniec 2021 roku 873, z czego 680 stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (568 w 2017 roku). Jak wynika z przedstawionych danych, zjawisko zwiększającej się liczby podmiotów gospodarczych w sektorze prywatnym dotyczy całego powiatu jarosławskiego, a największe wzrosty, jeśli chodzi o tą liczbę odnotowały gmina Chłopice – 27,36% oraz gmina Pruchnik – 27,32%.

Tabela 29 Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane na terenie gminy Wiązownica

Rodzaje podmiotów		**2017**	**2021**
Sektor publiczny	Państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	19	12
	Pozostałe formy prawne	2	2
Sektor prywatny	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	568	680
	Spółki handlowe	37	55
	Spółdzielnie	4	2
	Fundacje	2	5
	Stowarzyszenia i organizacje społeczne	35	44

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

	Pozostałe formy prawne	*96*	*73*

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Analiza struktury działających podmiotów w okresie od 2017 do 2021 roku pokazuje, że największy wzrost ilości działających firm wystąpił w sekcji F – Budownictwo (na koniec 2021 roku funkcjonowały 239 podmioty, podczas gdy w 2016 roku ich liczba wynosiła 135), duża ilość firm utrzymuje się z zakresu sekcji G – handel hurtowy i detaliczny oraz naprawy pojazdów samochodowych (na koniec 2021 roku funkcjonowało 179 podmiotów).

Tabela 30 Podmioty gospodarki narodowej wg sekcji PKD oraz sektorów własnościowych zarejestrowane na terenie gminy Wiązownica

Sekcja PKD	Wyszczególnienie	Ogółem*		Sektor publiczny*		Sektor prywatny*	
		2017	2021	2017	2021	2017	2021
A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	18	16	0	0	18	16
B	Górnictwo i wydobywanie	5	3	0	0	5	3
C	Przetwórstwo przemysłowe	71	84	0	0	71	84
D	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	3	9	0	0	3	9
E	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	1	3	1	1	0	2
F	Budownictwo	135	239	0	0	135	239
G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	187	179	0	0	186	178
H	Transport i gospodarka magazynowa	82	81	0	0	81	80
I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	23	26	0	0	23	26
J	Informacja i komunikacja	11	13	0	0	11	13
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	13	12	0	0	13	12
L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	5	4	0	0	5	4
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	39	48	1	1	38	47
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	12	14	0	0	12	14

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

O	*Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne*	*13*	*13*	*2*	*2*	*11*	*11*
P	*Edukacja*	*32*	*27*	*15*	*7*	*17*	*20*
Q	*Opieka zdrowotna i pomoc społeczna*	*14*	*12*	*1*	*2*	*13*	*10*
R	*Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją*	*15*	*19*	*1*	*1*	*14*	*18*
S, T	*Pozostała działalność usługowa; Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników, gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby*	*56*	*69*	*0*	*0*	*56*	*68*
U	*Organizacje i zespoły eksterytorialne*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
Razem		*736*	*873*	*21*	*14*	*712*	*856*

* W związku z wprowadzonymi od 1 grudnia 2014 r. zmianami przepisów prawnych regulujących sposób zasilania rejestru REGON informacjami o podmiotach podlegających wpisowi do Krajowego Rejestru Sądowego, od danych według stanu na 31 grudnia 2014 r. istnieje możliwość wystąpienia w rejestrze REGON niewypełnionych pozycji dotyczących przewidywanej liczby pracujących, adresu siedziby, rodzaju przeważającej działalności oraz formy własności. W związku z powyższym dane naliczone z rejestru REGON według ww. informacji mogą nie sumować się na liczbę ogółem.

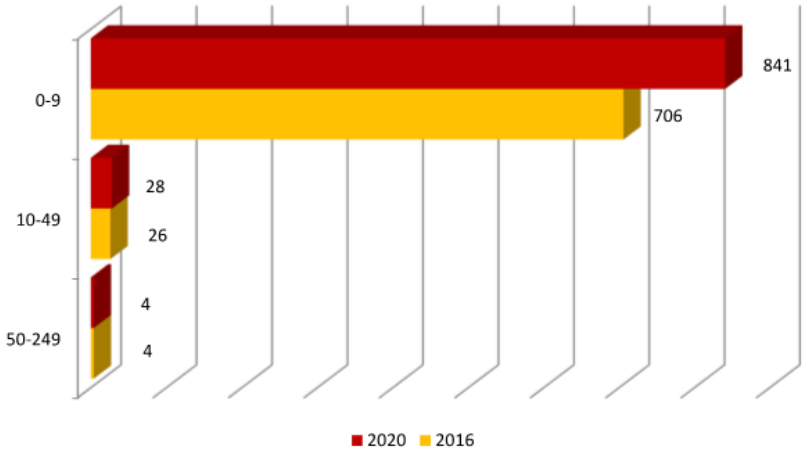
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL.

Na terenie gminy Wiązownica na koniec 2021 roku największa liczba podmiotów zajmowała się budownictwem handlem hurtowym lub detalicznym lub naprawą pojazdów samochodowych (27,37 %), a także handlem hurtowym lub detalicznym lub naprawą pojazdów samochodowych (20,50 %).

Najwięcej działających podmiotów gospodarczych to mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające do 9 osób, których ilość w 2021 r. zwiększyła się w porównaniu do danych z 2017 roku o 135. Natomiast wśród małych przedsiębiorstw zatrudniających od 10 do 49 osób w analizowanym okresie przybyły 2 firmy. Na terenie gminy działają 4 przedsiębiorstwa zatrudniające ponad 50 osób.

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Wykres 17 Podmioty gospodarki narodowej wg klas wielkości w gminie Wiązownica

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL.

W okresie ostatnich pięciu lat w gminie Wiązownica zwiększyła się ilość podmiotów gospodarki narodowej przypadająca na 10 tysięcy mieszkańców, oraz ilość nowo zarejestrowanych jednostek w rejestrze REGON na 10 tysięcy ludności. Korzystną wartość posiada również wskaźnik dotyczący jednostek wykreślonych z rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców.

Tabela 31 Wskaźniki w zakresie podmiotów gospodarki narodowej dla obszaru gminy Wiązownica za lata 2017 i 2021

Wskaźnik	2017	2021
Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	629	743
Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	70	72
Jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności	0,17	0,09
Podmioty wpisane do rejestru na 1 tys. ludności	63	74
Podmioty na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym	98,3	112,6*
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1 tys. ludności	49	58
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym w %	7,59	8,78*

*dane za rok 2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Rolnictwo

Rolnictwo w gminie Wiązownica jest najważniejszą dziedziną gospodarki. Użytki rolne zajmują około 45% powierzchni ogólnej gminy, grunty leśne stanowią około 48% jej powierzchni. Dominuje sektor prywatny. Obszary należące do Skarbu Państwa zarządzane są przez Agencję Własności Rolnej Skarbu Państwa oraz Państwowe Gospodarstwa Leśne. Własność prywatna reprezentowana jest głównie przez osoby fizyczne, które są właścicielami gospodarstw rolnych. Gospodarstwa indywidualne charakteryzują się dużym stopniem rozdrobnienia, zaliczają się do gospodarstw małych. Średnia wielkość gospodarstwa w gminie wynosi 5,7 ha i jest nieco wyższa niż w pozostałych gminach powiatu jarosławskiego. Struktura obszarowa gospodarstw przedstawia się następująco: Najwięcej gospodarstw - około 34,6% - należy do grupy gospodarstw o wielkości od 2-4 ha, a tylko 3,4% do grupy o wielkości powyżej 10 ha. Sytuacja w pozostałych gminach powiatu przedstawia się bardzo podobnie. W gospodarstwach rolnych na terenie gminy największą powierzchnię zajmują grunty orne - średnio w jednym gospodarstwie 3,8 ha i łąki - średnio 1,1 ha w jednym gospodarstwie. Tendencja ta jest charakterystyczna dla wszystkich gmin powiatu jarosławskiego. Rozdrobnienie gospodarstw rolnych na tle innych gmin powiatu jest duże. Średnia ilość działek w indywidualnych gospodarstwach rolnych wynosi 4,1 i jest jedną z niższych w powiecie (odpowiednia wartość dla gmin wiejskich byłego woj. przemyskiego - 4,8). Przeciętna powierzchnia działki wynosi 1,4 ha. Rynek produktów rolnych na terenie gminy nie istnieje. Zboża w przeważającej większości skupowane są przez okoliczne młyny. Żywiec wieprzowy i wołowy skupują Jarosławskie Zakłady Mięsne, Sanockie Zakłady Mięsne, Krośnieńskie Zakłady Mięsne oraz prywatna ubojnia w Pawłosiowie. Pomimo niższych cen lokalnej produkcji w stosunku do średniej krajowej konkurencja cenowa jest ograniczona ze względu na wysokie koszty transportu. Jedyne istniejące na terenie gminy zakłady przetwórcze to piekarnia należąca do Gminnej Spółdzielni "Samopomoc Chłopska" oraz młyn w Szówsku. Trudną sytuację rolnictwa na terenie gminy polepszył rozwój drobnego przemysłu przetwórczego, szczególnie owoców i warzyw. Sprzęt rolniczy, jakim dysponują producenci rolni, jest w większości przestarzały, o niskiej jakości i w złym stanie technicznym. Pomimo to rolnicy we własnym zakresie organizują sobie drobne usługi, co umożliwia pełne jego wykorzystanie, ułatwia gospodarowanie i stanowi pewną formę oszczędności.

W dniach od 1 września do 30 listopada 2020 roku na terenie RP został przeprowadzony Powszechny Spis Rolny według stanu na dzień 1 czerwca 2020 roku.

Tabela 32 Rodzaje użytków rolnych i gruntów leśnych na terenie gminy Wiązownica (2020 rok)

Wyszczególnienie	Powierzchnia [ha]
Grunty pod zasiewami	4 501,35
Użytki rolne w dobrej kulturze	6 968.56
Grunty ugorowane, łącznie z nawozami zielonymi	444,69
Uprawy trwałe	53,53
Łąki trwałe	1 821,3
Pastwiska trwałe	107,57
Pozostałe użytki rolne	157,93
Pozostałe grunty	400,64
Lasy i grunty leśne	388,59

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Grunty ogółem	7 126,49

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Strukturę agrarną gospodarstw na terenie gminy Wiązownica charakteryzuje znaczne rozdrobnienie, które może stanowić jednak pewien atut dla rozwoju produkcji ponadstandardowej, ekologicznej, opartej na tradycyjnych rozwiązaniach. W granicach administracyjnych gminy Wiązownica, wg danych Urzędu Gminy Wiązownica, w 2020r. znajduje się 1 136 gospodarstw rolnych, z czego 1 130 zakwalifikowanych, jako gospodarstwa indywidualne.

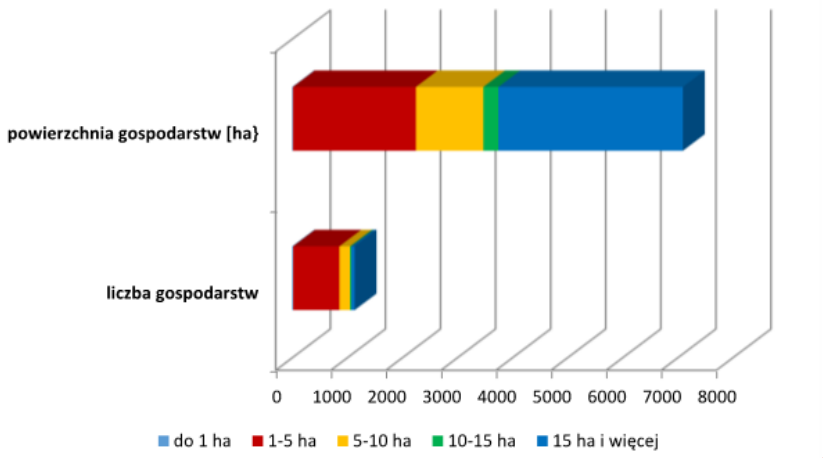
Tabela 33 Rodzaje gospodarstw na terenie gminy Wiązownica

Wyszczególnienie	Liczba gospodarstw rolnych	Powierzchnia [ha]
Gospodarstwa ogółem	1 136	7 126,49
Do 1 ha włącznie	18	14,30
1 – 5 ha	839	2 232,04
5 – 10 ha	194	1 266,03
10 – 15 ha	24	273,23
15 ha i więcej	61	3 340,89

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Gospodarstwa do 5 ha stanowią 75,44 % ogólnej liczby gospodarstw, zajmując 31,52 % areału, natomiast gospodarstwa o powierzchni ponad 10 ha stanowią zaledwie 7,48 % ogólnej liczby gospodarstw, zajmując powierzchnię 50,71 % ogółu uprawianej ziemi.

Wykres 18 Struktura ilości gospodarstw wg powierzchni na terenie gminy Wiązownica

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

3.17. Gospodarka finansowa

Polityka finansowa gminy Wiązownica, realizowana jest w oparciu o uchwałę budżetową, uchwalaną corocznie przez Radę Gminy Wiązownica. Dochody i wydatki gminy na przestrzeni lat 2016-2020 przedstawione są w poniższej tabeli.

*Tabela 34 Realizacja budżetu gminy Wiązownica na przestrzeni lat 2016-2020 w zł *)*

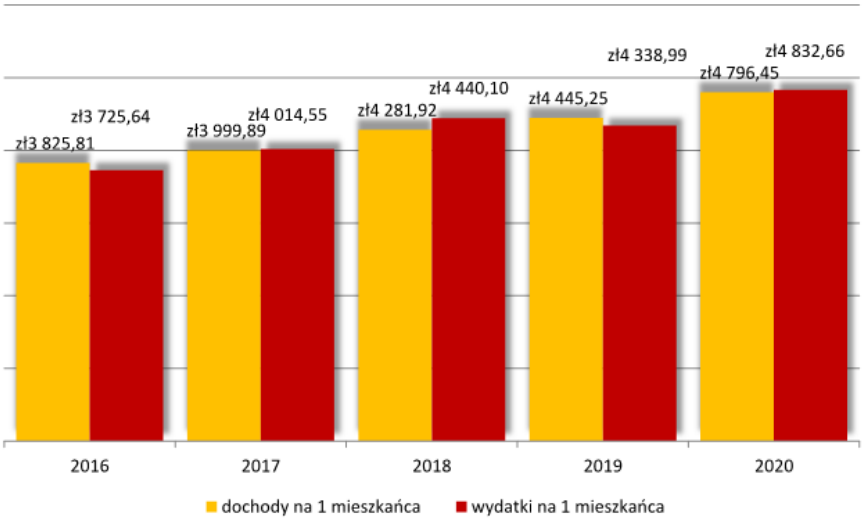
Rodzaj	2016	2017	2018	2019	2020
Dochody	44 620 468,73	46 822 676,81	50 098 492,91	52 009 468,96	56 176 016,67
Wydatki	43 452 120,60	46 994 308,93	51 949 160,69	50 766 238,17	56 600 126,02
Nadwyżka/ deficyt	1 168 348,13	- 171 632,12	- 1 850 667,78	1 243 230,79	- 424 109,35

**) na dzień tworzenia dokumentu brak kompletnych danych BDL za rok 2021*

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Dochody na 1 mieszkańca w 2020 roku wynosiły 4 796,45 zł i były o 970,64 zł wyższe niż w 2016 roku. Z kolei wydatki w 2020 roku wyniosły na 1 mieszkańca 4 832,66 zł i były wyższe o 1 107,02 zł niż w 2016 r. Dane dotyczące dochodów oraz wydatków na 1 mieszkańca w latach 2016-2020 przedstawiają poniższy wykres.

*Wykres 19 Dochody oraz wydatki na 1 mieszkańca na przestrzeni lat 2016-2020 w zł *)*

**) na dzień tworzenia dokumentu brak kompletnych danych BDL za rok 2021*

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Znaczną część dochodów gminy stanowią dochody bieżące, jednak ważnym ich elementem są również dochody majątkowe. Pochodzą one w głównej mierze z tytułu dotacji oraz środków przeznaczonych na inwestycje, ale też ze sprzedaży składników majątkowych. W latach 2016-2018 udział dochodów majątkowych w dochodach ogółem wykazywał tendencję wzrostową, następnie znaczny spadek w roku 2019 i następnie znów wzrostową w 2020 roku. Główną przyczynę tego można upatrywać w środkach otrzymanych w 2020 roku w ramach Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych.

Kształtowanie się dochodów majątkowych na przestrzeni lat 2016-2020 przestawiają poniższa tabela oraz wykres.

*Tabela 35 Kształtowanie się dochodów majątkowych na przestrzeni lat 2016-2020 *)*

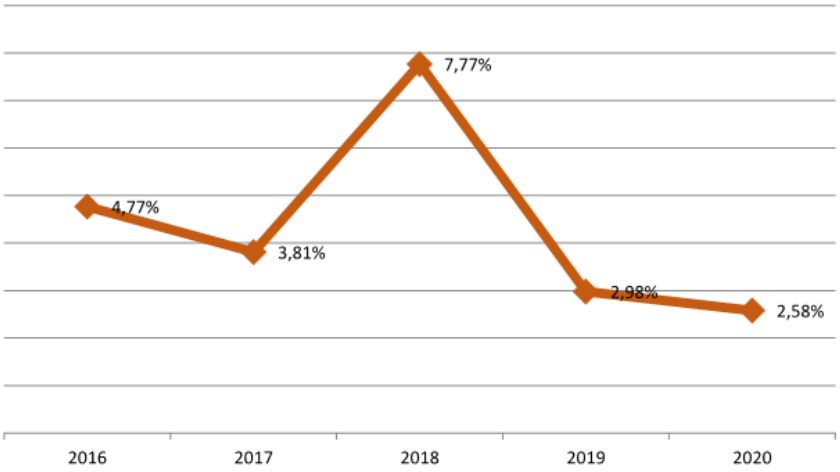
Rodzaj	2016	2017	2018	2019	2020
Dotacje oraz środki przeznaczone na inwestycje w zł	179 200,00	69 175,46	951 412,97	453 292,40	82 000,00
Wpływy ze sprzedaży składników majątkowych w zł	392 583,64	522 187,22	405 784,21	487 070,04	373 393,53
Dochody majątkowe ogółem w zł	2 128 712,52	1 782 458,35	3 890 810,82	1 548 895,52	1 452 263,10
% dochodów ogółem	4,77	3,81	7,77	2,98	2,58

**) na dzień tworzenia dokumentu brak kompletnych danych BDL za rok 2021*

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Wykres 20 Kształtowanie się dochodów majątkowych na przestrzeni lat 2016-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Podobnie rzecz przedstawia się w przypadku wydatków. Obok wydatków bieżących ważną rolę w kształtowaniu budżetu pełnią wydatki majątkowe, które obejmują wydatki na inwestycje i zakupy inwestycyjne. Realizacja inwestycji przez gminę stanowi główny element jej rozwoju, wyrażany przede wszystkim poprzez wzrost konkurencyjności i zaspokajanie potrzeb społeczeństwa. Wydatki inwestycyjne w tym kontekście mają zasadnicze znaczenie, wpływają one w istotny sposób zarówno na skalę, jak i rodzaj podejmowanych działań inwestycyjnych, zalicza się je do najbardziej efektywnych narzędzi wpływania na rozwój regionalny. W swej istocie wydatki inwestycyjne umożliwiają oddziaływanie na skuteczność wypełniania zadań publicznych przez jednostki samorządu terytorialnego. Wnioskować można, że niezbędność realizacji inwestycji przez gminę w kluczowy sposób wpływa na strukturę ponoszonych przez nią wydatków.

Poziom wydatków majątkowych (inwestycyjnych) i ich udział w całkowitych wydatkach budżetowych w latach 2016-2018 wykazywał tendencje wzrostową, natomiast w roku 2019 nastąpił spadek tego poziomu w odniesieniu do roku poprzedniego. Dane dotyczące poziomu wydatków majątkowych (inwestycyjnych) w latach 2016-2020, przedstawiają poniższa tabela oraz wykres.

*Tabela 36 Udział wydatków majątkowych (inwestycyjnych) w wydatkach budżetowych na przestrzeni lat 2016-2020 *)*

Rok	Wydatki ogółem (w zł)	Wydatki majątkowe (w zł)	Udział inwestycji w wydatkach ogółem (w %)
2016	43 452 120,60	6 458 446,97	14,86
2017	46 994 308,93	6 178 304,30	13,15

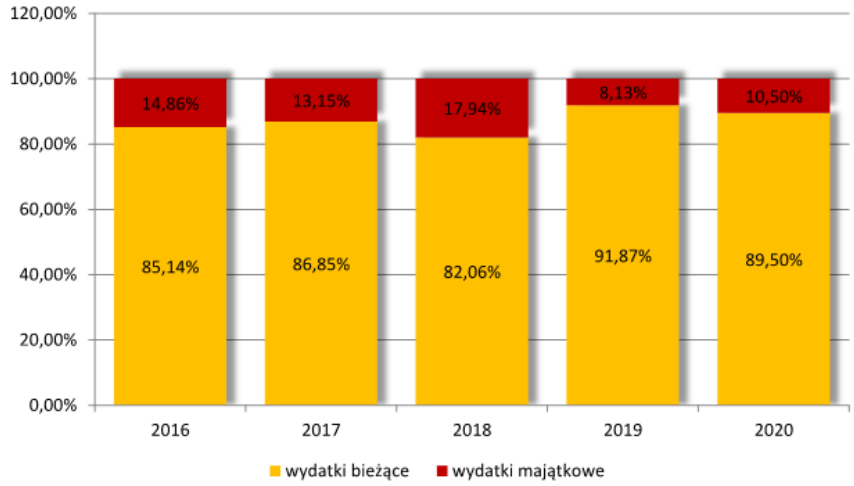
Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

2018	51 949 160,69	9 322 272,86	17,94
2019	50 766 238,17	4 126 663,36	8,13
2020	56 600 126,02	5 943 683,28	10,50

*) na dzień tworzenia dokumentu brak kompletnych danych BDL za rok 2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Wykres 21 Udział wydatków bieżących oraz majątkowych (inwestycyjnych) w wydatkach ogółem na przestrzeni lat 2016-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

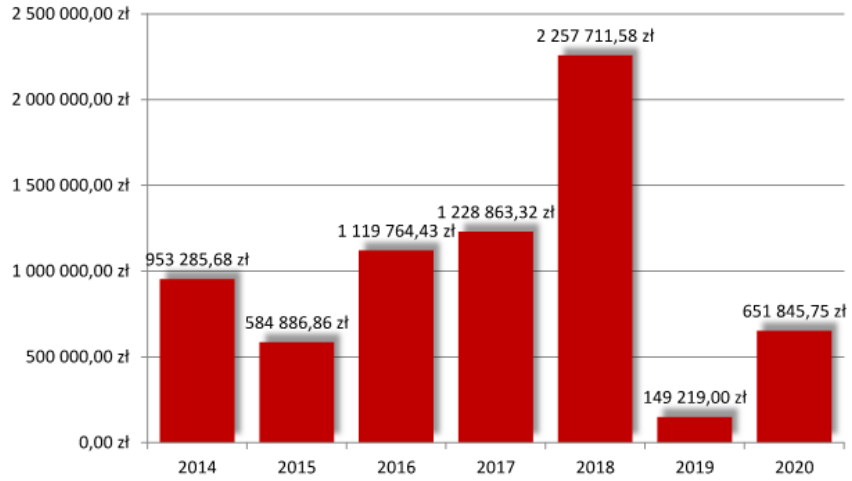
Planowane zadłużenie gminy Wiązownica prognozowane w roku 2021 r. stanowiło kwotę 11 191 843 zł. Analizując roczne sprawozdania finansowe z wykonania budżetu gminy Wiązownica można stwierdzić, że sytuacja finansowa gminy jest stabilna i nie zostanie przekroczony wskaźnik określony w art. 243 ustawy o finansach publicznych.

Gmina Wiązownica ma również duże doświadczenie w pozyskiwaniu środków zewnętrznych na finansowanie zadań inwestycyjnych. Środki te pozyskiwano zarówno z Budżetu Państwa (Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych, Rządowe wsparcie na usuwanie skutków klęsk żywiołowych, Fundusz Rozwoju Dróg Samorządowych), Budżetu Województwa

Podkarpackiego, Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie, Wojewody Podkarpackiego, a także z funduszy unijnych (RPO WP, PROW).

Środki zewnętrzne pozyskiwane z funduszy europejskich są ważnym elementem budżetu gminy. Gmina Wiązownica aktywnie działa w pozyskiwaniu tych środków, realizując różnego rodzaju programy oraz projekty, które są finansowane lub współfinansowane z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności Unii Europejskiej. Na przestrzeni lat 2014-2020 na realizację programów oraz projektów unijnych pozyskano łącznie 6 945 576,62 zł, co zostało przedstawione w poniższym wykresie.

*Wykres 22 Wysokość pozyskanych środków w ramach programów i projektów unijnych w latach 2014-2020 *)*

**) na dzień tworzenia dokumentu brak kompletnych danych BDL za rok 2021*

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

ROZDZIAŁ 4

GMINA W OCZACH MIESZKAŃCÓW

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

W przeprowadzonej ankiecie udział zadeklarowało 44 mieszkańców gminy. Na podstawie ich opinii zostały zgromadzone następujące dane:

Mocne i słabe strony gminy Wiązownica

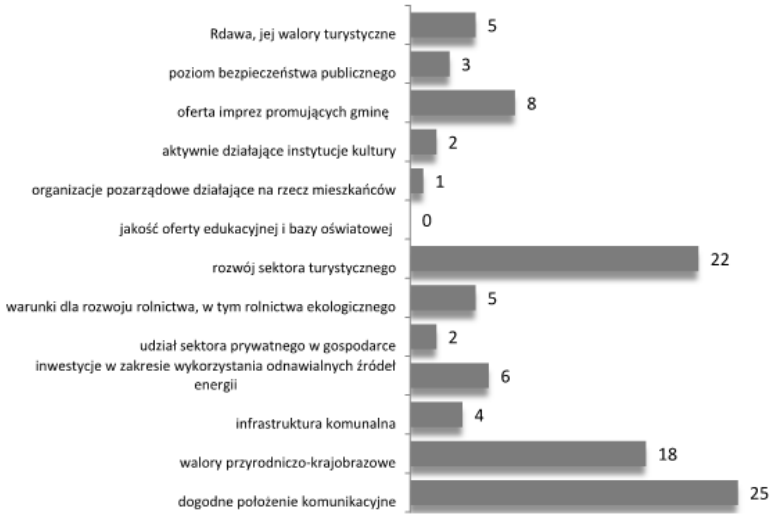
Do najwyżej ocenianych walorów gminy Wiązownica ankietowani oceniają jej walory środowiskowe:

- Dogodne położenie komunikacyjne – 25 osób
- Rozwijający się sektor turystyczny – 22 osób,
- Wysokie walory przyrodnicze –18 osób,

Do najniżej ocenianych należą:

- Wysoka jakość oferty edukacyjnej i bazy oświatowej – 0 osób,
- Organizacje pozarządowe działające na rzecz mieszkańców – 1 osoba,
- Aktywnie działające organizacje na rzecz kultury – 2 osoby,
- Udział sektora prywatnego w gospodarce - 1 osoba,

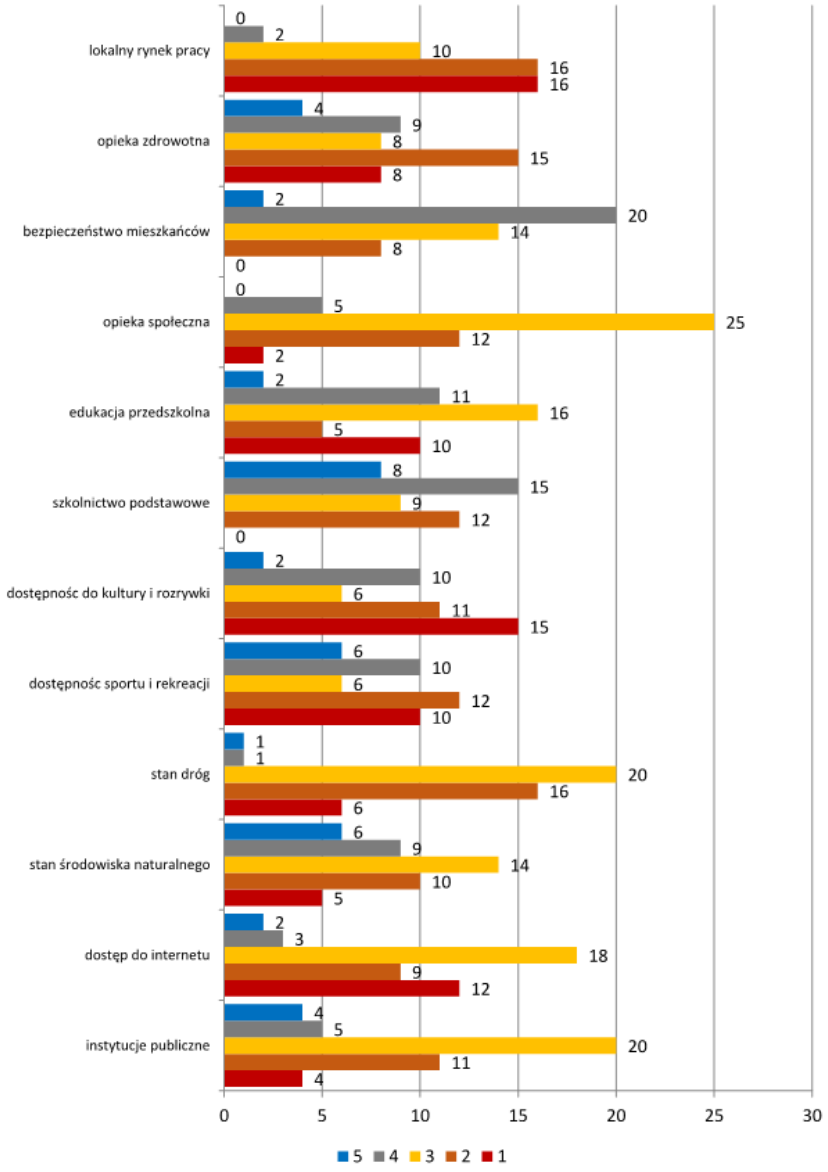
Wykres 23 Atuty gminy Wiązownica (pytanie wielokrotnego wyboru)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Wykres 24 Ocena poszczególnych sfer życia na terenie gminy Wiązownica w skali 1-5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Na pytanie otwarte „Co jest aktualnie najsłabszą stroną Gminy?" ankietowani odpowiedzieli:

- brak dużych inwestycji sektora prywatnego dających możliwość utworzenia większej liczby miejsc pracy,
- Brak żłobka publicznego,
- niewystarczająca ilość przedszkoli,
- Zbyt krótka praca przedszkoli przy szkołach oraz za mało miejsc w pozostałych przedszkolach,
- Brak placów zabaw,
- Słabe wykorzystywanie możliwości rekreacyjnych w Radawy
- Brak kanalizacji w Radawie
- Bezpieczeństwo pieszych przy szkołach,
- Zaniedbane szkoły, zaniedbane obszary gminne, place zabaw, boiska niewykorzystane domy kultury,
- Brak wsparcia na różne rozwiązania ekologiczne w nowo powstałych budynku mieszkalnych
- Brak komunikacji Urzędu Gminy z mieszkańcami,
- Niewystarczająco rozwinięta komunikacja lokalna,
- Niezgoda polityczna,
- Brak dużego ośrodka przemysłowego wokół którego rozwijały by się mniejsze, lokalne firmy,
- Utrudniony dostęp do opieki zdrowotnej,
- Zaniedbane ścieżki rowerowe np. ta przez Szówsko do Radawy,
- Brak chodnika w Szówsku oraz brak osoby przeprowadzającej dzieci w Szówsku na pasach,
- Fatalny stan dróg,

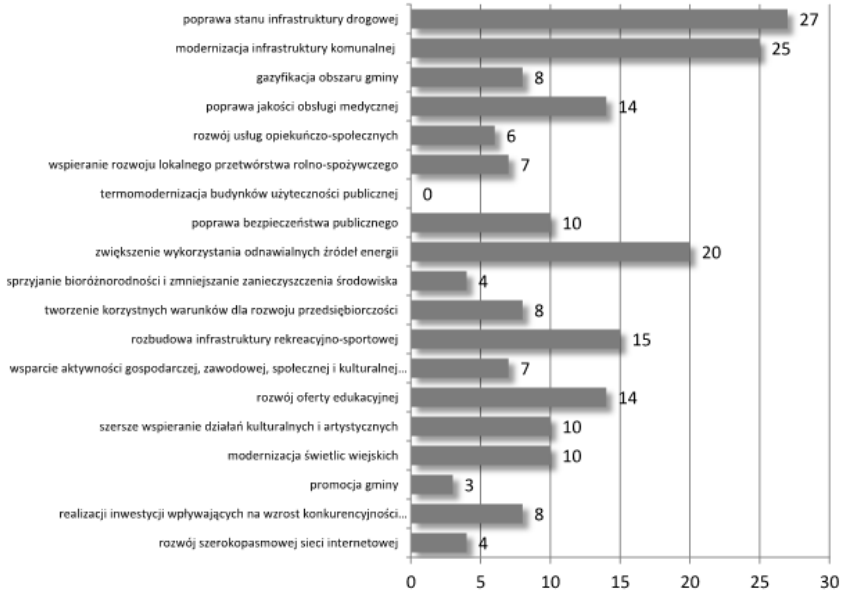
Na otwarte pytanie „Co należałoby zmienić w celu poprawy rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy?" ankietowani udzielili odpowiedzi:

- Poprawa infrastruktury komunalnej , zwłaszcza kanalizacji,
- Budowa basenów całorocznych w Radawie, uruchomienie kąpieliska,
- Jak najszybciej otworzyć żłobek,
- Dostęp do kultury i rozrywki,
- Szerszy dostęp do opieki zdrowotnej
- Większa działalność domów kultury, rozwój GCK,
- Większe działanie samorządowe,
- Współpraca domów kultury z osobami, firmami - różne kursy , wystawy, tańce, fitness , imprezy,
- Poprawa stanu dróg,
- Lepsza oferta edukacyjna - obecnie zaplecze zajęć pozalekcyjnych to Jarosław,
- Utrzymanie podatków niższych niż w okolicznych gminach,
- Większa promocja turystyki (nie tylko Radawy) gmina posiada wiele miejsc ciekawych jak i historycznych, brak opisów takich miejsc choćby ma stronie gminy
- Budowa placów zabaw oraz miejsc rozrywki i rekreacji dla dzieci i młodzieży,
- Poprawa bezpieczeństwa pieszych,

- Uzbrojenie terenu pod nowo budowane osiedla i domy,
- Wygospodarowanie gminnych działek na cele gospodarcze wraz z uzbrojeniem terenu pod zewnętrzne inwestycje,
- Respektowanie budżetu obywatelskiego.

Działania mające priorytetowe znaczenie dla rozwoju i dobrego funkcjonowania gminy oraz jej mieszkańców to według ankietowanych przede wszystkim poprawa stanu infrastruktury drogowej, tworzenie korzystnych warunków do rozwoju przedsiębiorczości oraz modernizację i rozbudowę infrastruktury komunalnej. W dalszej kolejności ankietowani uznali priorytet realizacji inwestycji wpływających na wzrost konkurencyjności turystycznej gminy.

Wykres 25 Priorytety zadań do wykonania w gminie na najbliższe lata (pytanie wielokrotnego wyboru):

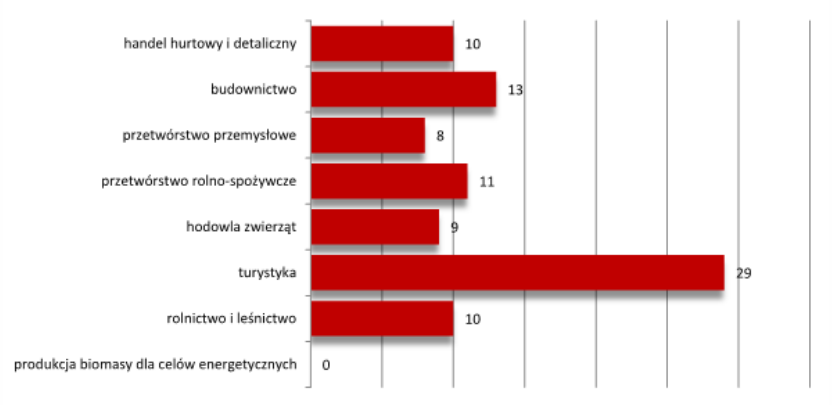

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety

Na pytanie o branżę gospodarczą na terenie Gminy posiadającą największy potencjał rozwojowy, ankietowani zdecydowaną większością wskazali turystykę - 29 badanych zaznaczyło tą opcję. Na dalszych miejscach uplasowała się budownictwo z 13 oddanymi głosami. Najmniejszy potencjał rozwojowy według udzielających odpowiedzi osób posiada produkcja biomasy do celów energetycznych.

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Wykres 26 Branża gospodarcza na terenie posiadająca wg ankietowanych największy potencjał rozwojowy (pytanie wielokrotnego wyboru)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety

Ankietowani wskazali także potencjalną wizytówkę gminy w 2030 r. Na czele ich wskazań wysuwa się organizacja szerokiej oferty kulturalnej i rekreacyjnej – 24 głosy, oraz rozwinięta, specjalistyczna gospodarka - 22 głosy.

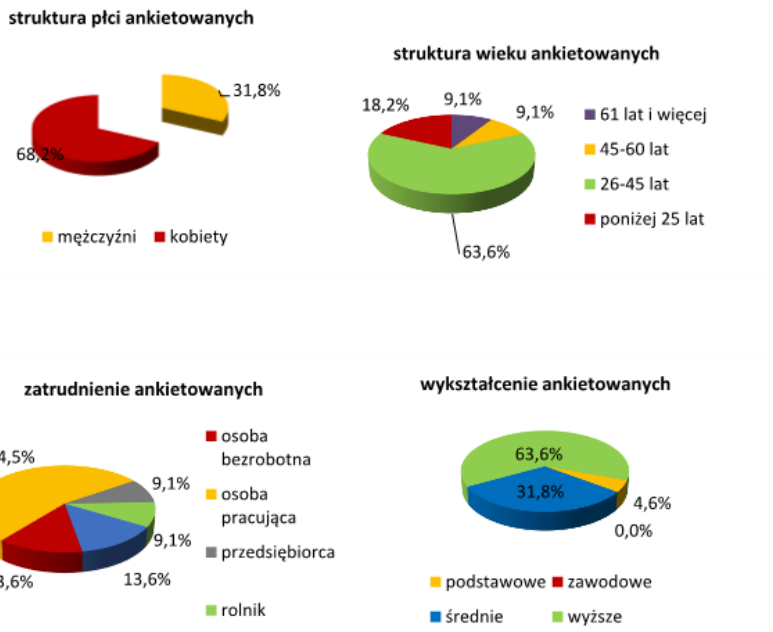
Wykres 27 Jak powinna być wizytówka gminy w 2030r. według jej mieszkańców (pytanie wielokrotnego wyboru)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Wykres 28 informacje dotyczące ankietowanych mieszkańców gminy Wiązownica

Z całej ilości osób ankietowanych, na terenie gminy Wiązownica zamieszkiwało na stałe 90,9%, reszta osób przebywało na jej terenie tymczasowo.

ROZDZIAŁ 5
WNIOSKI Z DIAGNOZY
- ANALIZA SWOT

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Analiza SWOT jest powszechnie wykorzystywana w jednostkach administracji publicznej, jako narzędzie diagnozy strategicznej. Pozwala ono porównać silne i słabe strony jednostki wynikające z otoczenia wewnętrznego, z szansami i zagrożeniami dla rozwoju płynącymi z otoczenia zewnętrznego, a także określić ich wzajemne oddziaływanie. Analizy dokonano w oparciu o:

1) **wnioski z opisu charakterystyki gminy;**
2) **dane liczbowe, opisowe i przestrzenne pozyskane z gminy oraz ze źródeł zewnętrznych;**
3) **wyniki badań przeprowadzonych ankietowych;**
4) **spotkań strategicznych.**

Tabela 37 Analiza SWOT

Wymiar społeczny	
MOCNE STRONY	**SŁABE STRONY**
• poprawiająca się sytuacja społeczna i życiowa mieszkańców, • sprawnie działające organizacje pozarządowe w obszarze sportu oraz kultury, • dostępność szkół podstawowych, oraz placówek wychowania przedszkolnego, • dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej na terenie gminy, • systematyczny wzrost liczby ludności, • dodatni bilans przyrostu naturalnego, • duże zaangażowanie mieszkańców w życie społeczne kraju poprzez udziale wyborach powszechnych różnego stopnia.	• Duża liczba osób korzystająca ze środowiskowej opieki społecznej w stosunku do ogółu ludności, • ograniczony dostęp do specjalistycznej opieki zdrowotnej, • rosnąca z roku na rok liczba osób starszych (wzrastający współczynnik obciążenia demograficznego), • niski poziom dostosowania budynków użyteczności publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych i starszych, • niewystarczająca oferta opieki nad dziećmi do lat 3 – brak żłobka na terenie gminy, • niewystarczający system aktywizacji osób starszych, • brak infrastruktury umożliwiającej rozwój kapitału ludzkiego, • mała ilość organizowanych imprez masowych.
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
• korzystna struktura wiekowa mieszkańców gminy – najliczniej reprezentowaną grupą wiekową są osoby w wieku produkcyjnym, • zmniejszająca się liczba rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej, • rozwój polityki senioralnej, w tym usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych, • poprawa warunków życia mieszkańców,	• pogłębiający się problem ujemnego przyrostu naturalnego oraz ujemnego salda migracji, • rosnące koszty modernizacji, remontów i utrzymania placówek oświatowych, • migracje mieszkańców do większych miast, • bierna postawa mieszkańców, ograniczone potrzeby integracji społecznej,

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

• dostosowanie infrastruktury budynków użyteczności publicznej do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych, • wzrost aktywności i integracji mieszkańców, dzieci i osób starszych, • dostępność do pomocy osób doświadczających przemocy w rodzinie, problemów uzależnień, • spadek zjawiska wykluczenia społecznego, • pozyskiwanie środków zewnętrznych na wspieranie działań rozwoju kapitału ludzkiego, • wzrost integracji międzypokoleniowej.	• pojawienie się sytuacji zewnętrznej powodującej wzrost liczby mieszkańców potrzebujących wsparcia i pomocy społecznej, • zagrożenie izolacją i wykluczeniem społecznym osób starszych, • wzrost problemów opiekuńczo wychowawczych, • zwiększające się kwoty wydatkowane na świadczenia społeczne.
Wymiar gospodarczy	
MOCNE STRONY	**SŁABE STRONY**
• niskie zadłużenie Gminy, • występowanie na terenie Gminy złóż surowców mineralnych, • efektywna realizacja aktywnych programów rynku pracy, • systematycznie wzrastająca liczba podmiotów gospodarczych na terenie gminy, • doświadczenie w pozyskiwaniu środków zewnętrznych na inwestycje.	• postępujący wzrost liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym, przy jednoczesnym spadku liczby osób w wieku przedprodukcyjnym, • mała liczba osób pracujących na terenie gminy – mała liczba zakładów pracy, • dominacja mikroprzedsiębiorstw zatrudniających do 9 osób, • mała liczba przedsiębiorstw na lokalnym rynku, zatrudniających powyżej 50 pracowników, • rozdrobnienie gospodarstw rolnych które są mało dochodowe i mało istotne dla gospodarki, • duży udział powierzchni obszarów chronionych prawem w stosunku do ogółu powierzchni, co utrudnia prowadzenie działalności gospodarczej oraz ogranicza możliwości inwestycyjne, • Duży spadek dochodów gminy w latach 2019-2020r, a zwłaszcza uzyskiwanych dochodów majątkowych, • Niska wysokość dochodów pozyskanych z programów i projektów unijnych. • Zbyt mała promocja gminy a zwłaszcza jej walorów turystyczno-rekreacyjnych.

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

SZANSE	**ZAGROŻENIA**
• wzrost liczby osób pracujących na terenie gminy – powstanie nowych zakładów pracy zapewniających zatrudnienie, • dalszy spadek poziomu bezrobocia na terenie gminy, • efektywniejsze wykorzystanie walorów przyrodniczych do rozwoju przedsiębiorczości i turystyki, • efektywniejsze wykorzystanie kopalin, • efektywniejsza promocja produktów regionalnych, • rozwój rolnictwa ekologicznego, • rozwój społeczeństwa informacyjnego, • wzrastający poziom udziału dochodów majątkowych gminy w dochodach budżetowych ogółem, • skuteczne pozyskiwanie środków zewnętrznych.	• niewystarczający poziom wiedzy i informacji mieszkańców na temat możliwości pozyskania środków zewnętrznych na własny rozwój, • ograniczenie możliwości pozyskania środków zewnętrznych na rozwój gminy, • nasilenie barier ograniczających aktywność zawodową osób ze szczególnymi potrzebami, • występowanie barier i ograniczeń w rozwoju związanych z ochroną przyrody i środowiska, • brak środków na rozwój gospodarczy i turystyczny, • brak większych inwestorów.
Wymiar przestrzenno-środowiskowy	
MOCNE STRONY	**SŁABE STRONY**
• korzystna lokalizacja gminy pod kątem walorów przyrodniczych i kulturowych, • duży potencjał rozwojowy gminy w oparciu o turystykę, • duża lesistość terenu, • bogate walory krajobrazowe, • dobry stan czystości środowiska naturalnego, • dobra dostępność komunikacyjna gminy, • dobra infrastruktura sportowo-turystyczna,	• niewielka powierzchnia obszaru gminy pokryta planami zagospodarowania przestrzennego, • niewłaściwy system ogrzewania gospodarstw domowych, • niewystarczający odsetek inwestowania w odnawialne źródła energii w gosp. prywatnych, • niski poziom wyposażenia gospodarstw domowych w infrastrukturę gazową, • niewystarczająco rozwinięta sieć kanalizacyjna na terenie gminy, • wzrost liczby odpadów komunalnych, w tym niski poziom odpadów

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

• Wytyczone, atrakcyjne szlaki turystyczne wędrówek pieszych i rowerowych . • Odkrycia archeologiczne, • dobra jakość powietrza, • poprawiający się stan nawierzchni dróg gminnych, • realizacja polityki usuwania azbestu, • odpowiednia realizacja programów na rzecz ochrony środowiska.	komunalnych zebranych w sposób selektywny, w stosunku do ogółu zebranych odpadów.
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
• pełne wykorzystanie potencjału turystycznego i infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej, • rewitalizacja obiektów zabytkowych, • wzrost zainteresowania turystyką rowerową, • wykorzystanie możliwości dalszego rozwoju infrastruktury drogowej, • rozwój infrastruktury mieszkaniowej, • rozbudowa infrastruktury technicznej, • rozwój elektromobilności na terenie gminy oraz odnawialnych źródeł energii, • wzrost zaangażowania mieszkańców w rozwój turystyczny gminy, • wzrost usług turystycznych i gastronomicznych poza terenem miejscowości Radawa, • aktywna postawa gminy w procesie gospodarki niskoemisyjnej, • wzrastająca świadomość mieszkańców na temat ochrony środowiska.	• niewykorzystanie potencjału rozwojowego gminy, wskutek ograniczeń finansowych lub organizacyjnych, • brak działań gminy w zakresie rozwoju infrastruktury turystycznej i gastronomicznej, a także infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej, • brak środków finansowych na realizację polityki rozwoju, • wzrastająca liczba awarii w sieciach wodociągowych i kanalizacyjnych, • niewystarczający poziom wiedzy i informacji mieszkańców na temat możliwości pozyskania środków OZE, wymianę pieców itp.

Źródło: Opracowanie własne

ROZDZIAŁ 6
GŁÓWNE PROBLEMY W OBSZARACH STRATEGII

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Przeprowadzona diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej jak również analiza SWOT pozwoliły na zebranie najważniejszych problemów i barier rozwojowych gminy Wiązownica. Celem ich uporządkowania i usystematyzowania zebrano je w formie tabelarycznej oraz podzielono na obszary: społeczny, gospodarczy, przestrzenno-funkcjonalny oraz środowiskowy.

Obszar	*Problemy*
Społeczny	• *niewystarczająca oferta opieki nad dziećmi do lat trzech – brak żłobka na terenie gminy,* • *niewystarczający zakres specjalistycznych usług medycznych,* • *wysoki odsetek osób korzystających z pomocy społecznej w porównaniu do średniej powiatu jarosławskiego,* • *duże bezrobocie wśród osób w wieku produkcyjnym,* • *brak zasobów mieszkaniowych do dyspozycji Gminy,* • *Drastyczny spadek organizowanych imprez kulturalnych i sportowych w latach 2019-2020.*
Gospodarczy	• *zbyt niski poziom przedsiębiorczości na terenie gminy,* • *mała liczba zakładów pracy na terenie gminy,* • *na terenie gminy występują głównie gleby o niskich klasach bonitacyjnych,* • *wśród gospodarstw rolnych przeważają gospodarstwa do 5 ha produkujące tylko na potrzeby własne,* • *brak rozwiniętego przemysłu rolno-spożywczego przetwórstwa,* • *zły lub niewystarczający stan infrastruktury drogowej,* • *Niektóre złoża surowców mineralnych skonfliktowane z obszarami chronionymi.*
Przestrzenno – funkcjonalny	• *braki w infrastrukturze technicznej, turystycznej i rekreacyjnej poza miejscowością Radawa,* • *brak środków na realizację założeń lokalnego programu rewitalizacji,* • *niewystarczająca ilość ścieżek rowerowych, niewystarczająca długość ciągów pieszych na terenie gminy,* • *niewielki stopień pokrycia obszaru gminy planami zagospodarowania przestrzennego.*
	• *mała liczba gospodarstw domowych podłączonych do sieci gazowej i kanalizacyjnej.* • *niski poziom ilości odpadów komunalnych zebranych w sposób selektywny w stosunku do ogółu odpadów,* • *niska świadomość ekologiczna mieszkańców gminy.*

ROZDZIAŁ 7
PLAN OPERACYJNY STRATEGII ROZWOJU GMINY WIĄZOWNICA NA LATA 2022 - 2030 ORAZ KIERUNKI INTER-WENCJI ROZWOJU GMINY

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

7.1. Misja i wizja

Wizja rozwoju Gminy Wiązownica stanowi projekcję, opis pożądanego stanu rzeczywistości lokalnej w perspektywie 2030 roku. Określa stan docelowy, do którego dążyć będzie gmina rozumiana, jako wspólnota mieszkańców tj. władze samorządowe, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, partnerzy i instytucje, wykorzystując przy tym możliwości płynące z własnych atutów i szans rozwoju pojawiających się w otoczeniu. Bez wytyczonych celów przełożonych na konkretne działania podniesienie poziomu życia lokalnej społeczności oraz zrównoważony rozwój nie będzie możliwy, dlatego też sporządzana jest wizja gminy, która ma wytyczyć cele do których będzie dążyć Gmina.

Wizja to pewne modelowe ujęcie gminy, które musi odzwierciedlać ambicje ogółu jej mieszkańców w długookresowej perspektywie. Wizja powinna odpowiadać na pytania: Jak widzimy naszą Gminę? Czego chcemy, czego oczekujemy? Jak chcemy aby nas postrzegano? Czego potrzebują mieszkańcy?

Wizja Gminy Wiązownica brzmi następująco:

„W 2030 roku Gmina Wiązownica w pełni korzysta ze swojego położenia w jednej z najbardziej urokliwych okolic na terenie Województwa Podkarpackiego.

Bogate walory położenia wśród rozległych przestrzeni oraz zróżnicowana oferta rekreacyjno-turystyczna i infrastruktura przyciągają turystów z Powiatu oraz z całego regionu i spoza niego,
w tym prowadzących aktywny tryb życia, uprawiających sport i rekreację.

Rozwija się konkurencyjna gospodarka lokalna oparta na mikro i małych przedsiębiorstwach usługowych i produkcyjnych oraz nowoczesnych gospodarstwach rolnych, powiązana z efektywnym systemem szkolnictwa przedszkolnego i podstawowego oraz zwiększoną aktywnością zawodową mieszkańców.

Sprawne i efektywne zarządzanie publiczne, aktywna współpraca samorządów, przedstawicieli sektora biznesu i organizacji pozarządowych zapewniają wysoką, jakość i dostępność usług publicznych.

Gmina Wiązownica jest miejscem przyjaznym i atrakcyjnym do życia, dla mieszkańców oraz migrantów z obszarów miejskich.

Misja rozwoju Gminy Wiązownica

Rozwinięciem wizji jest misja, która służy określeniu tego, co w wyniku realizacji Strategii Rozwoju uzyskają mieszkańcy. Właściwe sformułowana zapewnia, iż rozwój będzie służył rzeczywistym oczekiwaniom społecznym. Misja w sposób dokładny definiuje charakter gminy a przede wszystkim wskazuje jej atuty. Dobrze wypracowana, wraz z wizją, pokazuje pozytywne ujęcie Gminy Wiązownica do 2030 r. Jednocześnie misja stanowi ważne przesłanie, komunikujące w najprostszy sposób nadrzędną ideę Strategii Rozwoju.

Misja jest nadrzędnym celem rozwoju Gminy Wiązownica. Określa ona również rolę władz samorządowych w procesie rozwoju wspólnoty lokalnej. Zgodnie z misją, władze samorządowe pełnią rolę inicjatora dla realizacji przedsięwzięć zgodnych ze Strategią Rozwoju Gminy Wiązownica na lata 2022-2030, a podejmowanych przez różnych aktorów życia społecznego i gospodarczego – liderów lokalnych, organizacje pozarządowe, instytucje publiczne, przedsiębiorców, grupy nieformalne mieszkańców, itd. Ponadto, władze samorządowe są także realizatorem własnych projektów (należących do zadań własnych oraz we współpracy z innymi jednostkami samorządu terytorialnego), zmierzających do rozwoju Gminy Wiązownica, upowszechniania jej walorów, ułatwiania współpracy partnerów lokalnych i wdrażania innowacyjnych rozwiązań.

Misją Gminy Wiązownica jest kompleksowa współpraca wszystkich lokalnych i ponadlokalnych partnerów społecznych, gospodarczych i instytucjonalnych na rzecz zrównoważonego rozwoju Gminy przy zachowaniu zalet bliskiego sąsiedztwa z miastem Jarosław. Zamierzamy wspólnie zapewnić naszym mieszkańcom wysoki poziom życia, dostęp do usług publicznych odpowiedniej jakości, możliwość kształcenia, rozwoju przedsiębiorczości i nowoczesnych gospodarstw rolnych a także atrakcyjną ofertę spędzania czasu wolnego. Turystom i gościom oferujemy wysoką jakość usług turystycznych, rekreacyjno - wypoczynkowych, bazujących na bogactwie środowiska naturalnego.

7.2. Cele strategiczne rozwoju w wymiarze przestrzennym, gospodarczym i społecznym. Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych. Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia

Priorytety wyszczególnione w Strategii Rozwoju wynikają z przyjętej wizji rozwoju Gminy Wiązownica na lata 2022-2030 i zdefiniowanych wyzwań rozwojowych. Ze względu na stwarzanie w perspektywie długookresowej największych możliwości wzrostu, uznane one zostały za najważniejsze. Wyodrębniono 4 obszary priorytetowe, które są względem siebie równoważne i uzupełniające się:

- **Obszar 1. Nowoczesna gospodarka i edukacja.**
- **Obszar 2. Efektywne zarządzanie rozwojem gminy.**
- **Obszar 3. Wysoka jakość życia mieszkańców.**
- **Obszar 4. Turystyka, rekreacja i oferta czasu wolnego.**

Dla każdego z powyższych obszarów priorytetowych sformułowany został cel strategiczny, z którego z kolei wynikają cele operacyjne. Wyznaczone cele strategiczne Gminy Wiązownica odwzorowują zdefiniowane obszary rozwojowe w sferze przestrzennej, gospodarczej i społecznej, które są współzależne i wzajemnie na siebie oddziaływają. Dla ich realizacji wyszczególniono natomiast kierunki interwencji – kluczowe zadania. Należy je traktować, jako otwartą listę przedsięwzięć w danym zakresie, określającą ogólne priorytety

i ramy koncentracji aktywności programowej, finansowej i organizacyjnej całej wspólnoty Gminy Wiązownica.

Wskazane obszary priorytetowe i określone w nich cele strategiczne, a także cele operacyjne powiązane są z zidentyfikowanymi obszarami strategicznej interwencji (OSI), określając kierunki działań, mających na celu zniwelowanie występującego problemu, bądź też wykorzystanie zidentyfikowanego potencjału. Zostało to wykazane w modelu przestrzenno-funkcjonalnej gminy.

Ponadto, dla zapewnienia kontroli nad stopniem realizacji poszczególnych celów niniejszej Strategii Rozwoju stworzono listę wskaźników. Wskaźniki te są przydatne przede wszystkim w czasie dokonywania monitoringu i ewaluacji dokumentu. Lista mierników stanowi podstawową propozycję, która podczas prowadzenia procesów przeglądu strategicznego może być aktualizowana, modyfikowana i uzupełniana – zgodnie z potrzebami.

Obszar 1. Nowoczesna gospodarka i edukacja	**Obszar 2.** Efektywne zarządzanie rozwojem Gminy	**Obszar 3.** Wysoka jakość życia mieszkańców	**Obszar 4.** Turystyka, rekreacja i oferta czasu wolnego
Cel nadrzędny: Równowaga, wysoka, jakość i stabilizacja życia oraz satysfakcja mieszkańców			
Cel strategiczny I: Konkurencyjna gospodarka lokalna oparta o działalność sektora MMŚP oraz innowacyjnych gospodarstw rolnych, powiązana ze skutecznym systemem oświatowym i aktywnością zawodową mieszkańców	**Cel strategiczny II:** Poprawa, jakości zarządzania, opartego na współpracy i wykorzystaniu zasobów	**Cel strategiczny III:** Sprawny i efektywny system usług publicznych wysokiej, jakości, warunkujący odpowiednią, jakość życia i pracy mieszkańców	**Cel strategiczny IV:** Wysoka atrakcyjność turystyczna i rekreacyjna gminy, oparta na bogatym dziedzictwie przyrodniczo-kulturowym i szerokiej ofercie czasu wolnego
Cel operacyjny I.1 Rozwój potencjału edukacyjnego dzieci, młodzieży i osób dorosłych z Gminy Wiązownica **Cel operacyjny I.2** Rozwój potencjału gospodarczego Gminy Wiązownica	**Cel operacyjny II.1** Sprawne i efektywne zarządzanie terytorialne **Cel operacyjny II.2** Wielofunkcyjny rozwój wsi **Cel operacyjny II.3** Ochrona przyrody oraz wykorzystanie środowiska naturalnego dla rozwoju gminy	**Cel operacyjny III.1** Rozwój infrastruktury technicznej i komunalnej, w tym poprawa efektywności energetycznej obiektów użyteczności publicznej **Cel operacyjny III.2** Zwiększenie wewnętrznej i zewnętrznej dostępności komunikacyjnej gminy **Cel operacyjny III.3** Wsparcie systemu	**Cel operacyjny IV.1** Zachowanie dziedzictwa kulturowego w Gminie Wiązownica **Cel operacyjny IV.2** Rozwój turystyki **Cel operacyjny IV.3** Poprawa oferty kulturalnej i rekreacyjno-sportowej **Cel operacyjny IV.4** Wzmocnienie promocji

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

	Cel operacyjny II.4 Rewitalizacja przestrzeni publicznej i optymalizacja polityki przestrzennej w gminie	zarządzania bezpieczeństwem publicznym **Cel operacyjny III.4** Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu i bezpieczeństwu zdrowotnemu mieszkańców.	i zwiększenie popytu na turystykę, kulturę i rekreację
OSI 1 Nowoczesna gospodarka i edukacja	**OSI 2** Efektywne zarządzanie rozwojem Gminy	**OSI 3** Wysoka jakość życia mieszkańców	**OSI 4** Turystyka, rekreacja i oferta czasu wolnego

Obszar 1. Nowoczesna gospodarka i edukacja

Cel strategiczny I: Konkurencyjna gospodarka lokalna oparta o działalność sektora MMŚP oraz innowacyjnych gospodarstw rolnych, powiązana ze skutecznym systemem oświatowym i aktywnością zawodową mieszkańców.

Cel operacyjny I.1 Rozwój potencjału edukacyjnego dzieci, młodzieży i osób dorosłych z Gminy Wiązownica

Strategia Rozwoju Gminy Wiązownica szczególny nacisk kładzie na rozwój edukacji, rozumianej, jako oferta publiczna dla wszystkich mieszkańców Gminy – bez względu na wiek, status społeczny, zawodowy itp.

Głównym wyzwaniem w tej sferze jest zapewnienie wysokiej i nowoczesnej, jakości, odpowiadającej na zmiany zachodzące w otoczeniu, oferty edukacyjnej.

Jakość edukacji uzależniona jest w głównej mierze od zdolności i kreacji kadry nauczycielskiej, jednakże trudnym do pominięcia jest stan infrastruktury. Na etapie diagnozy wielosektorowej stwierdzono tutaj istotne braki.

Osiągnięcie wysokiego poziomu edukacji uzależnione jest od uwzględnienia w systemie edukacji na poziomie gminy, szerszego kontekstu tj. kolejnych szczebli (etapów) kształcenia (przedszkole – szkoła podstawowa) oraz powiązania systemu edukacji z innymi systemami życia publicznego, w tym szczególnie ze sferą gospodarki. Stąd ważne jest podejmowanie działań zmierzających do stwarzania równych szans w dostępie do systemu edukacji, kształtowania postaw aktywnych, pozwalających rozumieć współczesny świat, rozwijania kompetencji oraz zacieśniania współpracy ze sferą biznesu.

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Podejmowane działania mają równolegle rozwijać i unowocześniać bazę lokalową i narzędziową oraz rozwijać działalność merytoryczną sfery edukacji, by przyczyniać się do efektywnego przejścia z systemu edukacji do zatrudnienia.

Tabela 38 Kierunki interwencji. Cel operacyjny I.1

Kierunki interwencji	Jednostka realizująca	Jednostka monitorująca po stronie gminy	Partnerzy	Okres realizacji
1. Modernizacja gminnej bazy oświatowej.	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Dyrektorzy szkół, Samorząd Województwa Podkarpackiego (SWP), Ministerstwo Edukacji Narodowej (MEN), Kuratorium Oświaty (KO)	2022-2030
2. Modernizacja boisk przyszkolnych i sali gimnastycznej	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Dyrektorzy szkół, Samorząd Województwa Podkarpackiego (SWP), Ministerstwo Edukacji Narodowej (MEN), Kuratorium Oświaty (KO)	2022-2030
3. Upowszechnienie stosowania pracy metodą eksperymentów poprzez doposażenie sal lekcyjnych i laboratoriów w pomoce naukowe i dydaktyczne.	Szkoły podstawowe	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Dyrektorzy szkół, SWP, MEN, KO	2022-2030
4. Cyfryzacja procesów edukacji poprzez większe wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych	Szkoły podstawowe	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Dyrektorzy szkół, SWP, MEN, KO	2022-2030
5. Rozszerzenie oferty edukacyjnej uwzględniającej kształcenie kompetencji kluczowych, rozwój	Szkoły podstawowe	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Dyrektorzy szkół, SWP, MEN, KO	2022-2030

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

kreatywności i umiejętności pracy zespołowej.				
6. Kształcenie postaw przedsiębiorczych wśród dzieci i młodzieży – współpraca szkół z terenu gminy z lokalnym biznesem, jak również rozwój szkolnych ośrodków kariery.	Szkoły podstawowe	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Dyrektorzy szkół, SWP, MEN, KO	2022-2030
7. Kształtowanie promocja postaw związanych z uczeniem się przez całe życie, korzystaniem z kształcenia ustawicznego, podnoszenia i zmiany kwalifikacji zawodowych.	Szkoły podstawowe	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Instytucje szkoleniowe, PUP Jarosław, WUP Rzeszów	2022-2030

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 39 Wskaźniki do monitorowania

Wskaźnik realizacji	Jednostka miary	Wartość bazowa	Oczekiwany rezultat do roku 2030	Źródło danych	Metoda pozyskania danych
Liczba projektów edukacyjnych na rzecz rozwoju kompetencji kluczowych	Szt.	0	0<	Urząd Gminy Wiązownica, placówki oświatowe gminy	Umowa o dofinansowanie, sprawozdanie z realizacji
Liczba inwestycji w zakresie modernizacji i rozwoju bazy oświatowej	Szt.	0	0<	Urząd Gminy Wiązownica, placówki oświatowe gminy	Protokół odbioru
Liczba środków trwałych związanych z doposażeniem obiektów edukacyjnych	Szt.	0	0<	Urząd Gminy Wiązownica, placówki	Protokół odbioru

				oświatowe gminy	
Liczba projektów w zakresie realizacji idei Long life learning (uczenie się przez całe życie)	Szt.	0	0<	Urząd Gminy Wiązownica, placówki oświatowe gminy	Umowa o dofinansowanie, sprawozdanie z realizacji

Źródło: Opracowanie własne

Cel operacyjny I.2 Rozwój potencjału gospodarczego Gminy Wiązownica

Diagnoza sfery gospodarczej Gminy Wiązownica wykazała, że na terenie jednostki samorządu dominują mikro i małe przedsiębiorstwa, świadczące usługi w zakresie budownictwa, handlu naprawy pojazdów samochodowych, medyczne, gastronomiczne, transportu i gospodarki magazynowej, pozostałej działalności usługowej oraz Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby. Nie ma natomiast dużych przedsiębiorstw ani podmiotów gospodarczych z udziałem kapitału zagranicznego. Dlatego zasadne jest skoncentrowanie działań samorządu do grupy MMSP tak, aby mogły rozwijać się mikro i małe przedsiębiorstwa, które z czasem będą mogły również rozwinąć się w średnie przedsiębiorstwa. Wiązownica jest gminą podmiejską o charakterze rolniczym. Przyjęto zatem, że należy wspierać działalność innowacyjnych średnich i dużych gospodarstw rolnych, które wykazują się najlepszymi wynikami ekonomicznymi, które dysponują dużym potencjałem rozwojowym, jak również tworzą miejsca pracy dla lokalnej społeczności.

Nie na wszystkie czynniki rozwoju przedsiębiorstw władze gminy mają bezpośredni wpływ. Jednakże odpowiednio prowadzona polityka gospodarcza, uwzględniająca system zachęt i ulg, skorelowana z zacieśnianiem współpracy z różnymi podmiotami specjalizującymi się w rozwoju gospodarczym, przyczynia się do intensyfikacji czynników rozwoju i wzrostu konkurencyjności gminy. W ramach niniejszego działania konieczne jest skoncentrowanie wysiłków na rozwoju takich instrumentów, które w większym stopniu oddziaływać będą na wykorzystanie lokalnych zasobów, tj. lokalnej przedsiębiorczości. W tym zakresie mowa jest też o wykorzystaniu lokalnych potencjałów, związanych z położeniem i ze specyfiką Gminy, w tym również potencjałów geograficznych i turystycznych, które wyróżniają Gminę Wiązownica i mogą stać
się atrakcyjnym obszarem dla potencjalnych odbiorców.

Przyjazna i profesjonalnie przygotowana dla przedsiębiorców i inwestorów lokalnych i zewnętrznych administracja Urzędu Gminy Wiązownica, wsparta przemyślaną i dobrze przeprowadzoną promocją gospodarczą gminy wspólnie z innymi samorządami, powinna wpłynąć na tworzenie znakomitych warunków dla rozwoju przedsiębiorczości na obszarze Gminy.

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Tabela 40 Kierunki interwencji. Cel operacyjny I.2

Kierunki interwencji	Jednostka realizująca	Jednostka monitorująca po stronie gminy	Partnerzy	Okres realizacji
1. Organizacja systemu wsparcia rozwoju przedsiębiorstw i zakładania nowych podmiotów gospodarczych oraz dla rolników -zachęcenie inwestorów do tworzenia zakładów pracy na terenie gminy	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Powiat jarosławski, Samorząd Województwa Podkarpackiego (SWP), Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP)	2022-2030
2. Pozyskiwanie oraz przygotowywanie terenów pod inwestycje, w tym ich uzbrojenie.	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Rada Gminy, instytucje otoczenia biznesu, Powiat jarosławski, SWP	2022-2030
3. Promocja potencjału gospodarczego Gminy Wiązownica wobec firm świadczących usługi turystyczne	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Rada Gminy, instytucje otoczenia biznesu, Powiat jarosławski, SWP	2022-2030
4. Wprowadzenie ulg i zachęt dla przedsiębiorców i osób planujących rozpocząć własną działalność gospodarczą oraz stworzenie systemu informacyjno – doradczego	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Rada Gminy, instytucje otoczenia biznesu, Powiat jarosławski, PUP Jarosław	2022-2030
5. Likwidacja barier w obsłudze przedsiębiorców poprzez cyfryzację obsługi klienta w Urzędzie Gminy Wiązownica	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Urząd Gminy Wiązownica, Samorząd Województwa Podkarpackiego	2022-2030

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Tabela 41 Wskaźniki do monitorowania

Wskaźnik realizacji	Jednostka miary	Wartość bazowa	Oczekiwany rezultat do roku 2030	Źródło danych	Metoda pozyskania danych
Liczba powstałych nowych podmiotów gospodarczych	Szt.	743	743<	CEiDG	Raport
Liczba przedsiębiorców korzystających z oferowanych form wsparcia	Szt.	5	5<	Urząd Gminy Wiązownica	Lista uczestników
Liczba rolników korzystających z oferowanych form wsparcia	Szt.	17	17<	Urząd Gminy Wiązownica	Lista uczestników
Terenów przygotowanych pod inwestycje	ha	0	0<	Urząd Gminy Wiązownica	Raport

Źródło: Opracowanie własne

Obszar 2 Efektywne zarządzanie rozwojem Gminy

Cel strategiczny II: Poprawa, jakości zarządzania, opartego na współpracy i wykorzystaniu zasobów

Cel operacyjny II.1 Sprawne i efektywne zarządzanie terytorialne

Administracja samorządowa w Polsce jest postrzegana przez lokalną społeczność, jako nieefektywna, zacofana i oferująca niski standard usług (długie oczekiwania na wydanie decyzji, konieczność przedstawiana zaświadczeń, brak możliwości załatwiania spraw on-line).

Zadania i przedsięwzięcia w ramach celu operacyjnego II.1 Sprawne i efektywne zarządzanie terytorialne stanowią odpowiedź na rosnące oczekiwania klientów względem organów administracji publicznej. W swojej treści nawiązują w szczególności do zapisów Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 roku) – przyjętej przez Radę Ministrów w dniu 14 lutego 2017 rok oraz dokumentem pn. „System zarządzania rozwojem Polski", przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 29 października 2018 roku, jak również zintegrowanej Strategii „Sprawne i Nowoczesne Państwo 2030 roku" (SNP), która ma doprowadzić do zwiększenia skuteczności i efektywności państwa otwartego na współpracę z obywatelami.

Przewidywane instrumenty realizacji polityki rozwoju w latach 2021-2027 warunkują konieczność zacieśnienia współpracy, skoordynowania działań podejmowanych przez samorządy, oraz podmioty prywatne i organizacje pozarządowe, w zakresie realizacji usług publicznych na

rzecz mieszkańców, co pozwoli na podniesienie spójności i konkurencyjności regionów. Dotyczy to również Gminy Wiązownica.

Zgodnie z powyższym, w Strategii Rozwoju Gminy Wiązownica na lata 2022-2030 zaplanowano kierunki związane z poprawą funkcjonowania administracji w zakresie podniesienia sprawności działania Urzędu Gminy w Wiązownicy , doskonalenia kwalifikacji pracowników, e-administracji oraz budowy i promocji marki gminy.

Tabela 42 Kierunki interwencji. Cel operacyjny II.1

Kierunki interwencji	Jednostka realizująca	Jednostka monitorująca po stronie gminy	Partnerzy	Okres realizacji
1. Wdrożenie idei e-goverment w administracji samorządowej Gminy Wiązownica (cyfryzacja obsługi klienta)	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Samorząd Województwa Podkarpackiego	2022-2030
2. Wysoka sprawność administracyjna, m.in. poprzez system szkoleń pracowników i wdrażanie nowoczesnych instrumentów zarządzania publicznego, a także rozwój usług elektronicznych	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji	2022-2030
3. Wdrożenie nowoczesnych metod zarządzania administracją (np. metoda CAF – Wspólna Metoda Samooceny albo inny system zarządzania, jakością.	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji	2022-2030
4. Wdrożenie systemu zarządzania satysfakcją klienta zewnętrznego i wewnętrznego – zmiana podejścia w obsłudze klienta	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji	2022-2030
5. Promowanie systemu wartości etycznych	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i	Jednostki organizacyjne gminy	2022-2030

wśród pracowników samorządowych, przejrzystość pracy urzędu (w załatwianiu spraw i w dostępie do informacji publicznej).		pracownicy UG Wiązownica		

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 43 Wskaźniki do monitorowania

Wskaźnik realizacji	Jednostka miary	Wartość bazowa	Oczekiwany rezultat do roku 2030	Źródło danych	Metoda pozyskania danych
Liczba projektów z zakresu e-administracji	Szt.	0	0<	Urząd Gminy Wiązownica	Statystyka gminna.
Liczba uruchomionych e-usług	Szt.	0	0<	Urząd Gminy Wiązownica	Statystyka gminna.
Liczba szkoleń	Szt.	0	0<	Urząd Gminy Wiązownica	Statystyka gminna.
Liczba wdrożonych systemów zarządzania, jakością pracy administracji samorządowej	Szt.	0	0<	Urząd Gminy Wiązownica	Statystyka gminna.
Odsetek klientów zadowolonych z usług Urzędu Gminy Wiązownica	%	0	0<	Urząd Gminy Wiązownica	Ankieta subiektywna

Źródło: Opracowanie własne

Cel operacyjny II.2 Wielofunkcyjny rozwój wsi

Wielofunkcyjny rozwój terenów wiejskich polega na dywersyfikacji gospodarki wiejskiej, czyli zmianie pojmowania i traktowania terenów wiejskich, jako obszarów monofunkcyjnych, na których dominuje rolnictwo i produkcja rolnicza. Terenom tym nadawane są nowe funkcje, celem redukcji panującego tam bezrobocia oraz podniesienia estetyki i atrakcyjności społeczno-ekonomicznej, – jako miejsca do życia i pracy. Priorytetem jest poprawa sytuacji bytowej mieszkańców, dzięki rozwijaniu wielofunkcyjnych form aktywności społecznej, kulturalnej i gospodarczej (w szczególności pozarolniczej). Zgodnie z założeniami wielofunkcyjności, gospodarka obszarów wiejskich winna w znacznym stopniu opierać się na inicjatywie przedsiębiorcy wiejskiego. Wielofunkcyjny rozwój wsi uwarunkowany jest również rozwojem odpowiedniej infrastruktury, odpowiadającej na zdiagnozowane zapotrzebowanie

i uwzględniającej potrzeby lokalne, jak również wykreowaniem szerokiej oferty wspierająco-doradczej dla mieszkańców (w zakresie profesjonalizacji produkcji rolniczej oraz aktywności około- i pozarolniczej). Rozwój gospodarczy małych i średnich miast oraz terenów wiejskich stanowi jedno z najważniejszych założeń Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030. Uwzględniając wytyczne, płynące z dokumentów nadrzędnych, a także wyniki diagnozy społeczno-gospodarczej i przeprowadzonej analizy strategicznej SWOT, wielofunkcyjny rozwój terenów wiejskich Gminy Wiązownica uznano za priorytet rozwojowych w perspektywie 2030 roku.

Tabela 44 Kluczowe działania. Cel operacyjny II.2

Kierunki interwencji	Jednostka realizująca	Jednostka monitorująca po stronie gminy	Partnerzy	Okres realizacji
1. Rozwój oferty sportowo-rekreacyjnej i kulturalnej na terenach wiejskich gminy m.in. poprzez rozbudowę, modernizację infrastruktury oraz doposażenie obiektów (w tym istniejących placów zabaw, miejsc sportowo-rekreacyjnych, sal/świetlic wiejskich	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Samorząd Województwa Podkarpackiego	2022-2030
2. Rewitalizacja zdegradowanych terenów, w tym centrum miejscowości (w tym budowa i urządzanie bulwarów i skwerów), zagospodarowanie parków podworskich, Inwestycje w budownictwo mieszkaniowe, by zapobiec migracji młodych mieszkańców do miast	Urząd Gminy Wiązownica Developerzy, przedsiębiorcy	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Samorząd Województwa Podkarpackiego, Samorząd gminny i powiatowy.	2022-2030
3. Zwiększanie i modernizacja gminnego zasobu lokalowego	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Samorząd Województwa Podkarpackiego,	2022-2030
4. Rozwój systemu doradztwa i wsparcia pośredniego dla	Urząd Gminy Wiązownica,	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Jarosławiu	2022-2030

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

przedsiębiorczości opartej na rolnictwie i turystyce wiejskiej i przyrodniczej.				
5. Wsparcie marketingu wysokiej, jakości produktów żywności regionalnej	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Jarosławiu	2022-2030
6. Wspieranie rozwoju działalności pozarolniczej na terenach wiejskich	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Jarosławiu	2022-2030
7. Realizacja zadań w ramach funduszy sołeckich.	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Rady Sołeckie	2022-2030

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 45 Wskaźniki do monitorowania

Wskaźnik realizacji	Jednostka miary	Wartość bazowa	Oczekiwany rezultat do roku 2030	Źródło danych	Metoda pozyskania danych
Liczba rolników, którzy skorzystali z oferty szkoleniowo-doradczej w zakresie kształcenia nowych kwalifikacji w zawodach nierolniczych	Szt.	0	0<	Urząd Gminy Wiązownica	Statystyka gminna.
Liczba ekologicznych gospodarstw rolnych	Szt.	0	0<	Urząd Gminy Wiązownica	Statystyka gminna.
Wartość środków publicznych przeznaczonych na rozwój bazy infrastrukturalnej dla usług kulturalnych, społecznych i sportowych na obszarach wiejskich w Gminie Wiązownica	zł	0	0<	Urząd Gminy Wiązownica	Statystyka gminna.

Źródło: Opracowanie własne

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Cel operacyjny II.3 Ochrona przyrody oraz wykorzystanie środowiska naturalnego dla rozwoju Gminy

Idea zrównoważonego rozwoju oznaczającego rozwój społeczno-gospodarczy w harmonii, zgodzie i przy poszanowaniu uwarunkowań środowiskowych, pozwalającego zachować zasoby przyświecała autorom i uczestnikom procesu tworzenia Strategii Rozwoju Gminy Wiązownica na lata 2022-2030.

W ramach niniejszego celu zaplanowano również racjonalizację zużycia energii, surowców i minerałów oraz wzrost znaczenia i wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych. Ochrona przyrody realizowana będzie także poprzez wyznaczenie i wprowadzenie do planów zagospodarowania przestrzennego wytycznych z map zagrożeń i ryzyk przyrodniczych, oraz określenie zasad właściwego gospodarowania terenami zagrożonymi przez zjawiska wynikające ze zmian klimatycznych, np. powodzią czy suszą hydrologiczną. Podstawę polityki ochrony środowiska naturalnego i dziedzictwa przyrodniczego gminy, stanowić będzie jednak nade wszystko aktywna edukacja obywatelska w zakresie ekologii, jak również w zakresie zapobiegania i przeciwdziałania zmianom klimatycznym. Działania kierowane do dzieci i młodzieży odbywać się będą zarówno w ramach normalnego procesu edukacji od szkoły podstawowej, jak również w ramach zajęć poza normalnymi godzinami nauki. Działania takie będą się odbywać również dla osób dorosłych.

Promocja postaw proekologicznych, uwzględniających potrzebę łagodzenia redukcji emisji CO2 i innych szkodliwych substancji, oraz zmiana dotychczasowych przyzwyczajeń osób dorosłych realizowana będzie poprzez szeroki wachlarz działań, jak np. akcje marketingowe w mediach, konkursy i kampanie społeczne i szereg innych oraz poprzez działania inwestycyjne.

Tabela 46 Kluczowe działania. Cel operacyjny II.3

Kierunki interwencji	Jednostka realizująca	Jednostka monitorująca po stronie gminy	Partnerzy	Okres realizacji
1. Tworzenie warunków do racjonalnego wykorzystania surowców energetycznych i realizacja inwestycji związanych z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii np. farmy fotowoltaiczne, instalacje prosumenckie	Podmioty gospodarcze Mieszkańcy	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	WFOŚIGW w Rzeszowie Samorząd Województwa Podkarpackiego	2022-2030
2. Termomodernizacja budynków mieszkalnych,	Podmioty gospodarcze Mieszkańcy	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	WFOŚIGW w Rzeszowie	2022-2030

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

w tym również zastosowanie odnawialnych źródeł energii.			Samorząd Województwa Podkarpackiego.	
3. Poprawa stanu środowiska naturalnego poprzez wyeliminowanie pokryć dachowych i innych odpadów zawierających azbest	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Samorząd Województwa Podkarpackiego,	2022-2030
4. Wzrost ekologicznej świadomości mieszkańców poprzez kampanie edukacyjne i promocję postaw proekologicznych oraz uświadamiających potrzebę działań adaptacyjnych i łagodzących zmiany klimatyczne oraz im przeciwdziałania, redukcji emisji CO2 i innych szkodliwych substancji	Urząd Gminy Wiązownica,	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Szkoły, organizacje ekologiczne	2022-2030
5. Właściwe zagospodarowanie terenów zagrożonych powodzią i suszą hydrologiczną (udrożnienie i rozbudowa rowów melioracyjnych, wykonanie regulacji potoków i cieków wodnych, przeciwdziałanie suszy, urządzanie i utrzymywanie terenów zieleni, zadrzewień i zakrzewień oraz parków, Nasadzenia szaty roślinnej. oraz inne działania zapobiegające i łagodzące zmiany klimatyczne)	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Powiat jarosławski	2022-2030
6. Utworzenie stacji ładowania samochodów elektrycznych	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Samorząd Województwa Podkarpackiego, NFOŚiGW	2022-2030

Źródło: Opracowanie własne

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Tabela 47 Wskaźniki do monitorowania

Wskaźnik realizacji	Jednostka miary	Wartość bazowa	Oczekiwany rezultat do roku 2030	Źródło danych	Metoda pozyskania danych
Liczba kampanii społecznych dot. kształtowania i promocji postaw proekologicznych oraz konieczności realizacji działań adaptacyjnych i łagodzących zmiany klimatyczne oraz im przeciwdziałania, redukcji emisji CO2 i innych szkodliwych substancji	Szt.	1	1<	Urząd Gminy Wiązownica	Statystyka gminna.
Liczba instalacji OZE w domach mieszkańców i firmach	Szt.	478	478<	Urząd Gminy Wiązownica	Statystyka gminna.
Liczba gospodarstw, z których usunięto azbest	Szt.	11	11	Urząd Gminy Wiązownica	Statystyka gminna.
Liczba gospodarstw i podmiotów, w których zrealizowano działania z zakresu poprawy efektywności energetycznej (w tym termomodernizacyjnych obiektów)	Szt.	425	425<	Urząd Gminy Wiązownica	Statystyka gminna.
Liczba zrealizowanych działań przeciwdziałających i łagodzących zmiany klimatyczne	Szt.	0	0<	Urząd Gminy Wiązownica	Statystyka gminna.

Źródło: Opracowanie własne

Cel operacyjny II.4 Rewitalizacja przestrzeni publicznej i optymalizacja polityki przestrzennej w gminie

Polityka przestrzenna gminy realizowana jest zgodnie z aktualnymi dokumentami planistycznymi. Zgodnie z ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (art. 2 pkt 6) obszar przestrzeni publicznej jest obszarem szczególnie ważnym dla zaspokajania potrzeb mieszkańców, podnoszenia jakości życia i promowania interakcji społecznych, ze względu na swoje położenie, funkcję i charakterystykę przestrzenną. W tym kierunku zostaną określone uwarunkowania zagospodarowania przestrzeni gminnej.

Według organizacji przestrzeni publicznej dobrze zagospodarowana przestrzeń wpływa na jakość życia mieszkańców, poprawia ich stan zdrowia, przyciąga inwestycje, rozwija przedsiębiorczość, staje się miejscem działalności kulturalnej, rozwija atrakcyjność turystyczną gminy, zwiększa poczucie bezpieczeństwa i warunkuje poziom samoorganizacji społeczeństwa. Przestrzeń publiczna pełni kilka funkcji:

- Wymiar społeczny, np. przestrzeń publiczna to miejsce spotkań, budowania relacji między jej użytkownikami i tworzenia współpracujących sieci społecznościowych,
- Wymiar ekonomiczny, np. jest miejscem tworzenia i wymiany towarów i usług,
- Wymiar środowiskowy, np. jest częścią zieleni i pełni funkcje ekologiczne w społeczności,
- Aspekty instytucjonalne, takie jak miejsca współpracy mieszkańców z instytucjami publicznymi i miejsca realizacji współinwestycji.

Działania obejmą zagospodarowanie przestrzeni niewykorzystanych, poprawę dostępności komunikacyjnej i infrastruktury technicznej gminy oraz kontynuację polityki rewitalizacji. Poniżej opisano strukturę założonych celów biznesowych oraz kierunek działań i oczekiwane rezultaty realizowanych zadań.

Tabela 48 Kluczowe działania. Cel operacyjny II.4

Kierunki interwencji	Jednostka realizująca	Jednostka monitorująca po stronie gminy	Okres realizacji
Poprawa jakości, funkcjonalności i dostępności istniejących przestrzeni publicznych	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	2022-2030
Opracowywanie miejscowych planów zagospodarowania	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	2022-2030
Rewitalizacja obiektów i przestrzeni publicznych	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	2022-2030

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 49 Wskaźniki do monitorowania

Wskaźnik realizacji	Jednostka miary	Wartość bazowa	Oczekiwany rezultat do roku 2030	Źródło danych	Metoda pozyskania danych
Stopień pokrycia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego powierzchni Gminy	[%]	4,41	4,41 <	Urząd Gminy Wiązownica	Statystyka gminna.

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Liczba miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego uwzględniających zasady zrównoważonego rozwoju	[szt.]	10	10 <	Urząd Gminy Wiązownica	Statystyka gminna.
Liczba opracowanych programów rewitalizacji	[szt.]	0	0 <	Urząd Gminy Wiązownica	Statystyka gminna.

Źródło: Opracowanie własne

Obszar 3. Wysoka, jakość życia mieszkańców

Cel strategiczny III: Sprawny i efektywny system usług publicznych wysokiej, jakości, warunkujący odpowiednią jakość życia i pracy mieszkańców

Cel operacyjny III.1 Rozwój infrastruktury technicznej i komunalnej, w tym poprawa efektywności energetycznej obiektów użyteczności publicznej

Infrastruktura techniczna – systemy, urządzenia, sieci przesyłowe i związane z nimi obiekty, ma duże znaczenie dla mieszkańców, turystów oraz potencjalnych inwestorów. Rozwój regionalnej sieci komunikacyjnej oraz poprawa stanu i dostępności regionalnej infrastruktury technicznej są jednymi z najważniejszych celów wyznaczonych w Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030. Bez zapewnienia dostępu do sieci komunalnych oraz mediów, nie ma możliwości stworzenia optymalnego miejsca do życia, jak również odpowiednich warunków dla rozwoju gospodarczego i przedsiębiorczości, tworzących miejsca pracy. Rozwój sieci wodno-kanalizacyjnej, teletechnicznej, oświetleniowej, energetycznej oraz zapewnienie ich niezawodności powoduje poczucie komfortu i bezpieczeństwa mieszkańców, a także przedsiębiorców prowadzących działalność na terenie gminy. Ze względu na turystyczno-rekreacyjny charakter Gminy, ważnym elementem działań zmierzających do poprawy systemu komunikacji na jej obszarze będzie budowa siatki ścieżek i dróg rowerowych.

Jednym z najważniejszych problemów, z którymi musi się zmierzyć samorząd gminny w perspektywie, jest konieczność zagwarantowania dostępu do bieżącej wody oraz bezpieczeństwa sanitarnego. Modernizacja i rozbudowa infrastruktury wodociągowo-kanalizacyjnej oraz budowa przydomowych oczyszczalni jest potrzebą wynikającą z podnoszenia standardów infrastrukturalnych na terenie gminy (komfort i jakość życia, pracy oraz wypoczynku), oraz zabezpieczania potrzeb w kontekście rozwoju nowych terenów mieszkaniowych, rekreacyjnych i inwestycyjnych. Ponadto, programy wspierające wymianę źródeł grzewczych na nowoczesne i ekologiczne, przyczyniają się również do ochrony jakości powietrza, ograniczając

niską emisję. Tak samo konieczne są działania realizowane bezpośrednio przez Gminę, dotyczące kompleksowej termomodernizacji obiektów użyteczności publicznej, pozwalającej poprawić efektywność energetyczną obiektów stanowiących zasób komunalny. Dla zwiększenia bezpieczeństwa uczestników ruchu, zaplanowano przebudowę i rozwój, zarówno ciągów pieszych i jezdnych, jak również systemu oświetlenia ulicznego na terenie gminy, w tym przy wykorzystaniu nowych technologii, dzięki którym oświetlenie będzie mniej energochłonne i bardziej oszczędne.

Ze względu na wiejski charakter gminy, znaczne odległości pomiędzy poszczególnymi miejscowościami oraz istnienie w ich części zabudowy charakteryzującej się znacznym rozproszeniem rozwój sieci kanalizacyjnej uwzględniać będzie możliwość budowy lokalnych kontenerowych oczyszczalni ścieków. Warto dodać, że istniejąca infrastruktura wodna i kanalizacyjna ulega ciągłej amortyzacji. W związku z tym konieczne jest podejmowanie działań mających na celu przeciwdziałanie jej degradacji, poprzez ponoszenie niezbędnych nakładów odtworzeniowych. Dlatego przy kierunkach interwencji założono nie tylko rozwój sieci, ale także poprawę już istniejącej.

Tabela 50 Kluczowe działania. Cel operacyjny III.1

Kierunki interwencji	Jednostka realizująca	Jednostka monitorująca po stronie gminy	Partnerzy	Okres realizacji

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

1. Rozwój i poprawa infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej, w tym: - Budowa kanalizacji i sieci wodociągowej oraz modernizacja sieci istniejących. - Modernizacja stacji uzdatniania wody na terenie Gminy Wiązownica - Modernizacja oczyszczalni ścieków i przepompowni ścieków położonych na terenie Gminy Wiązownica. - Stały monitoring urządzeń wodno – kanalizacyjnych.	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Samorząd Województwa Podkarpackiego WFOŚiGW w Rzeszowie, NFOŚiGW	2022-2030
2. Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej, w tym również zastosowanie odnawialnych źródeł energii.	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Samorząd Województwa Podkarpackiego WFOŚiGW w Rzeszowie, NFOŚiGW	2022-2030
3. Zwiększenie stosowania Odnawialnych Źródeł Energii na terenie Gminy Wiązownica	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Samorząd Województwa Podkarpackiego WFOŚiGW w Rzeszowie, NFOŚiGW	2022-2030
4. Rozwój społeczeństwa informacyjnego poprzez poprawę dostępu do Internetu szerokopasmowego, likwidację białych plam i zjawiska wykluczenia cyfrowego e-Inclusion, w tym rozwój sieci światłowodowej w każdej miejscowości substancji	Urząd Gminy Wiązownica i inne jednostki z sektora publicznego i biznesowego / prywatne podmioty telekomunikacyjne	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Samorząd Województwa Podkarpackiego, Podmioty telekomunikacyjne	2022-2030

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

5. Przebudowa i rozwój systemu oświetlenia ulicznego oraz budowa i modernizacja chodników.	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Operatorzy sieci.	2022-2030
6. Rozbudowa sieci gazowniczej w miejscowościach, w których będzie to możliwe	Dystrybutorzy gazu	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Operatorzy sieci.	2022-2030
7. Niwelacja barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych i starszych, w szczególności budynkach użyteczności publicznych	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Samorząd Województwa Podkarpackiego WFOŚiGW w Rzeszowie, NFOŚiGW	2022-2030

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 51 Wskaźniki do monitorowania

Wskaźnik realizacji	Jednostka miary	Wartość bazowa	Oczekiwany rezultat do roku 2030	Źródło danych	Metoda pozyskania danych
Korzystający z sieci wodociągowej w ludności ogółem	Szt.	11 474	11 474<	GUS	Bank danych lokalnych
Korzystający z sieci kanalizacyjnej w ludności ogółem	Szt.	7 650	7 650<	GUS	Bank danych lokalnych
Korzystający z sieci gazowej w ludności ogółem	Szt.	7542	7542<	GUS	Bank danych lokalnych
Liczba inwestycji publicznych i niepublicznych w zakresie OZE	Szt.	1	1<	Urząd Gminy Wiązownica	Statystyka gminna.
Liczba obiektów użyteczności publicznej o zwiększonej efektywności energetycznej	Szt.	3	3<	Urząd Gminy Wiązownica	Statystyka gminna.
Liczba obiektów mieszkalnych o	Szt.	421	421	Urząd Gminy Wiązownica	Statystyka gminna.

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

zwiększonej efektywności energetycznej					

Źródło: Opracowanie własne

Cel operacyjny III.2 Zwiększenie wewnętrznej i zewnętrznej dostępności komunikacyjnej gminy

Dostępność komunikacyjna gminy decyduje o jej atrakcyjności inwestycyjnej oraz dodatnim saldzie migracji. Budowa wysokiej wewnętrznej i zewnętrznej dostępności komunikacyjnej Gminy Wiązownica opierać się będzie m.in. na rozwoju sieci dróg lokalnych oraz współdziałaniu z innymi zarządcami dróg w zakresie modernizacji i rozbudowy sieci dróg o znaczeniu ponadlokalnym. Sieć drogowa na terenie Gminy Wiązownica będzie sukcesywnie modernizowana i rozbudowywana, co znaczący sposób wpłynie na jej dalszą poprawę oraz wzrost komfortu jej użytkowania. W szczególności dążyć się będzie do poprawy jakości dróg powiatowych. Kooperacja winna być rozwijana zarówno z Zarządem Dróg Wojewódzkich jak i Powiatowym Zarządem Dróg w Jarosławiu.

Rozbudowa oraz konserwacja dróg są konieczne, aby spełniały one normy i przystawały do nowych warunków społeczno-gospodarczych, takich jak zwiększony ruch, a także stymulowały rozwój terenów mieszkaniowych, nowych zakładów pracy czy ośrodków turystyki i rekreacji (zapewnienie komfortu i dobrej, jakości dojazdu do posesji oraz zakładów pracy i miejsc wypoczynku).

Niezwykle potrzebne są również nowe inwestycje w zakresie tworzenia miejsc parkingowych - w szczególności przy obiektach użyteczności publicznej i turystycznych, oraz budowy ciągów pieszych i tras rowerowych o charakterze komunikacyjnym i turystycznym. W szczególności ścieżki rowerowe, jako alternatywne korytarze transportowe, jak również rozwiązania typu park & ride mają istotne znaczenie dla rozwoju komunikacji w kontekście konieczności redukcji emisji CO_2 i przejścia na gospodarkę niskoemisyjną.

Jednym z priorytetów pozostaje organizacja nowoczesnego, sprawnego i przyjaznego pasażerom transportu zbiorowego, w szczególności w zakresie organizacji połączeń komunikacyjnych z poszczególnych miejscowości do Wiązownicy, by ułatwić załatwienie spraw urzędowych i dostęp do usług zdrowotnych. Zwiększenie ilości linii we współpracy z samorządami ościennymi pozwoli ograniczyć problemy związane z brakiem możliwości przemieszczania się osób nieposiadających własnych środków transportu indywidualnego.

Tabela 52 Kierunki interwencji. Cel operacyjny III.2

Kierunki interwencji	Jednostka realizująca	Jednostka monitorująca po stronie gminy	Partnerzy	Okres realizacji
1. Rozwój i poprawa stanu gminnej i powiatowej	Urząd Gminy Wiązownica Powiatowy Zarząd Dróg	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Podkarpacki Urząd Wojewódzki (Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg),	2022-2030

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

infrastruktury drogowej, w tym modernizacja istniejących dróg i budowa nowych.			Powiatowy Zarząd Dróg	
2. Zwiększenie zewnętrznej dostępności komunikacyjnej gminy poprzez współpracę z innymi zarządcami dróg w szczególności z Zarządem Dróg Wojewódzkich i Powiatowym Zarządem Dróg w Jarosławiu oraz z Generalną Dyrekcją Dróg Krajowych i Autostrad	Urząd Gminy Wiązownica Zarząd Dróg Wojewódzkich Powiatowy Zarząd Dróg Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Zarząd Dróg Wojewódzkich Powiatowy Zarząd Dróg Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad	2022-2030
3. Budowa, przebudowa mostów przepustów na obszarze Gminy Wiązownica	Urząd Gminy Wiązownica Zarząd Dróg Wojewódzkich Powiatowy Zarząd Dróg Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Zarząd Dróg Wojewódzkich Powiatowy Zarząd Dróg Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad	2022-2030
4. Współpraca w zakresie transportu zbiorowego na terenie Gminy Wiązownica	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Gmina Wiązownica, Powiat jarosławski, Gminy Powiatu przemyskiego	2022-2030
5. Tworzenie nowych miejsc parkingowych.	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Samorząd Województwa Podkarpackiego, Podkarpacki Urząd Wojewódzki	2022-2030
6. Tworzenie nowych dróg rowerowych jako alternatywnych korytarzy transportowych oraz infrastruktury park & ride	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Samorząd Województwa Podkarpackiego, Podkarpacki Urząd Wojewódzki	2022-2030

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

7. Montaż koszy na śmieci, ławek w ogólnodostępnych miejscach tj. parki, alejki itp.	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Samorząd Województwa Podkarpackiego, Podkarpacki Urząd Wojewódzki	2022-2030

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 53 Wskaźniki do monitorowania

Wskaźnik realizacji	Jednostka miary	Wartość bazowa	Oczekiwany rezultat do roku 2030	Źródło danych	Metoda pozyskania danych
Liczba miejsc parkingowych na terenie gminy	Szt.	44	44<	Urząd Gminy Wiązownica	Statystyka gminna
Wartość środków publicznych, przeznaczonych na rozwój sieci dróg rowerowych na terenie gminy	zł	0	0<	Urząd Gminy Wiązownica	Statystyka gminna, Budżet Gminy Wiązownica
Powstanie innych rozwiązań komunikacyjnych na terenie Gminy	Szt.	0	0<	Urząd Gminy Wiązownica	Statystyka gminna/powiatowa/wojewódzka

Źródło: Opracowanie własne

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Cel operacyjny III.3 Wsparcie systemu zarządzania bezpieczeństwem publicznym

Zapewnienie wysokiego poczucia bezpieczeństwa publicznego wymaga szerokiej i kompleksowej współpracy wszystkich służb publicznych i odbywać się powinno na różnych płaszczyznach życia mieszkańców.

Jednym z instrumentów wpierających utrzymania porządku i ładu publicznego będzie rozwój systemów bezpieczeństwa. Celem zmniejszenia prawdopodobieństwa występowania niepożądanych sytuacji, zniechęcenia przed atakami wandalizmu i przestępstwami, monitoringiem wizyjnym objęte zostaną strategiczne miejsca na terenie Gminy Wiązownica, w tym budynki użyteczności publicznej i kulturalno-oświatowe. Monitoring, a w konsekwencji szybsze reagowanie służb bezpieczeństwa i większa wykrywalność sprawców, wzmocni poczucie bezpieczeństwa mieszkańców gminy.

Ponadto, zaplanowano działania wspierające Ochotnicze Straże Pożarne – w zakresie modernizacji remiz oraz wyposażenia w nowoczesny, spełniający wszelkie wymagania i normy sprzęt ratowniczy, co przysłuży się, jakości i szybkości interwencji straży, zarówno w przypadku pożarów, jak i powodzi oraz innych zdarzeń.

Priorytet stanowi również poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym – m.in. poprzez edukację zwiększającą bezpieczeństwo i program bezpieczeństwa na drogach przebiegających przez Gminę, szczególnie w miejscach najbardziej niebezpiecznych.

Powyższe przedsięwzięcia pomogą kreować wizerunek gminy, jako miejsca bezpiecznego oraz przyjaznego do życia i pracy.

Tabela 54 Kierunki interwencji. Cel operacyjny III.3

Kierunki interwencji	Jednostka realizująca	Jednostka monitorująca po stronie gminy	Partnerzy	Okres realizacji
1. Monitoring strategicznych miejsc na terenie gminy.	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Komenda Powiatowa Policji	2022-2030
2. Wspieranie Ochotniczych Straży Pożarnych w zakresie doposażenia poszczególnych jednostek w nowoczesny i wydajny sprzęt, jak również budowa nowych oraz modernizacja istniejących remiz strażackich. Ponadto realizacja działań	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Gminne Jednostki OSP	2022-2030

związanych z utrzymaniem, wyszkoleniem i zapewnieniem gotowości bojowej OSP				
3. Wzmocnienie bezpieczeństwa publicznego poprzez edukację zwiększającą bezpieczeństwo. Program bezpieczeństwa dzieci i młodzieży na drogach przebiegających przez Gmin	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Komenda Powiatowa Policji	2022-2030

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 55 Wskaźniki do monitorowania

Wskaźnik realizacji	Jednostka miary	Wartość bazowa	Oczekiwany rezultat do roku 2030	Źródło danych	Metoda pozyskania danych
Liczba zniszczeń mienia publicznego	Szt.	7	7>	Komenda Powiatowa Policji w Jarosławiu	Statystyki policji
Wartość inwestycji w zakresie bezpieczeństwa powodziowego / przeciwpożarowego i in.	zł	0	0<	Urząd Gminy Wiązownica	Statystyka gminna, Budżet Gminy Wiązownica
Liczba akcji edukacyjny dla dzieci i młodzieży dotyczących bezpieczeństwa na drogach	Szt.	0	0<	Urząd Gminy Wiązownica	Statystyka gminna, Budżet Gminy Wiązownica
Liczba zakupionych środków trwałych na rzecz OSP	Kpl.	2	2<	Urząd Gminy Wiązownica	Statystyka gminna, Budżet Gminy Wiązownica
Liczba działań innego rodzaju na rzecz utrzymania i poprawy zdolności bojowej OSP	Kpl.	2	2<	Urząd Gminy Wiązownica	Statystyka gminna, Budżet Gminy Wiązownica

Źródło: Opracowanie własne

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Cel operacyjny III.4 Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu i bezpieczeństwu zdrowotnemu mieszkańców

Głównym zadaniem podejmowanych działań w ramach rozwoju sprzyjającemu włączeniu społecznemu i bezpieczeństwu zdrowotnemu jest poprawa komfortu i jakości życia mieszkańców Gminy Wiązownica.

Polityka w zakresie zdrowia, realizowana będzie poprzez zapewnienie wszystkim mieszkańcom dostępu do opieki medycznej o wysokim standardzie usług – doskonalenie bazy infrastrukturalnej, wyposażenia oraz standardu obsługi w placówkach zdrowia, organizowanie i wspieranie akcji oraz programów profilaktycznych, badań i konsultacji medycznych dla mieszkańców gminy, jak również poprzez kształtowanie, promocję właściwych postaw i aktywną edukację na rzecz zdrowego stylu życia.

Osoby wykluczone społecznie bądź zagrożone wykluczeniem, wymagają najczęściej kompleksowego wsparcia, by zwiększyć ich szanse na rynku pracy. Konieczne w tym względzie jest projektowanie wsparcia ukierunkowanego przede wszystkim na rozwój umiejętności funkcjonowania w społeczeństwie i samodzielności. Dla prawidłowej realizacji powyższych zamierzeń, niezbędne jest rozwijanie form aktywnej integracji i poprawa skuteczności funkcjonowania instytucji pomocy społecznej w Gminie Wiązownica.

Strategia Rozwoju postępowania w obszarze bezpieczeństwa społecznego opierać będzie się natomiast na aktywnej, racjonalnej, adekwatnej do potrzeb i nowoczesnej polityce społecznej. Realizowane działania służyć będą przeciwdziałaniu wykluczeniu oraz wyłączeniu społecznemu różnych grup zmarginalizowanych bądź zagrożonych marginalizacją, wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie rodzin, dzieci i młodzieży.

W dłuższej perspektywie, takie działanie winno doprowadzić do ekonomicznego usamodzielnienia mieszkańców, a tym samym zmniejszenia obciążeń Budżetu Gminy Wiązownica z tytułu transferów socjalnych. Zapobieganie występowaniu oraz niwelowanie przejawów wykluczenia dotyczyć będzie także osób niepełnosprawnych i starszych (zbudowanie oferty specjalistycznych usług adresowanych dla grupy seniorów, w tym rozwój różnych form wsparcia). By sprostać nowym wyzwaniom konieczne będzie wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w celu identyfikacji i łagodzenia problemów społecznych na terenie gminy, np. wykorzystywanie mechanizmów ekonomii społecznej.

Tabela 56 Kluczowe działania. Cel operacyjny III.4

Kierunki interwencji	Jednostka realizująca	Jednostka monitorująca po stronie gminy	Partnerzy	Okres realizacji
1. Wprowadzenie nowych rozwiązań w celu identyfikacji i łagodzenia problemów	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Samorząd Województwa Podkarpackiego, Powiatowe Centrum	2022-2030

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

społecznych na terenie gminy.			Pomocy Rodzinie, Powiatowy Urząd Pracy, inne instytucje rynku pracy	
2. Programy aktywnej integracji realizowane przez ośrodki pomocy społeczne	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Samorząd Województwa Podkarpackiego, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Powiatowy Urząd Pracy, inne instytucje rynku pracy	2022-2030
3. Programy aktywnej integracji realizowane przez inne podmioty	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej Podmioty szeroko rozumianej ekonomii społecznej	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Podmioty szeroko rozumianej ekonomii społecznej	2022-2030
4. Organizowanie i wspieranie różnorodnych form pomocy społecznej, w tym świetlic socjoterapeutycznych, oddziałów dziennych, ośrodków wsparcia czy warsztatów terapii zajęciowej.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Samorząd Województwa Podkarpackiego, Podkarpacki Urząd Wojewódzki, organizacje pozarządowe	2022-2030
5. Działania na rzecz wyrównywania szans osób niepełnosprawnych.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Samorząd Województwa Podkarpackiego, Podkarpacki Urząd Wojewódzki, organizacje pozarządowe	2022-2030
6. Utworzenie domu dziennego pobytu dla seniorów, w tym również pakiety działań aktywizacyjno-integracyjnych dla osób starszych	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, organizacje senioralne	2022-2030
7. Poszerzanie pakietu istniejących usług medycznych	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Podmioty lecznicze, organizacja pozarządowe	2022-2030
8. Aktywna edukacja na rzecz zdrowego stylu życia.	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Szkoły, organizacje pozarządowe	2022-2030
9. Doskonalenie stanu technicznego bazy lokalowej i infrastrukturalnej w placówkach podstawowej	Urząd Gminy Wiązownica / podmioty Podstawowej	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Jednostki Podstawowej Opieki Zdrowotnej w Gminie Wiązownica	2022-2030

opieki zdrowotnej, w tym: budowa nowych placówek medycznych oraz modernizacja istniejących	Opieki Zdrowotnej			
10. Dostosowanie placówek edukacyjnych do potrzeb dzieci i młodzieży niepełnosprawnej	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Szkoły, organizacje pozarządowe	2022-2030
11. Stworzenie infrastruktury opieki dla najmłodszych	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Ośrodek Pomocy Społecznej, organizacje pozarządowe	2022-2030

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 57 Wskaźniki do monitorowania

Wskaźnik realizacji	Jednostka miary	Wartość bazowa	Oczekiwany rezultat do roku 2030	Źródło danych	Metoda pozyskania danych
Liczba osób korzystających ze wsparcia w ramach pomocy społecznej	Szt.	876	876>	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Statystyka Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej
Wartość inwestycji z zakresu infrastruktury społeczno-zdrowotnej, w tym na infrastrukturę medyczną, opiekuńczo-wychowawczą, oświatową	zł	0	0<	Urząd Gminy Wiązownica	Statystyka gminna, Budżet Gminy Wiązownica
Liczba akcji profilaktycznych	Szt.	4	4<	Urząd Gminy Wiązownica	Statystyka gminna,

Źródło: Opracowanie własne

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Obszar 4 Turystyka, rekreacja i oferta czasu wolnego

Cel strategiczny IV: Wysoka atrakcyjność turystyczna i rekreacyjna gminy, oparta na bogatym dziedzictwie przyrodniczo-kulturowym i szerokiej ofercie czasu wolnego

Cel operacyjny IV.1 Zachowanie dziedzictwa kulturowego w Gminie Wiązownica

Ochrona przestrzeni i dziedzictwa kulturowego stanowi istotne wyzwanie Gminy Wiązownica w perspektywie 2030 roku. Zgodnie z nowym podejściem do zarządzania kulturą, zasobami dziedzictwa kulturowego oraz przyrodniczego, zaprojektowane działania służyć będą kompleksowej ochronie i zachowaniu dziedzictwa (m.in. zabiegi konserwatorskie i modernizacyjne, rewaloryzacja dziedzictwa, kultywowanie tradycji, wspieranie folkloru i sztuki ludowej, zachowanie walorów i zasobów przyrodniczych), ale również generowaniu impulsów do dalszego jego rozwoju, np. poprzez nadawanie zabytkom nowych funkcji.

Współdziałanie władz samorządowych, sąsiednich gmin, sektora biznesu, instytucji kultury, środowisk artystycznych i twórczych, służb konserwatorskich oraz innych odpowiedzialnych podmiotów pozwoli na wzmocnienie podejmowanych działań i bardziej racjonalne wydatkowanie środków, a także możliwość uzyskania dodatkowych korzyści przez partnerów na różnych etapach realizacji wspólnych przedsięwzięć (komplementarność i synergia).

Tabela 58 Kierunki interwencji. Cel operacyjny IV.1

Kierunki interwencji	Jednostka realizująca	Jednostka monitorująca po stronie gminy	Partnerzy	Okres realizacji
1. Rewitalizacja przestrzeni i obiektów stanowiących dziedzictwo kulturowe Gminy Wiązownica (obiekty zabytkowe),	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Samorząd Województwa Podkarpackiego, Powiat jarosławski, służby konserwatorskie, Skarb Państwa Podmioty gospodarcze, rolnicy, izby gospodarcze,	2022-2030
2. Organizacja wydarzeń kulturalnych, bazujących na	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Podmioty gospodarcze, rolnicy, izby gospodarcze, placówki	2022-2030

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

obrzędach i zwyczajach wiejskich oraz na produkcji rolnej,			oświatowe, mieszkańcy, zespoły i artyści lokalni, media lokalne i regionalne	

Źródło: Opracowanie własne

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Tabela 59 Wskaźniki do monitorowania

Wskaźnik realizacji	Jednostka miary	Wartość bazowa	Oczekiwany rezultat do roku 2030	Źródło danych	Metoda pozyskania danych
Liczba inwestycji w zakresie ochrony dziedzictwa	Szt.	2	2<	Urząd Gminy Wiązownica	Protokół odbioru prac.
Liczba wydarzeń kulturalnych	Szt.	2	2<	Urząd Gminy Wiązownica	Lista uczestników.

Źródło: Opracowanie własne

Cel operacyjny IV.2 Rozwój turystyki

Ważną szansą rozwojową Gminy Wiązownica w jest wykorzystanie bogactwa walorów przyrodniczych i kulturowych, dla podniesienia atrakcyjności rekreacyjno-wypoczynkowej gminy.

Rozwój turystyki usług czasu wolnego, możliwy będzie m.in. dzięki wsparciu dla rozwoju i modernizacji infrastruktury turystycznej oraz okołoturystycznej na terenie gminy. Zaplanowano przedsięwzięcia, mające na celu stworzenie oferty dla turystyki aktywnej – m.in. zagospodarowanie nowych terenów pod rekreacje, rozwój systemu ścieżek pieszych i rowerowych, prezentujących najciekawsze i najbardziej wartościowe miejsca pod względem krajobrazowym, historycznym, kulturowym czy przyrodniczym.

Ważna będzie także współpraca pomiędzy sąsiednimi JST w zakresie budowania spójnej i komplementarnej oferty.

Tabela 60 Kierunki interwencji. Cel operacyjny IV.2

Kierunki interwencji	Jednostka realizująca	Jednostka monitorująca po stronie gminy	Partnerzy	Okres realizacji
1. Rozwój aktywnego wypoczynku i zwiększenie potencjału turystycznego gminy m.in. poprzez rozbudowę rekreacyjno-turystycznych ścieżek rowerowych oraz szlaków turystycznych.	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Gminy Powiatu jarosławskiego, Organizacje turystyczne	2022-2030
2. Rozwój istniejącej bazy sportowo – rekreacyjnej, na terenie gminy Wiązownica	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Gminy Powiatu jarosławskiego, Organizacje turystyczne	2022-2030

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

3. Budowa i modernizacja kompleksów turystycznych	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Gminy Powiatu jarosławskiego, Organizacje turystyczne	2022-2030
4. Organizacja wydarzeń kulturalnych, bazujących na zwyczajach wiejskich oraz na produkcji rolnej,	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Podmioty gospodarcze, rolnicy, izby gospodarcze, placówki oświatowe, mieszkańcy, parafie, zespoły i artyści lokalni, media lokalne i regionalne	2022-2030
5. Budowa nowych alejek w parkach, miejscach zalesionych, centrach miejscowości z obszaru Gminy Wiązownica	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Samorząd Województwa Podkarpackiego, Podkarpacki Urząd Wojewódzki	2022-2030
6. Utworzenie miejsc parkingowych dla kamperów.	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Samorząd Województwa Podkarpackiego, Podkarpacki Urząd Wojewódzki	2022-2030

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 61 Wskaźniki do monitorowania

Wskaźnik realizacji	Jednostka miary	Wartość bazowa	Oczekiwany rezultat do roku 2030	Źródło danych	Metoda pozyskania danych
Długość rowerowych tras turystycznych na terenie gminy	km	12,8	12,8<	Urząd Gminy Wiązownica	Statystyka gminna
Liczba imprez i wydarzeń o charakterze turystycznym	Szt.	10	10<	Urząd Gminy Wiązownica	Statystyka gminna
Wartość inwestycji w infrastrukturę turystyczną	Zł.	0	0<	Urząd Gminy Wiązownica	Statystyka gminna

Źródło: Opracowanie własne

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Cel operacyjny IV.3 Poprawa oferty kulturalnej i reakracyjno – sportowej

Jednym z większych wyzwań Gminy Wiązownica w perspektywie 2022-2030, jest rozwój oferty kulturalnej i rekreacyjno-sportowej, skierowanej zarówno do mieszkańców jak i osób, odwiedzających gminę, w tym również mieszkańców całego regionu podkarpackiego i spoza niego, którzy aktywnie korzystają z obszaru Gminy Wiązownica w celach rekreacyjnych. Oferta powyższa powinna być urozmaicona, dostosowana do potrzeb społecznych, konkurencyjna w stosunku do innych możliwości zagospodarowania czasu wolnego, oraz rozwijająca, a katalog przedsięwzięć realizacyjnych otwarty.

Ofertę kulturalno-rozrywkową winno się budować wokół imprez o charakterze ponadlokalnym, bazujących na tradycji i specyfice Gminy Wiązownica oraz we współpracy z zewnętrznymi organizatorami imprez kulturalnych i sportowych, jak również w oparciu o własną bazę kulturalną, w tym w oparciu o silną i nowoczesną instytucję kultury.

Historia, tradycje, folklor zobowiązuję władze, ale i każdego mieszkańca do ochrony i pielęgnowania lokalnych i regionalnych wartości kulturowych. W tym sensie zasadne jest wspieranie lokalnych zespołów i Kół Gospodyń Wiejskich.

Dla rozwijania talentów sportowych, utrzymania kondycji, sprawności, dobrego stanu zdrowia mieszkańców, ważnym jest stwarzanie odpowiednich warunków dla aktywności rekreacyjno-sportowej.

Wyzwaniem pozostaje aktywizacja oraz edukacja obywatelska i kulturalna, w szczególności dzieci i młodzieży, jak również upowszechnianie kultury fizycznej, co pozwoli na ich wszechstronny rozwój oraz podniesienie potencjału intelektualnego i społecznego.

Tabela 62 Kierunki interwencji. Cel operacyjny IV.3

Kierunki interwencji	Jednostka realizująca	Jednostka monitorująca po stronie gminy	Partnerzy	Okres realizacji
1. Organizacja imprez o charakterze ponadlokalnym	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	organizacje pozarządowe	2022-2030
2. Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej na terenie gminy (m.in. place zabaw, siłownie zewnętrzne, boiska wielofunkcyjne) oraz właściwe wykorzystanie obiektów już funkcjonujących	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Samorząd Wojewódzki, organizacje pozarządowe, kluby sportowe	2022-2030
3. Modernizacja, remont i doposażenie Gminnej Placówki Kultury oraz	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Samorząd Wojewódzki, organizacje pozarządowe,	2022-2030

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

świetlic wiejskich (w zakresie świadczenia usług kulturalnych)			organizacje kulturalne	
4. Wspieranie i rozwój inicjatyw społeczno-kulturalnych służących integracji mieszkańców gminy	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	organizacje pozarządowe, koła gospodyń wiejskich	2022-2030

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 63 Wskaźniki do monitorowania

Wskaźnik realizacji	Jednostka miary	Wartość bazowa	Oczekiwany rezultat do roku 2030	Źródło danych	Metoda pozyskania danych
Wartość środków publicznych przeznaczonych na stworzenie bazy infrastrukturalnej dla usług kulturalnych i rekreacyjno - sportowych	zł	0	0<	Urząd Gminy Wiązownica	Statystyka gminna
Liczba uczestników imprez o charakterze ponadlokalnym	Szt.	20 000	20 000<	Urząd Gminy Wiązownica	Statystyka gminna

Źródło: Opracowanie własne

Cel operacyjny IV.4 Wzmocnienie promocji i zwiększenie popytu na turystykę, kulturę i rekreację

Skuteczność wykorzystania naturalnych potencjałów Gminy Wiązownica znajdująca odzwierciedlenie w poziomie popytu na turystykę i rekreację, zależeć będzie w głównej mierze od stworzenia sprawnego i profesjonalnego systemu promocji gminy, kształtującego wizerunek gminy, jako miejsca oferującego bogatą i różnorodną ofertą spędzania czasu wolnego.

Tabela 64 Kierunki interwencji. Cel operacyjny IV.4

Kierunki interwencji	Jednostka realizująca	Jednostka monitorująca po stronie gminy	Partnerzy	Okres realizacji
1.	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i	Organizacje pozarządowe,	2022-2030

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Poprawa dostępu do informacji o obiektach turystycznych w Gminie Wiązownica poprzez m.in. • **oznakowanie miejsc turystycznych** • **stosowanie elementów wizualizacji na portalu gminnym.** • **Publikacje i akcje promocyjne**		pracownicy UG Wiązownica	organizacje turystyczne	
2. Współpraca z mediami lokalnymi i regionalnymi w zakresie promocji czasu wolnego, markowych produktów turystycznych i wydarzeń kulturalnych.	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	Organizacje pozarządowe, media lokalne i regionalne organizacje turystyczne	2022-2030
3. Intensywne działania promocyjne, w zakresie promocji kulturalnej i tożsamości lokalnej (m.in. sprawna obsługa strony internetowej gminy, likwidacja szpecących tablic i emblematów oraz posadowienie nowych itp.; szkolna edukacja kulturalno-artystyczna **– zajęcia pozalekcyjne dla dzieci j młodzieży w zakresie promocji kulturalnej**	Urząd Gminy Wiązownica	Wójt Gminy Wiązownica i pracownicy UG Wiązownica	organizacje pozarządowe, szkoły	2022-2030

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 65 Wskaźniki do monitorowania

Wskaźnik realizacji	Jednostka miary	Wartość bazowa	Oczekiwany rezultat do roku 2030	Źródło danych	Metoda pozyskania danych
Wartość środków publicznych przeznaczonych na promocję turystyki, kultury i rekreacji	Zł	0	0<	Urząd Gminy Wiązownica	Statystyka gminna
Źródło: Opracowanie własne					

ROZDZIAŁ 8
WIELOLETNI PLAN INWESTYCYJNY

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Istotnym elementem Strategii Rozwoju jest Wieloletni Plan Inwestycyjny, który zawiera kluczowe i strategiczne inwestycje planowane do wykonania w celu realizacji założeń i priorytetów wskazanych w dokumencie strategicznym. Poniżej zamieszczono tabelę z kartami zadań, zawierającymi wybrane inwestycje kluczowe dla mieszkańców i władz gminy, których realizacja w szczególny sposób pozytywnie wpłynie na zmianę standardu życia mieszkańców.

Wybrane inwestycje, przedstawione poniżej nie wyczerpują katalogu przedsięwzięć możliwych do realizacji w ramach niniejszej strategii, lecz będą bezpośrednio wpisywać się w realizację wskazanych w rozdziale **7 Plan operacyjny.**

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Tabela 66 Kluczowe przedsięwzięcia planowane do realizacji w latach 2022-2030

Lp.	Nazwa przedsięwięcia i zakres	Okres realizacji	Szacunkowa wartość inwestycji w zł	Źródła finansowania	Cel operacyjny (oznaczenie)
Karta zadania nr 1	Inwestycje w Infrastrukturę wod-kan: - budowa oraz modernizacja sieci wodociągowej oraz sieci kanalizacyjnej. - budowa oraz modernizacja oczyszczalni ścieków, przepompowni ścieków położonych na terenie gminy oraz stacji uzdatniania wody na terenie Gminy Wiązownica	2022-2030	40 000 000,00	PROW 2021-2027, Fundusze Europejskie dla Podkarpacia na lata 2021-2027, budżet JST, Krajowy Plan Odbudowy, Polski ład	III.1
Karta zadania nr 2	Budowa ciągów pieszo rowerowych (ścieżek rowerowych, punktów obsługi rowerów, stacji ładowania elektrycznych rowerów itp.) na obszarze Gminy Wiązownica	2022-2030	4 000 000,00	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia na lata 2021-2027, Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej na lata 2021-2027, budżet JST, Podkarpacki Urząd Wojewódzki (m.in.: Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg), Krajowy Plan Odbudowy, Polski ład	III.2
Karta zadania nr 3	Budowa, przebudowa modernizacja, sieci dróg na obszarze Gminy Wiązownica	2022-2030	8 400 000,00	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia na lata 2021-2027, Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej na lata 2021-2027, budżet JST, Podkarpacki Urząd Wojewódzki (m.in.: Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg), Krajowy Plan Odbudowy, Polski ład	III.2
Karta zadania nr 4	Budowa, przebudowa mostów przepustów na obszarze Gminy Wiązownica	2022-2030	1 500 000,00	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia na lata 2021-2027, Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej na lata 2021-2027, budżet JST, Podkarpacki Urząd Wojewódzki (m.in.: Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg), Krajowy Plan Odbudowy, Polski ład	III.2
Karta zadania nr 5	Pozyskiwanie terenów pod inwestycje oraz ich uzbrojenie	2022-2030	1 000 000,00	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia na lata 2021-2027, budżet JST	I.2

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Karta zadania nr 6	Modernizacja i rozbudowa systemu oświetlenia ulicznego (wymiana i montaż nowych lamp) na obszarze Gminy Wiązownica	2022-2030	5 300 000,00	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia na lata 2021-2027, budżet JST, NFOŚiGW, Krajowy Plan Odbudowy, Polski ład	III.1
Karta zadania nr 7	Modernizacja i budowa dróg lokalnych i chodników na obszarze Gminy Wiązownica	2022-2030	1 500 000,00	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia na lata 2021-2027, budżet JST, Podkarpacki Urząd Wojewódzki (m.in.: Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg), Krajowy Plan Odbudowy,	III.2
Karta zadania nr 8	Utworzenie stacji ładowania samochodów elektrycznych na terenie Gminy Wiązownica	2022-2030	420 000,00	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia na lata 2021-2027, Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej na lata 2021-2027, Budżet RP, budżet JST, Krajowy Plan Odbudowy,	II.3
Karta zadania nr 9	Zagospodarowanie terenów rekreacyjnych pod kąpieliska oraz nad rzeką San na terenie Gminy Wiązownica	2022-2030	2 500 000,00	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia na lata 2021-2027, Krajowy Plan Odbudowy,	IV.2
Karta zadania nr 10	Modernizacja obiektów sportowo – rekreacyjnych na obszarze Gminy Wiązownica	2022-2030	5 000 000,00	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia na lata 2021-2027, Budżet RP (np. Sportowa Polska), Krajowy Plan Odbudowy,	IV.3
Karta zadania nr 11	Rewitalizacja miejscowości Gminy Wiązownica	2022-2030	1 700 000,00	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia na lata 2021-2027, budżet JST, Krajowy Plan Odbudowy,	II.2
Karta zadania nr 12	Montaż odnawialnych źródeł energii na terenie Gminy Wiązownica	2022-2030	900 000,00	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia na lata 2021-2027, Programy NFOŚiGW, Programy WFOŚiGW Rzeszów, budżet JST, Krajowy Plan Odbudowy,	III.1
Karta zadania nr 13	Modernizacja istniejących świetlic wiejskich położonych na terenie gminy	2022-2030	600 000,00	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia na lata 2021-2027, Programy WFOŚiGW, Programy Odnowy Wsi na lata 2021-2025 dla Województwa Podkarpackiego, budżet JST	II.2
Karta zadania nr 14	Modernizacja istniejących remiz na terenie Gminy Wiązownica	2022-2030	500 000,00	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia na lata 2021-2027, Programy WFOŚiGW, Programy NFOŚiGW, Budżet RP np. Fundusz Solidarnościowy itp.	III.3

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Karta zadania nr 15	Doposażenie jednostek OSP w nowoczesny sprzęt ratowniczo – gaśniczy z terenu Gminy Wiązownica	2022-2030	520 000,00	Programy WFOŚiGW, Programy NFOŚiGW, Budżet RP np. Fundusz Solidarnościowy, Mały Strażak itp.	III.3
Karta zadania nr 16	Remont i modernizacja zabytkowych budynków, parków, cmentarzy z obszaru Gminy Wiązownica	2022-2030	2 500 000,00	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia na lata 2021-2027	IV.1
Karta zadania nr 17	Poprawa stanu środowiska naturalnego poprzez wyeliminowanie pokryć dachowych i innych odpadów zawierających azbest z obszaru Gminy Wiązownica	2022-2030	500 000,00	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia na lata 2021-2027, Programy WFOŚiGW w Rzeszowie	II.3
Karta zadania nr 18	Montaż koszy na śmieci, ławek w ogólnodostępnych miejscach	2022-2030	180 000,00	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia na lata 2021-2027, PROW 2021-2027	III.2
Karta zadania nr 19	Budowa zaplecza sportowo-rekreacyjnej na terenie Gminy Wiązownica (m.in. place zabaw, siłownie napowietrzne, boiska wielofunkcyjne, ławki, punkty widokowe, ścieżki ekologiczne, smart ławek, wyznaczenie miejsc na terenie Gminy na latanie dronam, budowę multi-dyscyplinarnych, modułowych, całorocznych obiektów sportowych przewidzianych w sezonie zimowym np. w formie lodowisk oraz w sezonie letnim przekształconych np. w formę: torów rolkowych/wrotkarskich, rolkowisk, pumptracków bądź skateparków, montaż koszy na śmieci, ławek w ogólnodostępnych miejscach itp.)	2022-2030	10 000 000,00	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia na lata 2021-2027, PROW 2021-2027	IV.3
Karta zadania nr 20	Budowa nowych alejek w parkach, miejscach zalesionych, centrach miejscowości z obszaru Gminy Wiązownica	2022-2030	600 000,00	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia na lata 2021-2027	IV.2
Karta zadania nr 21	Niwelacja barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych i starszych, w szczególności budynkach użyteczności publicznych	2022-2030	500 000,00	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia na lata 2021-2027, środki krajowe	III.1
Źródło: Opracowanie własne					

ROZDZIAŁ 9

CZĘŚĆ PLANISTYCZNA

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

9.1. Cel nadrzędny

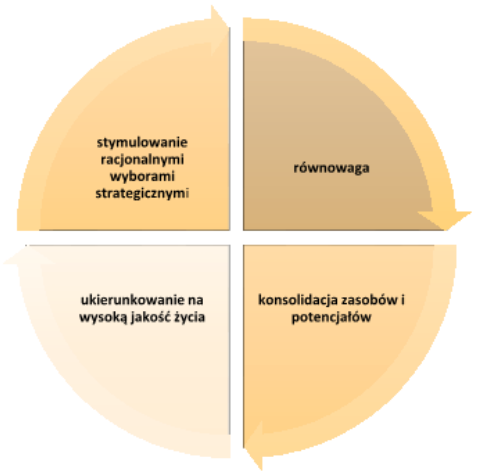
Cel nadrzędny wyznacza podstawowe kryteria oceny procesów rozwojowych. Ważne, aby wskazywał na te efekty procesu rozwojowego, które są autentycznie najważniejsze dla lokalnej społeczności. Jednocześnie istotne jest, by były to wyniki możliwe mierzalne, pozwalające na późniejszą ocenę osiąganych rezultatów.

Cel nadrzędny brzmi następująco: **Równowaga, wysoka jakość i stabilizacja życia oraz satysfakcja mieszkańców.**

9.2. Model rozwoju

W ramach niniejszego dokumentu zaproponowano i przyjęto model zrównoważonego rozwoju jednostki samorządu terytorialnego. Ma on charakter funkcjonalny, oparty jest o cztery filary i zakłada zrównoważony terytorialnie rozwój, konsolidację zasobów i potencjałów, jest stymulowany racjonalnymi wyborami strategicznymi oraz ukierunkowany na osiągnięcie wysokiej, jakości życia.

Wykres 29 Model rozwoju

Źródło: Opracowanie własne

Kluczowym elementem wyżej zaprezentowanego modelu są wzajemne korelacje zarówno w przestrzeni, stymulujące i umożliwiające zrównoważony terytorialnie rozwój, jak i w układzie poszczególnych obszarów tematycznych (społecznych i gospodarczych), jako źródło synergii generujące wartość dodaną rozwoju. Niezwykle istotnym elementem są także powiązania

międzyinstytucjonalne. Mowa tutaj przede wszystkim o zacieśnianiu współpracy podmiotów, instytucji administracji publicznej, organizacji pozarządowych (III sektor) oraz zacieśnienia relacji z mieszkańcami. Pozwoli to na zwiększenie potencjałów i aktywności na rzecz rozwoju, wzajemne uzupełnianie działań, poprawę efektywności, co przełoży się na lepsze wykorzystanie zasobów materialnych i nie materialnych na rzecz rozwoju i dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców.

9.3. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie

Kolejnym z wyznaczników świadczących o zastosowaniu zintegrowanego podejścia w planowaniu rozwoju gminy Wiązownica, jest określenie w ramach niniejszego dokumentu strategicznego ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie.

Przedstawione w ramach niniejszego dokumentu ustalenia i rekomendacje, wskazują przewidywane oraz pożądane działania w dziedzinie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej. Sygnalizują one działania planistyczne niezbędne do realizacji strategii

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Tabela 67 Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie

Nazwa obszaru	Charakterystyka	Najważniejsze założenia zintegrowanej polityki rozwoju	Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej
Tereny o funkcjach usługowych, w tym użyteczności publicznej	Obszary administracyjno-usługowe, istotne ze względu na obsługę mieszkańców gminy oraz sąsiednich gmin wiejskich, a także skupiające miejsca pracy. Jest to głównie miejscowość Wiązownica. W miejscowości tej zlokalizowane są m.in. instytucje i obiekty użyteczności publicznej, punkty handlowo-usługowe, w tym tereny obsługi komunikacji o znaczeniu ponadlokalnym.	• budowanie roli miejscowości Wiązownica jako lokalnego lidera usług i handlu, • porządkowanie i uzupełnianie struktury przestrzennej, • zwiększanie potencjału gospodarczego, w tym wzmacnianie istniejących funkcji usługowych komercyjnych, • podnoszenie jakości życia mieszkańców poprzez zapewnienie dostępu do usług.	• kształtowanie struktury przestrzennej uwypuklające i wzmacniające znaczenie istniejących obiektów o ważnych funkcjach lokalnych i ponadlokalnych, • mieszanie i dodawanie funkcji, • zapewnienie dobrej dostępności komunikacyjnej (układ drogowy, infrastruktura piesza i rowerowa), • strategiczne planowanie miejsc parkingowych przy kluczowych obiektach, • rewitalizacja obszarów zdegradowanych w celu zwiększenia terenów inwestycyjnych przeznaczonych pod działalność gospodarczą, • przestrzenie publiczne uwzględniane, jako ograniczona część ośrodków osadniczych stanowiącą podstawowy element integrujący układy urbanistyczne lub ruralistyczne i decydujące o atrakcyjności obszaru dla zamieszkania, • w planowaniu terenów usługowych należy zapewnić ochronę ogólnodostępnych miejsc i możliwości tworzenia nowych przestrzeni publicznych (zieleńców, parków, placów zabaw, terenów sportowo-rekreacyjnych itp.) przy zachowaniu historycznych założeń, układów urbanistycznych i przestrzeni publicznych, • w celu podkreślenia bogactwa kultury lokalnej oraz wzbogacenia funkcjonalnego rekomenduje się jej eksponowanie w przestrzeni potencjałów kulturowych oraz wykorzystanie dla potrzeb turystyki (m.in. poprzez:

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

			zagospodarowanie w formie szlaków turystycznych/tras rowerowych historycznych szlaków handlowych, kulturowych; wykorzystywanie istniejących obiektów dziedzictwa kulturowego, jako wzorników w kształtowaniu lokalnej przestrzeni, a także bazy dla tworzenia instytucji kultury; zabezpieczenie zaplecza infrastrukturalnego dla wsparcia twórczości ludowej, a także ośrodków rzemiosła ludowego oraz tworzenia izb regionalnych; objęcie ochroną wszelkich przejawów działalności kulturowej i kulturotwórczej, przetrwałych tradycji, obrzędów, stroju ludowego oraz wspieranie współczesnych form kontynuacji tradycji lokalnych, ochronę i eksponowanie miejsc pamięci narodowej, w tym miejsc wydarzeń i walk historycznych), • za fundamentalne w zakresie poprawy funkcjonowania układu podstawowych powiązań elektroenergetycznych; modernizację istniejącej infrastruktury energetycznej oraz budowę nowych elementów, a także poprawę stabilności zaopatrzenia w energię z wykorzystaniem energii ze źródeł odnawialnych, • w celu zapewnienia dostępności do ośrodków obsługi skupiających funkcje usługowe (ośrodek gminy oraz ośrodki gminne innych JST, jak również ośrodek powiatowy i o znaczeniu subregionalnym – przemyski) oraz zwiększenia mobilności mieszkańców lokalne polityki przestrzenne powinny uwzględniać przywrócenie i usprawnienie powiązań komunikacyjnych miejscowości wiejskich z ośrodkami lokalnymi i ponadlokalnym
Tereny o funkcjach mieszkaniowych	Obszary mieszkaniowe z przewagą zabudowy jednorodzinnej oraz zagrodowej zlokalizowane przede	• podnoszenie jakości życia i komfortu zamieszkania poprzez realizację przedsięwzięć w	• kontynuacja istniejącej struktury przestrzennej i form zabudowy z możliwością jej uzupełnienia,

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

	wszystkim wzdłuż istniejących najważniejszych dróg na terenie gminy. Obszary te charakteryzują się tradycyjnymi dla fizjonomii wsi cechami rozplanowania i sposobem sytuowania zabudowy.	zakresie infrastruktury technicznej, z zakresu ochrony środowiska, komunikacyjnej, • zwiększenie atrakcyjności osadniczej gminy, • zwieszenie atrakcyjności inwestycyjnej gminy w kontekście rozwoju budownictwa, mieszkaniowego jednorodzinnego • kształtowanie, porządkowanie i uzupełnianie struktury przestrzennej, • ochrona krajobrazu kulturowego.	• kształtowanie prawidłowych relacji pomiędzy zabudową związaną z produkcją rolną a zabudową mieszkaniową, • tworzenie spójnej i jednolitego wizerunku obszarów o funkcjach mieszkalnych, • kształtowanie zieleni m.in. poprzez powiązanie z usługami sportu i rekreacji, • zachowanie szczególnie cennych krajobrazowo jako wolnych od zabudowy, • zapewnienie dobrej dostępności komunikacyjnej m.in. poprzez układ dróg publicznych i ścieżek rowerowych, • poprawa dostępności infrastruktury usług społecznych (przedszkola, szkoły, place zabaw, obiekty sportowe skwery), • w planowaniu terenów mieszkaniowych, należy zapewnić ochronę ogólnodostępnych miejsc i możliwości tworzenia nowych przestrzeni publicznych (zieleńców, parków, placów zabaw, terenów sportowo-rekreacyjnych itp.) przy zachowaniu historycznych założeń, układów urbanistycznych i przestrzeni publicznych, • porządkowanie struktur przestrzennych możliwie z zachowaniem skali i form zabudowy charakterystycznej dla terenów wiejskich, • planowanie terenów urbanizacji warunkowanych równoczesną realizacją sieci wodociągowej i kanalizacyjnej
Tereny mające funkcje stref działalności gospodarczej	Obszary pełniące kluczową rolę dla rozwoju gospodarczego gminy, zlokalizowane w większości w miejscowości Wiązownica	• zwiększanie atrakcyjności gospodarczej i inwestycyjnej gminy • uzupełnianie i kreowanie nowej struktury przestrzennej	• uzbrajanie terenów zabudowy działalności gospodarczej w infrastrukturę techniczną – kanalizację sanitarną i nakaz odprowadzania ścieków do kanalizacji sanitarnej, • zwiększanie połączenie z ponadlokalnym układem komunikacyjnym

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

		• koncentracja obszarów wzdłuż obecnych i planowanych ciągów komunikacyjnych,	• realizacja układu kompozycyjno-komunikacyjnego zapewniającego dostępność oraz dobrą dystrybucję terenów i ich obsługę • wprowadzanie elementów ograniczających negatywny wpływu terenów aktywności gospodarczej na sąsiadującą zabudowę mieszkaniową, środowisko i krajobraz (np. strefowanie zabudowy, tworzenie pasów zieleni izolacyjnej i granic przestrzennych) • zwiększenie powierzchni terenów zieleni • uciążliwe lub wysoko specjalistyczne aktywności/przedsięwzięcia gospodarcze należy lokalizować w wyodrębnionych strefach umożliwiających eliminację środowiskowych kolizji funkcjonalnych oraz kształtowanie powiązań pomiędzy sferą produkcyjną a bazą badawczo-rozwojową;
Tereny zieleni, w tym o wiodącej funkcji przyrodniczej i ochronnej	Lasy zajmują ok. 48 % powierzchni gminy. Na obszarze gminy znajdują się następujące formy ochrony przyrody i krajobrazu: Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Natura 2000 „Lasy Sieniawskie": 7544.0 ha i Dolina Dolnego Sanu: 222.0 ha, Sieniawski Obszar Chronionego Krajobrazu, Tereny zieleni obejmują również zieleń urządzoną, strefy rekreacyjno-wypoczynkowe i obszary o funkcjach turystycznych. Są to obszary mające charakter	• wykorzystanie obszarów leśnych oraz ich najbliższego sąsiedztwa do realizacji działań z zakresu rekreacji i wypoczynku (także sportu i turystyki czynnej) oraz ochrony zdrowia i edukacji (ścieżki edukacyjne, szlaki turystyczne, itp), • ochrona bioróżnorodności biologicznej i zrównoważone wykorzystanie systemu przyrodniczego,	• zapewnienie dużego udziału zieleni w strukturze przestrzennej gminy, • zachowanie istniejących i tworzenie dodatkowych kompleksów leśnych oraz towarzyszących im łąk w dotychczasowym użytkowaniu, uzupełnianie i poszerzanie kompleksów leśnych, • przeznaczenie lasów na cele rekreacyjne uzależnione od utrzymania funkcji ekologicznej (biologicznej, klimatycznej itp.) oraz drożności przestrzeni leśnej, • organizacja ścieżek edukacyjnych i stref wejścia do lasu wyposażonych w miejsca parkingowe, infrastrukturę rowerową, tablice informacyjne i małą architekturę, umożliwiającą edukację, rekreację i wypoczynek,

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

	obszaru dopełniającego systemy przyrodnicze. Pełnią głównie rolę rekreacyjno-społeczną i turystyczną.	• zapobieganie degradacji środowiska leśnego dla zapewnienia harmonijnego rozwoju życia mieszkańców gminy, • zwiększenie dostępności terenów zieleni, • wykorzystanie potencjału przyrodniczego do stworzenia atrakcyjnej oferty aktywnego spędzania czasu wolnego, • poprawa jakości zamieszkania oraz atrakcyjności osadniczej.	• wykorzystanie istniejącego potencjału endogenicznego dla rozwoju obszarów rekreacyjno-wypoczynkowych, sportowych i turystycznych, • porządkowanie istniejących i tworzenie nowych zespołów zieleni, • zwiększenie dostępności komunikacyjnej: pieszej, rowerowej oraz samochodowej, • umożliwienie lokalizacji obiektów budowlanych związanych z funkcją obszarów i usługami wspierającymi te funkcje, w tym niezbędnej infrastruktury – przy założeniu minimalizowania negatywnego oddziaływania obiektów na krajobraz, • w granicach korytarzy ekologicznych: utrzymanie przestrzeni wolnych od zabudowy, zapewnienie odpowiednich rozwiązań przestrzennych umożliwiających migrację zwierząt (np. mosty ekologiczne, przepusty, estakady itp.) w przypadku konieczności sytuowania nasypów ziemnych poprzecznie do osi korytarza, w tym kształtowanie naturalnych alternatywnych sposobów łączności ekologicznej (obejść ekologicznych), kształtowanie pasmowe struktury przyrodniczej (łąk, zadrzewień i zakrzewień śródpolnych), uwzględnianie zwiększania ciągłości leśnych korytarzy ekologicznych poprzez zalesienie, odbudowa stosunków hydrologicznych, • lokalne dokumenty planistyczne winny zawierać zapisy dotyczące ograniczenia działań wpływających negatywnie na obszary chronione.

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Tereny użytkowane rolniczo	W strukturze gruntów Gminy Wiązownica dominują użytki rolne, które zajmują ok.45 % powierzchni całej gminy. Obszar ten obejmuje: grunty orne, łąki, pastwiska oraz sady.	• Zachowanie specyfiki i tożsamości gminy wiejskiej, • zachowanie, ochrona przed wykorzystanie zasobów w postaci gleb wysokiej jakości i przydatności rolniczej, • zachowanie i ochrona systemu przyrodniczego, • rozwój rolnictwa ekologicznego.	• utrzymanie zwartych kompleksów użytków rolnych i zielonych z zadrzewieniami śródpolnymi oraz otuliną biologiczną cieków wodnych, • kontynuacja rolniczego sposobu użytkowania terenów, szczególnie w obrębie zwartych kompleksów gleb o wysokiej jakości i przydatności rolniczej, • przeciwdziałanie rozdrobnieniu areału rolnego i realizacja procesu scalania gruntów, • realizacja przedsięwzięć zalesień gruntów najsłabszych, nieużytków i gruntów rolniczo nieprzydatnych, • umożliwienie przekształcenia gruntów rolnych w tereny o innym użytkowaniu, jak: lasy, agroturystyka, turystyka, rekreacja, sport, wypoczynek, produkcja energii ze źródeł odnawialnych, parki i inne tereny zieleni urządzonej, • w celu ochrony walorów przestrzeni rolniczej rekomenduje się: minimalizowanie negatywnego oddziaływania na krajobraz obiektów kubaturowych poprzez ograniczenie zajmowanej przez nie powierzchni oraz wysokości obiektów, ochrona punktów widokowych i szerokich panoram przed zwartymi ciągami zabudowy zachowanie w dotychczasowym użytkowaniu gruntów nieleśnych posiadających walory przyrodnicze (np. łąki wewnątrz i na obrzeżach kompleksów leśnych), utrzymanie istniejących warunków gruntowo-wodnych, • wyznaczenie obszarów prowadzenia rolnictwa ekologicznego, w ramach którego następuje wyeliminowanie nawozów sztucznych, środków chemicznych i organizmów genetycznie modyfikowanych, • w celu ochrony terenów rolnych przed degradacją oraz minimalizowania negatywnych skutków ekonomicznych

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

			związanych z rozpraszaniem zabudowy, rekomenduje się: ograniczenia w zakresie wyznaczania nowych terenów zabudowy poza terenami istniejącego zainwestowania (dopuszcza się możliwość włączenia w granice tych terenów, nieruchomości lub ich części położonych pomiędzy zainwestowanymi nieruchomościami, stanowiącymi dopełnienie istniejących struktur zabudowy); zachowanie dotychczasowego sposobu użytkowania terenów rolnych (upraw polowych, łąk i pastwisk); niwelowanie potencjalnych konfliktów przestrzennych poprzez kształtowanie prawidłowych relacji pomiędzy zabudową związaną z produkcją rolną a zabudową mieszkaniową.
Wody	Obszar obejmuje zbiorniki i cieki wodne w przestrzeni gminy oraz ich bezpośrednią otulinę biologiczną.	• ochrona istniejącego systemu zbiorników i cieków wodnych, • poprawa klas czystości wód na obszarze całej gminy, • wykorzystanie zbiorników i cieków wodnych dla rozwoju funkcji związanych ze sportem, rekreacją, wypoczynkiem czy turystyką, przy pełnej ochronie systemu przyrodniczego.	• ochrona bezpośredniej otuliny biologicznej cieków wodnych zasadniczo z zakazem zabudowy kubaturowej (wyjątki: funkcje związane ze sportem, rekreacją, wypoczynkiem czy turystyką), • wprowadzenie zakazu podejmowania przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w bliskiej odległości od otuliny biologicznej cieków wodnych.
Źródło: Opracowanie własne			

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

9.4. Spójność kierunków rozwoju Gminy z kierunkami wynikającymi ze strategii rozwoju województwa. Obszary strategicznej interwencji wraz z zakresem planowanych działań.

Gmina Wiązownica położona jest w obrębie wydzielonych obszarów specjalnych, które zostały wyznaczone w strategicznych i planistycznych dokumentach krajowych i wojewódzkich. W celu ich identyfikacji przeanalizowane zostały następujące dokumenty:

- **Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030),**
- **Strategia Rozwoju Województwa - Podkarpackie 2030,**
- **Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego Perspektywa 2030**

Przez obszary specjalne rozumie się:

- **OF (obszary funkcjonalne)** – obszar szczególnego zjawiska z zakresu gospodarki przestrzennej lub występowania konfliktów przestrzennych, na którym występuje względnie wyodrębniający się, intensywny i otwarty system powiązań społecznych, gospodarczych lub przyrodniczych stanowiący zwarty układ przestrzenny składający się z funkcjonalnie powiązanych terenów, charakteryzujących się wspólnymi uwarunkowaniami i przewidywanymi jednolitymi celami rozwoju.
- **OSI (obszary strategicznej interwencji)** – terytoria wymagające wsparcia zewnętrznego w celu wzmocnienia wewnętrznego potencjału rozwoju lub zapobiegania negatywnym procesom przyrodniczym i (lub) społeczno-gospodarczym, w tym:
  – OP (obszary problemowe) – terytoria o niekorzystnych cechach i procesach społeczno-ekonomicznych i (lub) przyrodniczych, wymagające interwencji zewnętrznych.
  – OW (obszary wzrostu) – terytoria o charakterze obszarów funkcjonalnych – aktualnie istniejących lub możliwych do wykreowania o szczególnie korzystnych właściwościach przyrodniczych lub społeczno-ekonomicznych dla rozwoju.

1. OSI Krajowe - Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030):

- **Wschodnia Polska,**

Wschodnia część kraju w największym stopniu skupia obszary zagrożone marginalizacją, a jej województwa - lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie, warmińsko-mazurskie- znajdują się w grupie regionów o zdecydowanie niższym poziomie konkurencyjności w porównaniu do średniej w Unii Europejskiej. **W zasięgu OSI Wschodnia Polska znajduje się gmina Wiązownica**.

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Mapa 8 Wschodnia Polska

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030

Zgodnie z załącznikiem 1. Lista gmin zagrożonych trwałą marginalizacją: programowanie 2021-2027 do KSRR 2030 Gmina Wiązownica znalazła się na 414 pozycji ww. listy. W związku z tym jest ona usytuowana w obszarze OSI: obszary zagrożone trwała marginalizacją.

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Mapa 9 Obszary zagrożone trwałą marginalizacją

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030

2. OSI Regionalne - Strategia rozwoju województwa - Podkarpackie 2030:

Gmina Wiązownica wpisuje się w priorytety:

- **7.3. Obszary wymagające szczególnego wsparcia w kontekście równoważenia rozwoju,**
- **7.4. Obszary wiejskie – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku** w szczególności:

7.3. Obszary wymagające szczególnego wsparcia w kontekście równoważenia rozwoju:

7.3.1.Wzmocnienie szans rozwojowych obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją województwie

Zakładane działania

- rozwój sektora inwestycji prywatnych w oparciu o lokalne zasoby;
- aktywizacja lokalnych inicjatyw gospodarczych i społecznych, poprzez wykorzystanie potencjału podmiotów publicznych, prywatnych, organizacji pozarządowych i mieszkańców;
- poprawa atrakcyjności inwestycyjnej poprzez zapewnienie przygotowanych terenów inwestycyjnych;

- pobudzanie procesów rozwojowych poprzez zapewnienie lepszej dostępności komunikacyjnej na zewnątrz, w tym rozwój infrastruktury drogowej łączącej się z węzłami sieci dróg szybkiego ruchu oraz infrastruktury kolejowej;
- włączenie komunikacyjne obszarów o utrudnionej dostępności;
- dostosowanie infrastruktury technicznej (energetycznej, telekomunikacyjnej, wodnokanalizacyjnej) i społecznej, warunkującej rozwój gospodarczy i wyższą jakość życia mieszkańców;
- wzmocnienie roli instytucji publicznych, jako inicjatora nawiązywania partnerstw, współpracy z innymi instytucjami publicznymi, społeczeństwem i innymi interesariuszami na rzecz rozwoju regionu;
- ograniczenie skutków peryferyjnego położenia obszarów przygranicznych poprzez wielopłaszczyznowe wykorzystanie potencjału współpracy transgranicznej;
- intensyfikacja działań w zakresie ochrony i poprawy stanu środowiska przyrodniczego.

Mapa 10 Obszary zagrożone trwałą marginalizacją – poziom regionalny

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030

7.3.3. Rozwój i wspieranie obszaru gmin „Błękitnego Sanu"

Obszar gmin „Błękitnego Sanu" jest bardzo zróżnicowany pod względem walorów środowiska geograficznego oraz warunków prowadzenia działalności gospodarczej. Wspólną cechą obszaru jest położenie wzdłuż biegu rzeki San, stąd wyjątkowość obszaru polega na wspólnym koncentrowaniu uwagi na problematyce gospodarki wodno-kanalizacyjnej całej zlewni Sanu oraz możliwości turystycznego wykorzystania rzeki z uwzględnieniem zróżnicowanych warunków przyrodniczych i kulturowych. Podejmowane działania będą miały na celu kompleksowe rozwiązanie problemów gospodarki wodno-kanalizacyjnej oraz wykorzystanie atutów dla pobudzenia rozwoju gospodarczego gmin poprzez rozwój infrastruktury turystycznej, w celu poprawy jakości życia mieszkańców.

Zakładane działania:

- wykorzystanie biegu rzeki San dla rozwoju przedsiębiorczości i atrakcyjności turystycznej poprzez wielofunkcyjne wykorzystanie i zagospodarowanie jego brzegów i obszarów nadbrzeżnych;
- utrzymanie walorów środowiska przyrodniczego w zlewni rzeki San poprzez rozwiązanie w sposób skoordynowany problemu gospodarki wodno-ściekowej i składowania odpadów;
- zabezpieczenia obszaru gmin „Błękitnego Sanu" przed zagrożeniem powodziowym.

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Mapa 11 Obszar objęty Programem Strategicznym „Błękitny San"

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030

7.4. Obszary wiejskie – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku:

7.4.1. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich poprzez rozwój infrastruktury technicznej
Zakładane działania:

- poprawa dostępności komunikacyjnej obszarów wiejskich w wymiarze lokalnym, regionalnym, krajowym i transgranicznym, w tym w relacji do najbliższego regionalnego bieguna wzrostu;
- zwiększenie dostępności cyfrowej poprzez rozwój infrastruktury telekomunikacyjnej;
- modernizacja i rozbudowa energetycznych linii przesyłowych, jako podniesienie komfortu życia i bezpieczeństwa;
- rozwój i poprawa dostępności do infrastruktury wodociągowej, kanalizacyjnej i ściekowej
- poprawa zarzadzania sektorem gospodarki odpadami;
- tworzenie korzystnych warunków dla rozwoju przedsiębiorczości.

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Mapa 12 Obszary wiejskie województwa podkarpackiego

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030

7.4.2. Rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich

Zakładane działania:

- promowanie lokalnych zasobów (produktów tradycyjnych, regionalnych, ekologicznych) w celu powstawania alternatywnych źródeł dochodów;
- aktywizacja lokalnych społeczności ukierunkowana na rozwój przedsiębiorczości jako element wzrostu dochodów ludności wiejskiej;
- kreowanie postaw przedsiębiorczych i lokalnych inicjatorów działalności gospodarczej;
- wspieranie i profilowanie specjalizacji regionalno-lokalnej oraz centrów produkcyjno usługowych,
- rozwój funkcji turystycznych, kompleksowo wykorzystujących lokalne zasoby i specjalizacje.

7.4.3. Integracja i aktywizacja społeczności wiejskiej w aspekcie społecznym i kulturowym

Zakładane działania:

- wsparcie mieszkańców w realizacji działań wynikających z lokalnych dokumentów strategicznych mających na celu wzmocnienie tożsamości regionalnej;

- podejmowanie współpracy na rzecz integracji społeczności lokalnej w planowaniu wspólnych działań i podejmowaniu wyzwań rozwojowych;
- poszerzenie i wzbogacenie oferty kulturalnej i usług czasu wolnego opartych na lokalnych zasobach przyczyniające się do zwiększenia poczucia tożsamości mieszkańców obszarów wiejskich, integracji społecznej i aktywizacji, szczególnie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- promocja lokalnej twórczości kulturalnej, rzemieślniczej z wykorzystaniem lokalnego dziedzictwa, przyczyniającej się do wykreowania produktów charakterystycznych dla poszczególnych miejscowości w oparciu o istniejące zasoby;
- promocja regionalnych specjalizacji w rolnictwie, jego otoczeniu i rybactwie (winiarstwo, pszczelarstwo itp. oraz usługi socjalne i rzemiosło, handel, przetwórstwo produktów rolnych, rękodzieło itp.);
- upowszechnianie dobrych praktyk przez społeczność lokalną na płaszczyźnie międzyregionalnej i międzynarodowej; wzmocnienie powiązań funkcjonalnych obszarów wiejskich z lokalnymi ośrodkami osadniczymi.

7.4.4. Racjonalizacja przestrzeni wiejskiej

Zakładane działania:

- dostosowanie przestrzeni wiejskiej do potrzeb gospodarczych i społecznych mieszkańców;
- efektywne wykorzystanie przestrzeni poprzez rozwój funkcji rekreacyjnej, sportowej i społecznokulturalnej obejmującej budowę i adekwatne wyposażenie obiektów;
- wykorzystanie potencjału uzdrowiskowego w projektowaniu przestrzeni wiejskiej;
- poprawa funkcjonalności i estetyki przestrzeni wiejskiej uzyskana poprzez wspieranie projektów
- mających na celu urządzanie i porządkowanie terenów zielonych, parków lub innych miejsc wypoczynku;
- racjonalne wykorzystanie przestrzeni produkcyjnej i osadniczej dzięki wspieraniu działań scaleniowych i zagospodarowania poscaleniowego.

3. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego Perspektywa 2030:

- **Wiejski obszar funkcjonalny wymagający wsparcia procesów rozwojowych**

Wiodące kierunki zagospodarowania:

1) rozwój rolnictwa ekologicznego opartego na gospodarstwach rodzinnych;
2) rozwój działalności gospodarczej związanej z gospodarką rolną i turystyką;
3) rozwój kapitału ludzkiego oraz wzrost poziomu życia mieszkańców;
4) wzmocnienie powiązań funkcjonalnych obszarów wiejskich z lokalnymi ośrodkami osadniczymi;
5) poprawa dostępności komunikacyjnej obszaru w wymiarze lokalnym, regionalnym, krajowym i transgranicznym;
6) ochrona terenów o najwyższych walorach przyrodniczych i krajobrazowych;
7) racjonalne wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego;
8) rozwój turystyki, w tym agroturystyki, funkcji sportowo-rekreacyjnych i uzdrowiskowych,

9) rozwój infrastruktury technicznej i transportowej.

Zasady i warunki zagospodarowania:

1) rozwój bazy usług publicznych;
2) zapobieganie procesom rozpraszania zabudowy powodującym degradację terenów otwartych i przydatnych dla rolnictwa;
3) ochrona zasobów leśnych oraz rozwój zrównoważonej i wielofunkcyjnej gospodarki leśnej;
4) poprawa wyposażenia obszaru w infrastrukturę techniczną i transportową;
5) rozwój funkcji sportowo-rekreacyjnej i turystycznej, w tym agroturystyki oraz lecznictwa uzdrowiskowego z zastosowaniem zasad zrównoważonego rozwoju.

- **Przygraniczny obszar funkcjonalny**

Wiodące kierunki zagospodarowania:

1) poprawa dostępności komunikacyjnej w wymiarze lokalnym, regionalnym, krajowym i transgranicznym;
2) wzmocnienie funkcjonalne ośrodków miejskich;
3) rozwój gospodarki rolnej i leśnej;
4) rozwój funkcji turystycznej w dostosowaniu do zasad ochrony obszarów cennych przyrodniczo
i kulturowo,
5) rozwój w infrastruktury technicznej i transportowej.

Zasady i warunki zagospodarowania:

1) zagospodarowanie przestrzenne obszaru z uwzględnieniem potrzeb związanych z obronnością i bezpieczeństwem publicznym;
2) rozwój i modernizacja infrastruktury granicznej, transportowej i logistycznej;
3) integrowanie systemów komunikacyjnych i usprawnienie powiązań transportowych;
4) wspieranie rozwoju nowych funkcji, zwiększających zakres świadczonych usług o charakterze ponadlokalnym, w tym logistycznych;
5) poprawa dostępu do usług publicznych zlokalizowanych w miastach i na obszarach wiejskich;
6) współpraca transgraniczna w zakresie planowania przestrzennego i społeczno-gospodarczego, realizacja i koordynacja wspólnych działań i projektów, zapewniających integrację planowania w zakresie ochrony środowiska, gospodarki wodnej oraz infrastruktury transgranicznej,
7) poprawa wyposażenia obszaru w infrastrukturę techniczną i transportową.

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Mapa 13 Obszary funkcjonalne o znaczeniu ponadregionalnym Przygraniczny obszar funkcjonalny

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego Perspektywa 2030

- **Roztoczańsko – Puszczański obszar funkcjonalny**

Wiodące kierunki zagospodarowania:

1) rozwój turystyki poznawczo-wypoczynkowej i kwalifikowanej opartej na lokalnych walorach przyrodniczych i kulturowych;
2) poprawa wewnętrznej i zewnętrznej dostępności komunikacyjnej obszaru;
3) ochrona zasobów dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego;
4) utrzymanie i rozwój funkcji uzdrowiskowych Roztocza;
5) rozwój zrównoważonej gospodarki leśnej i rolnej;
6) rozwój bazy przetwórstwa rolno-spożywczego;
7) wznowienie eksploatacji złóż siarki;
8) ochrona obszaru przed powodzią.

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Zasady i warunki zagospodarowania:

1) rozbudowa i modernizacja istniejącej infrastruktury turystycznej;
2) rozbudowa istniejących oraz budowa nowych szlaków drogowych oraz modernizacja istniejących linii kolejowych;
3) ochrona walorów leczniczych i klimatycznych uzdrowiska Horyniec-Zdrój;
4) rozwój rolnictwa ekologicznego dostosowanego do lokalnych warunków, poprawa struktury agrarnej gospodarstw;
5) rewaloryzacja historycznych układów urbanistycznych świadczących o unikatowej historii i kulturze obszaru;
6) ochrona krajobrazów i przyrody obszaru;
7) zapobieganie procesom suburbanizacji i rozpraszania zabudowy powodującym degradację otwartych terenów wiejskich przydatnych dla rolnictwa przez intensyfikację użytkowania terenów zainwestowanych;
8) uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej oraz zagospodarowanie terenów sprzyjające naturalnej retencji wód powierzchniowych;
9) zagospodarowanie terenu kopalni siarki Basznia przy uwzględnieniu aspektów prawno-środowiskowych i ekologicznych;
10) uwzględnienie przy zagospodarowaniu terenów ograniczeń związanych z położeniem na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią oraz narażonych na niebezpieczeństwo powodzi.

4. OSI – Lokalne - Strategia rozwoju Gminy Wiązownica na lata 2022-2030

W ramach Strategii Rozwoju Wyodrębniono 4 obszary priorytetowe, które są względem siebie równoważne i uzupełniające się:

- Obszar 1. Nowoczesna gospodarka i edukacja.
- Obszar 2. Efektywne zarządzanie rozwojem gminy.
- Obszar 3. Wysoka, jakość życia mieszkańców.
- Obszar 4. Turystyka, rekreacja i oferta czasu wolnego.

Załącznik graficzny stanowi mapa nr 20 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Wiązownica rozdział 9.5 Model strukturalny funkcjonalno – przestrzennej Gminy.

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Tabela 68 Zgodność celów Strategii Rozwoju Gminy Wiązownica na lata 2022 – 2030 z celami Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2030

Cele Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030	Cele Strategii Rozwoju Województwa – Podkaprackie 2030	Cele Strategii Rozwoju Gminy Wiązownica na lata 2022 – 2030
1.Zwiększanie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym 2.Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych	**OBSZAR TEMATYCZNY 1. GOSPODARKA I NAUKA**	**Obszar 1.** **Nowoczesna gospodarka i edukacja** **Obszar 2.** **Efektywne zarządzanie rozwojem gminy**
2.2. Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym **2.3. Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach**	Cel szczegółowy priorytetu 1.3. Zapewnienie dobrych warunków i systemu wsparcia podmiotów gospodarczych i rolnictwa w dostosowaniu do wymagań i potrzeb współczesnej otwartej gospodarki	**Cel operacyjny I.2** Rozwój potencjału gospodarczego Gminy Wiązownica **Cel operacyjny II.2** Wielofunkcyjny rozwój wsi
1.Zwiększanie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym 2.Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych	**OBSZAR TEMATYCZNY 2. KAPITAŁ LUDZKI I SPOŁECZNY**	**Obszar 1.** **Nowoczesna gospodarka i edukacja** **Obszar 2.** **Efektywne zarządzanie rozwojem gminy** **Obszar 3.** **Turystyka, rekreacja i oferta czasu wolnego** **Obszar 4.** **Wysoka jakość życia mieszkańców**
2.1 Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego	Cel szczegółowy priorytetu 2.1. Podniesienie jakości edukacji i jej dostosowanie do wyzwań społeczeństwa przyszłości	**Cel operacyjny I.1** Rozwój potencjału edukacyjnego dzieci, młodzieży i osób dorosłych z Gminy Wiązownica

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

		Cel operacyjny III.4 Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu i bezpieczeństwu zdrowotnemu mieszkańców.
2.1 Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego	Cel szczegółowy priorytetu 2.2 Zwiększenie bezpieczeństwa zdrowotnego społeczeństwa poprzez poprawę dostępności i jakości funkcjonowania systemu ochrony zdrowia	**Cel operacyjny III.4** Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu i bezpieczeństwu zdrowotnemu mieszkańców
1.2 Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo – wschodnia Polska oraz obszary zagrożone trwałą marginalizacją **2.1 Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego**	Cel szczegółowy priorytetu 2.3 Rozwój form i instytucji kultury z uwzględnieniem dziedzictwa oraz wymagań nowoczesności	**Cel operacyjny IV.1** Zachowanie dziedzictwa kulturowego w Gminie Wiązownica **Cel operacyjny IV.2** Rozwój turystyki **Cel operacyjny IV.3** Poprawa oferty kulturalnej i rekreacyjno-sportowej **Cel operacyjny IV.4** Wzmocnienie promocji i zwiększenie popytu na turystykę, kulturę i rekreację
1.1 Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo – wschodnia Polska oraz obszary zagrożone trwałą marginalizacją **2.1 Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego**	Cel szczegółowy priorytetu 2.4 Wsparcie rynku pracy w zakresie aktywizacji zawodowej oraz tworzenia dobrej jakości miejsc pracy	**Cel operacyjny I.2** Rozwój potencjału gospodarczego Gminy Wiązownica **Cel operacyjny II.2** Wielofunkcyjny rozwój wsi
2.1 Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego	Cel szczegółowy priorytetu 2.6 Wzrost poziomu adaptacyjności zawodowej i integracji społecznej w regionie	**Cel operacyjny II.2** Wielofunkcyjny rozwój wsi **Cel operacyjny III.1** Rozwój infrastruktury technicznej i komunalnej, w tym poprawa efektywności energetycznej obiektów użyteczności publicznej **Cel operacyjny III.4** Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu i bezpieczeństwu zdrowotnemu mieszkańców.

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

		Cel operacyjny IV.3 Poprawa oferty kulturalnej i rekreacyjno-sportowej
2.1 Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego	Cel szczegółowy priorytetu 2.7 Kształtowanie postaw prozdrowotnych, promocja aktywności fizycznej i wsparcie sportu kwalifikowanego	**Cel operacyjny II.2** Wielofunkcyjny rozwój wsi **Cel operacyjny IV.2** Rozwój turystyki **Cel operacyjny IV.3** Poprawa oferty kulturalnej i rekreacyjno-sportowej
1.Zwiększanie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym 2.Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych	**OBSZAR TEMATYCZNY 3. INFRASTRUKTURA DLA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU I ŚRODOWISKA**	**Obszar 1.** **Nowoczesna gospodarka i edukacja** **Obszar 2.** **Efektywne zarządzanie rozwojem gminy** **Obszar 3.** **Turystyka, rekreacja i oferta czasu wolnego** **Obszar 4.** **Wysoka jakość życia mieszkańców**
1.1 Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo – wschodnia Polska oraz obszary zagrożone trwałą marginalizacją **1.5 Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów**	Cel szczegółowy priorytetu 3.1 Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego regionu oraz optymalizacji wykorzystania energii i zwiększenie udziału OZE w bilansie energetycznym województwa	**Cel operacyjny II.3** Ochrona przyrody oraz wykorzystanie środowiska naturalnego dla rozwoju gminy **Cel operacyjny III.1** Rozwój infrastruktury technicznej i komunalnej, w tym poprawa efektywności energetycznej obiektów użyteczności publicznej
1.5 Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów	Cel szczegółowy priorytetu 3.3 Poprawa wewnętrznej dostępności komunikacyjnej zapewniającej spójność przestrzenną regionu oraz integrację obszarów funkcjonalnych	**Cel operacyjny III.2** Zwiększenie wewnętrznej i zewnętrznej dostępności komunikacyjnej gminy **Cel operacyjny IV.2** Rozwój turystyk

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

1.1 Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo – wschodnia Polska oraz obszary zagrożone trwałą marginalizacją **1.5 Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów**	Cel szczegółowy priorytetu 3.4 Rozbudowa wysokiej jakości sieci informacyjno-komunikacyjnej dla zapewnienia możliwości rozwojowych województwa oraz dostępności do usług	**Cel operacyjny III.1** Rozwój infrastruktury technicznej i komunalnej, w tym poprawa efektywności energetycznej obiektów użyteczności publicznej
2.1 Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego **2.2 Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnymi i lokalnym**	Cel szczegółowy priorytetu 3.5 Tworzenie miejsc umożliwiających prowadzenie działalności gospodarczej i rozwój usług turystycznych	**Cel operacyjny I.2** Rozwój potencjału gospodarczego Gminy Wiązownica dla rozwoju gminy **Cel operacyjny IV.2** Rozwój turystyki **Cel operacyjny IV.4** Wzmocnienie promocji i zwiększenie popytu na turystykę, kulturę i rekreację
1.1 Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo – wschodnia Polska oraz obszary zagrożone trwałą marginalizacją	Cel szczegółowy priorytetu 3.6 Zwiększenie odporności wszystkich struktur regionalnych na zagrożenia wynikające ze zmian klimatycznych	**Cel operacyjny II.3** Ochrona przyrody oraz wykorzystanie środowiska naturalnego dla rozwoju gminy
1.1 Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo – wschodnia Polska oraz obszary zagrożone trwałą marginalizacją	Cel szczegółowy priorytetu 3.7 Ograniczenie negatywnych skutków oddziaływania rozwoju cywilizacyjnego na stan środowiska	**Cel operacyjny II.3** Ochrona przyrody oraz wykorzystanie środowiska naturalnego dla rozwoju gminy **Cel operacyjny III.1** Rozwój infrastruktury technicznej i komunalnej, w tym poprawa efektywności energetycznej obiektów użyteczności publicznej

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

1.Zwiększanie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym 2.Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych	**OBSZAR TEMATYCZNY 4. DOSTĘPNOŚĆ USŁUG**	**Obszar 1. Nowoczesna gospodarka i edukacja** **Obszar 2. Efektywne zarządzanie rozwojem gminy** **Obszar 3. Turystyka, rekreacja i oferta czasu wolnego**
1.5 Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów	Cel szczegółowy priorytetu 4.1 Poprawa dostępności mieszkańców do usług publicznych oraz zwiększenie ich kompleksowości i podniesienie standardu dzięki wykorzystaniu technologii informacyjno-komunikacyjnych	**Cel operacyjny I.1** Rozwój potencjału edukacyjnego dzieci, młodzieży i osób dorosłych z Gminy Wiązownica **Cel operacyjny I.2** Rozwój potencjału gospodarczego Gminy Wiązownica dla rozwoju gminy **Cel operacyjny II.1** Sprawne i efektywne zarządzanie terytorialne
1.4. Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach zdegradowanych **1.5 Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów**	Cel szczegółowy priorytetu 4.2 Poprawa zarządzania przestrzenią oraz przeciwdziałanie występowaniu wykluczenia osób i obszarów ze względu na ograniczenia ekonomiczne czy infrastrukturalne	**Cel operacyjny II.2** Wielofunkcyjny rozwój wsi
2.1 Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego	Cel szczegółowy priorytetu 4.3 Rozwijanie infrastruktury i integrowanie systemów zapewniających wysoki poziom bezpieczeństwa publicznego	**Cel operacyjny III.3** Wsparcie systemu zarządzania bezpieczeństwem publicznym

Źródło: Opracowanie własne

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

9.5. Model strukturalny funkcjonalno – przestrzennej gminy

Podrozdział odnosi się do przepisów wskazujących, iż Strategia Rozwoju Gminy Wiązownica na lata 2022-2030 określa w szczególności „model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy na podstawie art. 10e ust. 3 pkt 4 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządnie gminnym.

Model struktury przestrzenno – funkcjonalnej służy będzie zobrazowaniu przestrzennej struktury gminy, wpisując w model poszczególne zadania inwestycje gminy. Przedstawione zadania inwestycyjne posiadają wyłącznie charakter przestrzenny, jednak stworzone zostały na podstawie szacowanych zadań inwestycyjnych, które gmina chciałaby zrealizować w perspektywie 2022-2030.

W ramach najważniejszych zadań inwestycyjnych można wymienić:

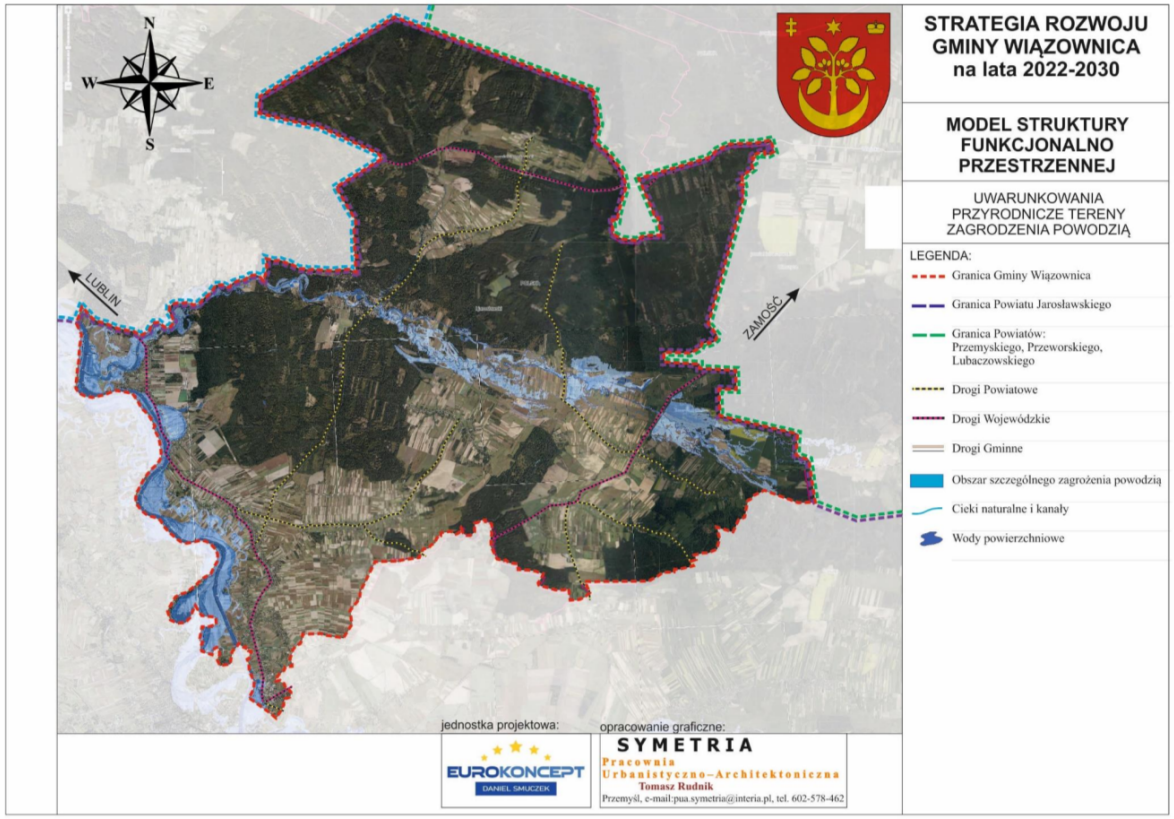
1. **Infrastruktura komunikacyjna:**
   - Budowa ciągów pieszo rowerowych (ścieżek rowerowych, punktów obsługi rowerów, stacji ładowania elektrycznych rowerów itp.) na obszarze Gminy Wiązownica,
   - Modernizacja i rozbudowa systemu oświetlenia ulicznego (wymiana i montaż nowych lamp) na obszarze Gminy Wiązownica,
   - Budowa, przebudowa modernizacja, sieci dróg na obszarze Gminy Wiązownica,
   - Budowa, przebudowa mostów przepustów na obszarze Gminy Wiązownica,
   - Modernizacja i budowa dróg lokalnych i chodników na obszarze Gminy Wiązownica.
2. **Infrastruktura rekreacyjno sportowa:**
   - Zagospodarowanie terenów rekreacyjnych pod kąpieliska oraz nad rzeką San na terenie Gminy Wiązownica,
   - Modernizacja obiektów sportowo – rekreacyjnych na obszarze Gminy Wiązownica,
   - Budowa zaplecza sportowo-rekreacyjnej na terenie Gminy Wiązownica (m.in. place zabaw, siłownie napowietrzne, boiska wielofunkcyjne, ławki, punkty widokowe, ścieżki ekologiczne, smart ławek, wyznaczenie miejsc na terenie Gminy na latanie dronam, budowę multi-dyscyplinarnych, modułowych, całorocznych obiektów sportowych przewidzianych w sezonie zimowym np. w formie lodowisk oraz w sezonie letnim przekształconych np. w formę: torów rolkowych/wrotkarskich, rolkowisk, pumptracków bądź skateparków, montaż koszy na śmieci, ławek w ogólnodostępnych miejscach itp.)
3. **Infrastruktura techniczna:**
   - Inwestycje w Infrastrukturę wod-kan:
     - budowa oraz modernizacja sieci wodociągowej oraz sieci kanalizacyjnej.
     - budowa oraz modernizacja oczyszczalni ścieków, przepompowni ścieków położonych na terenie gminy oraz stacji uzdatniania wody na terenie Gminy Wiązownica
   - Rewitalizacja miejscowości Gminy Wiązownica,
   - Montaż Odnawialnych źródeł Energii na terenie Gminy Wiązownica.

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

4. **Infrastruktura społeczna:**
   - Utworzenie stacji ładowania samochodów elektrycznych na terenie Gminy Wiązownica,
   - Modernizacja istniejących świetlic wiejskich położonych na terenie gminy
   - Modernizacja istniejących remiz na terenie Gminy Wiązownica,
   - Niwelacja barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych i starszych, w szczególności budynkach użyteczności publicznych.

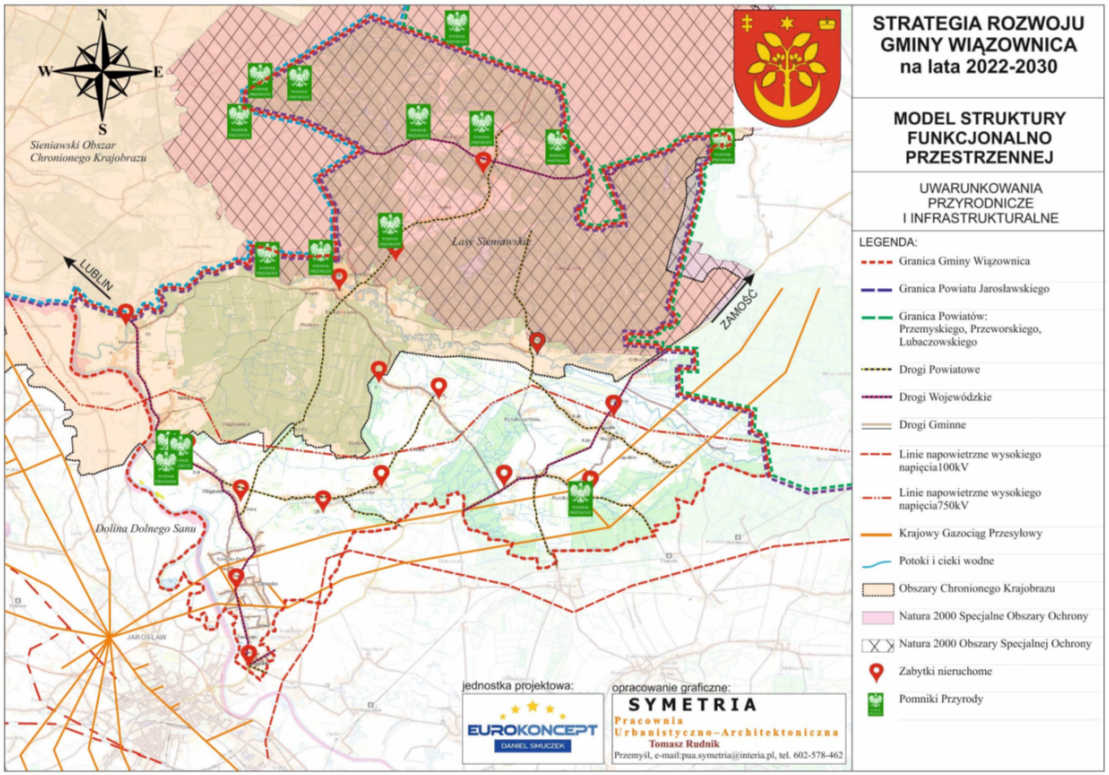
Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Mapa 14 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Wiązownica – Uwarunkowania przyrodnicze tereny zagrożenia powodzią

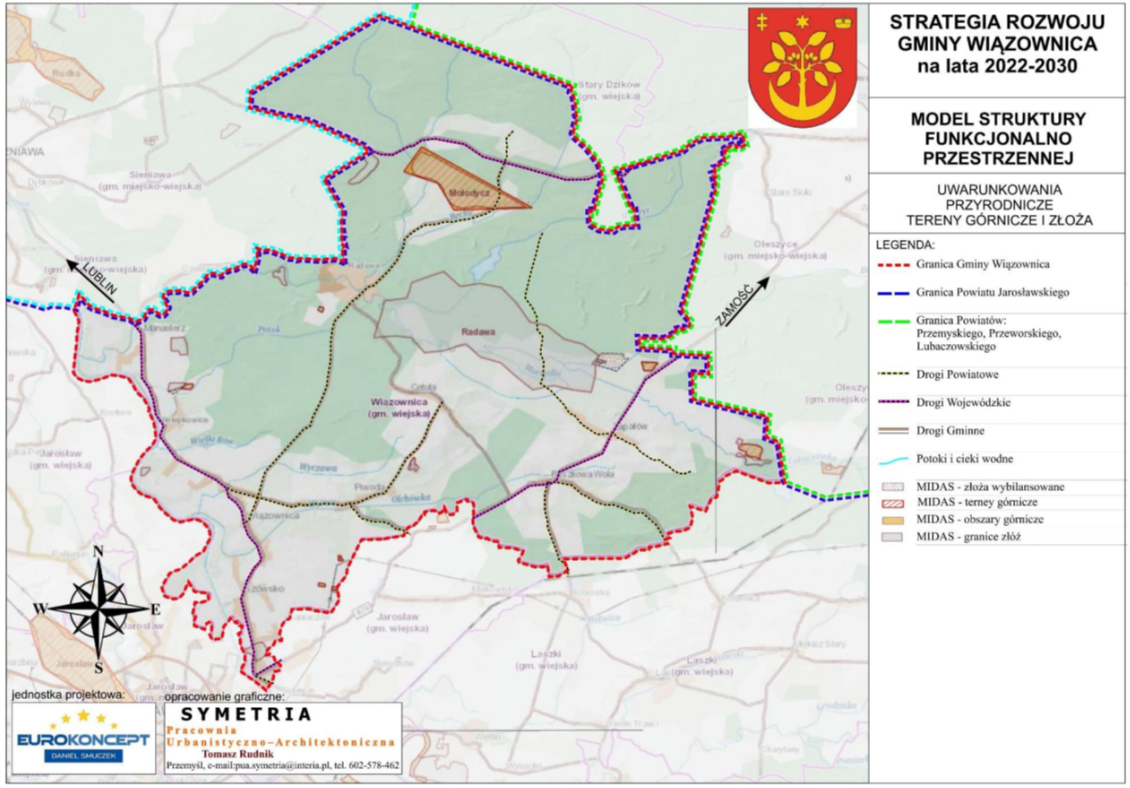
Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Mapa 15 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Wiązownica – Uwarunkowania przyrodnicze i infrastrukturalne

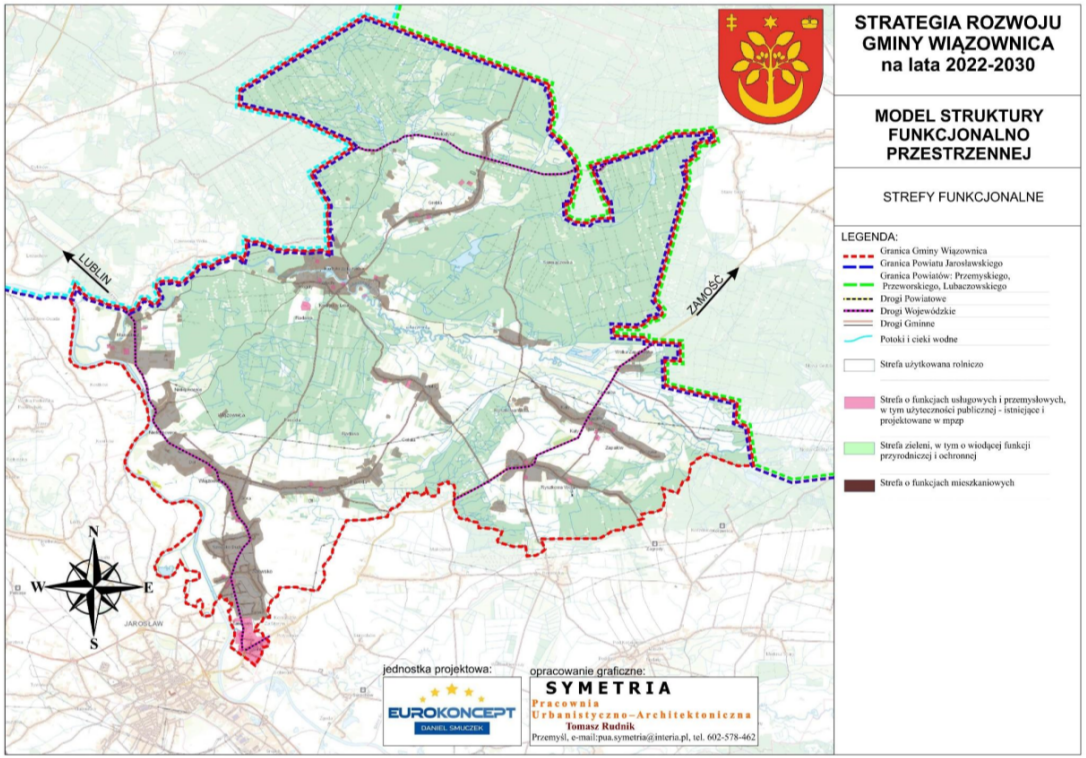
Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Mapa 16 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Wiązownica – Uwarunkowania przyrodnicze tereny górnicze i złoża

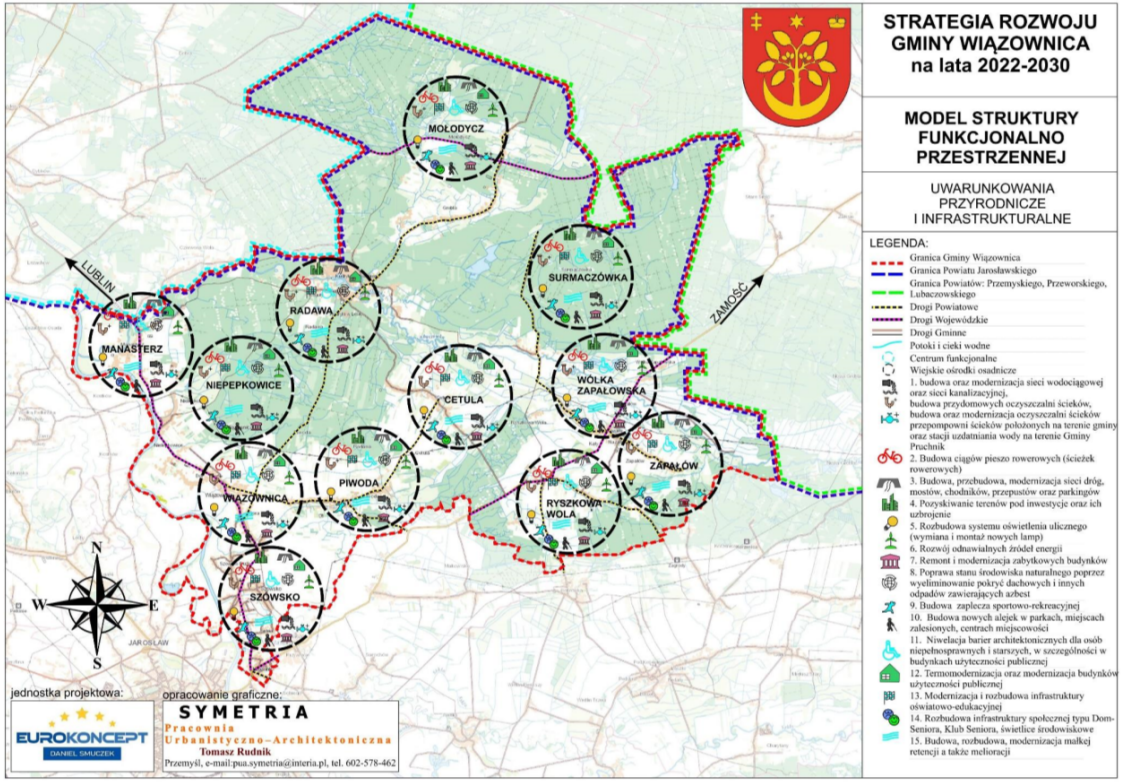
Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Mapa 17 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Wiązownica – Strefy funkcjonalne

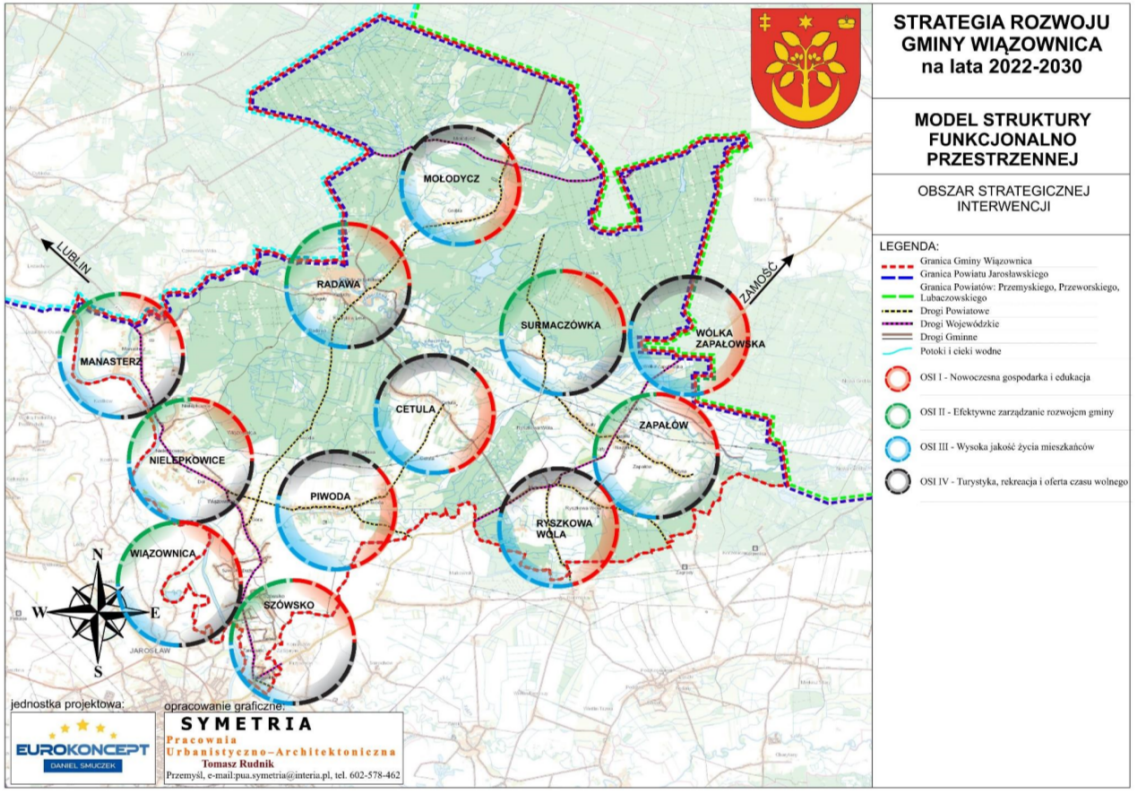
Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Mapa 18 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Wiązownica – Wieloletni plan inwestycyjny

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Mapa 19 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Wiązownica – Obszary strategicznej interwencji

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

9.6 Oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym oraz wskaźniki ich osiągnięcia

W ramach niniejszej części wskazano oczekiwane rezultaty związane z wdrożeniem działań zaplanowanych w ramach poszczególnych celów strategicznych. Ocena stopnia wdrażania zaplanowanych rezultatów będzie następowała przy wykorzystaniu dwóch rodzajów wskaźników:

- Wskaźniki cząstkowe - odpowiadające bezpośrednim i bezzwłocznym efektom wynikającym z realizacji Strategii,
- Wskaźniki oddziaływania - obrazujące konsekwencje realizacji Strategii Rozwoju Gminy, wykraczające poza natychmiastowe efekty dla bezpośrednich odbiorców.

Wszystkie wskaźniki będą mierzone cyklicznie. Częstotliwość pomiaru uzależniona jest od kategorii wskaźników. Okresem bazowym, w stosunku, do którego porównywane są zmiany wskaźników jest rok, w którym szczegółowej diagnozie poddano sytuacje w gminie, tj. rok 2021.

Monitoring będzie prowadzony na dwóch płaszczyznach: strategicznej (dotyczy całej Strategii Rozwoju Gminy) oraz operacyjnej (dotyczy poszczególnych przedsięwzięć).

W poniższych tabelach przedstawiono w sposób szczegółowy rezultaty planowanych działań wraz z zestawieniami wskaźników, pozwalającymi ocenić poziom wdrażania celów Strategii.

Tabela 69 Efekty wdrożenia obszaru 1 Nowoczesna gospodarka i edukacja

Obszar 1. Nowoczesna gospodarka i edukacja	
OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	• Modernizacja gminnej bazy oświatowej. • Modernizacja boisk przyszkolnych i sal gimnastycznych, • Upowszechnienie stosowania pracy metodą eksperymentów poprzez doposażenie sal lekcyjnych i laboratoriów w pomoce naukowe i dydaktyczne. • Cyfryzacja procesów edukacji poprzez większe wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych • Rozszerzenie oferty edukacyjnej uwzględniającej kształcenie kompetencji kluczowych, rozwój kreatywności i umiejętności pracy zespołowej. • Kształcenie postaw przedsiębiorczych wśród dzieci i młodzieży – współpraca szkół z terenu gminy z lokalnym biznesem, jak również rozwój szkolnych ośrodków kariery. • Kształtowanie i promocja postaw związanych z uczeniem się przez całe życie, korzystaniem

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

	z kształcenia ustawicznego, podnoszenia i zmiany kwalifikacji zawodowych, • Organizacja systemu wsparcia rozwoju przedsiębiorstw i zakładania nowych podmiotów gospodarczych oraz dla rolników -zachęcenie inwestorów do tworzenia zakładów pracy na terenie gminy • Pozyskiwanie oraz przygotowywanie terenów pod inwestycje, w tym ich uzbrojenie, • Promocja potencjału gospodarczego Gminy Wiązownica wobec firm świadczących usługi turystyczne, • Wprowadzenie ulg i zachęt dla przedsiębiorców i osób planujących rozpocząć własną działalność gospodarczą oraz stworzenie systemu informacyjno – doradczego, • Likwidacja barier w obsłudze przedsiębiorców poprzez cyfryzację obsługi klienta w Urzędzie Gminy Wiązownica

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 70 Efekty wdrożenia obszaru 2 Efektywne zarządzanie rozwojem gminy

Obszar 2. Efektywne zarządzanie rozwojem gminy	
OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	• Wdrożenie idei e-goverment w administracji samorządowej Gminy Wiązownica (cyfryzacja obsługi klienta), • Wysoka sprawność administracyjna, m.in. poprzez system szkoleń pracowników i wdrażanie nowoczesnych instrumentów zarządzania publicznego, a także rozwój usług elektronicznych, • Wdrożenie nowoczesnych metod zarządzania administracją (np. metoda CAF – Wspólna Metoda Samooceny albo inny system zarządzania, jakością, • Wdrożenie systemu zarządzania satysfakcją klienta zewnętrznego i wewnętrznego – zmiana podejścia w obsłudze klienta, • Promowanie systemu wartości etycznych wśród pracowników samorządowych, przejrzystość pracy urzędu (w załatwianiu spraw i w dostępie do informacji publicznej), • Rozwój oferty sportowo-rekreacyjnej i kulturalnej na terenach wiejskich gminy m.in. poprzez rozbudowę, modernizację infrastruktury oraz doposażenie obiektów (w tym istniejących placów

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

	zabaw, miejsc sportowo-rekreacyjnych, sal/świetlic wiejskich, • Rewitalizacja zdegradowanych terenów, w tym centrum miejscowości (w tym budowa i urządzanie bulwarów i skwerów), zagospodarowanie parków podworskich, inwestycje w budownictwo mieszkaniowe, by zapobiec migracji młodych mieszkańców do miast • Zwiększanie i modernizacja gminnego zasobu lokalowego, • Rozwój systemu doradztwa i wsparcia pośredniego dla przedsiębiorczości opartej na rolnictwie , turystyce wiejskiej i przyrodniczej, • Wsparcie marketingu wysokiej, jakości produktów żywności regionalnej, • Wspieranie rozwoju działalności pozarolniczej na terenach wiejskich, • Realizacja zadań w ramach funduszy sołeckich • Tworzenie warunków do racjonalnego wykorzystania surowców energetycznych i realizacja inwestycji związanych z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii np. farmy fotowoltaiczne, instalacje prosumenckie, • Termomodernizacja budynków mieszkalnych, w tym również zastosowanie odnawialnych źródeł energii, • Poprawa stanu środowiska naturalnego poprzez wyeliminowanie pokryć dachowych i innych odpadów zawierających azbest • Wzrost ekologicznej świadomości mieszkańców poprzez kampanie edukacyjne i promocję postaw proekologicznych oraz uświadamiających potrzebę działań adaptacyjnych i łagodzących zmiany klimatyczne oraz im przeciwdziałania, redukcji emisji, CO2 i innych szkodliwych substancji, • Właściwe zagospodarowanie terenów zagrożonych powodzią i suszą hydrologiczną (udrożnienie i rozbudowa rowów melioracyjnych, wykonanie regulacji potoków i cieków wodnych, przeciwdziałanie suszy, urządzanie i utrzymywanie terenów zieleni, zadrzewień i zakrzewień oraz parków, Nasadzenia szaty roślinnej. oraz inne działania zapobiegające i łagodzące zmiany klimatyczne).

Źródło: Opracowanie własne

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Tabela 71 Efekty wdrożenia obszaru 3 Wysoka, jakość życia mieszkańców

Obszar 3. Wysoka, jakość życia mieszkańców	
OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	• Rozwój i poprawa infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej, w tym: - Modernizacja istniejącej sieci wodociągowej i kanalizacyjnej. - Modernizacja stacji uzdatniania wody na terenie Gminy Wiązownica - Modernizacja oczyszczalni ścieków i przepompowni ścieków położonych na terenie Gminy Wiązownica. • - Stały monitoring urządzeń wodno – kanalizacyjnych. Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej, w tym również zastosowanie odnawialnych źródeł energii, • Zwiększenie stosowania Odnawialnych Źródeł Energii na terenie Gminy Wiązownica, • Rozwój społeczeństwa informacyjnego poprzez poprawę dostępu do Internetu szerokopasmowego, likwidację białych plam i zjawiska wykluczenia cyfrowego e-Inclusion, w tym rozwój sieci światłowodowej w każdej miejscowości substancji, • Przebudowa i rozwój systemu oświetlenia ulicznego oraz budowa i modernizacja chodników, • Rozbudowa sieci gazowniczej w miejscowościach, w których będzie to możliwe, • Niwelacja barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych i starszych, w szczególności budynkach użyteczności publicznych, • Rozwój i poprawa stanu gminnej i powiatowej infrastruktury drogowej, w tym modernizacja istniejących dróg i budowa nowych, • Zwiększenie zewnętrznej dostępności komunikacyjnej gminy poprzez współpracę z innymi zarządcami dróg w szczególności z Zarządem Dróg Wojewódzkich i Powiatowym Zarządem Dróg w Jarosławiu oraz z Generalną Dyrekcją Dróg Krajowych i Autostrad, • Budowa, przebudowa mostów przepustów na obszarze Gminy Wiązownica, • Współpraca w zakresie transportu zbiorowego na terenie Gminy Wiązownica, • Tworzenie nowych miejsc parkingowych,

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

	• Tworzenie nowych dróg rowerowych jako alternatywnych korytarzy transportowych oraz infrastruktury park & ride, • Montaż koszy na śmieci, ławek w ogólnodostępnych miejscach tj. parki, alejki itp. • Monitoring strategicznych miejsc na terenie gminy, • Wspieranie Ochotniczych Straży Pożarnych w zakresie doposażenia poszczególnych jednostek w nowoczesny i wydajny sprzęt, jak również budowa nowych oraz modernizacja istniejących remiz strażackich. Ponadto realizacja działań związanych z utrzymaniem, wyszkoleniem i zapewnieniem gotowości bojowej OSP, • Wzmocnienie bezpieczeństwa publicznego poprzez edukację zwiększającą bezpieczeństwo. Program bezpieczeństwa dzieci i młodzieży na drogach przebiegających przez Gminę, • Wprowadzenie nowych rozwiązań w celu identyfikacji i łagodzenia problemów społecznych na terenie gminy, • Programy aktywnej integracji realizowane przez ośrodki pomocy społecznej, • Programy aktywnej integracji realizowane przez inne podmioty, • Organizowanie i wspieranie różnorodnych form pomocy społecznej, w tym świetlic socjoterapeutycznych, oddziałów dziennych, ośrodków wsparcia czy warsztatów terapii zajęciowej, • Działania na rzecz wyrównywania szans osób niepełnosprawnych, • Poszerzanie pakietu istniejących usług medycznych, • Aktywna edukacja na rzecz zdrowego stylu życia, • Doskonalenie stanu technicznego bazy lokalowej i infrastrukturalnej w placówkach podstawowej opieki zdrowotnej, w tym: budowa nowych placówek medycznych oraz modernizacja istniejących, • Dostosowanie placówek edukacyjnych do potrzeb dzieci i młodzieży niepełnosprawnej, • Stworzenie infrastruktury opieki dla najmłodszych – utworzenie żłobka

Źródło: Opracowanie własne

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

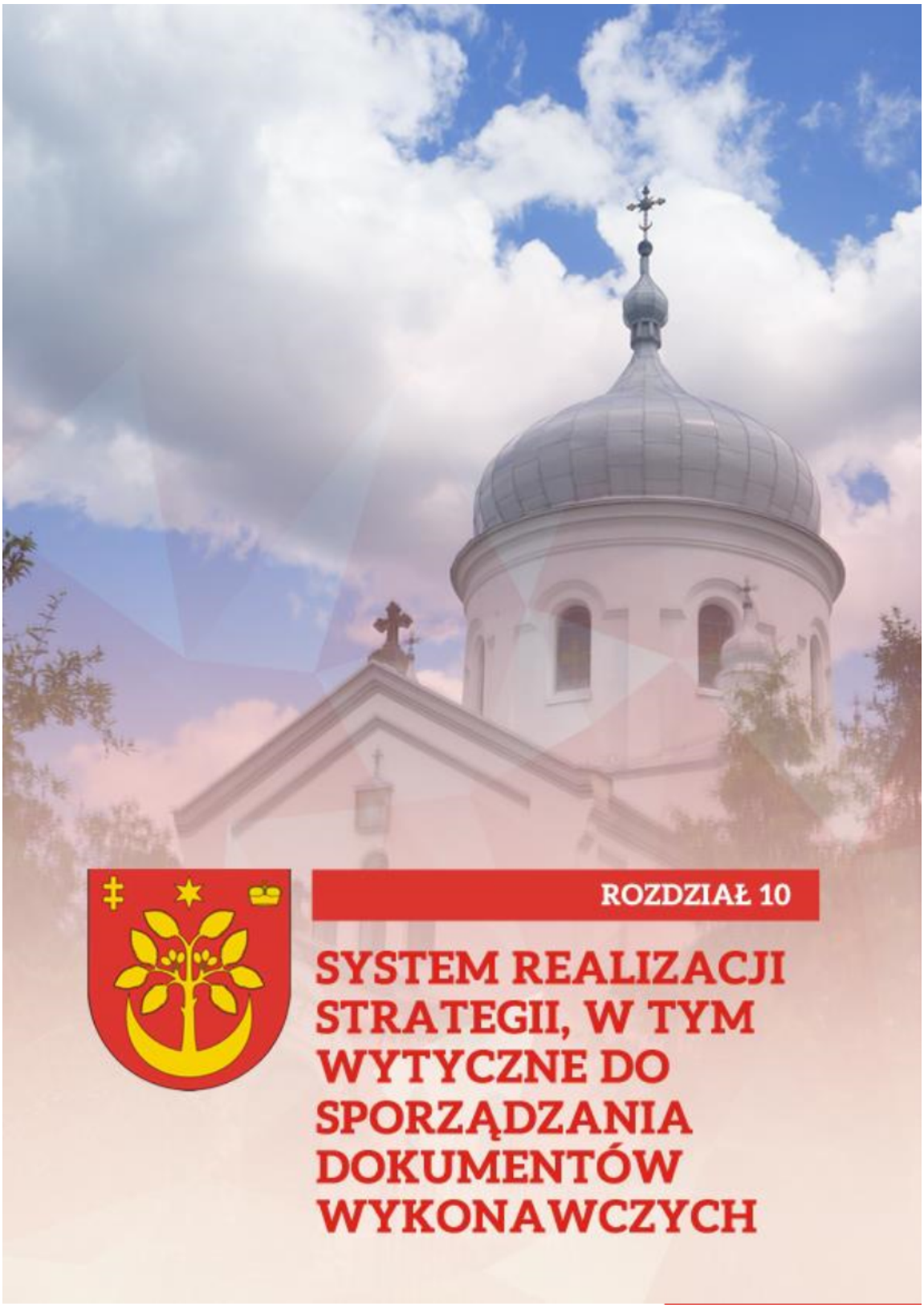
Tabela 72 Efekty wdrożenia obszaru 4 Turystyka, rekreacja i oferta czasu wolnego

Obszar 4. Turystyka, rekreacja i oferta czasu wolnego	
OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	• Rewitalizacja przestrzeni i obiektów stanowiących dziedzictwo kulturowe Gminy Wiązownica (obiekty zabytkowe), • Organizacja wydarzeń kulturalnych, bazujących na obrzędach i zwyczajach wiejskich oraz na produkcji rolnej, • Rozwój aktywnego wypoczynku i zwiększenie potencjału turystycznego gminy m.in. poprzez rozbudowę rekreacyjno-turystycznych ścieżek rowerowych oraz szlaków turystycznych, • Rozwój istniejącej bazy sportowo – rekreacyjnej na terenie Gminy Wiązownica, • Budowa i modernizacja kompleksów turystycznych, • Budowa nowych alejek w parkach, miejscach zalesionych, centrach miejscowości z obszaru Gminy Wiązownica, • Utworzenie miejsc parkingowych dla kamperów, • Organizacja imprez o charakterze ponadlokalnym, • Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej na terenie gminy (m.in. place zabaw, siłownie zewnętrzne, boiska wielofunkcyjne) oraz właściwe wykorzystanie obiektów już funkcjonujących, • Modernizacja, remont i doposażenie Gminnego Centrum Kultury oraz świetlic wiejskich (w zakresie świadczenia usług kulturalnych), • Wspieranie i rozwój inicjatyw społeczno-kulturalnych służących integracji mieszkańców gminy • Poprawa dostępu do informacji o obiektach turystycznych w Gminie Wiązownica poprzez m.in. - oznakowanie miejsc turystycznych - stosowanie elementów wizualizacji na portalu gminnym. - publikacje i akcje promocyjne • Współpraca z mediami lokalnymi i regionalnymi w zakresie promocji czasu wolnego, markowych produktów turystycznych i wydarzeń kulturalnych, • Intensywne działania promocyjne, w zakresie promocji kulturalnej i tożsamości lokalnej (m.in.

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

	sprawna obsługa strony internetowej gminy, stworzenie aplikacji dla turystów, likwidacja szpecących banerów na rogatkach gminy i posadowienie nowych, okolicznościowe ryngrafy z nowym herbem gminy dla nowożeńców, złotych jubilatów, pakiet powitalny dla nowonarodzonych mieszkańców gminy z herbem itp.

Źródło: Opracowanie własne

ROZDZIAŁ 10
SYSTEM REALIZACJI STRATEGII, W TYM WYTYCZNE DO SPORZĄDZANIA DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH

Biorąc pod uwagę długookresowy charakter Strategii Rozwoju Gminy Wiązownica na lata 2022-2030 z perspektywą należy podkreślić, że wdrażanie jej założeń jest procesem ciągłym, wymagającym stałego śledzenia zmian prawnych, gospodarczych, politycznych oraz elastyczności w dostosowaniu się do wytycznych w zakresie pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych. W efekcie realizowanych przedsięwzięć stopniowo będą osiągane cele i w związku z tym będą zmieniały się priorytety.

Wdrożenie Strategii Rozwoju Gminy Wiązownica na lata 2022-2030 r. zależy w głównej mierze nie od odpowiedzialnego za jej opracowanie Wójta Gminy Wiązownica, ale od poziomu zaangażowania w realizację działań partnerów społeczno-gospodarczych. Wobec tego, system realizacji Strategii uwzględnia różnorodność instytucjonalną i organizacyjną. Proces wdrożenia Strategii oparty będzie o zasady wielopodmiotowego i wielopoziomowego zarządzania. Sygnalizuje to, że prowadzona będzie w tym zakresie efektywna współpraca z wieloma podmiotami publicznymi, lokalnymi i regionalnymi, reprezentantami sektora prywatnego i społecznego.

Mając na względzie usytuowanie Strategii u podłoża struktury zarządzania strategicznego oraz operacyjnego gminy Wiązownica, jako definicję przyjęto wykorzystanie wiedzy, doświadczeń oraz dobrych praktyk z zakresu zarządzania programami, rozumianymi, jako zespoły projektów powiązanych ze sobą i realizowanych dla osiągnięcia celu strategicznego określonego w ramach programu. Strategia ma charakter operacyjny i jako taka identyfikuje organizacyjne struktury wdrażające planowane cele, działania, zadania oraz ustalenia. Na strukturę organizacyjną składają się dwa typy podmiotów:

- Podmioty wykonawcze, czyli jednostki sektora publicznego, prywatnego i pozarządowego realizujące wyznaczone kierunki działań służące urzeczywistnieniu założonych celów,

- Podmioty zarządzające, czyli koordynujące wdrożenie Strategii, jako całości, a przy tym prowadzące jego aktualizację, monitoring i ocenę.

Jako wyłączne kompetencje Rady Gminy Wiązownica zastrzeżono:

- Podjęcie uchwały o przystąpieniu do opracowania projektu Strategii Rozwoju Gminy, określającej szczegółowy tryb i harmonogram opracowania projektu strategii rozwoju gminy, w tym tryb konsultacji w szczególności z sąsiednimi gminami i ich związkami, lokalnymi partnerami społecznymi i gospodarczymi, mieszkańcami gminy oraz z właściwym dyrektorem regionalnego zarządu gospodarki wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie
- Uchwalenie Strategii Rozwoju Gminy;
- Opiniowanie i uchwalanie zmian i aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy.

Jako wyłączne kompetencje Wójta Gminy Wiązownica zastrzeżono:

- Sporządzenie projektu Strategii Rozwoju Gminy
- Realizację zapisów Strategii w części dotyczącej sektora publicznego,
- Zagwarantowanie i uwzględnienie w planach budżetowych finansowania kierunków działań ujętych w Strategii, zgodnie z założonym udziałem Gminy Wiązownica;
- Podejmowanie decyzji o konieczności weryfikacji zapisów Strategii Rozwoju Gminy na podstawie inicjatywy m.in. gminnych jednostek czy partnerów społeczno-gospodarczych
- Stymulowanie i koordynacja działań podejmowanych przez różnorodne podmioty i środowiska, jak również mobilizacja oraz integrowanie zasobów pozostających w ich dyspozycji – na rzecz realizacji celów oraz kierunków interwencji.

Instytucje i podmioty, zaangażowane w proces wdrażania Strategii można podzielić na trzy główne grupy:

- Sektor publiczny – władze samorządowe gminy, urząd gminy i jednostki gminne, jednostki samorządu terytorialnego różnych szczebli, w tym np. gminy sąsiednie,
- Sektor biznesowy – przedsiębiorcy, kluczowi pracodawcy, organizacje otoczenia biznesu, zrzeszenia gospodarcze itp.
- Sektor społeczny – mieszkańcy, organizacje pozarządowe, grupy nieformalne, liderzy społeczni i osoby publiczne, reprezentanci młodzieży itp.
- Realizacja i wdrażanie Strategii opierać się będzie na następujących zasadach:
- **ZASADA RÓWNOWAŻENEGO ROZWOJU** - przewiduje podejmowanie działań i tworzenie warunków dla generowania rozwoju całej jednostki, ale z uwzględnieniem potrzeb i potencjałów charakterystycznych dla różnych jej części; działania te zapewnią respektowanie ustaleń dokumentów w zakresie społeczno-gospodarczym i przestrzennym.

- **ZASADA CELOWOŚCI I EFEKTYWNOŚCI INTERWENCJI –** polega na zapewnieniu spójności działań różnych partnerów z celami Strategii, optymalizacji stosowanych metod i środków dla osiągnięcia założonych celów.
- **ZASADA NADRZĘDNOŚCI** - Strategia Rozwoju Gminy będzie stanowić dokument nadrzędny w stosunku do innych dokumentów na poziomie lokalnym. Determinuje to konieczność zapewnienia spójności wszystkich typów dokumentów opracowanych na szczeblu lokalnym z celami wyznaczonymi w ww. dokumencie.
- **ZASADA PARTNERSTWA I WSPÓŁPRACY**- przewiduje ona nawiązanie ścisłej współpracy instytucji publicznych i innych podmiotów realizujących w sposób bezpośredni lub pośredni działania związane z implementacją Strategii, jak również mieszkańców i ich organizacji oraz przedstawicieli świata biznesu i nauki, tak, aby w pełni angażować endogeniczne zasoby dla dynamicznego rozwoju gminy.

ZASADA WIELOSZCZEBLOWEGO ZARZĄDZANIA I ZINTEGROWANYCH PROJEKTÓW – sensem przedmiotowej zasady jest podejmowanie skoordynowanych działań i inwestycji prorozwojowych realizowanych przez różne podmioty i finansowanych z różnych źródeł w celu zapewnienia ich komplementarności i znacznej wartości dodanej. Realizacja zintegrowanych projektów zapewni znacznie większe korzyści niż prowadzenie punktowych, odseparowanych od siebie działań i inwestycji.

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

10.1. Struktura zarządzania i wdrożenia strategii rozwoju gminy

Wójt Gminy Wiązownica, który jest odpowiedzialny za wdrażanie Strategii Rozwoju Gminy Wiązownica, składa Radzie Gminy sprawozdanie z jej realizacji, które przyjmowane jest lub odrzucane uchwałą Rady.

Wójt Gminy Wiązownica (odpowiedzialny za bieżący nadzór nad realizacją Strategii, dbałość o zagwarantowanie środków finansowych na jego skuteczną realizację oraz pozyskanie zewnętrznych źródeł finansowania, podejmowanie decyzji o potrzebie dokonania zmian dokumentu). Samorząd Gminy Wiązownica będzie zaangażowany w realizację Strategii poprzez następujące obszary aktywności:

- **OBSZAR BEZPOŚREDNICH KOMPETENCJI** - Samorząd jest odpowiedzialny za programowanie i późniejszą koordynację wdrażania dokumentu strategicznego. Główna jego rola sprowadza się do sprawowania funkcji strategiczno-kontrolnej nad wdrażaniem Strategii. Równolegle Samorząd jest wykonawcą działań przypisanych kompetencyjnie tej jednostce samorządu terytorialnego i wykonuje je w ramach własnych struktur (Urząd Gminy w Wiązownicy i gminne jednostki organizacyjne) bądź we współpracy z jednostkami autonomicznymi wobec samorządu lokalnego.
- **OBSZAR POŚREDNIEGO ODDZIAŁYWANIA** - obejmuje animacje projektów i działań, które finalnie realizowane będą przez partnerów społeczno-gospodarczych. W przypadku przedsięwzięć podejmowanych wspólnie przez Samorząd Gminy Wiązownica z innymi partnerami społeczno-gospodarczymi Samorząd może zapewnić udział i realizację roli lidera w partnerstwie oraz partycypację finansową.

Zgodnie z właściwością gminy, zarządzanie i koordynacja wdrażania Strategii prowadzona będzie w strukturach organizacyjnych Urzędu Gminy w Wiązownicy w ramach **Zespołu ds. wdrażania Strategii. W skład przedmiotowego zespołu wchodzić będą pracownicy zajmujący następujące stanowiska: ds. ochrony środowiska, rolnictwa i funduszy europejskich, ds. infrastruktury technicznej, planowania przestrzennego inwestycji i zamówień publicznych, ds. oświaty i spraw społecznych, ds. geodezji i gospodarki gruntami, ds. obsługi rady gminy i działalności gospodarczej.** Zadania realizowane przez każdą z osób zajmujących ww. stanowiska wykonywane będą w ramach swoich kompetencji.

Do zadań Zespołu ds. wdrażania Strategii będzie należało:

- przygotowanie, koordynowanie oraz wdrażanie przedsięwzięć ujętych w ramach wykazu kierunków działań służących realizacji celów Strategii,
- uaktualnianie i kontynuacja procesu planowania, także w odniesieniu do poszerzenia Strategii o działania uwzględniające inne kategorie;
- dalsze programowanie procesów rozwojowych, wykraczających poza okres realizacji niniejszego dokumentu strategicznego (tj. rok 2034)
- koordynowanie, animowanie i inspirowanie działań społeczności lokalnej służących wdrożeniu zamierzeń Strategii,
- monitorowanie realizacji i ewaluacja procesu wdrażania Strategii;

- przygotowywanie sprawozdań i dokonywanie wewnętrznej oceny efektów wdrażania Strategii,
- harmonizowanie i poszerzanie partnerstwa,
- poszukiwanie nowych źródeł finansowania działań.

Mając na względzie konieczność włączenia w proces wdrażania Strategii niemal całości struktury organizacyjnej Urzędu Gminy w Wiązownicy czy gminnych jednostek organizacyjnych, ww. Zespół będzie miał możliwość wydawania wiążących dyspozycji i rekomendacji kadrze kierowniczej poszczególnych komórek i jednostek w omawianym zakresie. Zespół będzie pełnił nadzór merytoryczny nad innymi podmiotami (w zakresie odpowiadającym powierzonym im do realizacji przedsięwzięciom) w celu zapewnienia uzyskania właściwego poziomu poszczególnych wskaźników oraz zachowania wysokiego stopnia partycypacji społecznej.

Zespół pracowników Urzędu Gminy na potrzeby corocznego obowiązkowego Raportu o stanie gminy (do końca maja) będzie przygotowywał sprawozdanie z realizacji Strategii w poprzednim roku, zawierające informacje o zadaniach ukończonych, zadaniach będących w trakcie wykonywania oraz zadaniach nierozpoczętych wraz z wyjaśnieniem przyczyn ewentualnych opóźnień. Konsekwencją wniosków, zawartych w sprawozdaniu może być propozycja nanoszenia zmian w dokumencie, polegających na przykład na zmianach terminów, usuwaniu, czy też dodawaniu określonych zapisów.

Wśród podmiotów zaangażowanych w strukturę zarządzania i wdrażania Strategii znajduje się również Zespół ds. opracowania Strategii, który czuwał na bieżąco i uczestniczył aktywnie
w pracach nad opracowywaniem dokumentu.

W proces opracowania, wdrażania i monitorowania Strategii Rozwoju Gminy Wiązownica zaangażowane zostały różne grupy podmiotów i instytucji, w tym m.in.:

- Administracja rządowa – Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie,
- Administracja samorządowa – w tym m.in. sąsiednie gminy i Zarząd Województwa
- Instytucje i podmioty sektora społecznego – w tym m.in. organizacje pozarządowe, organizacje społeczne, fundacje;
- Instytucje i podmioty sektora gospodarczego- w tym m.in. przedsiębiorstwa, ośrodki innowacji, klastry, grupy producentów, instytucje otoczenia biznesu, organizacje i zrzeszenia gospodarcze, izby gospodarcze, organizacje pracodawców.

Istotną rolą we wdrażaniu Strategii będą odgrywali partnerzy społeczno-gospodarczy, w tym m.in. jednostki sektora publicznego (administracja rządowa, samorządowa) i organizacje sektora społecznego, instytucje i organizacje sektora gospodarczego (adekwatnie do zakresu ich kompetencji) i inne. Przedmiotowa rola sprowadzać się będzie w głównej mierze do realizacji projektów własnych poszczególnych podmiotów, jak również inicjowanie działań na rzecz zmian organizacyjnych czy legislacyjnych tak, by rozwiązania systemowe wspierały realizację ustaleń Strategii. Na szczególną uwagę zasługuje tu również idea partnerstwa, której głównym zamierzeniem jest uzyskanie efektu synergii prowadzonych działań. Dlatego też partnerstwa zawierane w celu realizacji różnego rodzaju zamierzeń będą stanowiły niezwykle istotny mechanizm włączania partnerów społeczno-gospodarczych w proces rozwoju lokalnego.

10.2. System obiegu informacji w ramach zarządzenia strategią rozwoju gminy

System obiegu informacji, jaki i środków finansowych związanych z wdrożeniem zaplanowanych kierunków działań będzie realizowany przez Zespół ds. wdrażania Strategii zgodnie z dotychczasowymi zarządzeniami i instrukcjami kancelaryjnymi obowiązującymi w Urzędzie Gminy w Wiązownicy. W oparciu o Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 18 stycznia 2011 roku w sprawie instrukcji kancelaryjnej, jednolitych rzeczowych wykazów akt oraz instrukcji w sprawie organizacji i zakresu działania archiwów zakładowych (Dz.U. 2011 nr 14, poz. 67) w Urzędzie Gminy w Wiązownicy wprowadzono stosowne procedury, które rozstrzygają zakres odpowiedzialności i kompetencji poszczególnych jednostek urzędu, regulują zasady przepływu informacji w urzędzie, a także środków finansowych pozostających w dyspozycji jednostki samorządu terytorialnego.

Obieg informacji poza strukturą Urzędu Gminy w Wiązownicy zapewnią stałe spotkania Zespołu ds. opracowania Strategii, na których będą przekazywane informacje nt. postępu wdrażania poszczególnych kierunków działań, w tym informacje o środkach zaangażowanych poza budżetem gminy.

10.3. System monitorowania i ewaluacji Strategii Rozwoju Gminy Wiązownica

Strategia Rozwoju Gminy Wiązownica na lata 2022-2030 to kluczowy dokument realizacji polityki rozwoju gminy. W ramach realizacji zaplanowanych projektów, przewiduje się sporządzenie dokumentów wykonawczych, obowiązkowych lub fakultatywnych planów i programów, na podstawie, których zostaną zrealizowane zaplanowane działania.

Jednocześnie należy podkreślić, że system monitorowania Strategii Rozwoju Gminy Wiązownica na lata 2022 – 2030 bazuje na doświadczeniach wynikających z systemu obowiązującego
w programach współfinansowanych środkami UE. Przede wszystkim wykorzystana zostanie:

- cykliczna [przynajmniej roczna] ocena efektów realizacji Strategii Rozwoju Gminy poprzez system wskaźników postępu rzeczowego (wskaźniki produktu i wskaźniki rezultatu) monitorowanych w postaci sprawozdań; rekomendowane wskaźniki składać będą się z następujących elementów:
  - nazwa wskaźnika,
  - jednostka miary,
  - wartość bazowa,
  - oczekiwany rezultat do roku 2030,
  - źródło danych.

- cykliczne spotkania [przynajmniej roczne] w zakresie formułowania rekomendacji usprawniających interwencję (w tym weryfikacja jej spójności w zakresie celów strategicznych oraz operacyjnych z dokumentami wyższego rzędu przede wszystkim na poziomie powiatu oraz regionu) organizowane we współpracy z ewaluatorem,
- monitoring projektów (w tym podmiotów) na terenie gminy ze środków europejskich (Fundusze Europejskie dla Podkarpacia na lata 2021-2027, programy krajowe).

Jednocześnie uzupełnieniem monitoringu będzie system ewaluacji, który wspierać będzie trafność, skuteczność oraz efektywność wdrażania Strategii Rozwoju Gminy. Ewaluacja to obiektywna ocena projektu, programu lub polityki na wszystkich jego etapach, tj. planowania, realizacji i mierzenia rezultatów. Powinna ona dostarczyć rzetelnych i przydatnych informacji pozwalając wykorzystać zdobytą w ten sposób wiedzę w procesie decyzyjnym. Często dotyczy ona procesu określenia wartości lub ważności działania, polityki lub programu. W ramach realizowanych badań wykorzystywane będą:

- Ewaluacja ex ante (warunek wypełnia już niniejsza strategia) – przeprowadzana w fazie wstępnej, gdy dokonywana jest analiza przyjętych rozwiązań pod kątem potencjalnej zdolności osiągnięcia efektów i poprawności konstrukcji wszystkich elementów danej interwencji.
- Ewaluacja bieżąca (on-going) - przeprowadzana w trakcie realizacji, zwłaszcza w przypadku przedsięwzięć złożonych, o długim okresie wdrożenia, gdy możliwe i celowe są ich korekty.
- Ewaluacja ex post – podsumowująca, zwykle o charakterze strategicznym, przeprowadzana po zakończeniu wdrażania interwencji.

W ramach ewaluacji Strategii Rozwoju Gminy Wiązownica na lata 2022-2030 wykorzystane zostanie podejście metodologiczne oparte na teorii programów (logice interwencji), w tym w szczególności na teorii zmiany (TBIE). Celem tego rodzaju ewaluacji jest identyfikacja poszczególnych mechanizmów zmian, jakie wystąpiły w związku z wdrażaną interwencją i ocena czy były one zgodne z logiką tej interwencji. Ewaluacje tego typu wskazują, dlaczego i jak działa określona interwencja.

Koniecznym uzupełnieniem działań ewaluacyjnych będzie zapewnienie adekwatnych i wiarygodnych źródeł danych potrzebnych do monitoringu interwencji oraz realizacji poszczególnych ewaluacji. Wykorzystywane będą w tym celu dane zbierane przez Urząd Gminy w Wiązownicy, wytypowane instytucje gminne, GUS (BDL), a także pochodzące z realizowanych projektów europejskich, które następnie przedstawiane będą powołanemu zespołowi.

10.4. Analiza wskaźnikowa

Analiza wskaźnikowa bazującą na miernikach wyznaczonych dla każdego celu operacyjnego Strategii Rozwoju, będzie przygotowywana przez Zespół w oparciu o pozyskane dane statystyczne i informacje w skład, których wchodzą następujące źródła informacji:

- Statystyka publiczna – generowana przez Główny Urząd Statystyczny w ramach Banku Danych Lokalnych, dostępna pod adresem www.stat.gov.pl – z uwzględnieniem opóźnienia w zamieszczaniu aktualnych danych statystycznych w Banku Danych Lokalnych (termin: koniec lipca każdego roku za rok poprzedni);
- Statystyka prowadzona przez samorząd gminny – generowana i gromadzona przez poszczególne wydziały i referaty Urzędu Gminy w Wiązownicy oraz jednostki gminne, zobowiązane do terminowego przekazywania danych i informacji dla Zespołu (wg załącznika nr 1 do Strategii Rozwoju);
- Statystyka prowadzona przez podmioty prywatne, pozarządowe, samorząd powiatowy, samorząd regionalny i administrację rządową dot. działań zbieżnych merytorycznie z badanym celem operacyjnym.

W wyborze mierników określających postęp realizacji celów Strategii Rozwoju Gminy Wiązownica na lata 2022-2030 przyjęto zasadę ograniczonej liczby mierników monitorowania dla każdego z celów – zgodnie z rekomendacjami zawartymi w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 roku). Przy doborze mierników kierowano się adekwatnością, jednak głównym ograniczeniem była dostępność danych. Wszystkie wskaźniki określono przy opisie każdego celu operacyjnego zawartego w rozdziale 7 Plan operacyjny Strategii Rozwoju Gminy Wiązownica na lata 2022-2030 oraz kierunki interwencji rozwoju Gminy.

10.5. Raport z realizacji Strategii Rozwoju Gminy Wiązownica

Raport z realizacji Strategii Rozwoju Gminy Wiązownica, przygotowywany przez Zespół, opiera się na informacjach dotyczących stanu realizacji danego kierunku interwencji, przekazywanych przez poszczególne referaty i komórki organizacyjne Urzędu Gminy Wiązownica oraz jednostki organizacyjne gminy, zbieżne merytorycznie z badanym celem operacyjnym. Konkretny wydział, referat lub jednostka gminy składa, co roku sprawozdanie do Zespołu (na określonym formularzu sprawozdawczym), które jest podstawą zbiorczego raportu z realizacji kierunków interwencji całej Strategii Rozwoju.

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

10.6. Schemat i harmonogram realizacji procesu monitoringu

Zadania związane z monitoringiem i aktualizacją Strategii Rozwoju powierza się Wójtowi Gminy Wiązownica. Każdego roku realizacji Strategia Rozwoju, w terminie do końca marca danego roku, wyznaczony kierownik Zespołu będzie składał Wójtowi Gminy raport z realizacji Strategii Rozwoju oraz analizę wskaźnikową realizacji celów Strategii Rozwoju za dany okres sprawozdawczy.

Zakres raportu z realizacji Strategii Rozwoju obejmuje:

- Skrótowe przedstawienie aktualnego stanu realizacji poszczególnych kierunków interwencji,
- Skrótowe przedstawienie ewentualnych trudności realizacyjnych dla poszczególnych kierunków interwencji, z uwzględnieniem proponowanych działań naprawczych,
- Wielkość środków finansowych wydatkowanych na realizację kierunków interwencji w badanym okresie, w podziale na źródła finansowania.

Zakres analizy wskaźnikowej realizacji celów Strategii Rozwoju obejmuje:

- Porównanie wskaźników bazowych (dla roku 2020) ze wskaźnikami dla badanego okresu realizacji Strategii Rozwoju,
- Wskazanie tendencji wzrostowych i malejących w poszczególnych celach operacyjnych Strategii Rozwoju.

Raporty z realizacji kierunków interwencji oraz analizy wskaźnikowe realizacji celów Strategii Rozwoju w badanym okresie będą przedstawiane Radzie Gminy Wiązownica w terminie do końca II kwartału danego roku oraz podawane do publicznej wiadomości w Biuletynie Informacji Publicznej.

10.7. Zasady aktualizacji

W przypadku zmian w otoczeniu zewnętrznym lub wewnętrznym Gminy Wiązownica wpływających w istotny sposób na założone cele operacyjne i kierunku działań istniej możliwość zmiany Strategii Rozwoju. Wójt Gminy Wiązownica zwołuje wówczas posiedzenie ewaluacyjne i aktualizujące, dotyczące realizacji Strategii Rozwoju. Podczas posiedzenia dokonywana jest:

- Ocena realizacji celów Strategii Rozwoju na podstawie materiałów przygotowanych przez Zespół (stan osiągnięcia wskaźników przyjętych dla poszczególnych celów operacyjnych Strategii Rozwoju),
- Identyfikacja problemów, które ograniczyły bądź uniemożliwiły realizację wyznaczonych celów,
- Opracowanie propozycji niezbędnych zmian w zakresie realizowanych celów,
- Ocena zmian w otoczeniu,

Następnie projekt zmienionej Strategii Rozwoju jest poddawany konsultacjom społecznym, a po zakończeniu konsultacji przedstawiony zostaje organowi stanowiącemu.

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Załącznik nr 1 Tabela do przekazywania danych statystycznych

Strategia Rozwoju Gminy Wiązownica na lata 2022-2030 Tabela do przekazywania danych statystycznych			
Obszar nr			
Nazwa miernika	**Źródło danych i jednostka miary**	**Wartość dla roku bazowego**	**Wartość dla roku badanego (..... r.)**

Źródło: Opracowanie własne

Załącznik nr 2 Materiały pomocnicze do sprawozdania z realizacji Strategii Rozwoju

Kluczowe działania			
Obszar nr	**Cel operacyjny:**	**Jednostka monitorująca ze strony gminy:**	**Jednostka realizująca (jeśli dotyczy):**
Opis stanu realizacji kierunku interwencji			

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Opis powstałych trudności realizacyjnych
Opis źródeł finansowania

Źródło: Opracowanie własne

10.8. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Zgodnie z wytycznymi Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej („Strategia rozwoju gminy – poradnik praktyczny" luty 2021 r.), jako dokumenty wykonawcze względem strategii rozwoju należy rozumieć obowiązkowe lub fakultatywne plany i programy funkcjonujące w gminie.

Strategia, jako dokument kierunkowy, przede wszystkim powinna być spójna z Wieloletnią prognozą finansową gminy oraz corocznymi uchwałami budżetowymi. Tylko zapewnienie przez Radę Gminy środków na realizację przedsięwzięć strategicznych da możliwość osiągnięcia najważniejszych celów, zidentyfikowanych w wielokierunkowym procesie strategicznym.

Należy także pamiętać, iż podczas tworzenia nowych bądź aktualizacji istniejących sektorowych gminnych planów i programów, powinny być one spójne ze Strategią Rozwoju Gminy – przynajmniej odnośnie kluczowych przedsięwzięć oraz kierunków działań. Do takich dokumentów należą m.in.:

- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy,
- Wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych,
- Gminny program ochrony środowiska,

- Plan gospodarki niskoemisyjnej,
- Program budowy dróg gminnych,
- Strategia rozwiązywania problemów społecznych,
- Program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3. Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- Plany odnowy miejscowości.

Dokumenty wykonawcze Gminy Wiązownica to dokumenty gminne, które realizują cele operacyjne wskazane w *Strategii* i są uchwalane przez Radę Gminy. Do dokumentów wykonawczych można zaliczyć programy polityki sektorowej (społecznej, mieszkaniowej, komunalnej i ochrony środowiska, przestrzennego rozwoju, kultury, zdrowia, edukacji, transportu) oraz programy operacyjne, takie jak:

L.p.	Obszar tematyczny	Dokumenty wykonawcze	Aktualność dokumentu	Spójność
1	**Planowanie przestrzenne**	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Wiązownica	Aktualny	Spójny
2	**Energetyka**	Projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Gminy Wiązownica	Aktualny	Spójny
3	**Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu**	Plan gospodarki niskoemisyjnej	Aktualny	Spójny
4		Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Wiązownica	Aktualny	Spójny
5		Program ochrony środowiska dla Gminy Wiązownica	Aktualny	Spójny
6	**Polityka społeczna**	Gminna strategia rozwiązywania problemów społecznych	Aktualny	Spójny
7		Gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie	Aktualny	Spójny

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

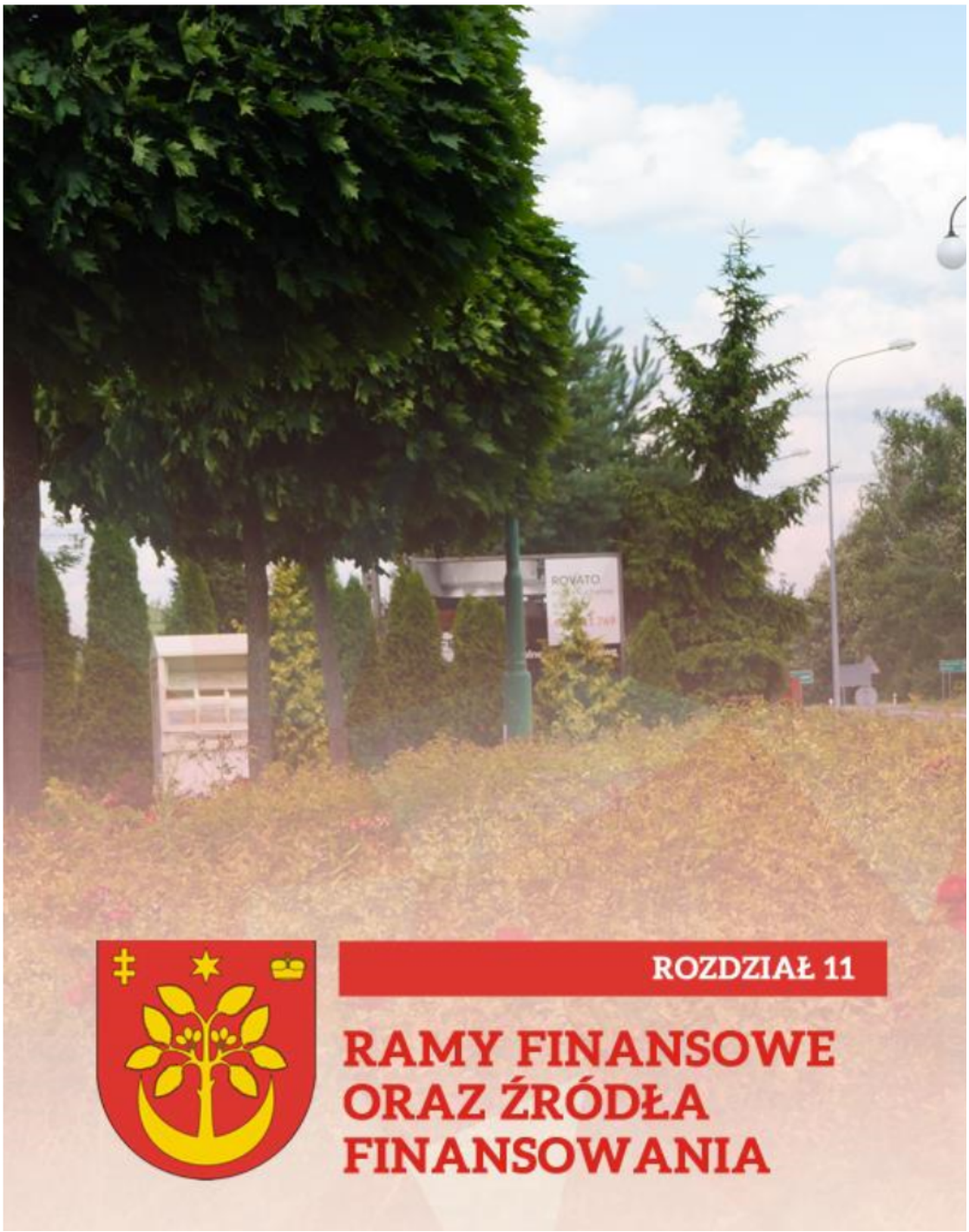
		oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie		
8		Gminny program wspierania rodziny	Aktualny	Spójny
9		Gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych	Aktualny	Spójny
10		Gminny program przeciwdziałania narkomanii	Aktualny	Spójny
11	**Rozwój lokalny**	Program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3. ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie	Aktualny	Spójny
12	**Finanse publiczne**	Wieloletnia prognoza finansowa gminy	Aktualny	Spójny
13		Uchwały budżetowe	Aktualny	Spójny

10.9. Partycypacja społeczna

Partycypacja społeczna została wprowadzona, jako filar działań na różnych etapach (diagnozowanie, programowanie, wdrażanie, w tym finansowanie, monitorowanie i ewaluacja) procesu rozwoju społeczno-gospodarczego odbywającego się na terenie Gminy Wiązownica. Głównym celem tego rodzaju podejścia jest chęć podniesienia skuteczności i trwałości wyznaczonych kierunków działań oraz zwiększenia gotowości i świadomości mieszkańców o partycypacyjnym współdecydowaniu o obszarze gminy. Niezwykle istotne jest wzbudzenie przeświadczenia społeczeństwa o realnej możliwości decydowania o losach wspólnoty samorządowej. Ponadto włączenie szerokiego grona interesariuszy w proces planowania rozwoju realizuje zasadę partnerstwa, polegającą na łączeniu szerokiego grona partnerów (w szczególności lokalnych społeczności i przedsiębiorców, a także ekspertów) w procesy programowania i wdrażania Strategii oraz konsekwentnego, otwartego i trwałego dialogu, także z tymi podmiotami i grupami, których rezultaty wdrożenia dokumentów mają dotyczyć. Przedmiotowa zasada bazuje na założeniu, że otoczenie środowiska lokalnego jest najważniejszym elementem

tworzenia dokumentu, który ma stanowić narzędzie do projektowania konstruktywnych zadań, podejmowanych w celu rozwiązywania problemów i eliminacji niepożądanych zjawisk, a tym samym podnoszących, jakość życia mieszkańców terenów zdegradowanych. Zarówno proces analizowania i diagnozowania sytuacji społeczno-ekonomicznej Gminy Wiązownica, jaki i społecznego odbioru zagadnień objętych sytuacją kryzysową, odbywał się metodą partycypacyjną, u podstaw, której leży przekonanie o niezbędności włączania mieszkańców i partnerów społecznych w przebieg planowania procesu rozwoju społeczno-gospodarczego danej jednostki organizacyjnej. Od samego początku autorzy niniejszego dokumentu, tj. samorząd gminy, uczestnicy oraz moderatorzy procesu, kładli szczególny nacisk na wagę rozwiązań organizacyjnych (poszukiwanie nowych dróg dojścia) oraz potrzebę zmiany społecznej świadomości w zakresie szukania innych rozwiązań problemów na obszarach kryzysowych, poza tworzeniem na nich kolejnych, nowych inwestycji.

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Ramy finansowe Strategii Rozwoju Gminy Wiązownica na lata 2022 – 2030 posiadają jedynie charakter prognostyczny oraz zależą od szeregu zmiennych, które w praktyce mogą zupełnie zmieniać dane kwoty. Po analizie zebranych danych z rozdziału 8 szacunkowo określono ramy finansowe w poszczególnych obszarach:

Cel strategiczny I: **Konkurencyjna gospodarka lokalna oparta o działalność sektora MMŚP oraz innowacyjnych gospodarstw rolnych, powiązana ze skutecznym systemem oświatowym i aktywnością zawodową mieszkańców** **1 000 000,00 zł**	**Cel strategiczny II:** **Poprawa, jakości zarządzania, opartego na współpracy i wykorzystaniu zasobów** **3 220 000,00 zł**
Cel strategiczny III **Sprawny i efektywny system usług publicznych wysokiej, jakości, warunkujący odpowiednią, jakość życia i pracy mieszkańców** **63 300 000,00 zł**	**Cel strategiczny IV** **Wysoka atrakcyjność turystyczna i rekreacyjna gminy, oparta na bogatym dziedzictwie przyrodniczo-kulturowym i szerokiej ofercie czasu wolnego** **20 600 000,00 zł**

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Bogaty wachlarz działań realizowanych w celu urzeczywistnienia zamierzeń Strategii przez różnego rodzaju podmioty i instytucje, będzie wymagał zaangażowania środków finansowych pochodzących z różnych źródeł. Niezwykle istotne dla sfinansowania działań przewidzianych w ramach niniejszego dokumentu strategicznego ma katalog środków publicznych, zarówno krajowych, jak i zagranicznych (w tym szczególną rolę będą odgrywały środki budżetu UE w perspektywie finansowej 2021-2027). Sukces wdrażania zakładanych celów Strategii zależny będzie od zapewnienia odpowiednich źródeł finansowania planowanych zadań, przedsięwzięć oraz kierunków działań. Jednoznaczne określenie tych źródeł, w kontekście zapewnienia spójności i efektywności realizowanych przedsięwzięć, jest zadaniem złożonym, ponieważ system finansowania zadań publicznych charakteryzuje się wielopoziomowością i hierarchicznością (poziom regionalny, krajowy i europejski), a za jego rozwój i właściwą organizację odpowiedzialnych jest wiele różnych podmiotów z różnych szczebli zarządzania. Występują również różne formy finansowania przedsięwzięć: dotacje, instrumenty finansowe, formuła partnerstwa publiczno-prywatnego.

Skuteczny proces pozyskiwania środków finansowych wymaga wypracowania odpowiedniego systemu organizacji i koordynacji. Przedmiotowy proces powinien przede wszystkim uwzględniać zróżnicowanie wariantów finansowania przedsięwzięć wskazanych w Strategii (źródła i formy). Niezwykle istotną kwestią jest odejście od typowego systemu grantowego oraz wypracowanie zasad korzystania z funduszy zwrotnych. Niebagatelne znaczenie ma również korzystanie z funduszy bezpośrednio zarządzanych przez Komisję Europejską. Podstawy stanowią: dywersyfikacja oraz ciągłość działań, które pozwolą na wypracowanie długoterminowego planu finansowego, a także wdrażanie inwestycji bardziej ryzykownych, często o charakterze innowacyjnym czy eksperymentalnym.

Zakres działań przewidzianych w Strategii jest szeroki i wielowątkowy oraz obejmuje ich realizacje przez różnego rodzaju podmioty (z sektora publicznego i prywatnego). Wobec tego niezbędne będzie poszukiwanie różnych źródeł finansowania zaplanowanych działań, w tym m.in. środki w ramach Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej i innych. Kluczową rolę przypisać należy również krajowym środkom publicznym.

Podstawowe źródła finansowania zadań zaplanowanych w *„Strategii Rozwoju Gminy Wiązownica na lata 2022-2030* to:

1. **środki własne budżetowe na realizację zadań własnych Gminy, w tym:**

- dotacje na zadania zlecone i realizowane na podstawie zawartych porozumień,
- subwencja ogólna (część oświatowa),
- dochody własne (podatki i opłaty lokalne, udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa, dochody z majątku Gminy, odsetki od środków na rachunkach bankowych, pozostałe dochody).

2. **krajowe i zagraniczne mechanizmy finansowe, w tym:**

- środki pochodzące z funduszy unijnych w okresie programowania na lata 2021-2027 (m.in. Fundusze Europejskie dla Podkarpacia na lata 2021-2027),
- środki pochodzące z Europejskiego Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności,

- środki pochodzące z Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg,
- inne krajowe (np. tarcze antykryzysowe) i zagraniczne środki finansowe np. z funduszu norweskiego i funduszu Europejskiego Obszaru Gospodarczego,
- krajowe środki finansowe np. z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,

3. **komercyjne instrumenty finansowe, w tym:**
- pożyczki i kredyty bankowe,
- inne.

4. **środki innych uczestników (partnerów) procesu wdrażania strategii, w tym sektora prywatnego.**

Nowy okres programowania środków unijnych stwarza możliwość pozyskania przez gminę Wiązownica dotacji na działania służące *stricte* realizacji celów zawartych w przedmiotowym dokumencie strategicznym. Wykorzystanie tych możliwości w istotnym stopniu uzależnione jest od aktywności władz samorządowych w pozyskiwaniu nowych środków zewnętrznych. Poniżej prezentujemy krótki opis poszczególnych programów mogących stanowić źródło finansowania projektów opisanych w *Strategii*:

Instrumenty wynikające z polityk rozwojowych Unii Europejskiej

Samorządy i ich interesariusze będą mogli korzystać z instrumentów przygotowywanych na nową perspektywę finansową 2021-2027, a w przypadku PROW z dodatkowej puli wynikającej z wydłużenia horyzontu realizacji tego programu.

- **Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FEnIKS)**

Następca Programu Infrastruktura i Środowisko (POIiŚ). Program przyczyni się do rozwoju gospodarki niskoemisyjnej, ochrony środowiska oraz przeciwdziałania i adaptacji do zmian klimatu. Fundusz wesprze również inwestycje transportowe oraz dofinansuje ochronę zdrowia i dziedzictwo kulturowe. Planowany budżet z UE to z ponad 25 mld euro.

- **Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG)**

Program jest kontynuacją dwóch wcześniejszych programów: Innowacyjna Gospodarka 2007-2013 (POIG) oraz Inteligentny Rozwój 2014-2020 (POIR). FENG będzie wspierał realizację projektów badawczo-rozwojowych, innowacyjnych oraz takich, które zwiększają konkurencyjność polskiej gospodarki. Z programu będą mogli skorzystać m.in. przedsiębiorcy, instytucje z sektora nauki, konsorcja przedsiębiorstw oraz instytucje otoczenia biznesu, w szczególności ośrodki innowacji. Planowany budżet UE to ok 7,9 mld euro.

- **Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS)**

Następca Programu Wiedza Edukacja Rozwój (POWER). Główne obszary działania FERS to: praca, edukacja, zdrowie oraz dostępność. Program będzie wspierał projekty z zakresu:

- poprawy sytuacji osób na rynku pracy,
- zwiększenia dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami,
- zapewnienia opieki nad dziećmi,
- podnoszenia jakości edukacji i rozwoju kompetencji,

- integracji społecznej,
- rozwoju usług społecznych i
- ekonomii społecznej oraz ochrony zdrowia.

- **Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC)**

Program jest następcą programu Polska Cyfrowa (POPC), który w latach 2014-2020 wspierał cyfryzację w Polsce. FERC będzie koncentrował się przede wszystkim na: zwiększeniu dostępu do ultraszybkiego internetu szerokopasmowego, udostępnieniu zaawansowanych e-usług pozwalających w pełni na elektroniczne załatwienie spraw obywateli i przedsiębiorców, zapewnieniu cyberbezpieczeństwa w ramach nowego dedykowanego obszaru interwencji, rozwoju gospodarki opartej na danych, wykorzystującej najnowsze technologie cyfrowe, rozwoju współpracy międzysektorowej na rzecz tworzenia cyfrowych rozwiązań problemów społeczno-gospodarczych, wsparciu rozwoju zaawansowanych kompetencji cyfrowych, w tym również w obszarze cyberbezpieczeństwa dla jednostek samorządu terytorialnego (jst) i przedsiębiorców. Planowany budżet z UE dla FERC to ok. 2 mld euro.

- **Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej (FEPW)**

Jako jedyny program ponadregionalny, realizowany będzie w Polsce po raz trzeci. Zakres wsparcia obejmuje wsparcie rozwoju przedsiębiorczości, rozwój i modernizację systemu dystrybucji energii, adaptację do zmian klimatu i ochronę przyrody, zrównoważoną mobilność miejską, gospodarkę o obiegu zamkniętym, zwiększenie dostępności transportowej (drogowej i kolejowej), miejsca aktywności społecznej oraz produkty turystyczne, wsparcie podmiotów świadczących usługi sanatoryjne/uzdrowiskowe. Wkład UE do programu to 2,5 mld euro.

- **Fundusze Europejskie dla Podkarpacia**

Na poziomie regionalnym środki polityki spójności będą dostępne w ramach kontynuacji dotychczasowych Regionalnych Programów Operacyjnych Województwa Podkarpackiego. Zaangażowanie środków UE w ten program wyniesie 2 mld 181 mln euro, z czego 1 mld 635 mln euro ze środków EFRR, a 546 mln euro ze środków EFS+.

- **Programy dedykowane obszarom wiejskim**

W związku z decyzją o ustanowieniu okresu przejściowego dla obecnego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich do wykorzystania do końca 2022 pozostają środki w wysokości ok. 4,5 mld euro.

Natomiast na nową perspektywę finansową przygotowywany jest Plan Strategiczny dla WPR na lata 2023-2027, który zgodnie z założeniami Wspólnej Polityki Rolnej będzie koncentrował się na wspieraniu rozwoju sektora rolno-spożywczego (w szczególności w sektorze owoców i warzyw) oraz działaniom związanym z oddziaływaniem rolnictwa na klimat i środowisko. Proponowane środki dla Polski w ramach WPR na lata 2021-2027 to 30,6 mld euro.

- **Krajowy Plan Odbudowy (KPO) przygotowywany na podstawie Europejskiego Planu Odbudowy**

Przeznaczony na zwiększenie produktywności gospodarki oraz tworzenie wysokiej jakości miejsc pracy w wybranych obszarach.

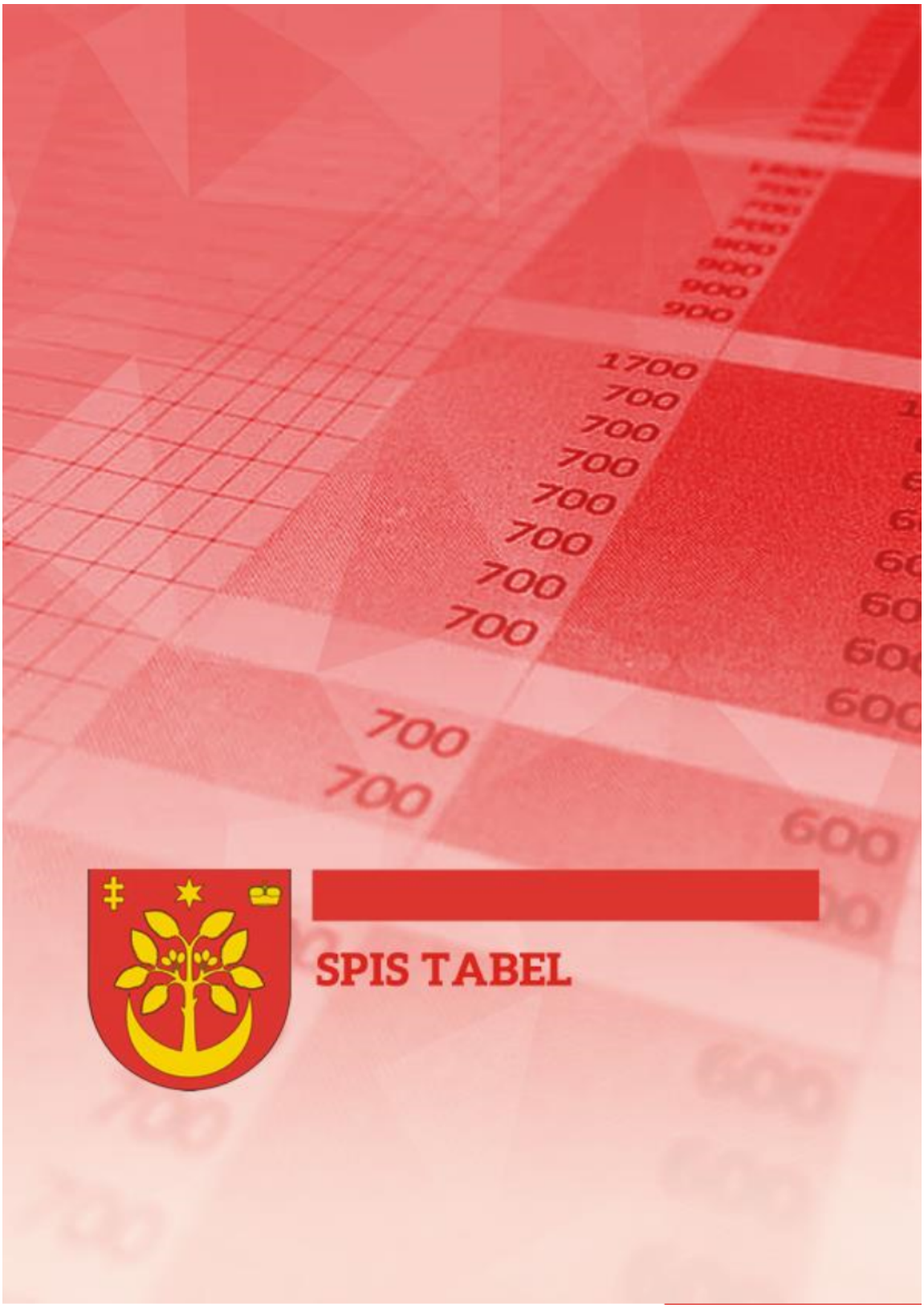
- Inicjatywy zarządzane z poziomu europejskiego (np. **Erasmus+, LIFE, Cyfrowa Europa, Interreg**) lub dostępne na podstawie umów międzynarodowych (**Norweski Mechanizm Finansowy oraz Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego**).

Instrumenty finansowane z budżetu państwa, funduszy celowych i innych krajowych środków publicznych

Poza środkami wsparcia UE samorządy i ich interesariusze (m.in. organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy) będą mogli ubiegać się o dofinansowanie działań w ramach dostępnych instrumentów krajowych. Do najważniejszych należą:

- **Rządowy Fundusz Polski Ład**: **Program Inwestycji Strategicznych**, mający na celu bezzwrotne dofinansowanie projektów inwestycyjnych realizowanych przez gminy, powiaty i miasta lub ich związki w całej Polsce;
- **Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg**, w ramach którego finansowane będą projekty związane z budową, przebudową, remontem dróg powiatowych lub dróg gminnych oraz przebudową dróg wewnętrznych, które po uzyskaniu właściwych parametrów technicznych będzie można zaliczyć do odpowiedniej kategorii dróg publicznych;
- **Program Rozwoju Elektromobilności**, w ramach którego finansowane będą projekty związane z rozwojem elektromobilności oraz transportem opartym na paliwach alternatywnych;
- **Program Społecznych Inicjatyw Mieszkaniowych** – to instrument wsparcia samorządów, które będą mogły realizować inwestycje w formule społecznego budownictwa czynszowego;
- pozostałe programy finansowane z budżetu państwa, m.in.: w zakresie ochrony środowiska - realizowane przez NFOŚiGW, właściwy WFOŚiGW; w zakresie opieki nad osobami niepełnosprawnymi – realizowane przez PFRON, a także **Program Senior+**, **Program „Aktywni+" na lata 2021-2025**; w zakresie kultury, itd.

Wskazane powyżej źródła finansowania należy rozpatrywać jako katalog otwarty, który może ulec zmianom, z uwagi na aktualnie opracowywaną nową perspektywę finansowania 2021-2027, czas realizacji projektów nastąpi w latach 2022-2030. Tym samym należy zakładać, że w tym okresie pojawią się również inne programy dofinansowujące skierowane na rozwój inwestycji w samorządach. Identyfikacja i wybór potencjalnych źródeł, z których mogą być finansowane poszczególne przedsięwzięcia w ramach *Strategii* wymaga właściwej organizacji i koordynacji procesu pozyskiwania tych środków. W związku z powyższym zakłada się bieżące monitorowanie źródeł finansowania przez pracowników poszczególnych urzędów, co daje gwarancje ciągłej aktualizacji i dostosowywania najlepszych źródeł finansowych do realizacji zamierzonych inwestycji.

SPIS TABEL

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Tabela 1 Ludność, średnia gęstość zaludnienia oraz powierzchnia gmin powiatu jarosławskiego 16
Tabela 2 Liczba urodzeń i zgonów oraz przyrost naturalny w gminie Wiązownica na przestrzeni lat 2017-2021 17
Tabela 3 Struktura wiekowa mieszkańców gminy Wiązownica w 2021 roku 21
Tabela 4 Liczba uczniów w placówkach oświatowych w roku 2016-2020 bez klas specjalnych*). 22
Tabela 5 Dane dotyczące opieki zdrowotnej w gminie Wiązownica w 2017 oraz 2021 roku 23
Tabela 6 Liczba rodzin oraz osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na terenie gminy Wiązownica w latach 2016-2020*) 24
Tabela 7 Liczba rodzin i osób korzystających z pomocy pod względem przyczyn trudnych sytuacji życiowych w gminie Wiązownica w latach 2019-2020*) 26
Tabela 8 Liczba korzystających ze świadczeń rodzinnych na terenie gminy Wiązownicy oraz kwoty wypłacanych świadczeń w latach 2016-2020*) 27
Tabela 9 Szczegółowe dane dotyczące klubów sportowych oraz liczby osób ćwiczących na terenie gminy Wiązownica w roku 2016 i 2020*) 32
Tabela 10 Dane dotyczące frekwencji w wyborach na terenie gmin powiatu jarosławskiego 35
Tabela 11 Miejscowe zagrożenia według rodzaju zagrożenia na przestrzeni lat 2018-2021 37
Tabela 12 Działania ratownicze podejmowane przez OSP na terenie gminy Wiązownicy na przestrzeni lat 2018-2021 37
Tabela 13 Liczba wydanych decyzji o warunkach zabudowy i decyzji o ustaleniu lokalizacji celu publicznego na przestrzeni lat 2016-2020*) 62
Tabela 14 Zestawienie dróg gminnych 63
Tabela 15 Gminna komunikacja autobusowa 67
Tabela 16 Zasoby mieszkaniowe na terenie gminy Wiązownica*) 69
Tabela 17 Wyposażenie mieszkań w instalacje techniczne i sanitarne*) 70
Tabela 18 Budownictwo mieszkaniowe w latach 2016 – 2020*) 70
Tabela 19 Budynki niemieszkalne oddane do użytkowania w latach 2016 - 2021 71
Tabela 20 Wybrane dane dotyczące sieci wodociągowej w roku 2017 oraz 2021 73
Tabela 21 Dane dotyczące instalacji kanalizacyjnej w gminie Wiązownica 75
Tabela 22 Wybrane dane dotyczące sieci gazowej w gminie Wiązownica*) 76
Tabela 23 Masa odebranych odpadów komunalnych z terenu gminy Wiązownica w latach 2017-2021 78
Tabela 24 Struktura ludności gminy Wiązownica wg ekonomicznych grup wiekowych w roku 2017 oraz 2021 80
Tabela 25 Pracujący na terenie Wiązownica w latach 2016 – 2020*) 82
Tabela 26 Udział zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców gminy Wiązownica w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na tle powiatu jarosławskiego według płci* 82
Tabela 27 Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w gminie Wiązownica w latach 2017 - 2021 .. 84
Tabela 28 Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane na terenie gmin powiatu jarosławskiego 84
Tabela 29 Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane na terenie gminy Wiązownica 85
Tabela 30 Podmioty gospodarki narodowej wg sekcji PKD oraz sektorów własnościowych zarejestrowane na terenie gminy Wiązownica 86
Tabela 31 Wskaźniki w zakresie podmiotów gospodarki narodowej dla obszaru gminy Wiązownica za lata 2017 i 2021 88

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Tabela 32 Rodzaje użytków rolnych i gruntów leśnych na terenie gminy Wiązownica (2020 rok)*) 89
Tabela 33 Rodzaje gospodarstw na terenie gminy Wiązownica 90
Tabela 34 Realizacja budżetu gminy Wiązownica na przestrzeni lat 2016-2020 w zł *) 91
Tabela 35 Kształtowanie się dochodów majątkowych na przestrzeni lat 2016-2020 *) 92
Tabela 36 Udział wydatków majątkowych (inwestycyjnych) w wydatkach budżetowych na przestrzeni lat 2016-2020 *) 93
Tabela 37 Analiza SWOT 104
Tabela 38 Kierunki interwencji. Cel operacyjny I.1 115
Tabela 39 Wskaźniki do monitorowania 116
Tabela 40 Kierunki interwencji. Cel operacyjny I.2 118
Tabela 41 Wskaźniki do monitorowania 119
Tabela 42 Kierunki interwencji. Cel operacyjny II.1 120
Tabela 43 Wskaźniki do monitorowania 121
Tabela 44 Kluczowe działania. Cel operacyjny II.2 122
Tabela 45 Wskaźniki do monitorowania 123
Tabela 46 Kluczowe działania. Cel operacyjny II.3 124
Tabela 47 Wskaźniki do monitorowania 126
Tabela 48 Kluczowe działania. Cel operacyjny III.1 129
Tabela 49 Wskaźniki do monitorowania 131
Tabela 50 Kierunki interwencji. Cel operacyjny III.2 132
Tabela 51 Wskaźniki do monitorowania 134
Tabela 52 Kierunki interwencji. Cel operacyjny III.3 135
Tabela 53 Wskaźniki do monitorowania 136
Tabela 54 Kluczowe działania. Cel operacyjny III.4 137
Tabela 55 Wskaźniki do monitorowania 139
Tabela 56 Kierunki interwencji. Cel operacyjny IV.1 140
Tabela 57 Wskaźniki do monitorowania 142
Tabela 58 Kierunki interwencji. Cel operacyjny IV.2 142
Tabela 59 Wskaźniki do monitorowania 143
Tabela 60 Kierunki interwencji. Cel operacyjny IV.3 144
Tabela 61 Wskaźniki do monitorowania 145
Tabela 62 Kierunki interwencji. Cel operacyjny IV.4 145
Tabela 63 Wskaźniki do monitorowania 146
Tabela 64 Kluczowe przedsięwzięcia planowane do realizacji w latach 2022-2030 149
Tabela 65 Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie 155
Tabela 66 Zgodność celów Strategii Rozwoju Gminy Wiązownica na lata 2022 – 2030 z celami Strategii Rozwoju Województwa – Podkaprackie 2030 173
Tabela 67 Efekty wdrożenia obszaru 1 Nowoczesna gospodarka i edukacja 186
Tabela 68 Efekty wdrożenia obszaru 2 Efektywne zarządzanie rozwojem gminy 187
Tabela 69 Efekty wdrożenia obszaru 3 Wysoka, jakość życia mieszkańców 189
Tabela 70 Efekty wdrożenia obszaru 4 Turystyka, rekreacja i oferta czasu wolnego 191

SPIS MAP

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Mapa 1 Położenie Gminy Wiązownica na tle Województwa Podkarpackiego 12
Mapa 2 Gmina Wiązownica na tle powiaty jarosławskiego 14
Mapa 3 Gmina Wiązownica z podziałem na okręgi administracyjne 15
Mapa 4 Elementy środowiska przyrodniczego na terenie gminy Wiązownica 40
Mapa 5 Sieć cieków i zbiorników wodnych na terenie gminy Wiązownica 41
Mapa 6 Mapach zagrożenia i ryzyka powodziowego 42
Mapa 7 Formy ochrony przyrody na terenie i w okolicach gminy Wiązownica: 44
Mapa 8 Wschodnia Polska 163
Mapa 9 Obszary zagrożone trwałą marginalizacją 164
Mapa 10 Obszary zagrożone trwałą marginalizacją – poziom regionalny 165
Mapa 11 Obszar objęty Programem Strategicznym „Błękitny San" 167
Mapa 12 Obszary wiejskie województwa podkarpackiego 168
Mapa 13 Obszary funkcjonalne o znaczeniu ponadregionalnym Przygraniczny obszar funkcjonalny 171
Mapa 14 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Wiązownica – Uwarunkowania przyrodnicze tereny zagrożenia powodzią 180
Mapa 15 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Wiązownica – Uwarunkowania przyrodnicze i infrastrukturalne 181
Mapa 16 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Wiązownica – Uwarunkowania przyrodnicze tereny górnicze i złoża 182
Mapa 17 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Wiązownica – Strefy funkcjonalne 183
Mapa 18 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Wiązownica – Wieloletni plan inwestycyjny 184
Mapa 19 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Wiązownica – Obszary strategicznej interwencji 185

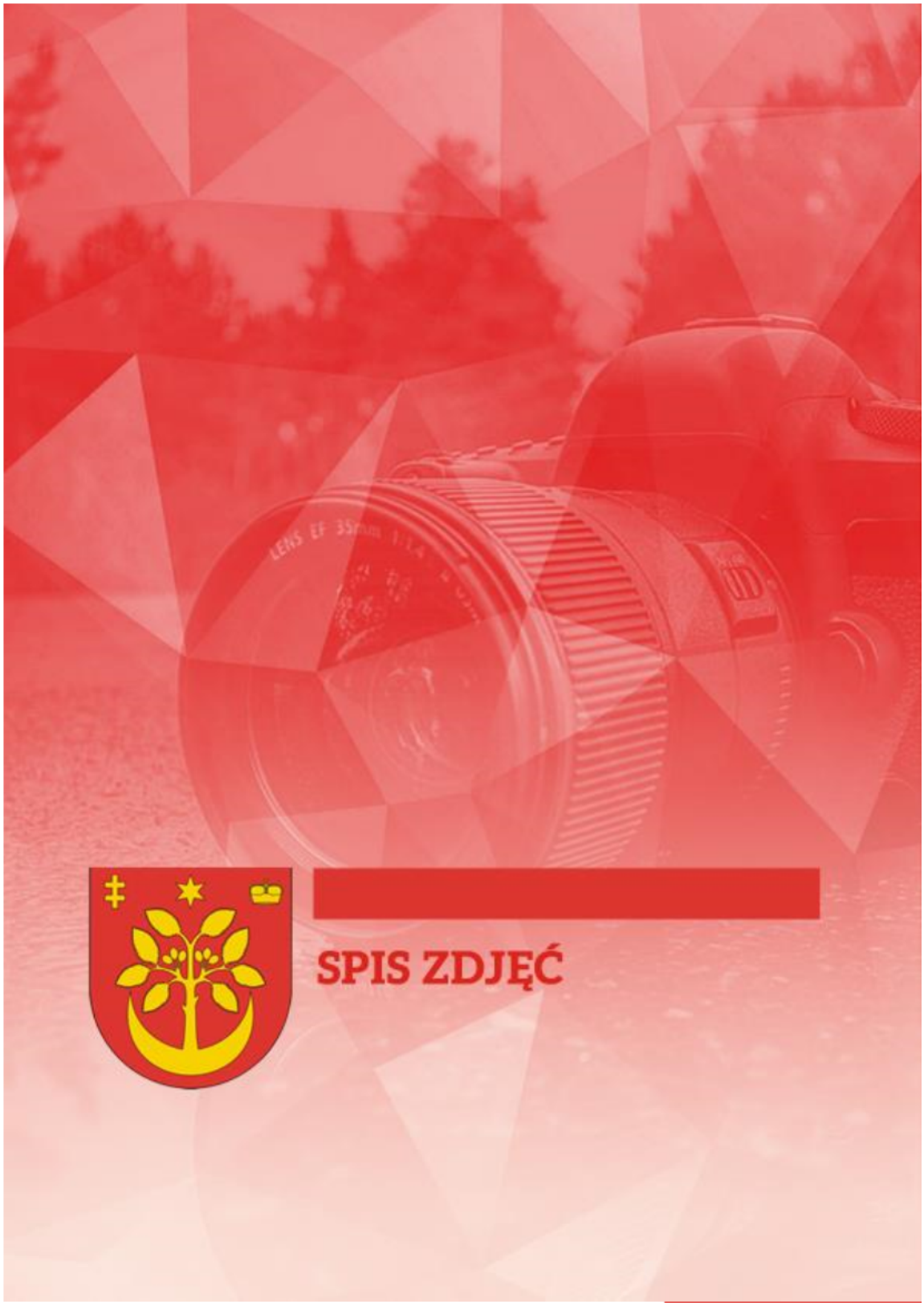

SPIS WYKRESÓW

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Wykres 1 Powierzchnia gmin powiatu jarosławskiego w procentach 13
Wykres 2 Stan ludności w gminie Wiązownica na przestrzeni 2011-2021r. 17
Wykres 3 Liczba urodzeń i zgonów oraz przyrost naturalny w gminie Wiązownica na przestrzeni lat 2011-2021 18
Wykres 4 Liczba urodzeń, zgonów oraz przyrost naturalny na terenie gmin powiatu jarosławskiego w roku 2020 19
Wykres 5 Liczba zameldowań i wymeldowań ogółem oraz saldo migracji w gminie Wiązownica na przestrzeni lat 2017-2021 20
Wykres 6 Liczba zameldowań i wymeldowań ogółem oraz saldo migracji na terenie gmin powiatu jarosławskiego w roku 2021. 21
Wykres 7 Liczba rodzin oraz osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na terenie gminy Wiązownica w latach 2016-2020 25
Wykres 8 Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na przestrzeni lat 2016-2020 w województwie podkarpackim, powiecie jarosławskim oraz gminie Wiązownica*). 26
Wykres 9 Liczba czytelników oraz wypożyczeń księgozbioru na zewnątrz w gminie Wiązownica 31
Wykres 10 Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w gminach powiatu jarosławskiego w roku 2021 35
Wykres 11 Korzystający z sieci wodociągowej w % ogółu ludności w gminach powiatu jarosławskiego*) 74
Wykres 12 Korzystający z sieci kanalizacyjnej w % ogółu ludności w gminach powiatu jarosławskiego*) 76
Wykres 13 Korzystający z sieci gazowej w % ogółu ludności w gminach powiatu jarosławskiego*) 77
Wykres 14 Odebrane zmieszane odpady komunalne oraz odpady zebrane w sposób selektywny z terenu gminy Wiązownica w latach 2017-2021 w % 79
Wykres 15 Struktura ludności gminy Wiązownica według ekonomicznych grup wiekowych 81
Wykres 16 Udział zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców gminy Wiązownica w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na tle gmin i powiatu jarosławskiego 83
Wykres 17 Podmioty gospodarki narodowej wg klas wielkości w gminie Wiązownica 88
Wykres 18 Struktura ilości gospodarstw wg powierzchni na terenie gminy Wiązownica 90
Wykres 19 Dochody oraz wydatki na 1 mieszkańca na przestrzeni lat 2016-2020 w zł *) 91
Wykres 20 Kształtowanie się dochodów majątkowych na przestrzeni lat 2016-2020 93
Wykres 21 Udział wydatków bieżących oraz majątkowych (inwestycyjnych) w wydatkach ogółem na przestrzeni lat 2016-2020 94
Wykres 22 Wysokość pozyskanych środków w ramach programów i projektów unijnych w latach 2014-2020 *) 95
Wykres 23 Atuty gminy Wiązownica (pytanie wielokrotnego wyboru) 97
Wykres 24 Ocena poszczególnych sfer życia na terenie gminy Wiązownica w skali 1-5 98
Wykres 25 Piorytety zadań do wykonania w gminie na najbliższe lata (pytanie wielokrotnego wyboru): 100
Wykres 26 Branża gospodarcza na terenie posiadająca wg ankietowanych największy potencjał rozwojowy (pytanie wielokrotnego wyboru) 101
Wykres 27 Jak powinna być wizytówka gminy w 2030r. według jej mieszkańców (pytanie wielokrotnego wyboru) 101

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Wykres 28 informacje dotyczące ankietowanych mieszkańców gminy Wiązownica 102
Wykres 29 Model rozwoju..... 153

SPIS ZDJĘĆ

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LIX/429/2022
Rady Gminy Wiązownica z dnia 05.12.2022 r.

Zdjęcie 1 Lasy Sieniawskie stawy w Surmaczówce 46
Zdjęcie 2 Wykopaliska archeologiczne z epoki żelaza w Radawie 50
Zdjęcie 3 Kościół filialny pod wezwaniem św. Antoniego Padewskiego w Cetuli 51
Zdjęcie 4 Kościół p.w. Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Ryszkowej Woli. 51
Zdjęcie 5 Zapałów - Kościół rzymskokatolicki pod wezwaniem Najświętszego Serca Pana Jezusa 52
Zdjęcie 6 Cerkiew prawosławna cerkiew parafialna pod wezwaniem Świętych Kosmy 52
Zdjęcie 7 trasy rowerowe na terenie gminy Wiązownica 55
Zdjęcie 8 Ścieżka przyrodniczo dydaktyczna „Łapajówka - Radawa" 55
Zdjęcie 9 Zalew i kąpielisko w Radawie 58
Zdjęcie 10 Scena na wyspie w Radawie 58
Zdjęcie 11 Kąpielisko w Radawie 59
Zdjęcie 12 Rzeka Lubaczówka z wodospadami w Manasterzu widok z mostu 59
Zdjęcie 13 Przeprawa promowa w Manasterzu 67